

ПОДАТКОВА ТА МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ

МИТНА СПРАВА УКРАЇНИ

СЕРІЯ «ПОДАТКОВА ТА МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ»

*Серію «Митна справа в Україні» засновано в 2001 році.
Її продовженням є серія «Податкова та митна справа в Україні»,
яку започатковано в 2015 році.*

Редакційна колегія:

Пашко П. В., д.е.н. (голова)

Бережнюк І. Г., д.е.н.

Деркач Л. В., к.ю.н.

Войцещук А. Д., к.е.н.

Крисоватий А. І., д.е.н.

Мазаракі А. А., д.е.н.

Тарангул Л. Л., д.е.н.

Ченцов В. В., д.іст.н., д.н.держ.упр.

У СЕРІЇ «МЯТНА СПРАВА В УКРАЇНІ» ВИЙШЛИ ДРУКОМ:

- 2002
«Основи митної справи»
«Митний контроль та митне оформлення»
- 2003
«Таможенное оформление морских грузов»
«Основи таможенного дела в Украине»
«Митний контроль на автомобільному транспорті»
- 2004
«Митний контроль на залізничному транспорті»
«Митне оформлення автотранспортних засобів»
«Основи митної справи в Україні»
«Митний кодекс України та нормативно-правові акти, що регулюють його застосування»
«Митний контроль на повітряному транспорті»
«Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні»
«Коментар до Митного кодексу України»
- 2005
«Порядок заповнення вантажної митної декларації»
- 2006
«Основи мистецтвознавчої експертизи та «артісної оцінки культурних цінностей»
«Історія митної справи в Україні»
«Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні»
- 2008
«Основи митної справи в Україні»
- 2009
«Таможенный контроль: на пути к международным стандартам»
«Таможенный контроль в морских пунктах пропуска»
«Митне оформлення євергоносців»
«Митна безпека»
- «Міжнародні перевезення товарів автомобільним транспортом: теорія і практика»
- 2010
«Святой Матфей. Митар. Апостол. Евангелист»
«Історія митної діяльності: Україна в європейському контексті»
- 2011
«Митні інформаційні технології»
«Особливості митної класифікації товарів»
«Інфраструктура відкритих ключів: технології, архітектура, побудова та впровадження»
«Розподілені бази даних»
- 2012
«Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності митних органів»
«Митний кодекс України» / Коментар до ст. 6»
«Митна політика та митна безпека: концептуальне визначення та шляхи забезпечення»
«Архітектура комп'ютера»
«Комп'ютери» схемотехніка»
- 2013
«Актуальні питання теорії та практики митної справи»
«Історія митної діяльності»
«Механізми державного управління митною справою»
«Формування системи митного аудиту»
- 2014
«Митна енциклопедія, т. 1»
«Митна енциклопедія, т. 2»
«Митна енциклопедія, т. 3»
-

У СЕРІЇ «ПОДАТКОВА ТА МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ» ВИЙШЛИ ДРУКОМ:

2015

- «Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти»
 - «Українська митниця: вчора, сьогодні, завтра»
- «Митна політика держави та її реалізація митними органами»
 - «Механізми державного управління митною справою»
 - «Історія митної діяльності»
 - «Митне право України»
- «Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири»
 - «Митна справа»
 - «Міжнародні економічні відносини: у 2-х частинах»
- «Адміністративно-правове сприяння соціально-економічному розвитку в Україні: теоретико-методологічні засади»
- «Бухгалтерський облік в умовах застосування інформаційних технологій: історія та практика»
 - «Розслідування злочинів, пов'язаних із нешляхетним виконанням професійних обов'язків медичними працівниками: сучасний стан, проблеми та напрями удосконалення»
- «Формування управлінської компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки: теорія і практика»
 - «Let Develop English skills»
 - «Кримінальний процес України»
 - «Європейська інтеграція»
- «Протидія розслідуванню кримінальних правопорушень у сфері оподаткування: теорія та практика»
 - «Інформатика та об'яслювальна техніка: практикум»

2016

- «Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів»
 - «Правовий статус фіскальних органів України та держав-членів Європейського Союзу»
 - «Психологічні основи у професійній підготовці фахівців ПМ»
 - «Математика для економістів. Вина математика. Частина I. Лінійна алгебра. Аналітична геометрія»
 - «Сучасні інформаційні системи і технології: управління знаннями»
 - «Економічна кібернетика: введення в спеціальність»
 - «Інформаційні системи та технології у фінансових установах»
 - «Фінансове забезпечення швидкозростаючого розвитку»
 - «Практикум з інформаційних систем в економіці»
 - «Практикум з WEB-програмування»
 - «Малий та середній бізнес у взаємодіях із податковими органами: соціологічна інтерпретація»
 - «Моделювання систем захисту інформації»
 - «Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика»
-

2016

- «Актуальні питання розвитку банківської системи України»
- «Система державного фінансового контролю: формування та розвиток в Україні»
- «Соціалізація студентської молоді у процесі професійної підготовки»
- «Розвиток бухгалтерського обліку в умовах інтеграційних процесів»
- «Правове забезпечення фінансової безпеки України»
- «Grammar for Students of Economics (для економістів)»
- «English Grammar for law Students (для юристів)»
- «Алгоритмізація та програмування»
- «Основи психології та конфліктології для фахової підготовки економістів»
- «Проблеми соціологічного, психологічного та педагогічного забезпечення податкових відносин в Україні»
- «Математика для економістів. Функція багатьох змінних. Ряди»
- «Інформаційні системи і технології»
- «Інформаційні системи і технології на підприємстві»
- «Теорія ймовірностей та математична статистика: практикум»
- «Економічні перспективи підприємництва України»
- «Актуальні проблеми теорії держави і права»

2017

- «Теорія держави і права»
 - «Історія митної діяльності»
 - «Механізм державного управління митною справою»
 - «Митна політика держави та її реалізація»
 - «Митне право України»
 - «Міжнародне фінансове право»
 - «Державні цільові фонди»
 - «Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні»
 - «Тактика розслідування фінансових злочинів, вчинених із використанням зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній»
 - «Колінегуалізація інституту утворених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі»
 - «Інститут митної вартості імпортованих товарів в Україні: актуальні питання та вектори розвитку»
 - «Державна фіскальна служба України: управління кадровим потенціалом в умовах інституційних змін»
 - «Аналітично-контрольні аспекти регулювання фінансово-господарської діяльності суб'єктів економіки»
 - «Реформування податкової та митної системи України»
 - «Фінансовий ринок України: розбудова інфраструктурної компоненти»
 - «Податкова політика України: теоретико-правовий аспект»
 - «Митна статистика України»
 - «Антикризове управління фінансовими корпораціями»
 - «Митна справа України»
-

Університет державної фіскальної служби України

СЕРІЯ «ПОДАТКОВА ТА МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ»

Серію «Митна справа в Україні» засновано в 2001 р. Її продовженням є серія «Податкова та митна справа в Україні», яку започатковано в 2015 р.

МИТНА СПРАВА УКРАЇНИ

Підручник

*За загальною редакцією
доктора економічних наук, професора П. В. Пашка*

**Ірпівь
2017**

УДК 339.543(477)(075.8)

ББК 67.9(4Укр)301.143.1я73

М66

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Університету державної фіскальної служби України
(протокол № 17 від 21 грудня 2017 року)*

Автори:

Бережнюк І. Г., д.е.н., доцент, ДФС; Білан С. В., ДФС; Бутюк В. В., д.е.н., доцент, Херсонська облрада; Гаскевич В. В., ДФС; Гунько К. І., УДФСУ; Деркач Л. В., к.ю.н., УМСФ; Ємець А. В., УДФСУ; Костенко А. О., УДФСУ; Крисоватий А. І., д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, ТНЕУ; Мазаракі А. А., д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, КНТЕУ; Мережко Н. В., д.т.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, КНТЕУ; Нагорічна О. С., к.пед.н., с.н.с., УДФСУ; Насіров Р. М., к.ю.н., ДФС; Осипов С. К., ДФСУ; Папюк Д. В., д.е.н., НУВС; Пашко П. В., д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, УДФСУ; Попель С. А., к.е.н., УДФСУ; Приймаченко Д. В., д.ю.н., професор, УМСФ; Продан М. В., ДФС; Роджественський О. В., ДФС; Сушкова О. Є., к.е.н., доцент, УДФСУ; Тупальський С. В., ДФС; Салагор М. М., ДФС; Чепцов В. В., д.і.н., д.н. держ.упр., професор, заслужений діяч науки і техніки України, УМСФ; Чуйкова К. Д., ДФС; Шевчук С. В., к.е.н., УДФСУ.

Рецензенти:

Десятник Оксана Миронівна, доктор економічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, директор Інституту інноваційних форм навчання ТНЕУ;

Дороговський Олександр Миколайович, доктор економічних наук, заслужений економіст України, державний радник митної служби 2 рангу, почесний митник України.

**Митна справа України : підручник / П. В. Пашко, В. В. Чепцов,
М66 Н. В. Мережко та ін. ; за заг. ред. П. В. Пашка. – К. : Університет
ДФС України, 2017. – 442 с. – (Серія «Податкова та митна справа в
Україні», т. 100).**

ISBN 978-966-337-467-3

У підручнику всебічно розглянуто складові державної митної справи. Значну увагу приділено тарифному та нетарифному регулюванню ЗЕД, митному контролю та митному оформленню товарів, здійсненню митних формальностей при переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Розрахований на викладачів і студентів вищих навчальних закладів, працівників фіскальних органів України, митників, брокерів, а також усіх, хто цікавиться проблемами державної митної справи

УДК 339.543(477)(075.8)
ББК 67.9(4Укр)301.143.1я73

© Пашко П. В., Чепцов В. В.,
Мережко Н. В. та ін., 2017
© Університет державної фіскальної
служби України, 2017

ISBN 978-966-337-467-3

ЗМІСТ

ВСТУП	7
Розділ 1. БАЗОВІ ОСНОВИ МИТНОЇ СПРАВИ	8
1.1. Національна безпека.....	8
1.2. Економічна безпека.....	11
1.3. Зовнішньоекономічна і митна безпеки в системі складових економічної безпеки.....	15
1.4. Наукове забезпечення державного управління у податково-митній сфері.....	19
Розділ 2. МИТНА ПОЛІТИКА ТА МИТНА СПРАВА	26
2.1. Митна політика.....	26
2.2. Митна справа.....	28
2.3. Митна справа як засіб реалізації митної політики.....	34
2.4. Місце митної політики в системі реалізації економічних функцій держави.....	36
Розділ 3. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	41
3.1. Тарифні та нетарифні заходи державного регулювання ЗЕД.....	41
3.2. Загальні вимоги до зовнішньоекономічних договорів.....	59
3.3. Правила Інкотермс.....	66
3.4. Окремі види договорів.....	86
Розділ 4. УКРАЇНСЬКА КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	98
4.1. Призначення та структура УКТЗЕД.....	98
4.2. Класифікація товарів.....	101
4.3. Попередні рішення з питань класифікації.....	106
4.4. Контроль правильності класифікації.....	109
4.5. Ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності.....	110
Розділ 5. КРАЇНА ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ	114
5.1. Визначення країни походження.....	114
5.2. Підтвердження країни походження товарів.....	117
5.3. Попередні рішення з питань визначення країни походження товарів.....	120

5.4. Видача сертифікатів про походження товару з України.....	122
5.5. Верифікація сертифікатів про походження товару з України.....	124

Розділ 6. МИТНА ВАРТІСТЬ ТОВАРІВ

ТА МЕТОДИ ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ.....	127
6.1. Загальні положення щодо митної вартості.....	127
6.2. Визначення митної вартості товарів, які імпортуються.....	129
6.3. Визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України у митних режимах, відмінних від митного режиму імпорту.....	137
6.4. Декларування, підтвердження, контроль та коригування митної вартості.....	137

Розділ 7. МИТНІ ПЛАТЕЖІ..... **145** |

7.1. Загальні положення щодо митних платежів.....	145
7.2. Мито.....	147
7.3. Податок на додану вартість.....	158
7.4. Акцизний податок.....	162
7.5. Справляння митних платежів.....	167
7.6. Стягнення митних платежів.....	169
7.7. Повернення митних платежів.....	176
7.8. Інші бюджетні платежі, що контролюються органами доходів і зборів.....	177

Розділ 8. ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ

ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД ОРГАНАМИ ДОХОДІВ І ЗБОРІВ.....	184
8.1. Загальні положення щодо забезпечення зобов'язань.....	184
8.2. Фінансові гарантії.....	185
8.3. Гарантування на умовах Конвенції МДП.....	187
8.4. Гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення.....	190

Розділ 9. МИТНІ РЕЖИМИ..... **193** |

9.1. Загальні положення щодо митних режимів.....	193
9.2. Характеристика митних режимів.....	194

Розділ 10. МИТНИЙ КОНТРОЛЬ..... **218** |

10.1. Організація митного контролю.....	218
10.2. Форми митного контролю.....	227
10.3. Технічні засоби митного контролю.....	242

10.4. Митні експертизи.....	252
10.5. Особливі процедури митного контролю.....	255
10.6. Особливості взаємодії органів доходів і зборів із правоохоронними органами під час здійснення митного контролю.....	258

Розділ 11. МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ.....	262
11.1. Переміщення через митний кордон України.....	262
11.2. Попередній документальний контроль.....	265
11.3. Митні формальності на транспорті.....	267
11.4. Декларування припасів.....	273
11.5. Пересилання товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях.....	276
11.6. Контроль за переміщенням товарів.....	282
11.7. Тимчасове зберігання товарів під митним контролем.....	287
11.8. Зберігання товарів, транспортних засобів на складах органів доходів і зборів.....	289

Розділ 12. МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ.....	293
12.1. Загальні положення щодо митного оформлення.....	293
12.2. Процедура, місце та терміни декларування.....	295
12.3. Митні декларації.....	300
12.4. Порядок оформлення, внесення змін та визнання митних декларацій недійсними, картки відмови.....	306
12.5. Митне оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності.....	312
12.6. Митне оформлення майна, що імпортується як іноземні інвестиції.....	316
12.7. Митне оформлення вантажів гуманітарної допомоги.....	317

Розділ 13. ПІДПРИЄМСТВА, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ.....	320
13.1. Уповноважений економічний оператор.....	320
13.2. Митний брокер.....	323
13.3. Магазин безмитної торгівлі.....	326
13.4. Митний склад.....	327
13.5. Вільна митна зона.....	329
13.6. Склад тимчасового зберігання.....	331

13.7. Вантажний митний комплекс.....	332
13.8. Гарант.....	334
Розділ 14. ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ГРОМАДЯНАМИ.....	337
14.1. Загальні положення щодо пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами.....	337
14.2. Пропуск та оподаткування товарів, що вивозяться (пересилаються) громадянами за межі митної території України.....	342
14.3. Пропуск та оподаткування товарів, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України.....	347
14.4. Оформлення транспортних засобів особистого користування.....	355
14.5. Переміщення валютних цінностей через митний кордон України.....	363
Розділ 15. КОНТРАБАНДА ТА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ.....	368
15.1. Контрабанда.....	368
15.2. Загальні положення про порушення митних правил.....	369
15.3. Види порушень митних правил.....	371
15.4. Проведення у справах про порушення митних правил.....	381
15.5. Адміністративне затримання.....	38
15.6. Процесуальні дії у справі про порушення митних правил.....	39
15.7. Розгляд справи про порушення митних правил та відшкодування витрат.....	39
Розділ 16. МИТНА СТАТИСТИКА.....	40
16.1. Основні завдання митної статистики.....	40
16.2. Митна статистика зовнішньої торгівлі та спеціальна митна статистика.....	4
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	4
ПОНЯТТЯ ТА ТЕРМІНИ.....	4
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ.....	4

ВСТУП

Сучасний етап розвитку України як незалежної та суверенної держави характеризується вираженою інтеграцією національної економіки до єдиного світового комплексу, що насамперед виявляється в активному розвитку зовнішньоекономічних зв'язків.

Ринкова трансформація економіки України передбачає створення таких елементів економічної системи, які забезпечують рівні умови для здійснення господарської діяльності суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) і водночас слугують інструментами державного впливу на загальну ситуацію в країні.

Державна митна справа має сприяти формуванню нової моделі митної політики України, забезпечити прискорення та спрощення митних процедур для розширення ринків збуту української продукції, сприяння вітчизняним виробникам та іноземним інвесторам, стимулювання економічного розвитку країни та нівелювання негативного впливу світових кризових явищ на вітчизняну економіку.

Державна митна справа здійснюється з дотриманням прийнятих у міжнародній практиці форм декларування товарів, методів визначення митної вартості товарів, систем класифікації та кодування товарів і системи митної статистики, інших загальноновизнаних у світі норм і стандартів.

У підручнику розглянуто питання державної митної справи: порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їхній митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі – УКТЗЕД), запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності органів доходів і зборів. Розглянуто законодавчі та нормативно-правові акти з питань державної митної справи.

РОЗДІЛ 1

БАЗОВІ ОСНОВИ МИТНОЇ СПРАВИ

Ключові слова: національна безпека, економічна безпека, зовнішньоекономічна і митна безпека, наукове забезпечення, державне управління, система забезпечення національної безпеки.

1.1. Національна безпека

В умовах трансформації вітчизняного законодавства та реформи виконавчої влади залишаються не повною мірою вирішеними питання ролі поняття митної політики та комплексності його визначення, складових цієї політики у системі загальнодержавної політики, а також складових митної безпеки та механізмів її забезпечення.

Суть поняття «безпека» полягає в можливості або здатності протистояти різноманітним небезпекам, загрозам, впливам, ризикам.

Сучасне розуміння цього поняття надає «Великий тлумачний словник сучасної української мови», який трактує «безпеку» як стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує. Аналогічне тлумачення дає й «Словарь русского языка» С. І. Ожегова, згідно з яким безпека – це стан, коли не загрожує небезпека. При цьому небезпека трактується як можливість, загроза чого-небудь поганого, якого-небудь нещастя.

Укладачі «Современного экономического словаря» Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовський та Є. Б. Стародубцев визначають поняття економічної безпеки як: 1) створювані державою умови, що гарантують недопущення заповдіння господарству країни неоправної шкоди від внутрішніх і зовнішніх економічних загроз; 2) запобігання витоку конфіденційної інформації з фірми, порушенню комерційної таємниці, здійсненню економічних диверсій.

Далеко не всі спеціалізовані джерела містять тлумачення поняття «безпека». У деяких із них воно розкривається через поняття «небезпека», яке в сучасній економічній літературі асоціюється з поняттями «ризик», «загроза», «виклик», «вплив».

Ризик – загальнонаукове поняття, інтегральний показник, у якому поєднуються оцінки як імовірності реалізації рішення, так і його наслідків. Воно є складним явищем, яке має безліч розбіжних, а іноді й протилежних реальних обґрунтувань і зумовлює можливість існування кількох визначень поняття ризику з різних поглядів. Ризик – це можливість небезпеки або дія навмання у сподіванні сприятливого результату, або ймовірність виникнення збитків чи недоодержання доходів порівняно із прогнозованим варіантом у результаті здійснення господарської діяльності. Оскільки ризик може статися, а може й не статися, то можливі три результати: «-» – збиток, «0» – нейтральний результат, «+» – прибуток.

Поняттям ризику характеризується невизначеність, пов'язана з можливістю виникнення у ході реалізації проекту несприятливих ситуацій і наслідків. Ризик – це діяльність, пов'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, у процесі якого є можливість кількісно та якісно визначити ймовірність досягнення передбачуваного результату, невдачі й відхилення від мети. Під ризиком прийнято розуміти ймовірність (загрозу) втрати суб'єктом господарювання частини своїх ресурсів, недоодержання доходів чи ймовірність появи додаткових витрат у результаті здійснення певної операційної та фінансової діяльності.

Таким чином, поняття «ризик» можна визначити як ймовірність виникнення небезпеки втраги ресурсів або недоодержання доходів порівняно з варіантом, розрахованим на раціональне використання ресурсів. Разом з тим ризик завжди означає ймовірнісний характер результату. При цьому під словом «ризик» найчастіше розуміють вірогідність отримання несприятливого результату (втрат), але його можна описати і як вірогідність отримати результат, відмінний від очікуваного. У цьому сенсі стає можливим говорити і про ризик збитків, і про ризик надприбутку.

Ризик відображає ймовірні фінансові втрати, прямі або непрямі, тому є категорією, яка поєднує всі складові, що формують потенційну небезпеку: ймовірність, чинники, наслідки. Утім поняття «ризик», складовою якого є невизначеність, поєднує в собі як реальну небезпеку, так і потенційну, яка може й не реалізуватися. Крім того, ризик може бути динамічним, тобто таким, результатом якого можуть стати як втрати, так і вигоди.

Отже, безпеку можна трактувати як стан, у якому ризик (небезпека) є несуттєвим, тобто рівень загрози системі (об'єктові) прийнятний. Звісно, такий стан може бути досягнутий лише за умов управління ризиком і вжиття відповідних заходів щодо його подолання: уникання, попередження, прийняття, оптимізації.

Небезпека проявляється у вигляді загроз. Реальний негативний результат ризику розкривається через поняття «загроза», тому термін «небезпека» характеризує можливість появи будь-яких загроз технічного, природного, економічного, інформаційного або соціального характеру. Отже, термін «небезпека» близький до поняття «загроза».

Загроза – це сукупність явищ і дестабілізуючих чинників, що становлять можливу небезпеку не тільки людині, але й суспільству та державі в цілому. Тому профілактика загроз і захист від них – актуальна соціально-економічна проблема, у вирішенні якої держава не може бути не зацікавлена.

Загрози тісно пов'язані з такими поняттями, як виклик і вплив – прояв загрози, якій потребує реагування з метою попередження або зниження можливої шкоди. Іншими словами, це критична точка загрози, що потребує відповідного реагування, у тому числі й суб'єктів державного управління безпекою держави.

З поняттями «ризик», «небезпека», «загроза» тісно пов'язане поняття «шкода». Якщо ризиком є тільки ймовірність можливого негативного відхилення, то шкода

є дійсним, фактичним негативним відхиленням. Через шкоду реалізується ризик, що набуває конкретних вимірюваних економічних ознак.

Шкода визначається як економічна, кількісна категорія, що виражає вартість втрат, збитку, проведених заходів або робіт тощо. У найзагальнішому визначенні шкода – це оцінені наслідки дій, заходів тощо, які призвели чи можуть призвести до зменшення або знищення майнової, немайнової та іншої сфери фізичної чи юридичної особи, суспільства в цілому або держави. При цьому шкода може виникати в результаті як загроз, так і відповідних дій (бездіяльності) органів державної влади.

Перелічені вище складові треба розглядати комплексно (рис. 1.1), тому що небезпека визначається сукупністю реальних або потенційних чинників, явищ, подій, процесів, які можуть справити негативний вплив і спричинити будь-яку шкоду чи збиток, створити загрозу нормальному функціонуванню держави та її регіонів в основних сферах діяльності. Доцільно окремо розглянути зміст поняття «національна безпека», яке сьогодні ототожнюється з «безпекою держави».

Національна безпека є складовою національного суверенітету. Національний суверенітет та його складова – національна безпека – пов'язані з поняттям «інтерес народу», або «національний інтерес».

Під небезпекою для національних інтересів держави розуміють практичні дії однієї держави або групи держав, юридичних чи фізичних осіб, спрямовані на заподіяння шкоди національним інтересам. Під небезпекою для національних інтересів слід розуміти не лише практичні дії, а й дії чи навіть наміри, що несуть потенційну загрозу заподіяння шкоди національним інтересам.

Рис. 1.1. Зв'язок понять, що розкривають зміст поняття «небезпека»

Законом України «Про основи національної безпеки України» (ст. 1) визначено, що національна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини й громадянина, суспільства й держави, за якої забезпечуються сталий розвиток

суспільства, своєчасне виявлення реальних і потенційних загроз національним інтересам, запобігання їм та їх нейтралізація. Таким чином, під національною безпекою слід розуміти стан і тенденції розвитку захищеності життєво важливих інтересів людини й громадянина, суспільства та держави, внаслідок якої «забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення реальних і потенційних загроз національним інтересам».

Отже, національна безпека – це система ефективних економічних, правових, політичних, ідеологічних та інших заходів у всіх сферах національної безпеки, які забезпечують стабільний розвиток цих сфер у їхній взаємодії в інтересах народу й надають йому можливість здійснювати соціальний контроль над ефективністю таких заходів та їхнім втіленням у безпеці, пов'язані з прагненням і бажанням держави досягти стабільного й безпечного стану та містять потреби в захисті від економічних, екологічних, технологічних, соціально-економічних та інших небезпек з боку навколишнього середовища й впевненість у тому, що пріоритетні потреби держави і людини будуть задовольнятися.

Метою безпеки є комплексний і системний результат впливу на потенційні та реальні загрози, досягнення стабільного функціонування в нестабільних зовнішніх і внутрішніх умовах, забезпечення зниження й виявлення та нейтралізації ризик-чинників, які безпосередньо впливають як на саму діяльність, так і на її специфіку.

1.2. Економічна безпека

Сьогодні, коли протистояння держав найчастіше виявляється в економічній сфері, однією з найважливіших складових національної безпеки є економічна безпека та її складові, пов'язані із ЗЕД, – зовнішньоекономічна безпека і митна безпека.

В Україні поняття економічної безпеки офіційно запроваджено у нормативну лексику Конституцією України ст. 17 (від 28.06.1996), де визначено, що забезпечення економічної безпеки (поряд із захистом суверенітету і територіальної цілісності України) є найважливішою функцією держави і справою всього українського народу. У ст. 106 зазначено, що Президент України забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави, а відповідно до ст. 107 передбачено функціонування Ради національної безпеки і оборони України, що є координаційним органом з питань національної безпеки і оборони при Президентові України. Крім Президента України та Ради національної безпеки і оборони України, до державних органів, що забезпечують економічну безпеку України, належать: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Національний банк України, суди загальної юрисдикції, прокуратура України, місцеві державні адміністрації та органи державного самоуправління, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України, органи доходів і зборів, а також окремі громадяни та об'єднання громадян.

16.01.1997 Верховна Рада України прийняла Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України. У цьому документі було визначено основні загрози національній безпеці України, у т. ч. в економічній сфері, окреслено основні напрями державної політики національної безпеки України. Економічна безпека, згідно з прийнятою Концепцією (безпека в економічній сфері), є складовою національної безпеки, до неї віднесені такі напрями державної політики національної безпеки: недопущення незаконного використання бюджетних коштів і державних ресурсів, перетікання їх у тіньову економіку; контроль за експортно-імпоротною діяльністю, спрямованою на підтримку важливих для України пріоритетів та захист вітчизняного виробника; боротьба з протиправною економічною діяльністю, протидія неконтрольованому впливу національних матеріальних, фінансових, інтелектуальних, інформаційних та інших ресурсів.

Концепція (основи державної політики) національної безпеки України втратила чинність на підставі Закону України від 19.06.2003 «Про основи національної безпеки України». У законі зазначено, що національна безпека України забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах. У законі визначено загрози національним інтересам і національній безпеці України в економічній сфері (ст. 7) та основні напрями державної політики з питань національної безпеки в економічній сфері (ст. 8).

Базуючись на основних засадах Конституції України, уряд України буде державну політику. Для реалізації одного з її напрямів Указом Президента України від 30 серпня 1996 року № 772, відповідно до статті 107 Конституції України, створено Раду національної безпеки і оборони України, яка здійснює координацію органів виконавчої влади у сфері національної безпеки. Раду національної безпеки і оборони України утворено замість Ради оборони України та Ради національної безпеки України, які працювали у період з 1991 до 1996 років. Правові засади організації та діяльності Ради національної безпеки і оборони України, її склад, структуру, компетенцію і функції визначено у Законі України від 06.03.1998 «Про Раду національної безпеки і оборони України».

Для вирішення основних завдань щодо економічної безпеки спочатку було розроблено «Стратегію економічного та соціального розвитку на 2000–2004 роки» (від 23.02.2000). А в подальшому – «Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки» (від 28.04.2004), де визначено основні цілі та завдання посилення економічної безпеки держави.

Відповідно до пунктів 1 і 17 частини першої статті 106 Конституції України, частини другої ст. 2 Закону України «Про основи національної безпеки» Указом Президента України від 12.02.2007 № 105/2007 прийнято «Стратегію національної безпеки України», де зазначено, що подальший розвиток і захист найвагоміших

здобутків України потребує чіткої визначеності держави у стратегічних пріоритетах і цілях, які мають відповідати викликам і загрозам ХХІ ст., її взаємодії із сучасними системами міжнародної і регіональної безпеки. Стратегія національної безпеки України, відповідно до законодавства, визначає загальні принципи, пріоритетні цілі, завдання і механізми захисту життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз. Крім того, у стратегії визначено основні загрози економічній безпеці (п. 3.2.2) та напрями забезпечення економічної безпеки (п. 4.3.3). У редакції Указу Президента України від 8 червня 2012 року до загроз економічній безпеці належать: залежність внутрішнього ринку від зовнішньоекономічної кон'юнктури, недостатня ефективність роботи щодо його захисту від несуттєвої конкуренції з боку українських монополістів та імпортерів, а також щодо боротьби з контрабандою; недостатня ефективність використання матеріальних ресурсів, переважання у структурі промисловості галузей з невеликою часткою доданої вартості, низький технологічний рівень вітчизняної економіки; наявні валютні ризики, неефективне використання коштів Державного і місцевих бюджетів; недосконалість законодавства для прискорення розвитку національної економіки на інноваційних засадах, досить високий рівень тінізації економіки, відсутність достатніх стимулів для легалізації доходів населення та зменшення тіньової зайнятості; надмірний вплив іноземного капіталу на розвиток окремих стратегічно важливих галузей національної економіки, небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу в таких галузях. А першочерговим напрямом забезпечення економічної безпеки зазначено необхідність дієвого захисту права власності, оптимізацію податкового навантаження на бізнес, удосконалення регуляторного і корпоративного законодавства, обмеження монополізму і сприяння конкуренції, підвищення ефективності регулювання фінансових і товарних ринків; створення на цій основі сприятливих умов для підприємництва та інвестування, скорочення матеріальних витрат в економіці та обмеження тіньової господарської діяльності.

З метою визначення рівня економічної безпеки України як головної складової національної безпеки держави впроваджено «Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» (від 29.10.2013 № 1277), які розроблені з метою визначення рівня економічної безпеки України однією з основних складових національної безпеки держави і встановлюють перелік основних індикаторів стану економічної безпеки України, їхні порогові значення, а також алгоритм розрахунку інтегрального індексу економічної безпеки. Методичні рекомендації базуються на комплексному аналізі індикаторів економічної безпеки з виявленням потенційно можливих загроз економічній безпеці в Україні і застосовуються Мінекономрозвитку для інтегральної оцінки рівня економічної безпеки України в цілому в економіці та окремих сферах діяльності. Інші органи виконавчої влади, наукові інститути та інші установи в межах своїх повноважень можуть використовувати Методичні рекомендації та

визначати рівень складових економічної безпеки для прийняття управлінських рішень щодо аналізу, запобігання та попередження реальних і потенційних загроз національним інтересам у відповідній сфері. Відповідно до Методичних рекомендацій економічна безпека – це стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання. Інтегральний індекс економічної безпеки складається з 9 середньозважених субіндексів (складових економічної безпеки): 1) виробнича безпека; 2) демографічна безпека; 3) енергетична безпека; 4) зовнішньоекономічна безпека; 5) інвестиційно-інноваційна безпека; 6) макроекономічна безпека; 7) продовольча безпека; 8) соціальна безпека; 9) фінансова безпека.

Фінансова безпека, у свою чергу, містить такі складові: 1) банківська безпека; 2) безпека небанківського фінансового ринку; 3) боргова безпека; 4) бюджетна безпека; 5) валютна безпека; 6) грошово-кредитна безпека.

Розрахунок інтегральних індексів у розрізі зазначених субіндексів (складових економічної безпеки) здійснюється на основі оцінки понад 130 окремих індикаторів, які базуються як на статистичних даних, так і даних, отриманих шляхом опитування респондентів.

Визначення інтегральної оцінки економічної безпеки здійснюється в такому порядку: формування множини (переліку) індикаторів; визначення характеристичних значень індикаторів; нормування індикаторів; визначення вагових коефіцієнтів; розрахунок інтегральних індексів за окремими сферами економіки та інтегрального індексу економічної безпеки в цілому.

Враховуючи аналіз нормативно-правового забезпечення, можна виділити три основні підходи до визначення поняття «економічна безпека», виходячи з:

1) інтересів країни (національних, соціальних та ін.): економічну безпеку розуміють як стан економіки та інститутів влади, за якого забезпечуються: гарантований захист національних інтересів влади, соціальна спрямованість політики, достатній оборонний потенціал, навіть у несприятливих умовах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів;

2) поняття «стійкість»: економічна безпека – це стан національної економіки, що характеризується стійкістю, «іммунітетом» до впливу внутрішніх і зовнішніх чинників, які порушують нормальне функціонування суспільного відтворення підбивають досягнутий рівень життя населення і тим самим викликають підвищену соціальну напруженість у суспільстві, а також загрозу самому існуванню держави;

3) поняття «незалежність»: економічна безпека розуміється як сукупність умов і чинників, що забезпечують незалежність національної економіки, стабільність і стійкість, здатність до постійного оновлення й самовдосконалення розвитку суспільства.

Економічна безпека держави є комплексною системою, яка включає множини елементів і напрямів. Серед них: фінансова, грошова, енергетична, зовнішньоекономічна, митна, ресурсна, демографічна, продовольча, валютна, кримінальна, медицина, інформаційна безпеки, безпека питної води та ін. При цьому структура економічної безпеки тісно пов'язана зі структурою самої економічної системи. Досягнення економічної безпеки можливе як результат досягнення кінцевих цілей її складових. Інакше, якщо в будь-якій підсистемі не буде досягнутий суверенітет (безпека), країна стає частково залежною від зовнішнього оточення (інших країн, міжнародних організацій тощо).

Отже, економічна безпека – це стан економічного забезпечення національної безпеки держави, загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на постійний, збалансований і стабільний розвиток економічної системи держави, забезпечення самодостатності та стійкості системи, що включає механізм протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам.

1.3. Зовнішньоекономічна і митна безпеки в системі складових економічної безпеки

Згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» державне регулювання ЗЕД має забезпечувати: захист економічних інтересів України й законних інтересів суб'єктів ЗЕД; створення рівних можливостей для суб'єктів ЗЕД; підтримку конкуренції й ліквідацію монополізму у сфері ЗЕД.

Метою системи митної безпеки є досягнення усталеної, передбачуваної роботи митної системи, достатнього рівня сприяння ЗЕД у нестабільних зовнішніх і внутрішніх умовах, забезпечення зниження ризиків, а також нейтралізації ризичинників, які безпосередньо впливають на стан реалізації.

Поняття зовнішньоекономічної безпеки та митної безпеки впливають з категорії національної безпеки. Отже, їхня сутність полягає в захищеності життєво важливих потреб, інтересів і цінностей людини, населення, держави та її регіонів від внутрішніх і зовнішніх загроз, джерелом яких є зовнішньоекономічні зв'язки.

З іншого боку, митна безпека становить комплекс (систему) ефективних економічних, правових, політичних та інших заходів держави, суспільства й людей із захисту інтересів (у тому числі інтересів власності) народу та держави в зовнішньоекономічній сфері і, зокрема, у митній сфері. Основна мета забезпечення митної безпеки – це досягнення необхідного рівня надійності митної системи. Під забезпеченням митної безпеки можна розуміти впровадження сукупності засобів, здатних протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам та викликам у сфері митних економічних відносин, забезпечити можливість досягнення необхідного рівня захищеності, надійності та усталеності митної служби шляхом створення ефективного регуляторного організаційно-економічного механізму. У цьому контексті поняття «забезпечення митної безпеки» слід розглядати як здатність управлінських рішень у межах створеної системи захисту

економічних інтересів держави протидіяти можливим небезпекам у митній і Місце митної безпеки в системі національної безпеки та її зв'язок з митною політикою представлений на рис. 1.2. Отже, митну безпеку можна визначити як стан захищеності митних інтересів держави.

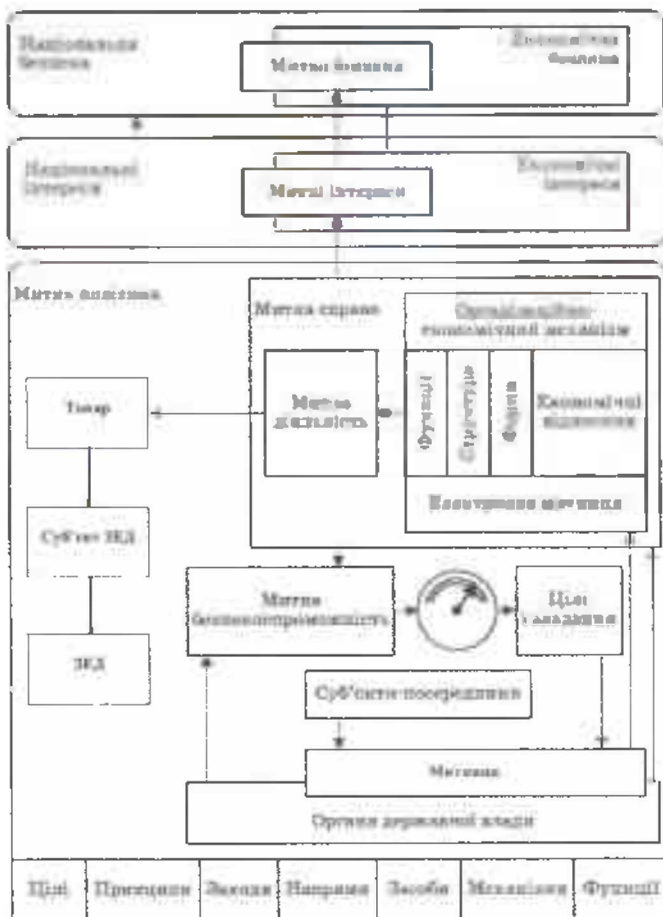

Рис. 1.2. Місце митної безпеки в системі національної безпеки та її зв'язок з митною політикою і митною справою

Національні економічні інтереси можна розглядати як сукупність об'єктивних економічних потреб незалежної країни, задоволення яких забезпечує ефективне функціонування і сталий розвиток її економічної системи, а через неї – й економіки. Економічні інтереси виступають провідною складовою системної сукупності національних інтересів, тому що економічна сфера є базовою.

До цієї ж групи додатково можна віднести економічні інтереси, пов'язані з митною сферою: приєднання та адаптація до міжнародної системи митних взаємовідносин, структурна перебудова митної системи, наближення її до суб'єктів ЗЕД; зменшення впливу адміністративних бар'єрів на здійснення ЗЕД; створення вітчизняних технічних засобів для неінвазивного контролю товарів (вантажів), які потрапляють на територію України з-за кордону; удосконалення митного тарифу і приведення його структури у відповідність до загальносвітової.

Предметом митної безпеки є митні інтереси. Визначення митних інтересів має ґрунтуватися на таких чинниках: сукупність економічних інтересів; поточний стан зовнішньоекономічної і митної безпеки; сукупність існуючих на певний момент зовнішніх і внутрішніх загроз. З цього випливає, що митні інтереси держави змінюються залежно від зміни вищевказаних чинників, умов існування країни та етапу її розвитку.

Заходи митної безпеки спрямовані на дотримання митних інтересів держави, захист яких забезпечує зовнішньоекономічна безпека та, власне, митна безпека, з чого випливають, відповідно, дві групи митних інтересів. І хоч митні інтереси підвищують як зовнішньоекономічну, так і митну безпеку, вони мають певні відмінності.

До митних інтересів, захист яких підвищує зовнішньоекономічну безпеку України як складову економічної безпеки, можна віднести: створення умов для активізації розвитку та економічних суб'єктів, вітчизняного науково-технічного й інноваційного потенціалів, підвищення конкурентоспроможності національної економіки; упровадження дієвого механізму збереження й відтворення природних, трудових, інтелектуальних, енергетичних ресурсів та основних фондів на території держави, а також економічного стимулювання найефективнішого їх використання в межах країни; заохочення підприємств до ефективного зовнішньоекономічного співробітництва.

До митних інтересів, захист яких забезпечує митну безпеку України, належать: створення сприятливих умов для полегшення торгівлі; сприяння транзиту; прискорення товарообігу й пасажиропотоку через митний кордон; своєчасне й повне стягнення податків і митних зборів; ефективна організація боротьби з контрабандою й порушеннями митних правил та ефективне запобігання їм (у тому числі попередження та відвернення правопорушень); наближення митного законодавства України до світових вимог; розвиток міжнародного співробітництва в галузі митної справи; забезпечення конфіденційності інформації щодо суб'єктів ЗЕД; збільшення транзитної привабливості країни; недопущення ввезення на територію держави неякісних товарів, використання й споживання яких становить небезпеку для здоров'я населення; недопущення ввезення продукції низького морально-стичного змісту, зокрема такої, що провокує міжнаціональні конфлікти, сепаратизм тощо.

Отже, митні інтереси — це певний спектр (сукупність) національних інтересів держави, які пов'язані з їхнім забезпеченням та реалізацією, виконання митної

справи й задоволення яких сприяє забезпеченню ефективного функціонування, стійкому розвитку економічної системи, зменшенню загроз національній безпеці України, стабільності в суспільстві у сферах, пов'язаних із митною сферою, та визначається поточним станом зовнішньоекономічних відносин, повнотою задоволення матеріальних потреб громадян, ступенями реалізації визначених стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку й захисту культурного та інформаційного середовища держави, станом зовнішньоекономічної безпеки та митної безпеки.

Метою реалізації митних інтересів має бути підтримання такого стану економічної сфери держави, який характеризується стійкістю до негативних зовнішніх загроз, здатністю цієї сфери забезпечувати ефективне функціонування економіки держави й економічне зростання. Отже, визначення поняття митних інтересів повинне ґрунтуватися на таких чинниках: сукупність економічних інтересів; сукупність цілей на конкретному етапі здійснення митної політики; урахування поточного стану зовнішньоекономічної безпеки і митної безпеки; сукупність існуючих зовнішніх і внутрішніх загроз.

Джерелом митної загрози є дії та вплив людських, соціально-економічних, техногенних і природних чинників, її носіями – товари і транспортні засоби, що перетинають митний кордон; особи, пов'язані з митною діяльністю; природні й техногенні явища, здатні зупинити або обмежити митну діяльність.

Законом України «Про основи національної безпеки України» визначено ряд чинників, що діють у сфері ЗЕД і становлять загрозу національній безпеці України. До них належать: критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку; нерациональна структура експорту – переважно з сировинним характером і низькою часткою продукції з високою доданою вартістю; велика боргова залежність держави, критичні обсяги державних зовнішнього й внутрішнього боргів; небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу в стратегічних галузях економіки.

Джерелами митної безпеки можуть бути: спонтанність природних процесів і явищ, стихійні лиха, які унеможливають належний перебіг процесів зовнішньоекономічних відносин; випадковість (наприклад, як чинник суб'єктивного неналежного здійснення митних процедур; наявність протидіючих тенденцій, зіткнення суперечливих інтересів (від воєн до конкуренції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності); імовірнісний характер науково-технічного прогресу з його впливом на сучасні технічні засоби митного контролю; неможливість однозначного розпізнавання об'єкта внаслідок неповноти й недостовірності інформації про нього – явище, актуальне для митних органів, які не мають права на провадження оперативно-розшукової діяльності, а інформацію про суб'єкта ЗЕД отримують від самого суб'єкта; обмеженість і недостатність ресурсів (чисельність митних органів тривалий час залишається незмінною, а інтенсивність експортно-імпорتنих операцій зростає щороку); відносна

розбіжність свідомої діяльності людини, розбіжність у соціально-економічних характеристиках для різних митниць, розташованих по всій території України; несвідомість основних компонентів господарського та управлінського механізмів митної системи, що підтверджується частими реорганізаціями системи.

Небезпеку можна трактувати як суттєвий ризик, виникнення якого є високоймовірним. Тоді митна небезпека – об'єктивно існуюча можливість негативного впливу на стан митної безпеки, а її джерело – це сукупність реальних або потенційних економічних, політичних, техногенних і природних умов та явищ, та властивостей і протиріч, дій та намірів певних суб'єктів митних економічних відносин, яка містить у собі і створює (у різному поєднанні) ризикові ситуації, які призводять до виникнення намірів переміщення товарів і транспортних засобів на територію держави шляхом економічного й митного шахрайства, прояв деструктивних властивостей існуючого регуляторного інструменту організації та забезпечення митної діяльності, а також інших митних небезпек.

1.4. Наукове забезпечення державного управління у податково-митній сфері

Приведення Митного кодексу України у відповідність до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, Конвенції про тимчасове введення, а також імплементація у національне законодавство Рамкових стандартів безпеки Всесвітньої митної організації та реформування митної служби України зумовили прийняття у 2012 році нового Митного кодексу України. Новелою Митного кодексу України стало нормативне закріплення поняття «митна безпека», яке безпосередньо пов'язується з поняттями митних інтересів та державної митної справи.

Ім'ям нововведень Митного кодексу України, яке підкреслює роль науки, є ст. 550 «Спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідна установа органів доходу і зборів» та ст. 576 «Науково-дослідна діяльність у сфері державної митної справи», яка передбачає, зокрема, що науково-дослідна діяльність спрямовується на забезпечення митних інтересів України, розвитку державної митної справи та професійної освіти в органах доходів і зборів.

Це підтверджує доцільність утворення у 2008 році Державного науково-дослідного інституту митної справи, на який покладено завдання щодо організації наукових досліджень та щорічного формування Тематичного плану наукових досліджень відповідно до Пріоритетних напрямів наукових досліджень у галузі митної справи.

Умовою успіху такої політики став чіткий вибір напрямів наукової діяльності інституту, зокрема: наукові дослідження з питань методології оцінки ефективності діяльності митної служби; наукове обґрунтування та дослідження теоретичної бази формування концептуальних засад забезпечення митної безпеки та

організаційно-економічного механізму її реалізації; проведення наукових досліджень з питань стратегії розвитку митної політики та митної справи з урахуванням пріоритетних завдань розвитку держави та Державної митної служби України; розроблення науково-методичних рекомендацій щодо впровадження законодавчих актів з питань митної справи у практичну діяльність; дослідження механізмів спрощення процедур торгівлі, розробка і розвиток стратегії та методів співпраці між митними органами та іншими уповноваженими структурами сфери торгівлі для забезпечення спрощеного переміщення зовнішньоторговельних потоків; дослідження та розвиток методів систематичної ідентифікації ризиків та застосування всіх необхідних заходів, відповідно до законодавства, для збору даних та інформації, аналізу і оцінки ризиків, визначенні дій та результатів для поліпшення і модернізації системи управління; наукові дослідження та вдосконалення механізму реалізації фіскальної складової діяльності Держмитслужби; наукові дослідження та формування системного підходу до вирішення проблем у сфері боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, посилення правоохоронної роботи, спрямованої на забезпечення безпеки суспільства, боротьбу з піратством, тероризмом, відмиванням «брудних» грошей, незаконним переміщенням наркотиків, заборонених та небезпечних предметів тощо; інша діяльність, визначена Держмитслужбою

Враховуючи основні положення Митного кодексу України та нагальні завдання політики національної безпеки, визначені стратегією національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється», інститутом протягом 2013–2015 років виконувалися НДР, які мають стратегічну важливість для розвитку митної справи в Україні.

Отже, у Митному кодексі України зазначено основні напрями реалізації державної митної справи, які сприятимуть забезпеченню національної безпеки та потребують у тому числі й відповідного наукового супроводу. Результати наукових досліджень можуть бути використані безпосередньо для реалізації кожного з цих напрямів. У такому випадку рішення щодо проведення наукових досліджень повинні бути засновані на чіткому розумінні поставлених цілей, а також з урахуванням можливостей і потенціалу вчених та практиків. Такий підхід сприятиме можливості розвивати нові напрями реалізації поставлених завдань перед органами доходів і зборів та/або удосконалити наявні.

Разом з тим активізація реформування органів державної влади, одним із результатів якого стало створення ДФС України, потребує оновлення або формування ряду регуляторних механізмів, зокрема розроблення нових підходів до організації діяльності на основі попереднього досвіду роботи Державної митної служби України, Державної податкової служби України з урахуванням міжнародного досвіду реорганізації фіскальних органів державної влади. Реалізація передбачених положенням про ДФС України завдань та затверджених стратегічних напрямів розвитку потребує наукового обґрунтування та запровадження організаційного механізму наукового забезпечення у податково-митній сфері.

Одним із шляхів досягнення поставленої мети – позиціонування ДФС України як ефективною адміністратора податкових і митних платежів, ефективність якої вимірюватиметься як продуктивністю роботи з наповнення бюджету, так і підвищенням рівня податкового та митного сервісу для платників, є належний рівень наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері відповідно до вимог чинного законодавства, що регламентують порядок управління науковою та науково-технічною діяльністю.

В основі управління науковою діяльністю покладено механізм організації, планування, фінансування, контролю за виконанням та впровадженням результатів наукових досліджень, який формується безпосередньо в центральних органах виконавчої влади.

З метою визначення концептуальних засад формування ефективного та дієвого механізму наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері наказом ДФС України від 17.04.2015 № 281 затверджено Концепцію наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері.

Структурно Концепція має такі складові:

- 1) проблема, що погребує розв'язання;
- 2) мета;
- 3) удосконалення інструментів управління системою наукового забезпечення у податково-митній сфері: пріоритетні напрями наукових досліджень; організаційний механізм наукового забезпечення; кадровий потенціал наукових установ; фінансове забезпечення наукових досліджень; матеріально-технічне та інформаційне забезпечення; міжнародне наукове і науково-технічне співробітництво;

- 4) очікувані результати реалізації концепції;

- 5) джерела фінансування, необхідні для реалізації концепції.

Відповідно до зазначеної Концепції наукові дослідження у податково-митній сфері формуються за такими пріоритетними напрямками:

- 1) сприяння реалізації державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи;

- 2) забезпечення реалізації державної антикорупційної політики, впровадження ефективних заходів запобігання та протидії корупції;

- 3) формування системного підходу у боротьбі з порушеннями податкового та митного законодавства, сприяння здійсненню в межах визначених повноважень контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів та інших платежів;

- 4) забезпечення формування державної митної політики у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі та захисту внутрішнього ринку, розвитку національної економіки та її інтеграцію до світової економіки;

- 5) забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів;

б) здійснення адміністрування податків і зборів, митних та інших платежів єдиного внеску; забезпечення контролю за своєчасністю, достовірністю повнотою їх нарахування та сплати до бюджету і відповідних позабюджетних фондів;

7) забезпечення формування та сприяння реалізації державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленний законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів;

8) сприяння розвитку міжнародної торгівлі, впровадження найкращих практик у сфері митного регулювання;

9) інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності ДФС України;

10) формування ефективної системи управління персоналом;

11) розвиток партнерських відносин з громадянами та бізнесом;

12) дослідження історії податкових та митних органів України.

Необхідними умовами реалізації Концепції є:

– дотримання своїх зобов'язань один перед одним учасниками наукової діяльності: держава, центральні органи виконавчої влади, бізнес, науково-дослідні установи, вищі навчальні заклади;

– підвищення ролі науки у реалізації державної податкової та державної митної справи, забезпечення участі науковців і дослідників у науково-методичному, експертному та консультативному супроводі процесу прийняття управлінських рішень, реалізації проєктів та програм, спрямованих на інституційний розвиток ДФС України;

– удосконалення механізму регулювання наукової діяльності через збалансування інтересів, повноважень та відповідальності у триаді: «замовник – координатор – виконавець».

Таким чином, Концепція наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері – система вихідних теоретичних положень, яка є основою для удосконалення діяльності центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику, шляхом визначення концептуальних засад формування ефективного та дієвого механізму наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері.

Неофіційна назва «Концепція п'яти веж» сформувалась з ідеї, що цінність науки для суспільства підвищиться у випадку дотримання своїх зобов'язань один перед одним учасниками наукової діяльності: 1 – держава, 2 – центральні органи виконавчої влади (ЦОВВ), 3 – бізнес, 4 – науково-дослідні установи (НДУ), 5 – вищі навчальні заклади (ВНЗ). Якщо зобразити схематично ці зв'язки/обов'язки (рис. 1.3), то отримаємо взаємоочікувані ідеальні результати.

Очікуваний результат реалізації концепції – збільшення внеску науки в удосконалення діяльності центрального органу виконавчої влади, що реалізує

державну податкову і митну політику, та формування ефективного і дієвого механізму наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері.

Система наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері формується на міжнародному досвіді та державному регулюванні наукової діяльності з урахуванням специфіки відомчого регулювання наукової діяльності та факторів, які впливають на створення, функціонування та розвиток системи наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері, зокрема зовнішніх (глобальні, міждержавні, національні) та внутрішніх чинників (правові основи діяльності, внутрішньовідомчий попит на наукові дослідження, ресурсне забезпечення).

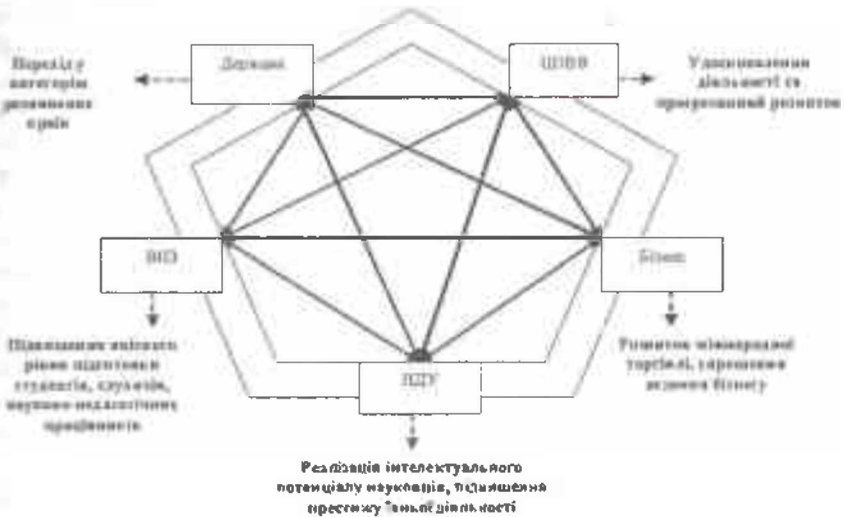

Рис. 1.3. «Концепція п'яти веж»

Суб'єктами системи наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері є:

- на стратегічному рівні: головний замовник – ДФСУ, замовники – структурні підрозділи ДФСУ, спеціалізовані департаменти та орган, які здійснюють функції прогнозування, фінансування та контролю;
- на оперативному рівні: координатор – структурний підрозділ, який, відповідно до розподілу функціональних повноважень, забезпечує організацію наукової і науково-технічної діяльності;
- на тактичному рівні: виконавці – наукові працівники, науково-педагогічні працівники, інші вчені, науково-дослідні установи.

Визначальними умовами, що сприяють підвищенню результативності системи наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері, є:

– правові (чітка і зрозуміла стратегія розвитку ЦОВВ; стабільність (3–5 років) організаційної структури ЦОВВ як Замовника; чітко визначені пріоритетні напрями наукових досліджень; належний стан локальної нормативно-правової бази та її своєчасне удосконалення, визначення конкретних напрямів наукового дослідження на довго- та короткострокову перспективу; правові засади забезпечення можливості виконання наукових досліджень відомчими науково-дослідними установами на замовлення промисловості та бізнесу);

– організаційні (своєчасне затвердження тематичного плану наукових досліджень на поточний рік; можливість залучення сторонніх виконавців – науковців та практиків до проведення досліджень; забезпечення належними інформаційними та статистичними матеріалами колективів, що проводять дослідження; чітка постановка завдання наукового дослідження профільними структурними підрозділами та підтримка постійного взаємозв'язку по лінії «замовник – виконавець»; залучення науковців до розроблення нових нормативних актів та експертизи чинних; аналіз результативності проведених наукових досліджень та впровадження наукових результатів у різні сфери економіки та суспільства; припинення/призупинення виконання наукових досліджень здійснювати лише за наявності обґрунтувань отримання негативного результату або суттєвого збільшення вартості дослідження; у період кризи постійний контроль досягнення проміжних та кінцевих результатів; можливість виконання ініціативних тем науковими установами; використання наукового потенціалу (спеціалізація наукових досліджень) відповідно до кваліфікації науковців; чіткість процедури приймання наукових досліджень; налагодження співпраці: з відповідними департаментами та управліннями ЦОВВ, митницями, науково-дослідними та іншими організаціями, науковими установами інших держав та міжнародних організацій (ВМО, PICARD) тощо);

– фінансові (належний рівень бюджетного фінансування; можливість залучення (платної) консультативної допомоги з боку провідних вітчизняних та іноземних наукових інституцій, окремих науковців; матеріальне та соціальне забезпечення працівників; створення сприятливих умов для підвищення науково-професійної рівня, зокрема через участь у комунікативних заходах; робота у бібліотеках архівах тощо, фінансування відряджень на участь у вітчизняних та міжнародних семінарах за напрямами наукових досліджень; додаткове вивчення іноземною мови (англійська): термінологія за напрямами наукових досліджень).

Основні засади організації та механізм здійснення наукової і науково-технічної діяльності у ДФС України визначає Порядок організації наукових досліджень науково-технічних розробок у ДФС України (далі – Порядок) затверджено наказом ДФС України від 30.12.2014 № 410 (у редакції наказу 29.09.2016 № 831).

Основними формами (видами) наукової діяльності у системі ДФС України є – фундаментальні дослідження з актуальних питань реалізації державної податкової політики та державної політики у сфері державної митної справи діяльності ДФС України;

– прикладні дослідження з актуальних питань реалізації державної податкової політики та державної політики у сфері державної митної справи, діяльності ДФС України;

– науково-дослідні, дослідно-конструкторські, проектно-конструкторські, технологічні, пошукові та проектно-пошукові роботи;

– виготовлення дослідних зразків або партій науково-технічної продукції, а також інші роботи, пов'язані з доведенням наукових і науково-технічних знань до стадії практичного їхнього використання.

Також Порядком визначено механізм планування, проведення, приймання ННТР, підстави припинення ННТР та порядок впровадження результатів ННТР.

У нових умовах політика ДФС України як суб'єкта забезпечення національної безпеки має ґрунтуватися на переконанні, що результати наукових досліджень є невід'ємним інтелектуальним інструментом її забезпечення.

Таким чином, роль наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері як елемента системи забезпечення національної безпеки посилюється та полягає у тому, що наука є рушійною силою та визначальним фактором ефективного здійснення державної митної справи.

Контрольні запитання

1. Що таке національна безпека? Сутність понять «ризик», «загроза», «виклик», «вплив».
2. Основні підходи до визначення поняття «економічна безпека».
3. Місце митної безпеки в системі національної безпеки.
4. Джерела і загрози митної безпеки України.
5. Суб'єкти системи наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері.

РОЗДІЛ 2

МИТНА ПОЛІТИКА ТА МИТНА СПРАВА

Ключові слова: митна політика, функції митної політики, митна справа, принципи митного регулювання, митне оформлення, взаємозв'язок митної політики і митної справи, економічні інтереси, зовнішньоекономічні відносини.

2.1. Митна політика

Інтеграція України до глобального та європейського політичного, економічного та правового простору – процес досить складний та неоднозначний. На цьому шляху існують загрози неконтрольованого з боку держави відкриття національних ринків, що пов'язане з певними ризиками, серед яких – ризики зниження експортного потенціалу та створення конкуренції для вітчизняних виробів товарів. Саме тому в Україні особливої уваги та гостроти набуває питання щодо удосконалення системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності з метою підвищення її ефективності, визначення принципів та напрямів удосконалення застосування необхідних інструментів регулювання.

Досвід економічно розвинених країн світу свідчить, що державна політика повинна окреслювати рамки економічної діяльності учасників економічних відносин, стимулюючи або стримуючи її залежно від існуючих економічних пріоритетів. При цьому одним з основних завдань регулювання економічної системи є підтримання динамічної рівноваги між спрощенням організації діяльності суб'єктів ЗЕД та державним контролем за нею для досягнення визначених державою показників економічних перетворень у суспільстві.

Митна політика є відображенням завдань, які держава має на меті її реалізації, тому постійно змінюється. Наприклад, Велика радянська енциклопедія (1946 р.) містить таке визначення: «Митна політика – система заходів, проведених державою стосовно іноземних інвесторів і транзитних товарів своїх експортних товарів. Вона є складовою частиною торговельної політики здійснюється з метою впливу на розміри, структуру і характер імпорту, експорту та транзиту шляхом установаження ввізного, вивізнього і транзитного мита та інших зборів і податків, контингентування ввезення, заборони пропуску через кордон ввезених товарів і тих, що вивозяться, та ін.».

У травні 1964 р. був затверджений новий Митний кодекс СРСР, який існує до середини 80-х років. У цьому Кодексі митна політика трактувалася як складова частина внутрішньої та зовнішньої політики. У 1986–1991 рр. митна служба виділилася в окрему галузь державного управління. Функції митної системи того часу, як і раніше, полягали в забезпеченні дотримання монополії держави на зовнішньоекономічну діяльність.

У Митному кодексі Союзу РСР, який був прийнятий у березні 1991 р., поняття митної політики поєднувалось із поняттям митної справи, що в подальшому викликало чимало дискусій.

На етапі формування митної політики суспільне уявлення про митне регулювання та митну справу у взаємозв'язку з економічними інтересами і цілями держави впливають на визначення орієнтирів (рамкових стандартів) митного регулювання. У межах визначення митної політики формується система митного регулювання, яка, крім механізмів митно-тарифного та нетарифного регулювання, включає митну систему. Вплив держави в особі митних органів та інших суб'єктів митних відносин, причетних до переміщення товарів та транспортних засобів, з метою підпорядкування її дій своїм економічним інтересам, запускає механізм митного регулювання, який реалізується через митну справу, та з діяльності митних органів починається реалізація митної політики.

Відповідно до Митного кодексу України, прийнятого 13.03.2012, термін «митна політика» змінено на «державну політику у сфері державної митної справи», що означається як система цілей, принципів, функцій, напрямів, засобів і механізмів діяльності держави, спрямованих на забезпечення національних митних інтересів та безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі та захист внутрішнього ринку, розвиток національної економіки та її інтеграції до світової економіки, виконання державного бюджету, які реалізуються через: механізми тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; участь у митних союзах, зонах вільної торгівлі та міжнародних договорах (конвенціях) з митних питань.

Підставою для зміни визначення «митна політика» на визначення «державна політика у сфері державної митної справи» став Указ Президента України від 12.05.2011 № 582/2011 «Про Положення про Державну митну службу України», де було зазначено, що основними завданнями Держмитслужби України були: внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері державної митної справи, реалізація державної політики у сфері державної митної справи.

Проте в Указі Президента України від 08.04.2011 № 446/2011 «Положення про Міністерство фінансів України» зазначається, що Мінфін України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної, а також податкової і митної політики (крім адміністрування податків, зборів, митних платежів та реалізації податкової і митної політики), політики у сфері державного фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку, випуску і проведення лотерей, організації та контролю за виготовленням цінних паперів, документів суворої звітності, видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, їхнього обігу та обліку, у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму. Тобто

Президент України своїм Указом уже визначив можливість існування терм «митна політика», який слід використовувати в інших державних нормотворчих документах.

Проте у ході проведення адміністративної реформи в 2013 році поняття «державна політика у сфері державної митної справи» було змінено на «державна митна політика». У ст. 5 Митного кодексу України визначення цього поняття викладено у такій редакції: «Державна митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики».

2.2. Митна справа

Глобалізаційні процеси як одна з вирішальних ознак сучасної цивілізації поширюються на всі фактори й умови виробництва, на весь геоекономічний простір світу. Крім того, беспрецедентний вплив на світову економіку здійснила світова фінансова криза, що призвела до глобальних змін у світовій торгівлі зокрема до падіння сукупного попиту, зростання ролі протекціоністських заходів вилучення торгових кредитів. Водночас спад світової економіки несприятливо вплинув на всі податкові доходи держав, зокрема зібрані митними службами.

Враховуючи, що індекс економічної глобалізації насамперед залежить від частки експорту та імпорту товарів і послуг у ВВП, а також загострення проблеми спрощення міжнародної торгівлі в умовах світової кризи, значення митної справи і митного регулювання як на національному, так і міжнародному рівнях зростає.

Визначення змісту терміна «державна митна справа» має принциповий характер і пов'язане зі значними складнощами. Від чіткого й повного визначення цього терміна та структурного складу митної справи багато в чому залежить розуміння характеру і змісту системи митного регулювання.

Традиційна економічна роль митної справи щодо стягнення митних зборів податків на імпортовані товари в умовах торговельної лібералізації, розширення торговельних правил і швидкого збільшення торговельних угод стає все складнішою. Зниження ролі митно-тарифного регулювання привело до підвищення адміністративної значущості митної справи в економічному захисті місцевої промисловості від недобросовісної міжнародної конкуренції.

Крім того, оскільки економічна глобалізація продовжує прискорюватися, міжнародна торгівля зростає істотно швидше, ніж світова економіка, то і роль митного регулювання в усьому світі підвищується як на міжнародному, так і на внутрішньополітичному рівнях. Це надає змогу зарубіжним фахівцям стверджувати, що митна справа відіграє центральну роль у регулюванні міжнародних торговельних операцій.

У науковій літературі є велика кількість визначень поняття «митна справа». Так, у фундаментальному дослідженні «Митна справа в капіталістичних країнах» під митною справою розуміється використання мита, інших інструментів тарифного регулювання, а також процедура митного оформлення та контролю.

Митний кодекс СРСР 1964 року встановлював, що регулювання митної справи належить до компетенції Міністерства зовнішньої торгівлі та здійснюється через Головне митне управління, яке входило до його складу і було наділене правом розробки питань митної політики. Надання митним органам повноважень щодо розробки митної політики, яку вони й реалізовували, виправдовувало ставлення до митної політики як складової митної справи. Пізніше такий підхід до митної справи увійшов до Митного кодексу Російської Федерації і критично розглядався російськими вченими.

Згідно із Законом України «Про митну справу в Україні» (втратив чинність з 01.01.04) митна справа включає встановлення порядку й організації переміщення через митний кордон товарів і предметів, обкладення митом, оформлення, здійснення контролю та інших заходів щодо реалізації митної політики. Аналогічної думки дотримувались й автори Митного кодексу СРСР 1991 року (ст. 1).

Незначні зміни в цьому понятті з'явилися в Митному кодексі України, що діяв до 2004 р. Так, відповідно до ст. 1 порядок переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів, митне регулювання, пов'язане з установленням мит і митних зборів, процедури митного контролю та інші засоби втілення на практиці митної політики становлять митну справу. Безперечно, слушним можна вважати уточнення, що складовою митної справи є не лише встановлення та організація, а й сам порядок переміщення через митний кордон.

Порівняння трактування терміна «митна справа» в Україні і деяких зарубіжних країнах вказує на виправданість такої зміни.

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» митне регулювання розглядає як регулювання питань, пов'язаних з установленням мит і митних зборів, процедурами митного контролю, організацією діяльності митних органів. Тож таке уточнення звужувало реальні межі державної митної справи і зводило митне регулювання лише до установлення мит і митних зборів, залишаючи поза увагою, наприклад, порядок їхнього стягнення. Крім того, слід підкреслити, що поняття «митні платежі» суттєво ширше, ніж поняття «мити і митні збори».

У кодексі, що діяв з 2004 до 2012 роки, ця неточність частково виправлена: митне регулювання розширюється від «встановлення мит і митних зборів» до «встановлення і справляння митних платежів», проте, як і в попередньому Митному кодексі України, поза межами митного регулювання залишається нетарифне регулювання. Наприклад, у Митному кодексі Білорусі зазначається, що основними засобами реалізації митної політики держави є встановлення тарифних і нетарифних заходів державного митного регулювання. Крім того, така складова поняття митної справи, як «процедури митного контролю» в Митному кодексі України доповнена поняттям митного оформлення.

Міжнародна конвенція про спрощення й гармонізацію митних процедур – Кіотська конвенція – визначає митний контроль як сукупність заходів, що здійснюються митною службою з метою забезпечення дотримання митного законодавства, а митне оформлення – як здійснення митних формальностей, необхідних для випуску товарів у вільний обіг, з метою внутрішнього споживання, експорту чи переведення в інші митні режими.

Митний кодекс ЄС тлумачить митний контроль як особливі офіційні дії для забезпечення дотримання митного права і за необхідності – інших приписів, чинних для товарів під митним наглядом, до яких належать митний огляд товарів, перевірка наявності й достовірності документів, контроль бухгалтерії підприємства чи інших документів, а також проведення офіційного розслідування.

Різниця між українськими і наведеними визначеннями митного контролю пояснюється відмінностями у функціональній складовій митної справи в Україні та ЄС. За своєю ж суттю визначення понять можна вважати практично ідентичними, тому що митний контроль охоплює всі дії й заходи, які здійснюються митними органами для забезпечення дотримання митного законодавства держави.

Стосовно визначення поняття митної справи слід зауважити, що в усіх згаданих трактуваннях є пункт «та інші заходи реалізації митної політики». Це свідчить про те, що митна справа тлумачиться перш за все як сукупність заходів реалізації митної політики.

Принципово відрізняється визначення митної справи, закріплене в Основах митних законодавств країн – учасниць СНД. Основна відмінність його полягає в тому, що, за цим документом, головна складова митної справи – це митна політика. Такий підхід до митної справи запозичено з Митного кодексу Російської Федерації.

Складові категорії «митна справа» у різних законодавчих визначеннях цього поняття наведено у табл. 2.1.

Першою складовою поняття митної справи вже традиційно законодавець вважає порядок переміщення через митний кордон України товарів.

Установлений законодавством України порядок та умови переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів, за визначенням чинного Митного кодексу України (розділ VI), є основою митних правил.

У попередніх МКУ другою складовою митної справи визначалося митне регулювання. Ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» за митним регулюванням закріплює регулювання питань, пов'язаних із встановленням мит та інших податків, що справляються при переміщенні товарів через митний кордон України, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України.

У попередніх редакціях МКУ після визначення поняття «митна справа» законодавець у наступній статті формулював принципи митного регулювання, що напговувало на думку про певне отождення категорій митна справа та митне регулювання.

Таблиця 2.1

Складові поняття «митна справа»

Ст. 1 Закону України «Про митну справу в Україні» (чинний до 2004 р.)	Ст. 1 Митного кодексу України (чинний до 2004 р.)	Ст. 3 Митного кодексу України (чинний у 2004 - 2012 роках)	Ст. 7 Митного кодексу України (чинний з червня 2012 р.)
Установлення порядку й організації переміщення через митний кордон товарів і предметів	Порядок переміщення через митний кордон товарів та інших предметів	Порядок переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів	Порядок та умови переміщення товарів через митний кордон України
обкладення митом	митне регулювання, пов'язане з установленням мит і митних зборів	митне регулювання, пов'язане з встановленням та «правильним» податком зборів	застосування механізмів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, управління митних платежів
оформлення, здійснення контролю	процедури митного контролю	процедури митного контролю та оформлення	митний контроль та митне оформлення
			ведення митної статистики
			обмін митною інформацією
			ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності
			здійснення державного контролю вихарчової продукції при її ввезенні на митну територію України
		боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил	запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил
			організація і забезпечення діяльності митних органів
та інших заходів щодо реалізації вільної політики	та інші засоби втілення на практиці митної політики	сприяючи на реалізацію митної політики	та інші заходи, сприяючи на реалізацію державної політики у сфері митної справи

У чинній редакції МКУ визначення поняття «державна митна справа» прямо не містить такої складової, як «митне регулювання». Воно фактично замінене на «застосування механізмів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності». А принципи митного регулювання логічно стали принципами здійснення митної справи.

Порівняння принципів митного регулювання та здійснення митної справи (табл. 2.2) показує, що їхнє розширення має на меті врахування міжнародних підходів удосконалення діяльності митних служб.

Такі принципи, як спрощення законної торгівлі та заохочення доброчесності запозичені з міжнародних конвенцій у сфері митної справи.

Разом з тим виключення з переліку принципів системності та ефективності не відповідає міжнародним стандартам.

Так, наприклад, Стратегія розвитку митної служби Російської Федерації до 2020 року (затверджена розпорядженням Уряду РФ від 28 грудня 2012 р. № 2575-р) базується на позиції, що подальше вдосконалення митної діяльності має забезпечуватися через формування універсальних інструментів і встановлення показників ефективності.

Така складова митної справи, як застосування механізмів тарифного та нетарифного регулювання ЗЕД, уточнена коректно. Однак її не можна ототожнювати з митним регулюванням, оскільки останнє охоплює ширше коло функцій митних органів.

Таблиця 2.2

Порівняння принципів митного регулювання та здійснення митної справи

Стаття 4 Митного кодексу України (чинний у 2004–2012 роках)	Стаття 8 Митного кодексу України (чинний з червня 2012 р.)
<p><i>Принципи митного регулювання</i></p> <p>Митне регулювання здійснюється на основі принципів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) виключної юрисдикції України на її митній території; 2) виключної компетенції митних органів України щодо здійснення митної справи; 3) законності; 4) єдиного порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України; 5) системності; 6) ефективності; 7) додержання прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб; 8) гласності та прозорості 	<p><i>Принципи здійснення державної митної справи</i></p> <p>Митна справа здійснюється на основі принципів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) виключної юрисдикції України на її митній території; 2) виключних повноважень органів доходів і зборів України щодо здійснення митної справи; 3) законності та презумпції невинуватості; 4) єдиного порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України; 5) спрощення законної торгівлі; 6) визнання рівності та правомірності інтересів усіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності; 7) додержання прав та охоронюваних законом інтересів осіб; 8) заохочення доброчесності; 9) гласності та прозорості; 10) відповідальності всіх учасників відносин, що регулюються Кодексом

Третьою складовою митної справи названо митний контроль та митне оформлення. Сама складова фактично не змінилася. Однак термін «митне оформлення» законодавець у чинному МКУ суттєво змінив. Насамперед це стосується суб'єкта здійснення формальностей (табл. 2.3).

Якщо раніше митне оформлення формально було дією, виконання якої покладалося на митний орган, то тепер ця дія підлягає виконанню і «відповідними» особами. Кардинально змінено і мету цієї формальності із «закріплення результатів митного контролю» на «дотримання вимог митного законодавства».

Наступна складова митної справи – запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил – в новий МКУ потрапила з попереднього кодексу.

Таблиця 2.3

Порівняння змісту терміна «митне оформлення»

п. 14 статті 1 Митного кодексу України (чинний у 2004–2012 роках)	п. 23 статті 4 Митного кодексу України (чинний з червня 2012 р.)
Митне оформлення – виконання митним органом дій (процедур), які пов'язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон і мають юридичне значення для подальшого їх використання	Митне оформлення – виконання <i>митних формальностей</i> , необхідних для випуску товарів і транспортних засобів комерційного призначення. <i>Митні формальності</i> – сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами з метою дотримання вимог митного законодавства

Розширення переліку складових митної справи за рахунок таких заходів, як ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі – УКТЗЕД), здійснення, відповідно до закону, державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, організація і забезпечення діяльності митних органів лише підтверджує хибність вибору термінологічного підходу.

Обраний підхід вимагає щонайменше включення до визначення митної справи всього переліку основних завдань митної служби (ст. 544) або переліку всіх розділів МКУ. У іншому разі виникають питання, чому, наприклад, ведення УКТЗЕД законодавець вважає складовою митної справи, а контроль правильності визначення митної вартості – ні, або чому здійснення контролю нехарчової продукції відносить до елементів митної справи, а сприяння захисту прав інтелектуальної власності – ні.

Таким чином, законодавець надає неповний перелік «заходів, спрямованих на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи». Адже

називаючи елементи поняття, законодавець лише проводить його поділ. Визначення (дефініція) є логічною операцією, яка розкриває зміст поняття або встановлює значення терміна.

2.3. Митна справа як засіб реалізації митної політики

Митна політика значно ширше поняття, ніж митна справа, оскільки митна справа – це тільки засіб реалізації державної митної політики, яка визначає основні цілі, завдання і функції митної справи. Однак виникає питання про сутність, місце та роль митного регулювання в понятійній системі координат «митна політика – митна справа».

Митне регулювання є складовою державного регулювання ЗЕД. Стаття 9 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» визначає органи державного регулювання ЗЕД та їх повноваження.

Найвищим органом, що здійснює державне регулювання ЗЕД, є Верховна Рада України. До компетенції Верховної Ради України належать: прийняття, зміна та скасування законів, що стосуються ЗЕД; затвердження основних напрямів зовнішньоекономічної політики України; розгляд, затвердження та зміна структури органів державного регулювання ЗЕД; укладання міжнародних договорів України та приведення чинного законодавства України у відповідність до правил, встановлених цими договорами; встановлення спеціальних режимів ЗЕД на території України; затвердження списків товарів, експорт та імпорт яких забороняється.

Основним завданням Кабінету Міністрів України є вжиття заходів щодо здійснення зовнішньоекономічної політики України відповідно до законів України. Інші органи державного регулювання ЗЕД наділені тільки їм притаманними повноваженнями.

Органи доходів і зборів здійснюють митний контроль в Україні згідно з чинними законами України. Здійснюючи державну митну справу, органи доходів і зборів здійснюють митний контроль та виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, у тому числі на підставі електронних документів (електронне декларування), за допомогою технічних засобів контролю тощо.

У більшості публікацій науково-прикладного характеру прийнято сприймати це поняття як сукупність митно-тарифних і нетарифних засобів, що використовуються в ролі державного інструментарію для регулювання зовнішньої торгівлі. Серед інструментів регулювання зовнішньої торгівлі традиційно прийнято виділяти економічні (фінансові) та адміністративні.

Класичним економічним інструментом регулювання зовнішньої торгівлі є митні тарифи, які за характером своєї дії належать до економічних регуляторів зовнішньої торгівлі. Митний тариф України – це систематизований, згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, перелік

ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України. Як інструмент державного регулювання зовнішньої торгівлі, митний тариф виконує дві основні функції: протекціоністську – захист внутрішніх виробників від іноземної конкуренції та фіскальну – поповнення державного бюджету. Цілі митного регулювання використовуються як критерій класифікації мита. За цією ознакою мито умовно поділяють на протекціоністське і фіскальне. Проте чіткого розмежування між цими видами мита немає.

У митно-тарифній практиці більшості країн світу найбільш поширене адвалорне мито. У зв'язку з цим особливого значення набули методи оцінки вартості імпортованих товарів, від застосування яких значною мірою залежить визначення бази оподаткування митом. Тому методи визначення митної вартості імпортованих товарів так само важливі для розрахунку митних податків, як і розмір самого мита.

Митний тариф застосовується, як правило, на національному рівні. Проте коли країни об'єднуються в торговельно-економічне угруповання і створюють митний союз, митний тариф стає спільним інструментом зовнішньоторговельного регулювання, єдиним для всіх країн-учасниць у їхніх торговельних відносинах із третіми країнами. Як приклад митного союзу, що об'єднує країни в єдину митну територію з єдиним митним тарифом, можна назвати СС.

Нині основним договором, що регулює митно-тарифну політику країн-учасниць на багатосторонній основі, є Генеральна угода з тарифів і торгівлі (далі – ГАТТ), яка містить такі положення: здійснення зовнішньоторговельної політики основним чином за допомогою митних тарифів, регулярне проведення переговорів про зниження митних зборів, узгодження країнами-учасницями списку тарифних поступок, які потім включаються в ГАТТ, та ін. Проте роль митно-тарифної політики в сучасних міжнародних торговельних відносинах при зростанні значення нетарифних заходів регулювання зменшується.

Під нетарифним регулюванням у митній справі розуміють різного роду заходи контролю з регулювання зовнішньої торгівлі, крім мита. До цієї категорії зазвичай зараховують різні заходи фінансової, технічної, адміністративної, кредитної та торговельної політики, як свідомо спрямовані на регулювання зовнішньої торгівлі (заборони, квотування, ліцензування), так і призначені для інших цілей впливу на зовнішню торгівлю (наприклад, санітарні, ветеринарні й фітосанітарні обмеження). У зв'язку з недостатністю розгляду цієї проблеми, відсутністю єдиного поняття, а також з великою кількістю різноспрямованих заходів необхідна чітка система управління ними в митній справі.

Митна політика через систему митних правил формує принципи регулювання митних відносин. Засади митної справи, у тому числі розміри податків і зборів та умови митного обкладення, спеціальні митні зони і митні режими на території України, перелік товарів, експорт, імпорт і транзит яких через територію України забороняється, визначаються виключно законами України та Митним кодексом України. Митне регулювання має дуалістичну природу. Предмет

адміністративного регулювання відносин, що виникають у зв'язку з управлінням митною системою. Предметом митного впливу є комплекс відносин, що виникають у зв'язку з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон.

Сучасні економісти визначають політику як загальні орієнтири для дій і прийняття рішень. У свою чергу, митно-тарифна політика – це складова митної політики держави, яка за своїм змістом є системою економічних заходів, вживаних державою для встановлення певного режиму митного оподаткування товарів і транспортних засобів, що перетинають митний кордон. Відповідно, митно-тарифні відносини – це сукупність стосунків між суб'єктами цих відносин, що виникають у зв'язку з оподаткуванням товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон, та діяльністю митних органів щодо стягнення митних податків і платежів.

Під нетарифною політикою розуміється сукупність організаційних заходів, що здійснюються у встановленому порядку державними органами і спрямовані на адміністративне регулювання ЗЕД. Митно-тарифне регулювання, яке полягає у застосуванні мита, впливає на ціну імпортованого товару всередині держави, тоді як заходи нетарифного регулювання, як правило, впливають опосередковано: ціну підвищують додаткові витрати на отримання необхідних для переміщення товарів документів (ліцензій, сертифікатів тощо), витрати, що спричинені простоем транспортних засобів і товарів унаслідок проведення державного контролю.

2.4. Місце митної політики в системі реалізації економічних функцій держави

Основною економічною функцією держави є захист своїх економічних інтересів та економічної безпеки. Виходячи з цих потреб формується економічна політика держави, яка включає внутрішню й зовнішню складові. Основою внутрішньої економічної політики є внутрішня податкова політика, а зовнішньоекономічної – митна політика.

Митна політика – це складова внутрішньої й зовнішньої політики. Проте виникає проблема співвідношення та різниці між митною і зовнішньоекономічною політикою на понятійному рівні цих категорій.

Зовнішньоекономічна політика як поняття дає нам розуміння того, що вся сукупність економічних, правових і організаційних заходів, які здійснюються державними органами влади в галузі зовнішньоекономічних відносин і спрямовані на досягнення економікою цієї країни певних переваг на світовому ринку й одночасно на захист внутрішнього ринку від конкуренції іноземних товарів, не може бути охоплена рамками лише митної політики.

Схожість визначення зовнішньоекономічної, зовнішньоторговельної та митної політики базується насамперед на тому, що основним напрямом

зовнішньоторговельної (а відповідно, й зовнішньоекономічної), а також митної політики є державний протекціонізм або її лібералізація. Крім того, будь-який з названих напрямів реалізується в основному за допомогою митно-тарифного і нетарифного регулювання.

МКУ 2004–2012 рр. визначав митну політику як систему принципів і напрямів діяльності держави у сфері забезпечення економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних і нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі. Таке визначення митної політики мало кілька важливих недоліків.

Відповідно до цього визначення митна політика зводилася до регулювання виключно зовнішньої торгівлі. Крім міжнародної торгівлі, до основних видів ЗЕД фахівці зараховують міжнародний лізинг, використання активів з-за кордону та міжнародні інвестиції.

Практична реалізація митної політики спирається насамперед на діяльність митних органів. Завдання митної системи будь-якої країни прийнято умовно поділяти на три основні групи. Регулятивні завдання призначені, щоб впливати на товаропотік через митний кордон держави, а їхнє виконання забезпечується митно-тарифними й нетарифними заходами. Група економічних завдань об'єднана навколо поповнення державного бюджету шляхом стягнення митних платежів із товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон. Митно-тарифний аспект при виконанні цих завдань є основним, але не єдиним. Адже повнота стягнення митних податків залежить, наприклад, від рівня адміністрування митних процедур, від порядку визначення і контролю митної вартості, а також від правоохоронних повноважень митних органів та ступеня відповідальності суб'єктів ЗЕД за повноту сплати митних податків, за контрабанду й порушення митних правил. Щодо правоохоронних завдань, про які законодавець взагалі не згадує, то їхнє виконання, як відомо, потребує специфічних засобів.

Таким чином, запропонований у визначенні митної політики перелік заходів регулювання ЗЕД щодо забезпечення економічних інтересів та безпеки держави не був достатньо повним.

Крім того, визначаючи поняття митної політики, законодавець випускає аспект ролі й місця митної справи щодо митної політики. З цього визначення також не було зрозуміло, в чому полягає різниця між митною та зовнішньоекономічною політикою.

На практиці наявний чіткий розподіл функцій, прав та відповідальності в митній і зовнішньоекономічній політиці при виконанні конкретних, специфічних і практичних цілей та завдань у сфері регулювання ЗЕД, є відповідні інститути й органи управління, відомча інфраструктура тощо. Ця різниця з'ясована шляхом окреслення місця митної політики і митної справи в системі реалізації економічних функцій держави.

Стаття 5 чинного МКУ визначає державну політику у сфері митної справи як систему цілей, принципів, функцій, напрямів, засобів і механізмів діяльності держави, спрямованих на забезпечення національних митних інтересів та безпеки

України, регулювання зовнішньої торгівлі та захист внутрішнього ринку, розвиток національної економіки та її інтеграцію до світової економіки, наповнення державного бюджету.

Діапазон відносин суб'єктів митної справи залежить від функцій і повноважень органів доходів і зборів. Сьогодні завдання, які виконують органи доходів і зборів, здійснюючи державну митну справу, вписані в ст. 544 МКУ. Зрозуміло, що цей перелік не можна вважати повністю вичерпним, але ці завдання названо основними. Однак перше із зазначених завдань саме по собі охоплює всі можливі завдання органів доходів і зборів. Адже саме через забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи органи доходів і зборів і здійснюють митну справу.

Формування й реалізація митної політики – складний процес, що проходить усередині державного механізму за участі всіх гілок влади. Для його дослідження та опису можна скористатися поняттям механізму митної політики, під яким окремі науковці пропонують розуміти сукупність інститутів, що беруть участь у формуванні та реалізації митної політики (інституціональна складова), а також набір форм і методів її реалізації, порядок використання компетентними державними органами інструментів митного регулювання (функціональна складова).

Митна політика через систему митних правил формує принципи регулювання митних відносин.

Засади митної справи, у тому числі розміри податків і зборів та умови митного обкладення, спеціальні митні зони і митні режими на території України, перелік товарів, експорт, імпорт і транзит яких через територію України забороняється, визначаються виключно законами України та МКУ.

Митне регулювання має дуалістичну природу. Предмет адміністративного регулювання – відносини, що виникають у зв'язку з управлінням митною системою. Предметом митного впливу є комплекс відносин, що виникають у зв'язку з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон.

На рис. 2.1 наведено модель формування та реалізації митної політики. На етапі формування митної політики суспільні уявлення про митне регулювання та митну справу у взаємозв'язку та взаємозалежності з економічними інтересами і цілями держави впливають на визначення орієнтирів (рамкових стандартів) митного регулювання.

У межах визначеної державою митної політики формується система митного регулювання, яка, крім механізмів митно-тарифного та нетарифного регулювання, включає митну систему. Вплив держави в особі митних органів на інші суб'єкти митних відносин, причетних до переміщення товарів, з метою підпорядкування їхніх дій своїм економічним інтересам, запускає механізм митного регулювання, який реалізовується через митну систему.

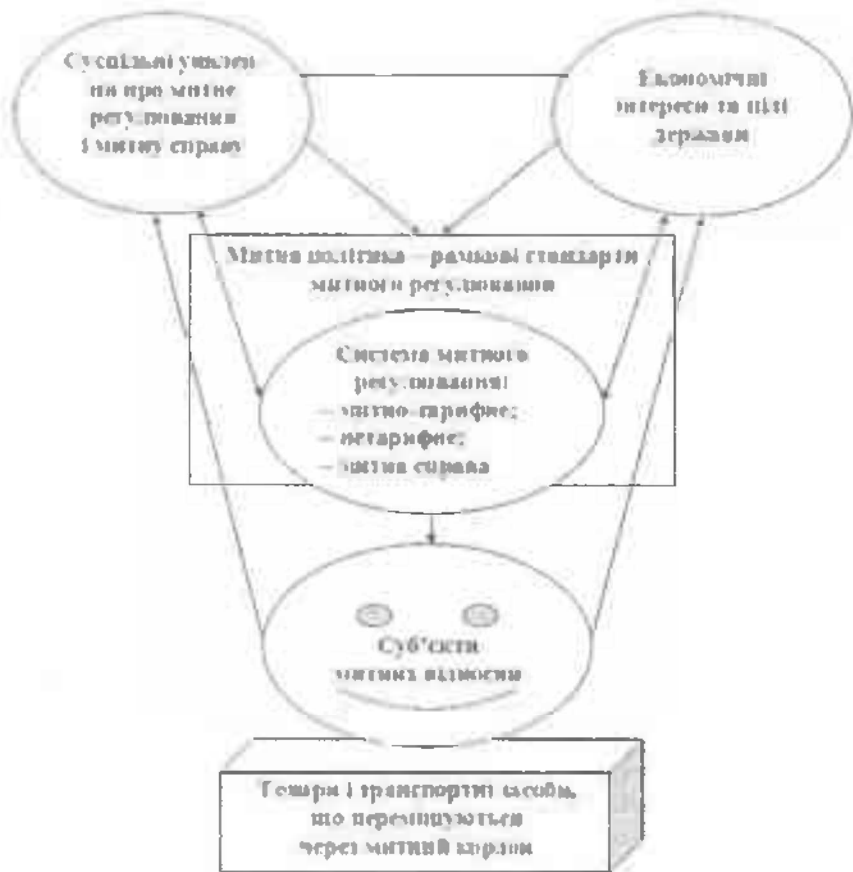

Рис. 2.1. Модель формування та реалізації митної політики

Митна система посідає особливе місце в механізмі реалізації митної політики. Митні органи виступають специфічним суб'єктом митних відносин. З одного боку, вони здійснюють митну справу від імені держави, з іншого – самі перебувають під управлінським впливом держави.

Узагальнюючи сучасні уявлення про митну справу, потрібно зазначити, що ця діяльність досить різноманітна і визначається різними термінами.

Застосування на практиці термінів «орган», «служба», «організація» і «установа» залежить від того, з яких позицій розглядаємо цю діяльність, від конкретних пізнавально-описових компонентів митної справи, від її цілей, завдань і функцій. Більш широким поняттям, що містить усі вищеперелічені терміни, є термін «митна система».

Як об'єкт економічного регулювання, митна справа – це діяльність митної системи щодо забезпечення реалізації митної політики.

Митна політика – це система принципів та напрямів (рамкових стандартів) діяльності держави у сфері митного регулювання, зорієнтована на забезпечення економічних інтересів, безпеки і цілей держави.

Відповідно, митне регулювання можна трактувати як вплив держави в особі державних органів на інших суб'єктів митних відносин з метою підпорядкування їхніх дій своїм економічним інтересам.

Контрольні запитання

1. Що таке митна політика? Функції митної політики.
2. Сутність категорії «митна справа». Основні складові поняття «митна справа».
3. Принципи митного регулювання.
4. Зміст терміна «митне оформлення».
5. Взаємозв'язок митної політики і митної справи.
6. Модель формування та реалізації митної політики України.

РОЗДІЛ 3

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, державне регулювання, договір, тарифні методи, нетарифні методи, митні формальності, державні закупівлі, ліцензування, квотування, тарифні квоти, ембарго, валютне регулювання, податки, Інкотермс, експортний контроль, технічні бар'єри.

3.1. Тарифні та нетарифні заходи державного регулювання ЗЕД

Правові засади зовнішньоекономічної діяльності регулюються Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Зовнішньоекономічна діяльність – діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами. Тобто неодмінною ознакою зовнішньоекономічної діяльності є наявність іноземного партнера (контрагента).

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності – це система правових, економічних та організаційних заходів, що застосовуються державними органами для захисту національних інтересів держави та суспільства. Державне регулювання ЗЕД додатково до протекціоністської (захисної) функції також виконує фіскальну функцію – стягнення коштів до державного бюджету.

Заходи державного регулювання ЗЕД спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров'я та життя людей і тварин, навколишнього природного середовища, захист прав споживачів, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини. Залежно від напрямку інтересів держави заходи регулювання щодо експорту або імпорту товару можуть виконувати як обмежувальну, так і стимулювальну функції.

Заходи державного регулювання ЗЕД поділяються на тарифні та нетарифні.

Тарифні (митно-тарифні) заходи полягають у застосуванні мита (крім особливих видів мита) до товарів, що переміщуються через митний кордон України.

Застосування тарифних заходів не супроводжується встановленням заборон та обмежень щодо переміщення товарів. Ефект регулювання досягається шляхом впливу на ціну операції з просування товару в країну імпорту за рахунок необхідності сплати мита.

Тарифні методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності становлять собою комплекс заходів державного регулювання за допомогою митних тарифів. Тарифне регулювання виконує дві функції: протекціоністську – захист вітчизняних товарів і послуг від іноземної конкуренції; фіскальну – поповнення державного бюджету.

Протекціоністська функція мита полягає у тому, що мито розглядають як різновид податку, який приводить до подорожчання імпортованих товарів, збільшення вартості імпортованої продукції, що, як наслідок, створює сприятливі умови для виготовлення та реалізації аналогічної продукції національними товаровиробниками. Протекціоністська функція митних тарифів спрямована на збереження високих ставок мита на імпорт товарів електротехнічного машинобудування, текстильної, шкіряної, взуттєвої промисловості тощо. Як наслідок, сировина імпортується за низькими ставками мита, напівфабрикати – за вищими, готові вироби – за найвищими. Обкладення митом імпортованої продукції забезпечує надходження коштів до державного бюджету, таким чином, мито виконує *фіскальну функцію*.

Основою тарифного регулювання є *Митний тариф України* – систематизований, згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, перелік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України. Вивіз мито нараховується за ставками, встановленими окремими законами України.

Митний тариф є єдиним для всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форм власності чи їхнього територіального розташування. Основним елементом Митного тарифу України є *мито*. Встановлення та зміна чинних ставок ввізного мита здійснюється Верховною Радою України. У зв'язку із запровадженням ЄС (1999 р.) європейської грошової одиниці всі специфічні ставки у Митному тарифі України наводяться в євро. Мито сплачується у національній валюті України. Мито, що підлягає оплаті, нараховується органами доходів і зборів України згідно із ставками Митного тарифу України, що чинні на момент подання митної декларації, і сплачується органами доходів і зборів України на момент прийняття вантажно-митної декларації до митного оформлення.

Митні тарифи можуть бути:

- простими (одноколонними), тобто мати єдину ставку для одного товару чи товарної групи незалежно від країни походження;
- складними (багатоклонними), коли встановлюються дві і більше ставок для одного товару чи товарної групи залежно від країни походження.

Тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності є класичним засобом регулювання цієї сфери. *Митно-тарифне регулювання* – один із видів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, який заснований на використанні цінового фактора впливу на зовнішньоторговий обіг. Його сутність полягає у стягненні мита з імпортованого товару, що захищає внутрішній ринок і внутрішні ціни та надає змогу національним товаровиробникам одержувати додатковий прибуток за рахунок підвищення загального рівня цін на вітчизняні товари.

Тарифні методи неспроможні повністю захистити внутрішній ринок країн від зовнішньоекономічної експансії, дедалі більше активізуються тенденції заміни митних тарифів заходами нетарифного протекціонізму в зовнішньоекономічній сфері.

Унаслідок узгоджених у рамках Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) СОТ поступових знижень ставок мита, а також застосування пільг (преференцій) зі сплати мита на умовах угод про вільну торгівлю тарифні заходи регулювання дедалі втрачають своє значення. Натомість набувають розповсюдження нетарифні, тобто всі інші заходи державного регулювання.

Нетарифні заходи регулювання – не пов’язані із застосуванням мита заборони чи обмеження щодо переміщення товарів через митний кордон України.

Нетарифні заходи, у свою чергу, умовно поділяють на *адміністративні* (значною мірою не впливають на ціну товару) та *економічні* (суттєво впливають на ціну товару). Економічні заходи нетарифного регулювання іноді називають «паратарифними».

У міжнародній торгівлі нараховується не одна сотня заходів нетарифного регулювання, які прямо, опосередковано або приховано впливають на зовнішньоекономічну діяльність. Не всі з наведених нижче заходів застосовуються в Україні. Деякі застосовувалися у минулому, а деякі – ніколи не застосовувалися, але не виключена можливість їхнього використання в майбутньому.

Через велику кількість та різноманітність нетарифних заходів регулювання на цей час відсутня їхня загальноприйнята класифікація. Частіше нетарифні обмеження умовно поділяють на п’ять основних груп (рис. 3.1).

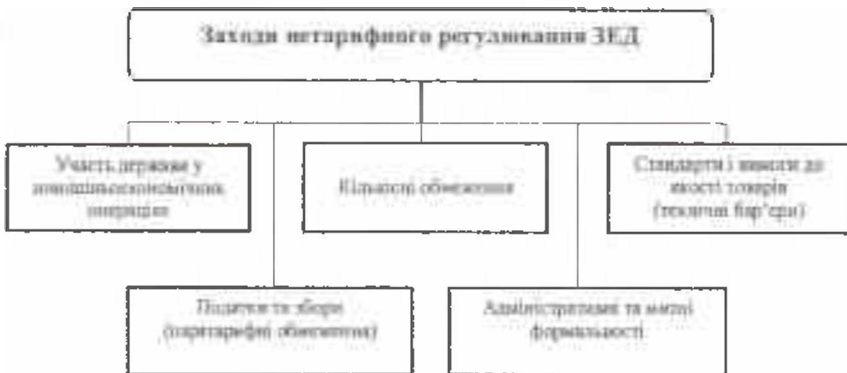

Рис. 3.1. Заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Таким чином, заходи нетарифного регулювання умовно поділяють на такі групи:

- участь держави у зовнішньоекономічних операціях (субсидії, державні закупівлі, торговельні операції державних підприємств);
- кількісні обмеження (ліцензування та квотування);
- стандарти і вимоги до якості товарів (технічні бар'єри);

Унаслідок узгоджених у рамках Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) СОТ поступових знижень ставок мита, а також застосування пільг (преференцій) зі сплати мита на умовах угод про вільну торгівлю тарифні заходи регулювання дедалі втрачають своє значення. Натомість набувають розповсюдження нетарифні, тобто всі інші заходи державного регулювання.

Нетарифні заходи регулювання – не пов'язані із застосуванням мита заборони чи обмеження щодо переміщення товарів через митний кордон України.

Нетарифні заходи, у свою чергу, умовно поділяють на *адміністративні* (значною мірою не впливають на ціну товару) та *економічні* (суттєво впливають на ціну товару). Економічні заходи нетарифного регулювання іноді називають «паратарифними».

У міжнародній торгівлі нараховується не одна сотня заходів нетарифного регулювання, які прямо, опосередковано або приховано впливають на зовнішньоекономічну діяльність. Не всі з наведених нижче заходів застосовуються в Україні. Деякі застосовувалися у минулому, а деякі – ніколи не застосовувались, але не виключена можливість їхнього використання в майбутньому.

Через велику кількість та різноманітність нетарифних заходів регулювання на цей час відсутня їхня загальноприйнята класифікація. Частіше нетарифні обмеження умовно поділяють на п'ять основних груп (рис. 3.1).

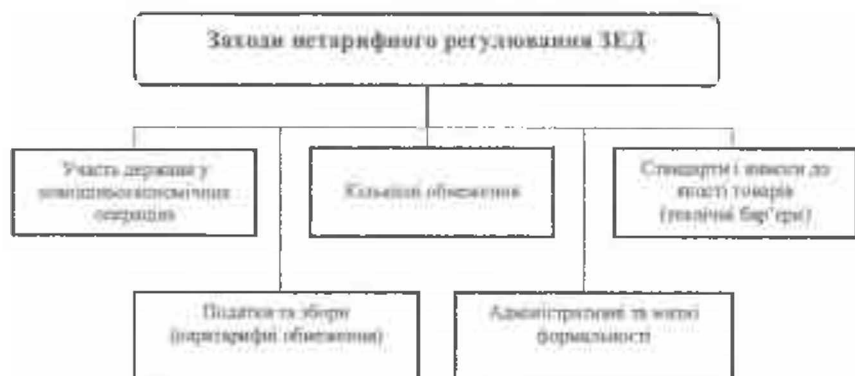

Рис. 3.1. Заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Таким чином, заходи нетарифного регулювання умовно поділяють на такі групи:

- участь держави у зовнішньоекономічних операціях (субсидії, державні закупівлі, торговельні операції державних підприємств);
- кількісні обмеження (ліцензування та квотування);
- стандарти і вимоги до якості товарів (технічні бар'єри);

- податки та збори (паратарифні обмеження);
- адміністративні та митні формальності.

Розглянемо ці групи докладніше.

Участь держави у зовнішньоекономічних операціях. Субсидія – фінансова або інша підтримка державними органами виробництва, переробки, продажу, транспортування, експорту, споживання певних товарів, унаслідок чого суб'єкти господарської діяльності отримують переваги (додаткові прибутки).

З метою захисту національного товаровиробника держава може не лише обмежувати імпорт, а й заохочувати експорт. Завдяки таким заходам експортери мають змогу продавати товари на зовнішніх ринках за привабливішими цінами, ніж місцеві виробники.

Експортні субсидії бувають двох видів:

- прямі – у вигляді дотацій виробнику при його виході на зовнішні ринки;
- непрямі – у вигляді пільгового оподаткування, кредитування, страхування тощо.

Відповідно до правил ГАТТ/СОТ застосування експортних субсидій заборонено. У разі застосування таких субсидій країнам імпорту дозволені відповідні компенсаційні заходи.

Прикладом непрямой експортної субсидії є оподаткування за нульовою ставкою податком на додану вартість операцій з вивозу товарів.

Державна закупівля – придбання товарів, робіт і послуг за державні кошти.

Політика державних закупівель з наданням переваг товарам вітчизняного виробництва є вагомою дискримінацією іноземних товарів. Поясненням такої політики є вимоги національної безпеки, а також прагнення до економії валютних ресурсів.

Державні закупівлі по імпорту комплексного устаткування або масових партій інших товарів з використанням коштів Державного валютного фонду України мають обов'язково здійснюватися з використанням процедури міжнародних торгів.

Державні торговельні підприємства – підприємства, в тому числі й приватні, яким надані особливі права або монополії, за використання яких такі підприємства впливають на рівень імпорту чи експорту певних товарів.

Наприклад, виключно уповноваженими Україною як державою суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності може здійснюватись експорт та імпорт:

- озброєння, боєприпасів, військової техніки та спеціальних комплектуючих виробів для їхнього виробництва, вибухових речовин, ядерних матеріалів, технологій, устаткування, установок, спеціальних неядерних матеріалів та пов'язаних з ними послуг, джерел іонізуючого випромінювання, а також інших видів продукції, технологій і послуг, які нині використовуються при створенні озброєнь і військової техніки або становлять державну таємницю України;
- дорогоцінних металів та сплавів, дорогоцінного каміння;
- наркотичних і психотропних речовин;

– експорт творів мистецтва і старовинних предметів з музейних фондів України.

Кількісні обмеження. Кількісним обмеженням є квотування – встановлення державою експортних або імпорتنих квот. Ліцензування є або допоміжним інструментом квотування, або самостійним заходом регулювання, не пов'язаним з кількісними обмеженнями.

Квота, або контингент, – граничний обсяг певної категорії товарів, який визначається у натуральних чи вартісних одиницях та який дозволено експортувати (імпортувати) протягом встановленого терміну.

За напрямом переміщення товару квоти поділяються на експортні та імпорتنі. За територіальним охопленням квоти бувають глобальні, групові, індивідуальні.

Глобальні квоти встановлюються без зазначення конкретних країн, до яких товари експортуються або з яких імпортуються. Групові квоти встановлюються з визначенням групи країн експорту (імпорту). Індивідуальні квоти встановлюються з визначенням конкретної країни експорту (імпорту).

Ліцензування – це адміністративна процедура з оформлення та видачі суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності ліцензії, тобто дозволу на здійснення протягом визначеного періоду часу експорту (імпорту) окремих товарів.

Ліцензування експорту (імпорту) товарів здійснюється у формі автоматичного або неавтоматичного ліцензування.

Неавтоматичне ліцензування застосовується у разі встановлення квот на експорт (імпорт) товарів та використовується для контролю за додержанням квот. Це означає, що у видачі ліцензії може бути відмовлено з приводу вичерпання квоти.

Автоматичне ліцензування застосовується до товарів, щодо яких не встановлюються квоти. У цьому разі ліцензії видаються всім суб'єктам, які звернулися за їхнім отриманням, тобто автоматично. Автоматичне ліцензування використовується як засіб моніторингу експортно-імпорتنих операцій з метою, за необхідності, оперативного введення обмежень.

Ліцензії бувають: генеральні; відкриті; разові.

Генеральна ліцензія – дозвіл на експорт (імпорт) товару протягом усього періоду дії режиму ліцензування без визначення обсягу товару (відкритий дозвіл).

Відкрита (індивідуальна) ліцензія – дозвіл на експорт (імпорт) товару протягом певного періоду часу (не менше одного місяця) з визначенням обсягу товару.

Разова (індивідуальна) ліцензія – дозвіл на кожну окрему операцію з експорту (імпорту) на період, потрібний для здійснення цієї операції.

Затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, і квот здійснюється Кабінетом Міністрів України щорічно.

На товари, які є об'єктом спеціальних заходів, визначених відповідно до Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», можуть встановлюватися спеціальні квоти та видаватися спеціальні ліцензії.

Ліцензування експорту та імпорту товарів здійснюється Міністерством економічного розвитку і торгівлі України.

Тарифна квота – визначений обсяг окремих товарів, у межах якого ввезення або вивезення цих товарів у певний період часу здійснюється із застосуванням тільки в оподаткуванні митом.

Пільги (преференції) можуть надаватися у вигляді зниження ставок мита або звільнення від сплати мита. Товари, що ввозяться понад обсяги, встановлені тарифною квотою, оподатковуються на загальних підставах.

Наприклад, Законом України «Про встановлення тарифної квоти на ввезення в Україну цукру-сирицю з тростини» встановлена щорічна тарифна квота на ввезення в Україну з 1 січня по 31 грудня цукру-сирицю з тростини обсягом 260 тис. т за ставкою ввізного мита у розмірі 2 % (повна ставка становить 50 %).

Однією із форм кількісних обмежень, які застосовуються у зовнішній торгівлі, є «добровільні» обмеження експорту. Обмеження експорту окремих товарів запроваджуються під загрозою застосування обмежувальних заходів щодо цих товарів у країні імпорту, тобто не зовсім добровільно. Угоди про обмеження експорту можуть укладатися як між державами, так і на галузевому рівні. Угоди можуть бути двосторонніми або багатосторонніми.

Наприклад, відповідно до Угоди між Урядом Республіки Білорусь і Кабінетом Міністрів України про умови постачання до України шин пневматичних гумових нових для легкових автомобілів білоруська сторона бере на себе добровільне зобов'язання щодо обмеження обсягів поставок.

Ембарго – повна заборона торгівлі певними товарами з певною країною.

Зазвичай ембарго має політичний характер. За уставом ООН, ембарго – колективний репресивний захід щодо певної країни, яка своїми діями становить загрозу міжнародній безпеці.

Іноколи ембарго вводиться з метою економії валютних резервів або захисту вітчизняної промисловості.

Експортний контроль – державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання з метою забезпечення захисту національних інтересів України, дотримання нею міжнародних зобов'язань щодо нерозповсюдження зброї масового ураження, засобів її доставки, обмеження передач звичайних видів озброєння, а також здійснення заходів щодо недопущення використання зазначених товарів у терористичних та інших протиправних цілях.

Товари подвійного використання – товари, спеціально не призначені для військових цілей, але такі, що можуть бути використані у створенні звичайних видів озброєнь, військової чи спеціальної техніки, ракетної, ядерної, хімічної, бактеріологічної (біологічної) та токсичної зброї.

Порядок здійснення експортного контролю та контрольні списки таких товарів затверджуються Кабінетом Міністрів України. Безпосередній контроль здійснює

Державна служба експортного контролю України (далі – Держекспортконтроль України).

Держекспортконтроль України, зокрема, видає дозволи та висновки на право експорту, імпорту, тимчасового ввезення (вивезення) та транзиту контрольованих товарів.

Контроль за переміщенням через митний кордон України культурних цінностей, спрямований на охорону національної культурної спадщини, запроваджений Законом України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей».

Культурні цінності – об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України, а саме:

- оригінальні художні твори живопису, графіки та скульптури, художні композиції та монтажні з будь-яких матеріалів, твори декоративно-прикладного і традиційного народного мистецтва;

- предмети, пов'язані з історичними подіями, розвитком суспільства та держави, науки і культури, а також такі, що стосуються життя та діяльності видатних діячів держави, політичних партій, громадських і релігійних організацій, науки, культури та мистецтва;

- предмети музейного значення, знайдені під час археологічних розкопок;

- складові частини та фрагменти архітектурних, історичних, художніх пам'яток і пам'яток монументального мистецтва;

- старовинні книги та інші видання, що становлять історичну, художню, наукову та літературну цінність, окремо чи в колекції;

- манускрипти та інкунабули, стародруки, архівні документи, включаючи кіно-, фото- і фонодокументи, окремо чи в колекції;

- унікальні та рідкісні музичні інструменти;

- різноманітні види зброї, що мають художню, історичну, етнографічну та наукову цінність;

- рідкісні поштові марки, інші філателістичні матеріали, окремо чи в колекції;

- рідкісні монети, ордени, медалі, печатки та інші предмети колекціонування;

- зоологічні колекції, що становлять наукову, культурно-освітню, навчально-виховну або естетичну цінність;

- рідкісні колекції та зразки флори і фауни, мінералогії, анатомії та палеонтології.

Вивезення культурних цінностей можливе за наявності свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України, виданого Міністерством культури України.

Вивезенню з України не підлягають культурні цінності, занесені до Державного реєстру національного культурного надбання України, включені до Національного архівного фонду, Музейного фонду України.

Ввезення культурних цінностей на територію України здійснюється на підставі свідоцтва на право їхнього вивезення, якщо це передбачено законодавством

держави, звідки ввозяться культурні цінності. За відсутності такого свідчення ввезені цінності підлягають затриманню органами доходів і зборів України до встановлення їх власника та одержання його доручення щодо подальшого використання цих цінностей.

Ввезення культурних цінностей, щодо яких оголошено розшук, забороняється. Такі культурні цінності підлягають вилученню органами доходів і зборів України з метою повернення їх у встановленому порядку власнику.

Стандарти і вимоги до якості товарів (технічні бар'єри). Технічні бар'єри – засіб адміністративного регулювання, за якого відбувається дискримінація іноземних товарів з приводу їхньої невідповідності прийнятим у країні імпорту стандартам якості, нормам безпеки, санітарним обмеженням, вимогам до пакування та маркування тощо.

Особливо часто протекціоністський ефект дають санітарні та фітосанітарні норми, а також введення нових технічних та інших стандартів. При цьому уряди окремих країн природно захищають власні національні інтереси. Гармонізація норм і стандартів зазнає об'єктивних труднощів з огляду на різні рівні розвитку та традиції різних країн. Унаслідок цього одні й ті самі стандарти сприймаються різними країнами або як завишені, або як занижені.

Правові та організаційні засади державної політики у сфері відповідності продукції визначаються Законом України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності».

Технічний регламент – закон України або нормативно-правовий акт, прийнятий Кабінетом Міністрів України, у якому визначено характеристики продукції або пов'язані з нею процеси чи способи виробництва, а також вимоги до послуг, включаючи відповідні положення, дотримання яких обов'язкове. Технічний регламент може також містити вимоги до термінології, позначок, пакування, маркування чи етикетування, які застосовуються до певної продукції, процесу чи способу виробництва.

Підтвердження відповідності продукції здійснюється як у законодавчо врегульованій сфері (обов'язково), так і у законодавчо не врегульованій сфері (на добровільних засадах). Як засіб нетарифного регулювання, застосовується обов'язкове підтвердження відповідності.

Обов'язкове підтвердження відповідності для окремих видів товарів, які можуть становити небезпеку, запроваджується технічними регламентами. Відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» підставою для митного оформлення імпорту таких товарів на територію України є наявність передбачених законодавством документів, що засвідчують факт проходження ними процедури оцінки відповідності.

Процедура оцінки відповідності – будь-яка процедура, яка прямо чи опосередковано використовується для визначення того, чи виконуються вимоги технічних регламентів або стандартів. Процедури оцінки відповідності включають

процедури відбору зразків, випробування, контроль, оцінку, перевірку, реєстрацію, акредитацію та затвердження, а також їх поєднання.

Документи, що підтверджують відповідність:

– декларація про відповідність – документально оформлена в установленому порядку заява виробника, яка гарантує відповідність продукції вимогам, встановленим законодавством,

– сертифікат відповідності продукції – документ, який підтверджує, що продукція відповідає встановленим вимогам конкретного стандарту чи іншого нормативного документа, визначеного законодавством;

– свідоцтво про визнання відповідності – документ, що засвідчує визнання іноземних документів про підтвердження відповідності продукції вимогам, встановленим законодавством України.

Сертифікація продукції – процедура, за допомогою якої уповноважений орган документально засвідчує відповідність продукції встановленим законодавством вимогам. Сертифікація в законодавчо регульованій сфері здійснюється згідно з вимогами технічних регламентів.

В Україні створена державна система сертифікації продукції – Система УкрСЕПРО. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України як центральний орган виконавчої влади з питань технічного регулювання:

– забезпечує функціонування державної системи сертифікації;

– призначає органи із сертифікації та органи з оцінки відповідності;

– затверджує перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні;

– веде державний реєстр сертифікатів відповідності, свідоцтва про визнання та декларацій про відповідність.

Порядок митного оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України та підлягають обов'язковій сертифікації в Україні, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» органи доходів і зборів України призупиняють митне оформлення продукції у разі, якщо ця продукція становить суттєвий ризик суспільним інтересам або відсутня документація, що має супроводжувати продукцію чи маркування продукції Національним знаком відповідності, якщо його нанесення передбачено технічним регламентом, або виявлено неналежне застосування Національного знака відповідності.

Законом України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» встановлено, що державний пробірний контроль за якістю дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, виробів з них та матеріалів, що містять дорогоцінні метали, за виконанням операцій із зазначеними цінностями здійснюється Міністерством фінансів України та підпорядкованими йому органами.

Ввезення в Україну ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів суб'єктами підприємницької діяльності здійснюється за умови їхнього подальшого обов'язкового клеймування в органах, які здійснюють державний пробірний контроль. Здійснення обов'язкового клеймування забезпечують державні пробірні інспекції, які підпорядковані Міністерству фінансів України.

Вивезення з України ювелірних виробів з дорогоцінних металів суб'єктами підприємницької діяльності може здійснюватися без клеймування пробірним клеймом за наявності такої умови у зовнішньоекономічному договорі.

Відповідно до Митного кодексу України, законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», «Про карантин рослин», «Про ветеринарну медицину», товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю, можуть підлягати державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та радіологічному контролю.

Зазначені види контролю здійснюються:

– у пунктах пропуску через державний кордон України – стосовно встановлених законодавством України заборон щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України;

– при розміщенні у митний режим – стосовно встановлених законодавством України обмежень щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України.

У пунктах пропуску через державний кордон України зазначені види державного контролю, крім радіологічного, здійснюються органами доходів і зборів у формі попереднього документального контролю. Радіологічний контроль вважається завершеним автоматично у разі забезпечення у пунктах пропуску функціонування комплексів автоматизованого контролю за переміщенням радіоактивних речовин та ядерних матеріалів.

Правовідносини, пов'язані із створенням, реєстрацією, виробництвом, контролем якості та реалізацією лікарських засобів, врегульовані Законом України «Про лікарські засоби». Лікарські засоби допускаються до застосування в Україні після їх державної реєстрації, крім випадків, передбачених цим Законом.

Державну реєстрацію (перереєстрацію) лікарського засобу здійснює Міністерство охорони здоров'я України (МОЗ) на підставі результатів експертизи реєстраційних матеріалів на такий засіб та контролю його якості. На зареєстрований лікарський засіб заявнику видається посвідчення про державну реєстрацію лікарського засобу. Термін дії посвідчення – до 5 років. Після закінчення цього терміну лікарський засіб може застосовуватись за умови його перереєстрації. Зареєстровані лікарські засоби вносять до Державного реєстру лікарських засобів України.

Державну реєстрацію (перереєстрацію) медичних імунобіологічних препаратів здійснює Міністерство охорони здоров'я України. Державна реєстрація

імунобіологічних препаратів, що відповідають вимогам державних та міжнародних стандартів, засвідчується сертифікатом про державну реєстрацію медичного імунобіологічного препарату. Термін дії сертифіката – до 5 років. Зареєстровані імунобіологічні препарати вносять до Державного реєстру лікарських засобів України.

Законом України «Про лікарські засоби» не встановлена необхідність подання документів, які підтверджують державну реєстрацію лікарських засобів, під час проведення митного оформлення з метою забезпечення дотримання норм законодавства з нетарифного регулювання.

Контроль за ввезенням на митну територію України лікарських засобів здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері контролю якості та безпеки лікарських засобів.

З метою застосування зниженої ставки податку на додану вартість у розмірі 7%, встановленої Податковим кодексом України під час сплати митних платежів, у митній декларації має наводитися один з документів, який підтверджує включення товарів до Державного реєстру лікарських засобів або дозвіл на проведення клінічних випробувань лікарських засобів.

Відповідно до Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» хімічні речовини, біологічні чинники та засоби медичного призначення, що застосовуються для здійснення дезінфекційних заходів, підлягають гігієнічній регламентації та державній реєстрації. Застосування незареєстрованих в Україні дезінфекційних засобів забороняється.

Порядок державної реєстрації (перереєстрації) дезінфекційних засобів встановлений Кабінетом Міністрів України. Державну реєстрацію (перереєстрацію) засобів проводить Держсанспідслужба за результатами державної санітарно-епідеміологічної експертизи. Держсанспідслужба видає заявнику свідоцтво про державну реєстрацію і вносить засіб до Державного реєстру дезінфекційних засобів. Термін дії свідоцтва – до 5 років.

Законом України «Про пестициди і агрохімікати» забороняється ввезення на митну територію України пестицидів і агрохімікатів до їх державної реєстрації (крім дослідних партій, що використовуються для державних випробувань та наукових досліджень).

Державну реєстрацію пестицидів і агрохімікатів здійснює Міністерство екології та природних ресурсів України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Зареєстровані препарати заносяться до Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів, а заявникові видається реєстраційне посвідчення. Термін дії посвідчення – до 10 років.

Відповідно до Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» забороняється введення в обіг харчових продуктів спеціального дієтичного використання, функціональних продуктів та дієтичних добавок, які не пройшли державну санітарно-епідеміологічну експертизу та

державну реєстрацію. Порядок державної реєстрації спеціальних харчових продуктів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Віднесення харчових продуктів до категорії спеціальних здійснюється МОЗ шляхом проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи, за результатами якої складається висновок. Після затвердження позитивного висновку спеціальний харчовий продукт вноситься до Державного реєстру харчових продуктів спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктів та дієтичних добавок. Законодавством України не передбачено видачу свідоцтв про державну реєстрацію спеціальних харчових продуктів.

Відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» споживач має право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію, що забезпечує можливість свідомого і компетентного вибору. Потрібна інформація доводиться до відома споживачів виробником, зокрема нанесенням її на упакування у доступній наочній формі, або продавцем. Інформація споживачеві повинна надаватися згідно із Законом України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», що набув чинності 20 вересня 2015 р.

Контроль за ввезенням імпортованих харчових продуктів на митну територію України здійснює Держпродспоживслужба. З митних органів знято відповідальність за перевірку наявності маркування українською мовою на імпортованих продуктах.

Податки та збори (паратарифні обмеження)

Загальнодержавні податки (крім мита):

- податок на додану вартість;
- акцизний податок;
- екологічний податок.

Особливі види мита:

- спеціальне;
- антидемпінгове;
- компенсаційне.

Спеціальні цільові збори:

– єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України (при здійсненні контролю, за проїзд транспортних засобів автомобільними дорогами України та проїзд автомобільних транспортних засобів з перевищенням встановлених розмірів загальної маси, осьових навантажень та (або) габаритних параметрів);

- плата за виконання митних формальностей;
- плата (відшкодування витрат) за зберігання товарів і транспортних засобів на складах органів доходів і зборів України;
- портові збори (корабельний, каналний, маяковий, причальний, якірний, адміністративний та санітарний);

– інші збори.

Адміністративні та митні формальності. Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» для здійснення ЗЕД не потрібно особливих дозволів. Усі суб'єкти ЗЕД мають рівне право здійснювати будь-які її види, прямо не заборонені законами України, незалежно від форм власності та інших ознак.

Юридичні особи мають право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність відповідно до їх статутних документів з моменту набуття ними статусу юридичної особи. Фізичні особи мають зазначене право, якщо вони зареєстровані як підприємці.

Органи доходів і зборів України проводять централізований облік осіб, які здійснюють зовнішньоекономічні операції з товарами. Порядок обліку визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Взяття на облік здійснюється за зверненням осіб, які здійснюють операції з товарами, або при першому здійсненні цими особами таких операцій. Кожній особі присвоюється унікальний обліковий номер, який є дійсним на всій митній території України.

Підприємства можуть бути декларантами за умови перебування їх на обліку в органах доходів і зборів України.

Ліцензування певних видів зовнішньоекономічної діяльності. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» визначає види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню. Відповідно до цього Закону та спеціальних законів ліцензуванню у зовнішньоекономічних та пов'язаних з ними відносинах підлягають:

- ввезення, вивезення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- імпорт лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів), визначених Законом України «Про лікарські засоби»;
- імпорт, експорт спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, алкогольних напоїв;
- імпорт, експорт тютюнових виробів;
- інші види діяльності.

Перелік органів ліцензування затверджується Кабінетом Міністрів України.

Індикативні ціни запроваджуються державою щодо окремих товарів і є обов'язковими до використання суб'єктами ЗЕД під час укладення та здійснення зовнішньоекономічних угод (контрактів).

Сутність індикативних цін як заходу нетарифного регулювання полягає у тому, що товар за фактурною ціною, нижче за індикативну при експорті або вище за індикативну при імпорті, фактично заборонений до переміщення.

В умовах ринкової економіки з вільним ціноутворенням індикативні ціни виглядають дисонансом, але такі ціни застосовувалися в Україні аж до 2003 р.

Реєстрація зовнішньоекономічних контрактів. Реєстрація окремих видів зовнішньоекономічних контрактів (договорів) проводиться державними органами з метою перевірки відповідності умов контрактів законодавству у сфері зовнішньоекономічної діяльності, міжнародним договорам України та кон'юнктурі світового ринку.

Державну реєстрацію договорів (контрактів) здійснює Мінекономрозвитку України та уповноважені ним органи. Документом, що підтверджує реєстрацію зовнішньоекономічного контракту (договору), є картка реєстрації-обліку зовнішньоекономічного контракту (договору).

Відповідно до Закону України «Про металобрухт» реєстрації підлягають контракти (договори) на здійснення експортних операцій з брухтом чорних металів, легованих чорних металів та кольорових металів.

Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування» реєстрації підлягають договори (контракти) про виробничу кооперацію, спільне виробництво та інші види спільної інвестиційної діяльності, не пов'язаної зі створенням юридичної особи, укладені суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України за участі іноземного інвестора.

Вимоги митного оформлення окремих товарів у визначених місцях. Відповідно до Митного кодексу України митне оформлення товарів здійснюється у будь-якому органі доходів і зборів України за умови пред'явлення товарів цьому органу, якщо інше не встановлено Митним кодексом.

За рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, митне оформлення підкацизних товарів, природного газу, товарів, які відповідно до законодавства підлягають клеймуванню державним пробірним клеймом, а також лікарських засобів може здійснюватися у спеціально визначених для цього органах доходів і зборів України.

Вимоги ввезення (вивезення) окремих товарів через визначені пункти пропуску. Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до міжнародних договорів України про відкриття пунктів пропуску.

Переміщення окремих видів товарів через митний кордон України може здійснюватися у спеціально визначених пунктах пропуску через державний кордон України. Переліки таких товарів та пунктів пропуску затверджуються Кабінетом Міністрів України.

До таких товарів належать алкогольні та тютюнові вироби, інші підкацизні товари, товари військового призначення та ядерні матеріали, наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, сільгосппродукція, одяг та інші вироби, що використовувалися (секонд-хенд), тощо.

Класифікація товарів. Товари під час їх декларування підлягають класифікації, тобто щодо цих товарів визначаються цифрові коди відповідно до

класифікаційних групувань Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності.

УКТЗЕД використовується для цілей тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, ведення статистики зовнішньої торгівлі, здійснення митного оформлення товарів. УКТЗЕД складається на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів та затверджується Законом України «Про Митний тариф України».

Органи доходів і зборів України здійснюють контроль правильності класифікації товарів, поданих до митного оформлення, згідно з УКТЗЕД. На вимогу посадової особи органу доходів і зборів України декларант або уповноважена ним особа зобов'язані надати усі наявні відомості, необхідні для підтвердження заявлених ними кодів товарів, поданих до митного оформлення, а також зразки таких товарів та/або технічну документацію на них.

Рішення органів доходів і зборів України щодо класифікації товарів для митних цілей є обов'язковими. Форма рішення про визначення коду товару згідно з УКТЗЕД та порядок його прийняття органами доходів і зборів України визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. Такі рішення оприлюднюються у встановленому законодавством порядку.

Висновки інших органів, установ та організацій щодо визначення кодів товарів згідно з УКТЗЕД під час митного оформлення мають інформаційний або довідковий характер.

Визначення країни походження товарів. Країною походження товару вважається країна, в якій товар був повністю вироблений або підданий достатній переробці відповідно до встановлених критеріїв.

Країна походження товару визначається, зокрема, з метою оподаткування товарів, застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, додержання заборон або обмежень щодо переміщення через митний кордон.

Непреференційне походження товарів визначається відповідно до положень Митного кодексу України. Преференційне походження товарів (для цілей надання преференцій зі сплати митних платежів) визначається відповідно до міжнародних договорів.

Документами, що підтверджують країну походження товару, є сертифікат про походження товару, засвідчена декларація про походження товару, декларація про походження товару, сертифікат про регіональне найменування товару.

Країна походження товару заявляється (декларується) органу доходів і зборів України поданням оригіналів документів про походження товару.

Сертифікат про походження товару – це документ, який однозначно свідчить про країну походження товару і виданий компетентним органом цієї країни або країни вивезення, якщо у країні вивезення сертифікат видається на підставі сертифіката, виданого компетентним органом у країні походження товару.

У разі втрати сертифіката приймається його офіційно завірений дублікат.

Визначення митної вартості товарів. Митною вартістю товарів, які переміщуються через митний кордон України, є вартість товарів, що використовується для митних цілей і базується на ціні, яка фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари.

Митна вартість товару визначається відповідно до положень Митного кодексу України, зокрема, з метою нарахування митних платежів та застосування інших заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Вимоги попередньої сплати імпортованих податків. Надання органам доходів і зборів України забезпечення сплати митних платежів є обов'язковим під час везення на митну територію України імпортованих товарів та товарів за переліком, який затверджується Кабінетом Міністрів України. Найбільш поширеним способом забезпечення сплати митних платежів є грошова застава, яка вноситься на рахунки органів доходів і зборів України до везення товарів на митну територію України, що, по суті, еквівалентно попередній сплаті податків.

За товари, які відповідно до законодавства підлягають маркуванню марками акцизного податку (окремі алкогольні напої та тютюнові вироби), акцизний податок сплачується під час придбання акцизних марок до початку переміщення товарів.

Валютне регулювання. Декретом Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» встановлений режим здійснення валютних операцій на території України, визначені загальні принципи валютного регулювання, порядок здійснення валютного контролю, відповідальність за порушення валютного законодавства.

Важливим засобом валютного регулювання є ліцензування валютних операцій Національним банком України (НБУ). Він видає індивідуальні та генеральні ліцензії. Генеральні ліцензії видаються комерційним банкам та іншим фінансовим установам України на весь період дії режиму валютного регулювання. Індивідуальні ліцензії видаються резидентам і нерезидентам на здійснення разових валютних операцій у випадках, передбачених законодавством.

На території України торгівля іноземною валютою між юридичними особами здійснюється через уповноважені банки та інші фінансові установи виключно на міжбанківському валютному ринку України.

Розрахунки між резидентами та нерезидентами за зовнішньоекономічними контрактами здійснюються лише через уповноважені банки у порядку, встановленому НБУ.

Законом України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» встановлені такі вимоги щодо переміщення товарів та здійснення розрахунків за зовнішньоекономічними операціями:

- повернення в Україну валютної виручки резидентів у термін, що не перевищує 180 календарних днів з дати митного оформлення експорту товару;
- імпорт товарів у термін, що не перевищує 180 календарних днів з дати здійснення авансового платежу;

- строк від купівлі іноземної валюти на валютному ринку до перерахування її іноземному контрагенту;
- умови перевищення зазначених термінів та відповідальність резидентів за порушення зазначених термінів.

Національний банк України має право запроваджувати на термін до шести місяців інші терміни розрахунків за зовнішньоекономічними операціями.

Валютні цінності та інше майно резидентів, яке перебуває за межами України, підлягає обов'язковому декларуванню. Відповідно до Указу Президента України від 18.06.1994 № 319/94 «Про невідкладні заходи щодо повернення в Україну валютних цінностей, що незаконно знаходяться за її межами» суб'єкти підприємницької діяльності, незалежно від форм власності, щоквартально мають здійснювати декларування наявності валютних цінностей, які перебувають за межами України. Декларування валютних цінностей, доходів та майна здійснюється суб'єктами підприємницької діяльності у регіональних відділеннях ІБУ та у державних податкових інспекціях за місцем знаходження суб'єктів підприємницької діяльності.

Здійснення зовнішньоекономічних операцій суб'єктами підприємницької діяльності України дозволяється лише за наявності вказаної декларації. Статтею 49 Податкового кодексу України встановлені терміни подання податкової декларації. За квартал податкова декларація подається протягом 40 календарних днів, що настають за останнім днем звітного кварталу, за рік – протягом 60 календарних днів, що настають за останнім днем звітного року.

Національний банк України є головним органом валютного контролю. Уповноважені банки здійснюють контроль за валютними операціями, що здійснюються резидентами і нерезидентами через ці установи.

Податкові органи України здійснюють фінансовий контроль за валютними операціями, що провадяться резидентами і нерезидентами на території України.

Органи доходів і зборів України здійснюють контроль за додержанням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України.

Ще одним інструментом валютного контролю є обов'язковий продаж експортерами частини валютної виручки на внутрішньому валютному ринку.

Імпортні депозити. *Імпортний депозит* – грошова застава, яку імпортер має внести на безпроцентний рахунок у банківську установу на термін від моменту набрання чинності зовнішньоекономічним договором до моменту ввозу товару.

Резим попередніх імпорتنих депозитів запроваджується Національним банком України з метою регулювання платіжного балансу України. НБУ встановлює відносний розмір депозиту у відсотках від вартості імпортного товару. Зазначені кошти перебувають у розпорядженні Національного банку України.

Довідка банку про відкриття імпортного депозиту є підставою для пропуску товару через митний кордон України. Запровадження імпорتنих депозитів збільшує вартість операції з імпорту товарів на суму недоотриманих відсотків з імпортного депозиту.

Вимога попередньої оплати вартості товару, що експортується. Така жорстка форма державного регулювання розрахунків між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності застосовувалася в Україні у 1992-1997 рр. щодо країн рублевої зони. Поставки товарів покупцям у ці країни можна було здійснювати лише на умовах попередньої оплати.

Спеціальні санкції до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. До українських та іноземних суб'єктів ЗЕД за порушення законодавства у цій сфері, зокрема валютного, митного, податкового, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України застосовуються спеціальні санкції – індивідуальний режим ліцензування або тимчасове призупинення зовнішньоекономічної діяльності.

Індивідуальний режим ліцензування означає ліцензування кожної окремої зовнішньоекономічної операції. Цей режим ліцензування діє до моменту усунення порушень законодавства і скасовується Мінекономрозвитку.

Тимчасове призупинення зовнішньоекономічної діяльності означає позбавлення права займатися всіма видами ЗЕД, за винятком завершення розрахунків за розпочатими зовнішньоекономічними операціями. Завершення таких операцій здійснюється на підставі разових (індивідуальних) ліцензій.

Тимчасове призупинення зовнішньоекономічної діяльності діє до моменту усунення порушень законодавства, але не більше трьох місяців. Продовження дії тимчасового призупинення зовнішньоекономічної діяльності можливо виключно за рішенням суду. Після спливу терміну тимчасового призупинення зовнішньоекономічної діяльності, якщо порушення законодавства не усунені, суб'єкти ЗЕД переводяться на індивідуальний режим ліцензування.

Товаросупровідні та митні документи. Органу доходів і зборів України в пункті пропуску через державний кордон України надаються документи, що містять відомості про товари, достатні для їх ідентифікації та необхідні для прийняття рішення про пропуск їх через митний кордон України.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється органами доходів і зборів України на підставі митної декларації та документів, необхідних для митного контролю. Разом з митною декларацією органу доходів і зборів України надаються рахунок або інший документ, який визначає вартість товару, та, у встановлених випадках, декларація митної вартості.

Перелік документів, необхідних для митного контролю, визначений Митним кодексом України залежно від виду транспорту.

У випадках, передбачених законом, на окремі товари встановлюються обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України. Переліки таких товарів, а також порядок видачі відповідних дозволів затверджуються Кабінетом Міністрів України. Пропуск таких товарів через митний кордон України та їхнє митне оформлення здійснюються органами доходів і зборів України на підставі документів, які підтверджують дотримання зазначених обмежень.

Підприємства зобов'язані зберігати митні декларації та інші документи, що стосуються митного оформлення товарів, протягом не менше ніж 1095 днів.

Інформаційне забезпечення суб'єктів ЗЕД. Держава гарантує інформаційне забезпечення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Кожний суб'єкт ЗЕД має право:

– на одержання будь-якої інформації, необхідної для здійснення цієї діяльності, що не становить державної або комерційної таємниці;

– на своєчасне ознайомлення з офіційними текстами законів та інших нормативних актів з подальшою інформацією про зміни у них, що регулюють відносини, які прямо чи побічно стосуються зовнішньоекономічної діяльності. Державні органи, відомства та установи, що видають нормативні акти, зобов'язані офіційно публікувати їх у загальнодоступних засобах інформації України, причому зазначені акти не можуть набирати чинності до їх офіційної публікації;

– на безпосереднє одержання інформації від державних органів, які на вимогу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності зобов'язані на оплатній основі оперативно надавати їм повні офіційні тексти нормативних актів.

За зверненнями заінтересованих осіб органи доходів і зборів України безоплатно надають консультації з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань державної митної справи. Консультації надаються митницями в усній, письмовій або, за бажанням заінтересованої особи, електронній формі у термін, що не перевищує 30 календарних днів, наступних за днем отримання відповідного звернення. Консультації в письмовій формі надаються у вигляді рішень органів доходів і зборів України. Консультація щодо практичного застосування окремих норм законодавства України з питань державної митної справи має індивідуальний характер і може використовуватися виключно особою, якій надано таку консультацію.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, періодично узагальнює консультації щодо практичного застосування окремих норм законодавства України з питань державної митної справи та затверджує своїми наказами узагальнені консультації, які підлягають оприлюдненню.

Не може бути притягнуто до відповідальності особу, яка діяла відповідно до консультації цього державного органу, наданої у письмовій або електронній формі, а також до узагальненої консультації, зокрема на підставі того, що у подальшому такі консультації були змінені або скасовані.

3.2. Загальні вимоги до зовнішньоекономічних договорів

Зовнішньоекономічні операції зазвичай здійснюються у спосіб укладання та виконання цивільно-правових договорів з іноземним суб'єктом. Такі договори називаються зовнішньоекономічними (міжнародними) договорами (контрактами), або правочинами.

Слід розрізняти міжнародні договори як цивільні правочини та міжнародні договори України як суб'єкта міжнародного права з іноземними державами.

Міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» *зовнішньоекономічний договір (контракт)* – матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності.

Істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів цього виду, а також усі інші умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди.

Структура договору наведена на рис. 3.2.

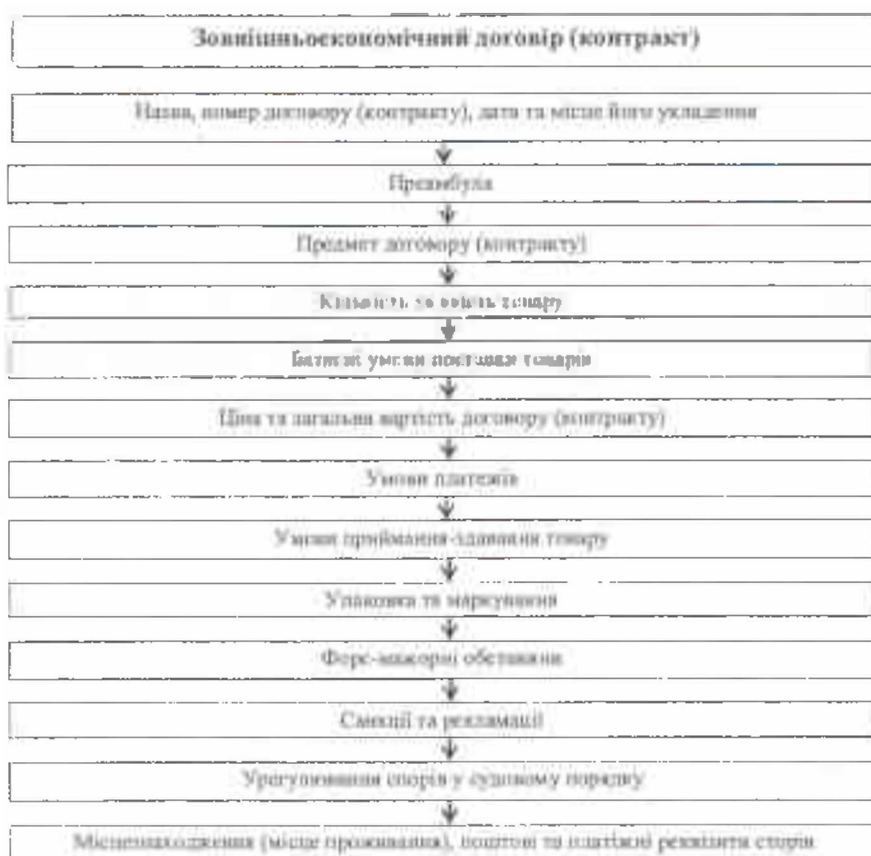

Рис. 3.2. Структура зовнішньоекономічного договору (контракту)

Відповідно до законодавства, зокрема Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів), у договорі мають бути передбачені такі умови.

1. Назва, номер договору (контракту), дата та місце його укладення.
2. Преамбула.

У преамбулі зазначається повне найменування сторін – учасників зовнішньоекономічної операції, під якими вони офіційно зареєстровані, із зазначенням країни, осіб, які підписують зовнішньоекономічний договір (контракт), документи про повноваження підписантів (установчі документи, доручення тощо) та скорочене визначення сторін як контрагентів («Постачальник», «Продавець», «Покупець», «Замовник», «Виконавець» тощо).

3. Предмет договору (контракту).

У цьому розділі визначається, який товар (роботи, послуги) один з контрагентів зобов'язаний поставити (здійснити) іншому із зазначенням точного найменування, марки, сорту або кінцевого результату роботи, що виконується.

У разі бартерного (товарообмінного) договору (контракту) або контракту на переробку сировини визначається також точне найменування (марка, сорт) зустрічних поставок (або назва товару, що буде результатом переробки).

Якщо товар (робота, послуга) потребує більш детальної характеристики або номенклатура товарів (робіт, послуг) досить велика, то все це зазначається у додатку (специфікації), який має бути невід'ємною частиною договору (контракту), про що робиться відповідна відмітка у тексті договору (контракту).

Для бартерного (товарообмінного) договору (контракту) зазначений додаток (специфікація), крім того, балансується ще за загальною вартістю експорту та імпорту товарів (робіт, послуг).

У додатку до договору (контракту) про переробку сировини зазначається відповідна технологічна схема такої переробки (крім договору про надання послуг з ремонту). Технологічна схема повинна відображати:

- відомості про всі етапи переробки та процеси перетворення сировини на готову продукцію;
- кількісні показники сировини та інших товарів на кожному етапі переробки з обґрунтуванням виробничих втрат;
- кількісні показники обсягу виходу продуктів переробки;
- відомості про найменування та кількість відходів переробки.

4. Кількість та якість товару (обсяги виконання робіт, надання послуг).

У цьому розділі визначається, залежно від номенклатури, одиниця виміру товару, прийнята для товарів такого виду (у тоннах, кілограмах, штуках тощо), його загальна кількість та якісні характеристики.

У тексті договору (контракту) про виконання робіт (надання послуг) визначаються конкретні обсяги робіт (послуг) та термін їх виконання.

5. Базисні умови поставки товарів (приймагня-здавання виконаних робіт або послуг).

У цьому розділі зазначаються вид транспорту та базисні умови поставки, які визначають обов'язки контрагентів щодо поставки товару і встановлюють момент переходу ризиків від однієї сторони до іншої, а також конкретний строк поставки товару (окремих партій товару).

У разі укладення договору (контракту) про виконання робіт (надання послуг) у цьому розділі визначаються умови та строки виконаних робіт (послуг).

6. Ціна та загальна вартість договору (контракту).

У цьому розділі визначаються ціна одиниці виміру товару та загальна вартість товарів або вартість виконаних робіт (наданих послуг), що поставляються згідно з договором (контрактом), крім випадків, коли ціна товару розраховується за формулою, та валюта контракту. Якщо згідно з договором (контрактом) поставляються товари різної якості та асортименту, ціна встановлюється окремо за одиницю товару кожного сорту, марки, а окремим пунктом договору (контракту) зазначається його загальна вартість. У цьому разі цінові показники можуть бути зазначені в додатках (специфікаціях), на які робиться посилання в тексті договору (контракту).

За розрахунків ціни договору (контракту) за формулою зазначається орієнтовна вартість договору (контракту) на дату його укладення.

У договорі (контракті) про переробку сировини, крім того, зазначається її заставна вартість, ціна та загальна вартість готової продукції, загальна вартість переробки.

У бартерному (товарообмінному) договорі (контракті) зазначається загальна вартість товарів (робіт, послуг), що експортуються, та загальна вартість товарів (робіт, послуг), що імпортуються за цим договором (контрактом), з обов'язковим вираженням в іноземній валюті, віднесеній Національним банком України до першої групи Класифікатора іноземних валют.

7. Умови платежів.

Цей розділ визначає валюту платежу, спосіб, порядок та строки фінансових розрахунків та гарантії виконання сторонами взаємних платіжних зобов'язань.

Розрахунки за зовнішньоекономічними операціями здійснюються у такі способи:

- банківський переказ;
- документарний акредитив;
- документарне інкасо;
- їх поєднання (акредитив/інкасо, акредитив/переказ, інкасо/переказ, акредитив/інкасо/переказ).

Переказ – це розрахункова банківська операція, що здійснюється переведенням платіжного доручення від одного банку іншому. Переказ може бути здійснений повністю або частково авансом (передплата) до відвантаження товару або після відвантаження товару.

Акредитив – це зобов'язання банку зарахувати на рахунок продавця гроші при наданні ним документів, що підтверджують поставку товару. Акредитив відкривається за дорученням покупця в банку, який обслуговує продавця.

Інкасо – це доручення продавця своєму банку одержати від покупця платіж і зарахувати його на рахунок продавця при наданні ним документів, що підтверджують поставку товару.

Розрахунки переказами після відвантаження товару ґрунтуються на довірі й не дають гарантій, що товар буде оплачений. Тому за розрахунків банківськими переказами у договір зазвичай включаються зобов'язання покупців надати продавцям фінансові гарантії. Такими гарантіями можуть бути гарантії банків. Гарантія банку означає поручительство банку, тобто зобов'язання за власний кошт здійснити платіж у разі невиконання цього обов'язку покупцем.

Типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) затверджені Кабінетом Міністрів України спільно з Національним банком України.

8. Умови приймання-здавання товару (робіт, послуг).

У цьому розділі визначаються строки та місце фактичної передачі товару, перелік товаросупровідних документів.

Приймання-здавання проводиться за кількістю згідно з товаросупровідними документами, за якістю – відповідно до документів, що засвідчують якість товару.

9. Упаковка та маркування.

Цей розділ містить відомості про упаковку товару (ящики, мішки, контейнери тощо), нанесене на неї відповідне маркування (найменування продавця та покупця, номер договору (контракту), місце призначення, габарити, спеціальні умови складування і транспортування тощо), а за необхідності – також умови її повернення.

10. Форс-мажорні обставини.

Цей розділ містить відомості про те, за яких випадків умови договору (контракту) можуть бути не виконані сторонами (стихийні лиха, воєнні дії, ембарго, втручання з боку влади тощо). При цьому сторони звільняються від виконання зобов'язань на термін дії цих обставин або можуть відмовитися від виконання договору (контракту) частково або повністю без додаткової фінансової відповідальності. У цьому розділі сторони визначають порядок підтвердження форс-мажорних обставин та установи, що засвідчуватимуть факт та термін дії таких обставин.

11. Санкції та рекламачії.

Цей розділ встановлює порядок застосування штрафних санкцій, відшкодування збитків та пред'явлення рекламачій у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням одним із контрагентів своїх зобов'язань.

При цьому повинні бути чітко визначені розміри штрафних санкцій (у відсотках від вартості недопоставленого товару (робіт, послуг) або суми неоплачених коштів, строки виплати штрафів – від якого терміну вони встановлюються та протягом якого часу діють або їх граничний розмір), терміни, протягом яких

рекламації можуть бути заявлені, права та обов'язки сторін договору (контракту) при цьому, способи врегулювання рекламацій.

12. Урегулювання спорів у судовому порядку.

У цьому розділі визначаються умови та порядок вирішення спорів у судовому порядку щодо тлумачення, невиконання та/або неналежного виконання договору (контракту) з визначенням назви суду або чітких критеріїв визначення суду будь-якою зі сторін залежно від предмета та характеру спору, а також погоджений сторонами вибір матеріального і процесуального права, яке буде застосовуватися цим судом, та правил процедури судового урегулювання.

Участь у договорі (контракті) контрагента, на якого не поширюється українська юрисдикція, зумовлює виникнення колізій та необхідність їх вирішення. За одні й ті самі правопорушення у різних країнах передбачена різна відповідальність або в одній країні певне діяння вважається правопорушенням, а в іншій країні - не вважається (різне матеріальне право). Також у різних країнах за різними процедурами відбувається вирішення спорів (різне процесуальне право). Тому вкрай важливо заздалегідь погодити вибір права, яке застосовуватиметься до обох сторін договору. Якщо сторони у договорі цього не зробили, колізії вирішуються відповідно до міжнародних договорів України та Закону України «Про міжнародне приватне право».

13. Місцезнаходження (місце проживання), поштові та платіжні реквізити сторін.

При цьому зазначаються місцезнаходження (місце проживання), повні поштові та платіжні реквізити (№ рахунку, назва та місцезнаходження банку) контрагентів договору (контракту).

Додаткові умови договору

За домовленістю сторін у договорі (контракті) можуть визначатися додаткові умови: страхування, гарантії якості, умови залучення субвиконавців договору (контракту), агентів, перевізників, визначення норм навантаження (розвантаження), умови передачі технічної документації на товар, збереження торгових марок, порядок сплати податків, митних зборів, і захисні застереження, з якого моменту договір (контракт) починає діяти, кількість підписаних примірників договору (контракту), можливість та порядок внесення змін до договору (контракту) тощо.

Типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті, затверджені Кабінетом Міністрів України спільно з Національним банком України.

Специфічними для зовнішньоекономічних договорів (контрактів) є антидемпінгові застереження та застереження про ресекспорт.

Демпінг – ввезення на митну територію країни імпорту товару за цінами, нижчими від порівняної ціни на подібний товар у країні експорту, що заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару. Країна імпорту в такому разі може вводити антидемпінгові заходи (обмеження імпорту або мита).

Відповідно до антидемпінгових застережень покупець приймає на себе всі витрати, пов'язані з антидемпінговими заходами.

Реекспорт – експорт раніше імпортованого товару. Відповідно до застережень про реекспорт покупець зобов'язується не здійснювати реекспорт товару, який є предметом цього договору (контракту), на ринки третіх країн без попередньої письмової згоди продавця або дозволу державного органу країни продавця.

Попередньої письмової згоди Міністерства економічного розвитку і торгівлі України потребують:

- реекспорт з території іноземних країн товарів українського походження, на які згідно із законодавством України встановлено вивізне (експортне) мито та вивезення яких з України здійснювалось у рамках угод про вільну торгівлю (зі звільненням від мита);

- реекспорт з України товарів іноземного походження за переліком, визначеним Мінекономрозвитку.

Обмеження щодо реекспорту можуть також мати місце у рамках державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання.

Сторони договору (контракту) можуть погодитись про інше щодо викладення умов договору, якщо така домовленість не позбавляє договір предмета, об'єкта, мети та інших істотних умов, без погодження яких сторонами договір може вважатися таким, що неукладений, або його може бути визнано недійсним внаслідок недодержання форми згідно з чинним законодавством України. Договір (контракт) може бути визнано недійсним у судовому порядку, якщо він не відповідає вимогам законів України або міжнародних договорів України.

Зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається суб'єктом ЗЕД або його представником у простій письмовій формі, якщо інше не передбачено міжнародним договором України чи законом. Проста (некваліфікована) письмова форма означає, що договір підписується сторонами, скріплюється печатками (за наявності) і не потребує його нотаріального або подібного посвідчення.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають право укладати будь-які види зовнішньоекономічних договорів (контрактів), крім тих, які прямо та у виключній формі заборонені законами України.

Договір укладається шляхом пропозиції однієї сторони укласти договір (оферта) і прийняття пропозиції іншою стороною (акцепт).

Цивільним кодексом України передбачено, що правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо:

- його зміст зафіксований в одному або кількох документах, у листах, телеграмах, якими обмінялися сторони;

- воля сторін виражена за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв'язку;

- він підписаний стороною (сторонами).

Тобто замість договору (контракту) в міжнародній практиці можуть використовуватися інші документи (один або декілька), у яких зафіксовано зміст правочину.

3.3. Правила Інкотермс

Суб'єкти ЗЕД під час складання тексту зовнішньоекономічного договору (контракту) мають право використовувати відомі міжнародні звичаї, рекомендації, правила міжнародних органів та організацій, якщо це не заборонено прямо та у виключній формі законами України.

Інкотермс (англ. *Incoterms, International commerce terms*) (міжнародні комерційні терміни) – офіційні правила Міжнародної торгової палати (МТП) для тлумачення торговельних термінів у зовнішній торгівлі. Сфера застосування Інкотермс – права та обов'язки сторін договору купівлі-продажу щодо поставки товарів (умови поставки товарів).

МТП у 1936 р. вперше опублікувала звід міжнародних правил тлумачення торговельних термінів «Інкотермс-1936». Пізніше були внесені зміни та доповнення 1953, 1967, 1976, 1980, 1990, 2000, 2010 рр. На цей час широко застосовуються Інкотермс-2000 та Інкотермс-2010.

Чинне законодавство України не містить приписів щодо обов'язкового використання Інкотермс. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності під час укладення договорів (контрактів) вільні взагалі не застосовувати Інкотермс або застосовувати Інкотермс будь-якої редакції. Єдина умова застосування Інкотермс – чітке застереження, на яку саме редакцію правил сторони посилаються в договорі. Все ж таки посилання на Інкотермс виявляється зручнішим, ніж прописування в контракті всіх прав та обов'язків сторін аж до дрібниць.

Інкотермс-2000 передбачено використання 13 торговельних термінів, які згруповані у чотири категорії (табл. 3.1).

«E» – відповідно до терміна на продавця покладено мінімальні зобов'язання. Продавець має лише надати товар у розпорядження покупця в узгодженому місці (на власних площах продавця).

«F»-терміни – від продавця вимагається доставка товару для основного перевезення відповідно до вказівок покупця.

«C»-терміни - від продавця вимагається укласти договір перевезення на звичайних умовах за свій власний рахунок, а на умовах *CIF, CIP* ще й застрахувати товар.

«D»-терміни – на продавця покладається відповідальність за доставку товару в узгоджене місце чи пункт призначення на кордоні чи у самій країні імпорту. Продавець зобов'язаний нести всі ризики й втрати щодо доставки товару до цього місця (пункту).

Терміни *FAS, FOB, CFR, CIF, DES, DEQ* відповідають виключно морському і внутрішньому водному транспорту. Решта термінів придатні для будь-якого виду транспорту.

*EXW**EX WORKS (... named place)***ФРАНКО-ЗАВОД (... назва місця)**

Термін «франко-завод» означає, що продавець вважається таким, який виконав свої зобов'язання щодо поставки у момент, коли він надав товар у розпорядження покупця на площах свого підприємства чи в іншому зазначеному місці (наприклад, на заводі, фабриці, складі тощо), без здійснення митного очищення товару для експорту та завантаження його на будь-який приймаючий транспортний засіб (рис. 3.3).

Таблиця 3.1

Торговельні терміни, передбачені Інкотермс-2000

Група	Торговельний термін		Вид транспорту
E	Відправлення		
	<i>EXW</i>	Франко-завод (... назва місця)	будь-який
F	Основне перевезення не оплачено		
	<i>FCA</i>	Франко-перевізник (... назва місця призначення)	будь-який
	<i>FAS</i>	Франко вздовж борту судна (... назва порту відвантаження)	водний транспорт
	<i>FOB</i>	Франко-борт (... назва порту відвантаження)	водний транспорт
C	Основне перевезення оплачено		
	<i>CFR</i>	Вартість і фрахт (... назва порту призначення)	водний транспорт
	<i>CIF</i>	Вартість, страхування та фрахт (... назва порту призначення)	водний транспорт
	<i>CPT</i>	Фрахт/перевезення, оплачені до (... назва місця призначення)	будь-який
	<i>CIP</i>	Фрахт/перевезення та страхування оплачені до (... назва місця призначення)	будь-який
D	Прибуття		
	<i>DAF</i>	Поставка до кордону (... назва місця поставки)	будь-який
	<i>DES</i>	Поставка з судна (... назва порту призначення)	водний транспорт
	<i>DEQ</i>	Поставка з причалу (... назва порту призначення)	водний транспорт
	<i>DDU</i>	Поставка без сплати мита (... назва місця призначення)	будь-який
	<i>DDP</i>	Поставка зі сплатою мита (... назва місця призначення)	будь-який

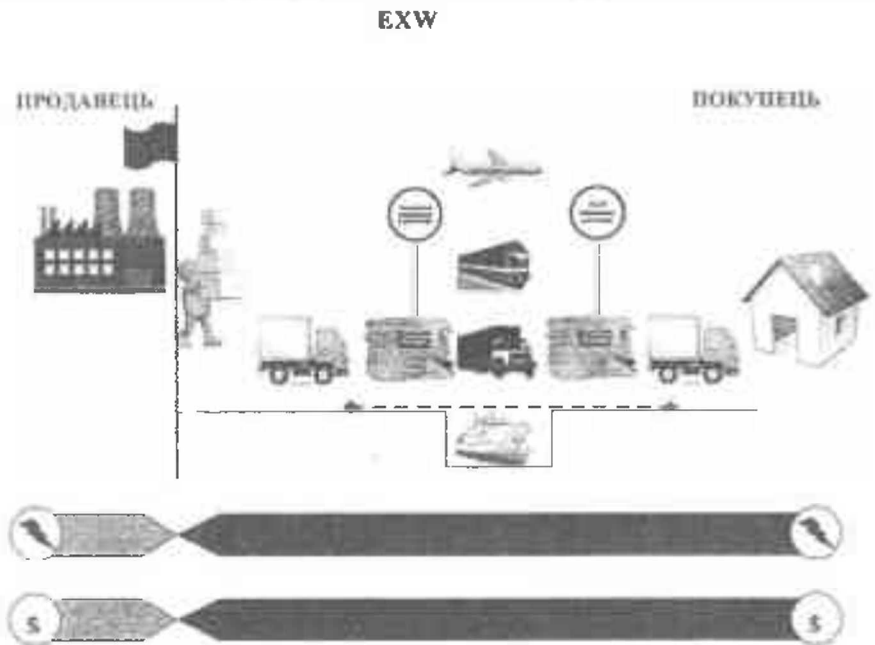

Рис. 3.3. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном EXW (франко-завод)

Умовні позначення:

	– продавець (експортер);		– покупець (імпортер);
	– митний термінал;		– перевізник,
	– авіатранспорт;		– автотранспорт,
	– залізничний транспорт;		– водний транспорт;
	– термінал,		– витрати, пов'язані з перевезенням;
	– ризики втрати або пошкодження товару;		– вантаж;
	– договір перевезення;		– страхування вантажу;
	– митне очищення.		

Таким чином, цим терміном покладаються мінімальні обов'язки на продавця, а покупець несе всі витрати і ризики у зв'язку з перевезенням товару з площі продавця до місця призначення.

Якщо сторони бажають покласти на продавця обов'язки щодо завантаження товару у місці відправлення та всі ризики й витрати такого завантаження, це має бути чітко прописано як відповідні застереження у договорі купівлі-продажу. Цей термін не слід застосовувати, якщо покупець не в змозі самостійно (прямо чи опосередковано) виконати експортні формальності. За таких обставин має застосовуватися термін *FCA* за умови, що продавець погоджується нести витрати й ризики, пов'язані із завантаженням товару.

FCA
FREE CARRIER (... named place)
ФРАНКО-ПЕРЕВІЗНИК (... назва місця)

Термін «франко-перевізник» означає, що продавець поставляє товар, який пройшов митне очищення для експорту, переданням призначеному покупцем перевізнику у зазначеному місці (рис. 3.4).

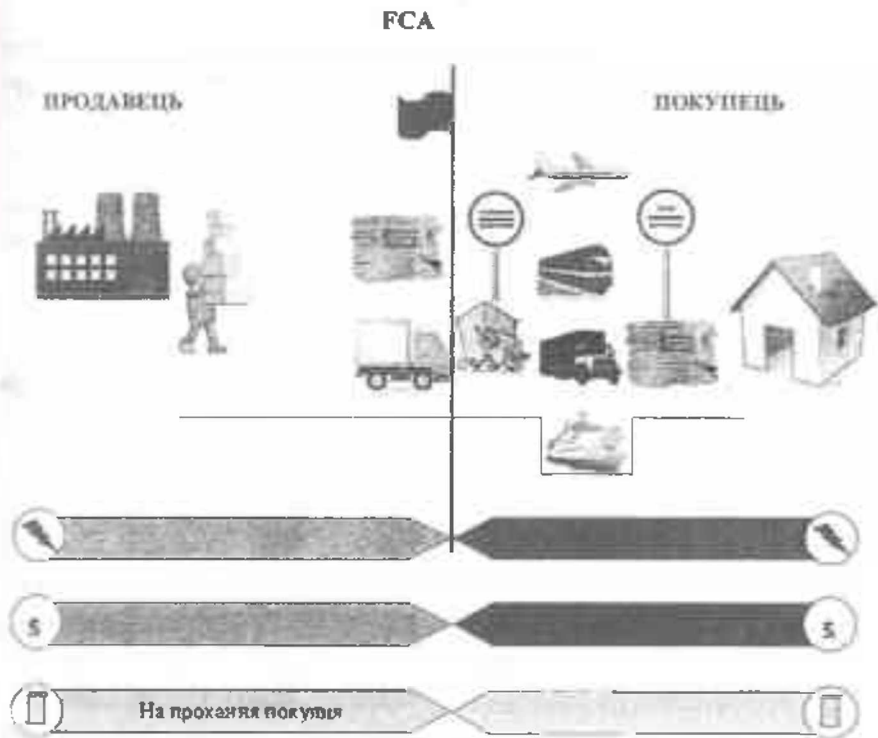

Рис. 3.4. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном *FCA* (франко-перевізник)

Цей термін може бути застосований незалежно від виду транспорту, включаючи змішані (мультимодальні) перевезення.

Під словом «перевізник» розуміється будь-яка особа, яка на підставі договору перевезення зобов'язується здійснити або забезпечити здійснення перевезення товару залізницею, автомобільним, повітряним, морським, внутрішнім водним транспортом або комбінацією цих видів транспорту.

Якщо покупець призначає іншу особу, ніж перевізник, прийняти товар для перевезення, то продавець вважається таким, який виконав свої обов'язки щодо поставки товару з моменту його передання такій особі.

Слід зазначити, що вибір місця поставки впливає на зобов'язання щодо завантаження й розвантаження товару у такому місці. Якщо поставка здійснюється на площах продавця, він відповідає за завантаження. Якщо ж поставка здійснюється в іншому місці, продавець не несе відповідальності за розвантаження товару.

FAS

FREE ALONGSIDE SHIP (... named port of shipment)

ФРАНКО ВЗДОВЖ БОРТУ СУДНА (... назва порту відвантаження)

FAS

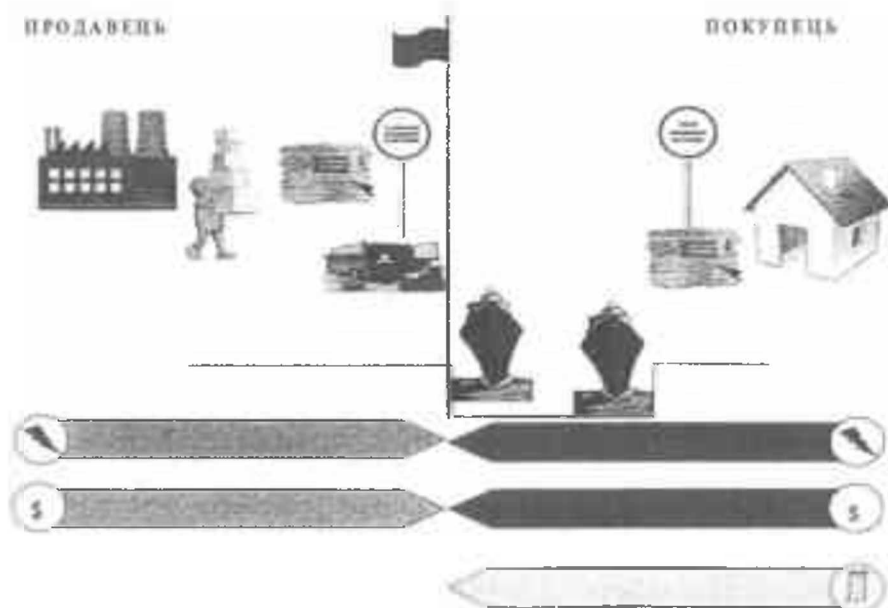

Рис. 3.5. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном FAS (франко вздовж борту судна)

Під терміном «франко вздовж борту судна» розуміється, що поставка є здійсненою продавцем, коли товар розміщений біля борту судна у зазначеному порту відвантаження. Це означає, що з цього моменту всі витрати й ризики втрати чи пошкодження товару має нести покупець (рис. 3.5).

Термін *FAS* зобов'язує продавця здійснити митне очищення товару для експорту.

Якщо сторони бажають, щоб покупець узяв на себе обов'язки з експортного очищення товару, сторони мають включити чітке застереження про це у договір купівлі-продажу.

Цей термін може застосовуватися лише за перевезення товару морським або внутрішнім водним транспортом.

FOB

FREE ON BOARD (... named port of shipment)
ФРАНКО-БОРТ (... назва порту відвантаження)

Термін «франко-борт» означає, що поставка є здійсненою продавцем, коли товар перейшов через поручні судна у зазначеному порту відвантаження: з цього моменту всі витрати й ризики втрати чи пошкодження товару має нести покупець. Термін *FOB* зобов'язує продавця здійснити митне очищення товару для експорту (рис. 3.6).

Цей термін може застосовуватися лише за перевезення товару морським або внутрішнім водним транспортом. Якщо сторони не мають намірів щодо здійснення поставки товару через поручні судна, слід застосовувати термін *FCA*.

CFR

COST AND FREIGHT (... named port of destination)
ВАРТІСТЬ І ФРАХТ (... назва порту призначення)

Термін «вартість і фрахт» означає, що поставка є здійсненою продавцем, коли товар перейшов через поручні судна в порту відвантаження (рис. 3.7).

Продавець зобов'язаний понести витрати та оплатити фрахт, необхідні для доставки товару до зазначеного порту призначення. Проте ризик втрати чи пошкодження товару, а також будь-які додаткові витрати, спричинені подіями, що виникають після здійснення поставки, переходять з продавця на покупця.

Термін *CFR* зобов'язує продавця здійснити митне очищення товару для експорту.

Цей термін може застосовуватися лише за перевезення товару морським або внутрішнім водним транспортом. Якщо сторони не мають намірів щодо здійснення поставки товару через поручні судна, слід застосовувати термін *CPT*.

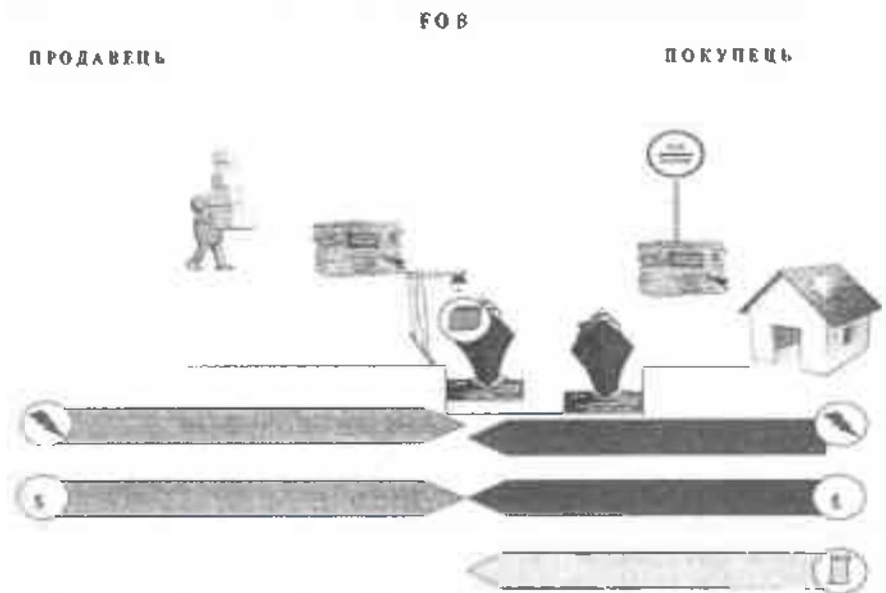

Рис. 3.6. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном FOB (франко-борт)

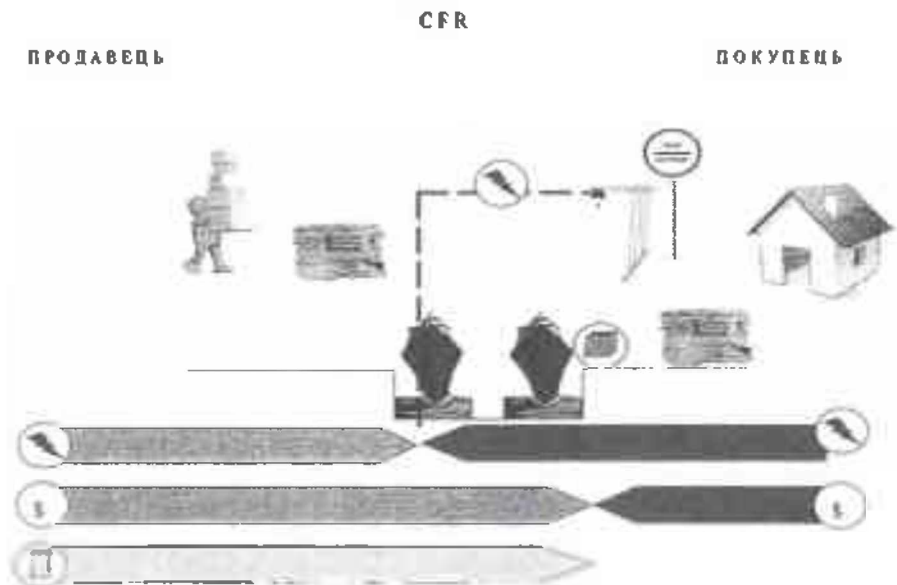

Рис. 3.7. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном CFR (вартість і фрахт)

CIF
COST, INSURANCE AND FREIGHT
 (... named port of destination)
ВАРТІСТЬ, СТРАХУВАННЯ ТА ФРАХТ
 (... назва порту призначення)

Під терміном «вартість, страхування та фрахт» розуміється, що поставка є здійсненою продавцем, коли товар перейшов через поручні судна в порту відвантаження (рис. 3.8).

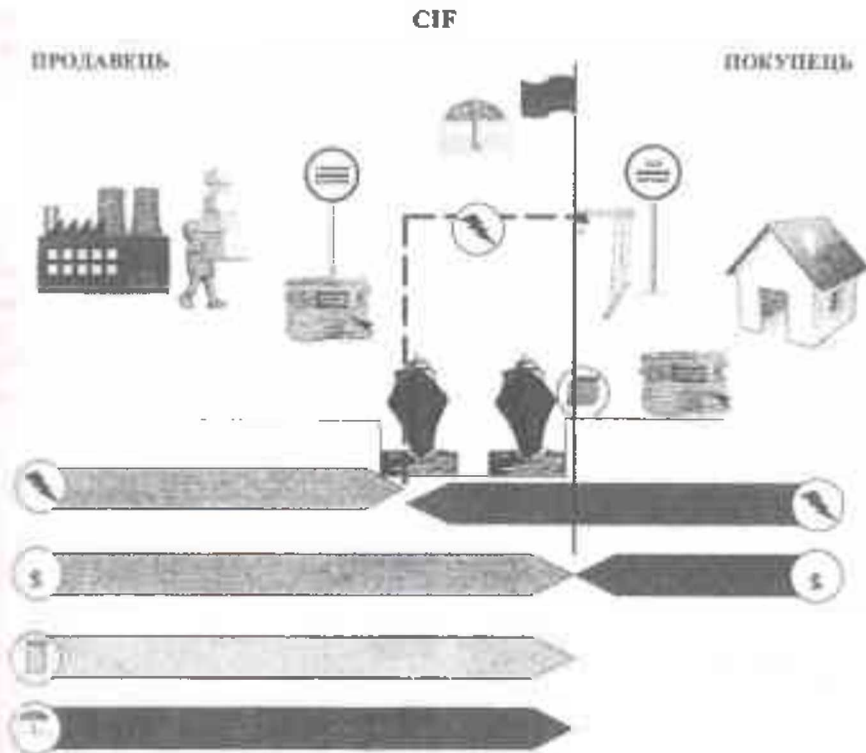

Рис. 3.8. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном CIF (вартість, страхування та фрахт)

Продавець зобов'язаний попести витрати та оплатити фрахт, що необхідні для доставки товару до зазначеного порту призначення, проте ризик втрати чи пошкодження товару, а також будь-які додаткові витрати, спричинені подіями, що виникають після здійснення поставки, переходять з продавця на покупця. Однак, згідно з терміном *CIF*, на продавця покладається також обов'язок забезпечення морського страхування на користь покупця проти ризику втрати чи пошкодження товару під час перевезення.

Отже, продавець зобов'язаний укласти договір страхування та сплатити страхові внески. Покупець повинен мати на увазі, що, за умовами *CIF*, від продавця вимагається забезпечення страхування лише з мінімальним покриттям. Якщо покупець бажає мати страхування з більшим покриттям, він має або прямо та недвозначно домовитися про це з продавцем, або самостійно вжити заходів щодо забезпечення додаткового страхування.

Термін *CIF* зобов'язує продавця здійснити митне очищення товару для експорту.

Цей термін може застосовуватися лише за перевезення товару морським або внутрішнім водним транспортом. Якщо сторони не мають намірів щодо поставки товару через поручні судна, слід застосовувати термін *CIP*.

CIP
CARRIAGE PAID TO (... named place of destination)
ФРАХТ/ПЕРЕВЕЗЕННЯ ОПЛАЧЕНО ДО
(... назва місця призначення)

Термін «фрахт/перевезення оплачено до ...» означає, що продавець поставляє товар шляхом його передання перевізнику, призначеному ним самим. Додатково до цього продавець зобов'язаний оплатити витрати перевезення товару до зазначеного місця призначення. Покупець бере на себе всі ризики та будь-які інші витрати, що можуть виникнути після здійснення поставки товару у наведений вище спосіб (рис. 3.9).

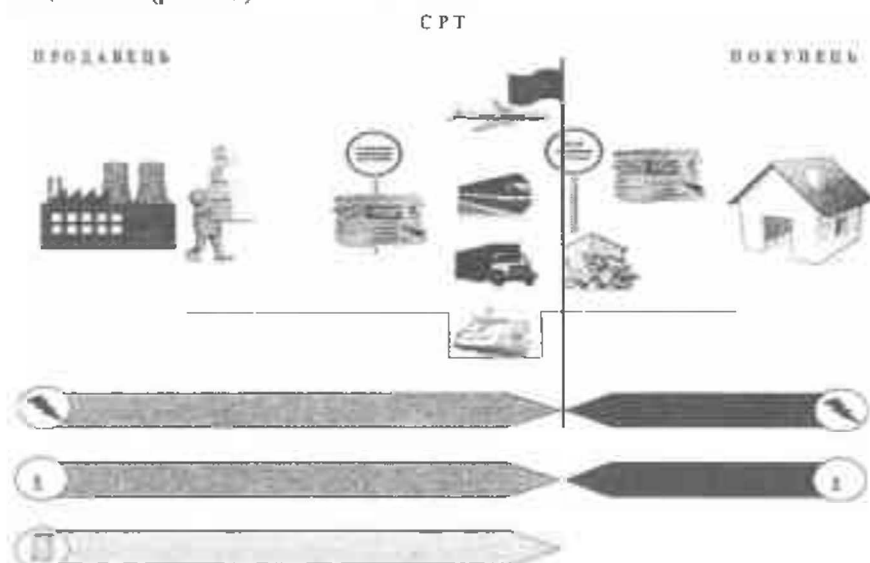

Рис. 3.9. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном *CIP* (фрахт/перевезення оплачено до)

Під словом «перевізник» розуміється будь-яка особа, що на підставі договору перевезення зобов'язується здійснити або забезпечити здійснення перевезення товару залізницею, автомобільним, повітряним, морським, внутрішнім водним транспортом або комбінацією цих видів транспорту.

За перевезення в узгоджений пункт призначення декількома перевізниками перехід ризику відбувається в момент передачі товару першому з них.

Термін *CPT* зобов'язує продавця здійснити митне очищення товару для експорту.

Цей термін може застосовуватися незалежно від виду транспорту, включаючи мультимодальні (змішані) перевезення.

CIP
CARRIAGE AND INSURANCE PAID TO
(... named place of destination)

ФРАХТ/ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТА СТРАХУВАННЯ ОПЛАЧЕНО ДО
(... назва місця призначення)

Під терміном «фрахт/перевезення та страхування оплачено до ...» розуміють те, що продавець поставляє товар шляхом його передання перевізнику, призначеному ним самим. Додатково до цього продавець зобов'язаний оплатити витрати перевезення товару до зазначеного місця призначення (рис. 3.10).

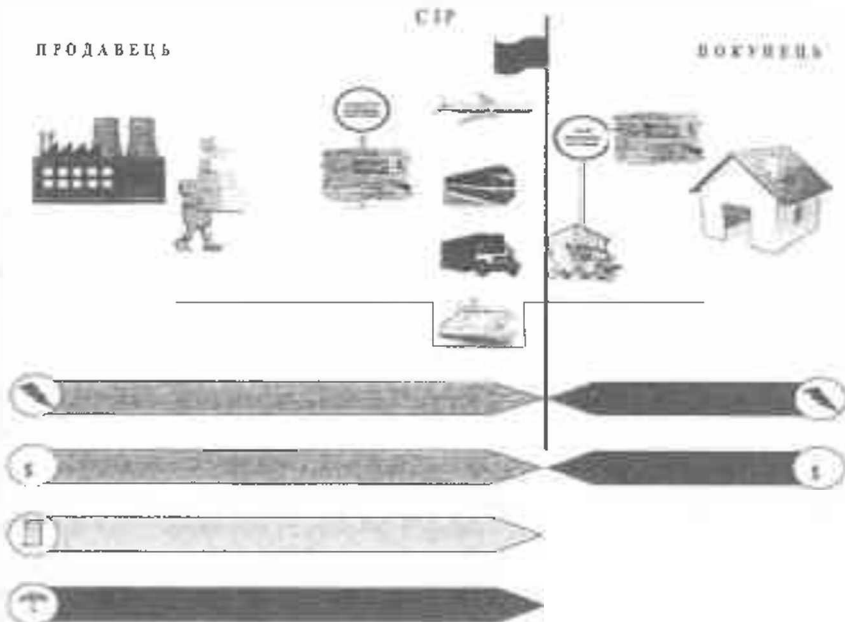

Рис. 3.10. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном *CIP* (фрахт/перевезення та страхування оплачено до)

Це означає, що покупець бере на себе всі ризики та будь-які додаткові витрати, що можуть виникнути після здійснення поставки у наведений вище спосіб. Однак, за умовами *CIP*, на продавця покладається також обов'язок забезпечення страхування на користь покупця проти ризику втрати чи пошкодження товару під час перевезення.

Отже, продавець зобов'язаний укласти договір страхування та сплатити страхові внески.

Почувець повинен мати на увазі, що, за умовами *CIP*, від продавця вимагається забезпечення страхування лише з мінімальним покриттям. Якщо покупець бажає мати страхування з більшим покриттям, він має або прямо та недвозначно домовитися про це з продавцем, або самостійно вжити заходів щодо забезпечення додаткового страхування.

Під словом «перевізник» розуміється будь-яка особа, яка на підставі договору перевезення зобов'язується здійснити або забезпечити здійснення перевезення товару залізницею, автомобільним, повітряним, морським, внутрішнім водним транспортом або комбінацією цих видів транспорту.

За перевезення в узгоджений пункт призначення декількома перевізниками перехід ризику відбувається в момент передачі товару у відання першого з них.

Термін *CIP* зобов'язує продавця здійснити митне очищення товару для експорту.

Цей термін може застосовуватися незалежно від виду транспорту, включаючи мультимодальні (змішані) перевезення.

DAF

DELIVERED AT FRONTIER (... named place)

ПОСТАВКА ДО КОРДОНУ (... назва місця поставки)

Термін «поставка до кордону» означає, що продавець виконав свої обов'язки щодо поставки, коли товар, що пройшов митне очищення для експорту, але ще не для імпорту, наданий у розпорядження покупця нерозвантаженим на прибулому транспортному засобі у зазначеному місці та пункті на кордоні, але перед митним кордоном суміжної країни (рис. 3.11).

Під терміном «кордон» може розумітися будь-який кордон, включаючи кордон країни експорту. Тому сторонам надзвичайно важливо завжди точно визначити відповідний кордон шляхом зазначення у терміні конкретного місця та пункту.

Однак, якщо сторони бажають покласти на продавця обов'язки щодо розвантаження товару з прибулого транспортного засобу та всі ризики й витрати такого розвантаження, це має бути чітко прописано як відповідне застереження до договору купівлі-продажу.

Цей термін може застосовуватися незалежно від виду транспорту за умови, що товар доставляється до сухопутної межі. Якщо поставка буде мати місце в порту призначення, на борту судна або на причалі (набережній), слід застосовувати терміни *DES* або *DEQ*.

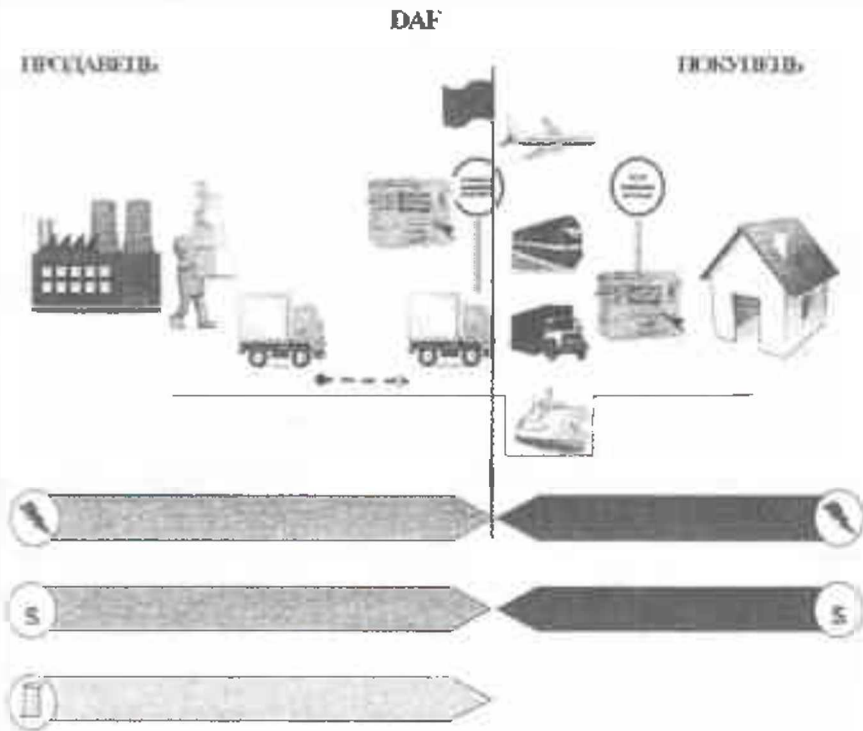

Рис. 3.11. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном DAF (поставка до кордону)

DES

DELIVERED EX SHIP (... named port of destination) ПОСТАВКА З СУДНА (... назва порту призначення)

Термін «поставка з судна» означає, що продавець виконав свої обов'язки щодо поставки, коли товар, що не пройшов митного очищення для імпорту, наданий у розпорядження покупця на борту судна у зазначеному порту призначення (рис. 3.12).

Продавець несе всі витрати та ризики, пов'язані з доставкою товару до цього порту до розвантаження. Якщо сторони бажають покласти на продавця витрати й ризики розвантаження товару, слід застосовувати термін *DEQ*.

Цей термін може застосовуватися виключно за доставки товару морським або внутрішнім водним транспортом чи у змішаних перевезеннях, коли товар прибуває в порт призначення на судні.

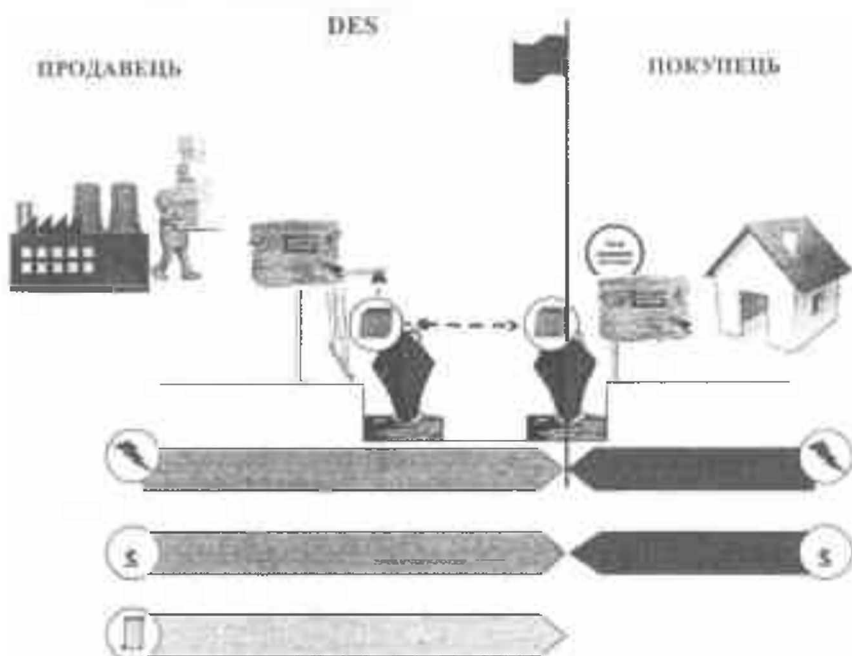

Рис. 3.12. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном DES (поставка з судна)

DEQ
DELIVERED EX QUAY (... named port of destination)
ПОСТАВКА З ПРИЧАЛУ (... назва порту призначення)

Під терміном «поставка з причалу» розуміється те, що продавець виконав свої обов'язки щодо поставки, коли товар, що не пройшов митного очищення для імпорту, наданий у розпорядження покупця на причалі (набережній) у зазначеному порту призначення (рис. 3.13).

Продавець несе всі витрати та ризики, пов'язані з доставкою товару до цього порту та розвантаженням товару на причал (набережну). Термін *DEQ* покладає на покупця обов'язок здійснити митне очищення товару для імпорту та сплату всіх податків, мит та інших зборів і витрат, якими супроводжується імпорт товару.

Якщо сторони бажають включити у зобов'язання продавця сплату всіх або частини витрат, що підлягають сплаті при імпорті товару, сторони повинні включити чітке застереження про це у договір купівлі-продажу.

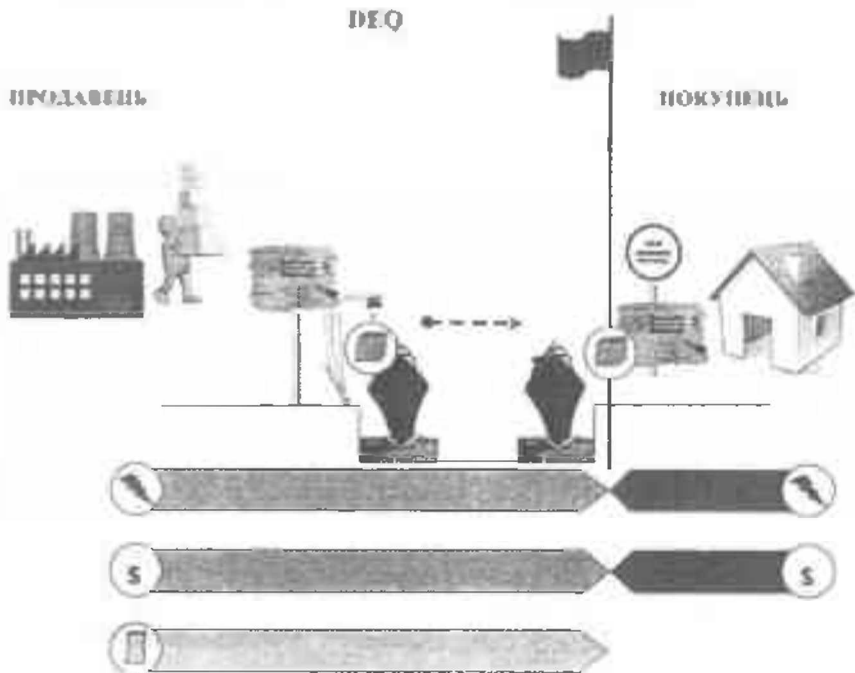

Рис. 3.13. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном DEQ (поставка з причалу)

Цей термін може застосовуватися виключно у разі доставки товару морським або внутрішнім водним транспортом чи у змішаних перевезеннях, коли товар вивантажується з судна на причал (набережну) в порту призначення. Якщо сторони бажають покласти на продавця витрати й ризики, пов'язані з переміщенням товару з причалу до іншого місця (складу, терміналу, транспортної станції тощо) у порту або за межами порту, слід застосовувати термін DDU або DDP.

DDU

DELIVERED DUTY UNPAID (... named place of destination)

ПОСТАВКА БЕЗ СПЛАТИ МИТА (... назва місця призначення)

Термін «поставка без сплати мита» означає, що продавець поставляє покупцю товар без його митного очищення для імпорту та розвантаження з будь-якого прибулого транспортного засобу у зазначеному місці призначення (рис. 3.14).

Продавець несе всі витрати та ризики, пов'язані з доставкою товару до цього місця, за винятком (у відповідних випадках) будь-яких «мит» (під словом «митом» тут розуміється відповідальність за виконання та ризики виконання дій з проходження митних процедур, а також оплата витрат митного очищення, податків,

митних та інших зборів) на імпорт до країни призначення. Обов'язки щодо такого «мита» покладаються на покупця так само, як будь-які витрати і ризики, що виникнуть у зв'язку з тим, що він не здійснить своєчасно митного очищення товару для імпорту.

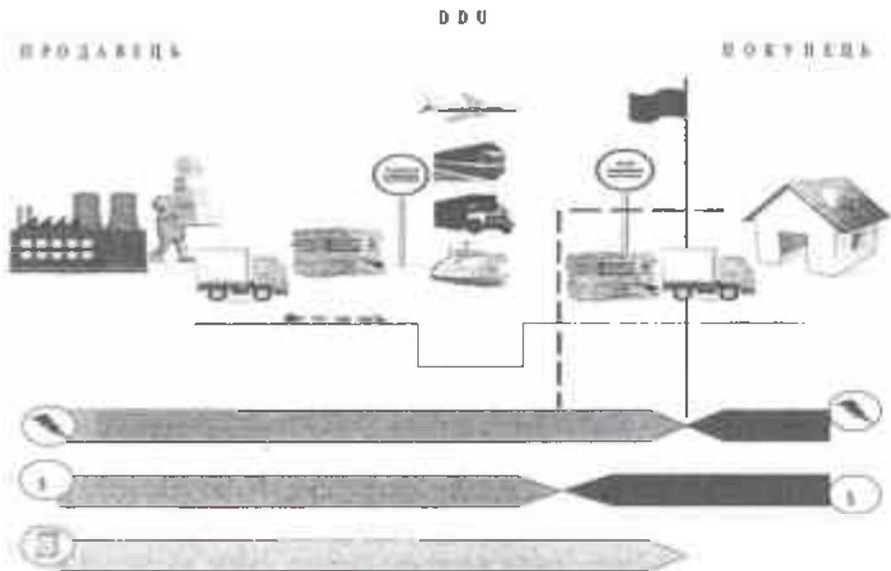

Рис. 3.14. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном DDU (поставка без сплати мита)

Проте, якщо сторони бажають покласти на продавця обов'язки щодо проходження ввізних митних процедур і несення витрат і ризиків, пов'язаних із цим, або сплати деяких витрат, якими супроводжується імпорт товару, сторони повинні включити чітке застереження про це у договір купівлі-продажу.

Цей термін може застосовуватися незалежно від використаного виду транспорту, але якщо поставка повинна мати місце на борту судна або на причалі (набережній) у порту призначення, слід застосовувати термін *DES* або *DEQ*.

DDP

DELIVERED DUTY PAID (... named place of destination)

ПОСТАВКА ЗІ СПЛАТОЮ МИТА (... назва місця призначення)

Термін «поставка зі сплатою мита» означає, що продавець поставляє покупцю товар, який пройшов митне очищення для імпорту, без розвантаження з будь-якого прибулого транспортного засобу у зазначеному місці призначення.

Продавець несе всі витрати та ризики, пов'язані з доставкою товару до цього місця, включаючи (у відповідних випадках) будь-які «мита» (під словом «мито»

розуміється відповідальність за виконання та ризики виконання дій з проходження митних процедур, а також оплата витрат митного очищення, податків, митних та інших зборів) на імпортер країни призначення (рис. 3.15).

Цей термін не повинен застосовуватися, якщо продавець прямо чи побічно не в змозі одержати імпортерну ліцензію.

Проте, якщо сторони бажають виключити із зобов'язань продавця сплату деяких витрат, що підлягають сплаті за імпорту товару (таких як податок на додану вартість), це має бути чітко визначено в договорі купівлі-продажу.

Якщо сторони бажають покласти на покупця всі ризики і витрати щодо митного очищення імпорту товару, слід застосовувати термін *DDU*.

Цей термін може застосовуватися незалежно від використовуваного виду транспорту, але якщо поставка повинна мати місце на борту судна або на причалі (набережній) у порту призначення, слід застосовувати терміни *DES* або *DEQ*.

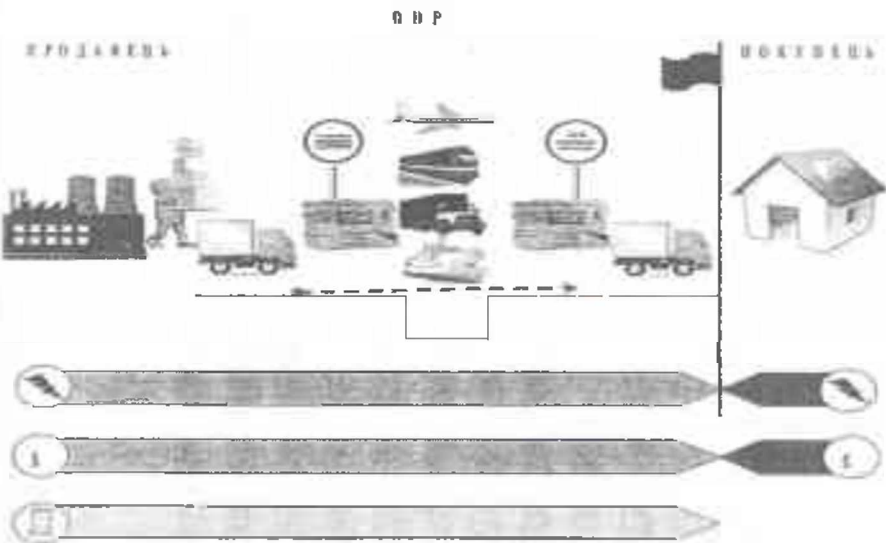

Рис. 3.15. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном DDP (поставка зі сплатою мита)

Інкотермс-2010 передбачено використання 11 торгових термінів (рис. 3.16).

При цьому розподіл витрат між продавцем та покупцем на здійснення поставки товару на умовах *EXW*, *FCA*, *FAS*, *FOB*, *CPT*, *CIP*, *CFR*, *CIF*, *DDP* Інкотермс-2010 відповідають розподілу зазначених витрат за аналогічних умов поставки згідно з Інкотермс-2000 (рис. 3.17).

Інкотермс-2010 запроваджено нові терміни *DAT* (*delivered at terminal* (поставка на терміналі) та *DAP* (*delivered at place* (поставка у місці). Цими термінами замінені терміни *DAF*, *DES*, *DEQ* та *DDU* Інкотермс-2000.

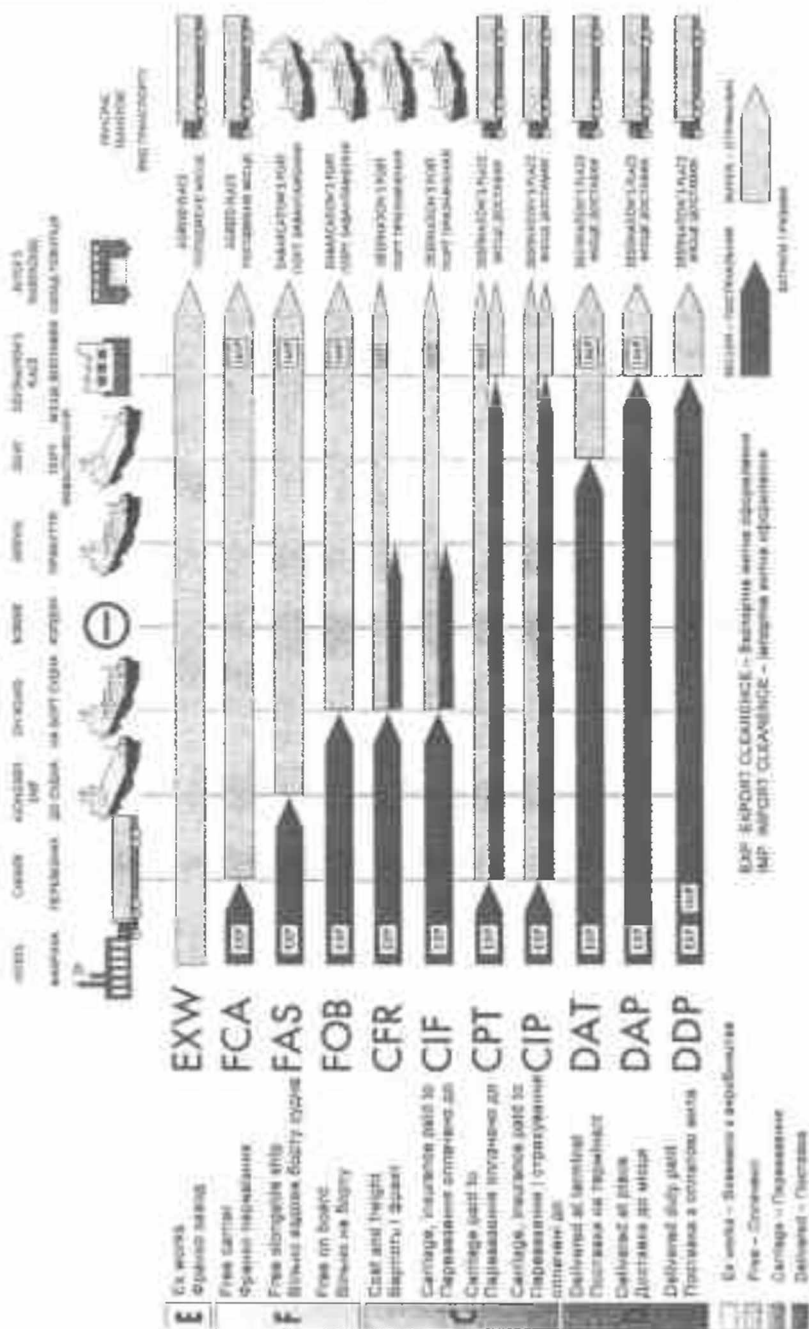

Рис. 3.16. Торговельні терміни Інкотермс-2010

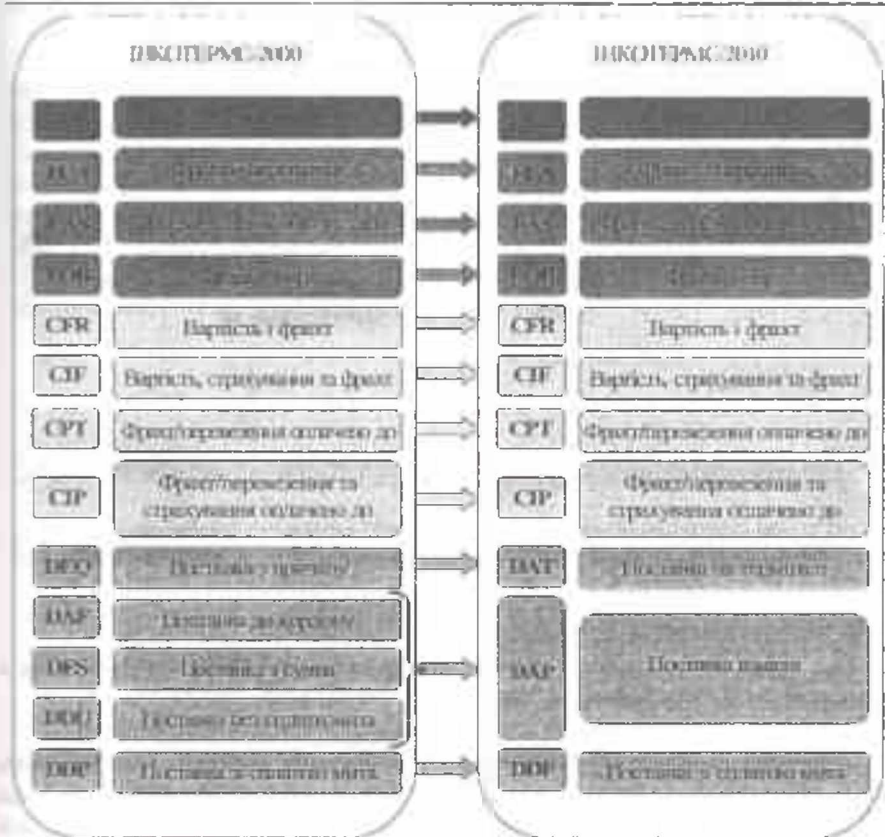

Рис. 3.17. Порівняння термінів Інкотермс-2000 та Інкотермс-2010

DAT**DELIVERED AT TERMINAL (... named terminal of destination)****ПОСТАВКА НА ТЕРМІНАЛІ (... назва терміналу)**

DAT означає, що продавець здійснює поставку, коли товар, розвантажений з прибулого транспортного засобу, наданий у розпорядження покупця в узгодженому терміналі в поєменованому порту або в місці призначення (рис. 3.18).

Цей термін може бути використаний незалежно від обраного виду транспорту, а також за використання більш ніж одного виду транспорту.

«Термінал» включає будь-яке місце, закрите чи ні, таке як причал, склад, контейнерний двір або автомобільний, залізничний або авіа карго термінал. Продавець несе всі ризики, пов'язані з доставкою товару та його розвантаженням на терміналі в поєменованому порту або в місці призначення.

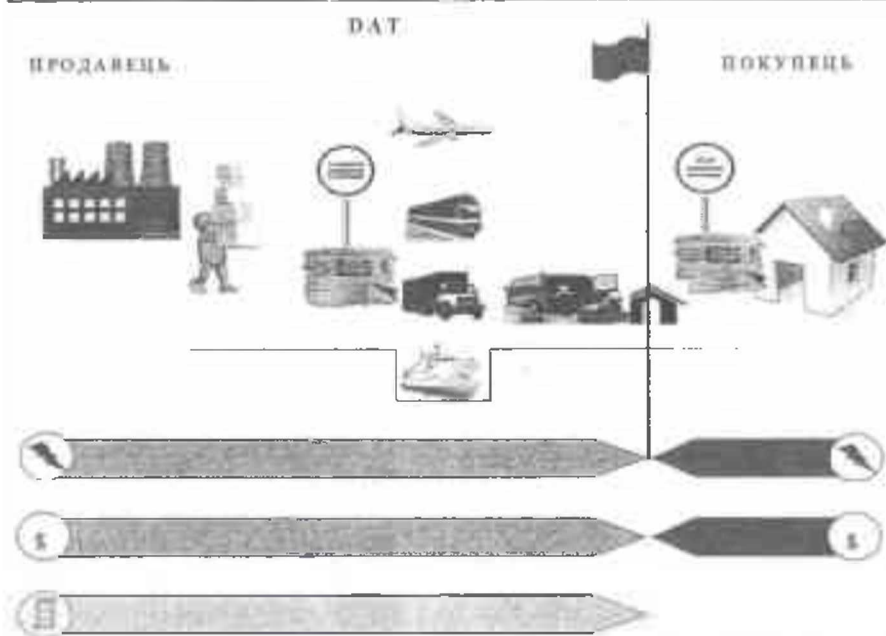

Рис. 3.18. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном DAT (поставка на терміналі)

Сторонам рекомендується найбільш точно визначити термінал і, за можливості, пункт на терміналі в узгодженому порту або місці призначення, оскільки ризики до цього пункту несе продавець. Продавцю рекомендується забезпечити договори перевезення, в яких точно відображений такий вибір.

За наміру сторін покласти на продавця ризики й витрати з перевезення та переміщення товару з терміналу в інше місце доцільно використовувати терміни *DAP* і *DDP*.

DAT вимагає від продавця виконання митних формальностей для вивезення, якщо такі застосовуються. Однак продавець не зобов'язаний виконувати митні формальності для ввезення, сплачувати імпортні мита або виконувати інші митні формальності при ввезенні. Продавець не має зобов'язань щодо укладання договору страхування.

DAP

DELIVERED AT POINT (... named point of destination)

ПОСТАВКА У ПУНКТІ (... назва пункту)

Під *DAP* розуміється, що продавець здійснює поставку, коли товар, наданий у розпорядження покупця на прибутому транспортному засобі, вже готовий до розвантаження в узгодженому місці призначення (рис. 3.19).

Продавець несе всі ризики, пов'язані з доставкою товару в поймаєне місце.

Сторонам рекомендується найбільш точно визначити пункт в узгодженому місці призначення, оскільки ризики до цього пункту несе продавець. Продавцю рекомендується забезпечити договори перевезення, в яких точно відображений такий вибір. Якщо продавець за його договором перевезення несе витрати з розвантаження в узгодженому місці призначення, він не має права вимагати від покупця відшкодування таких витрат, якщо інше не погоджено сторонами.

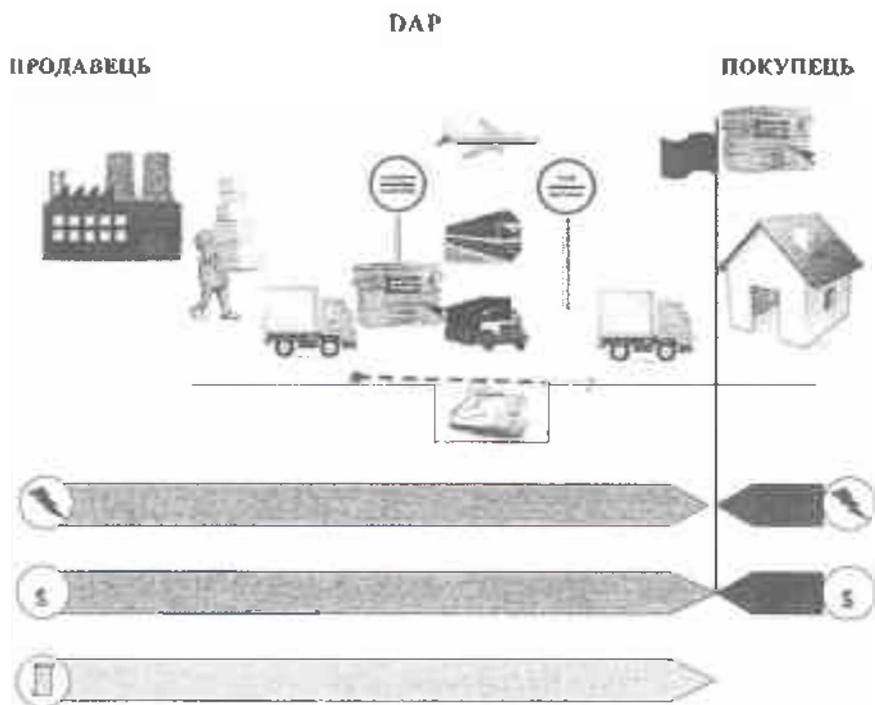

Рис. 3.19. Схематичне зображення розподілу зобов'язань згідно з терміном DAF (поставка у пункті)

Цей термін може бути використаний незалежно від обраного виду транспорту, а також за використання більше ніж одного виду транспорту.

DAF вимагає від продавця виконання митних формальностей для вивезення, якщо такі застосовуються. Однак продавець не зобов'язаний виконувати митні формальності для ввезення, сплачувати імпорту мита або виконувати інші митні формальності при ввезенні. За наміру сторін покласти на продавця виконання митних формальностей для ввезення, сплату будь-яких імпорту мит і виконання інших митних формальностей для ввезення доцільно використання терміна DDP. Продавець не має зобов'язань щодо укладання договору страхування.

3.4. Окремі види договорів

Підставами виникнення цивільних прав та обов'язків, зокрема, є договори та інші правочини. Договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

Окремі види зобов'язань регулюються Конвенцією Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів, Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України, Митним кодексом України, законами України «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності», «Про фінансовий лізинг», транспортними кодексами (статутами) тощо.

Зміст договору (контракту) певного виду є визначальним фактором під час вибору митних режимів щодо товарів, які переміщуються через митний кордон України на виконання цього договору.

За *договором купівлі-продажу* одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму.

Сторонами договору купівлі-продажу є продавець і покупець.

Договором може бути передбачено відвантаження товарів вантажовідправником, що не є продавцем, та одержання товарів вантажоодержувачем, що не є покупцем, а також оплата товарів платником, що не є покупцем.

Предметом договору купівлі-продажу може бути товар, який є у продавця на момент укладення договору або буде створений (придбаний, набутий) продавцем у майбутньому.

Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» *товар* – будь-яка продукція, послуги, роботи, права інтелектуальної власності та інші немайнові права, призначені для продажу (оплатної передачі).

Предмет договору купівлі-продажу характеризується відповідними якісними та кількісними показниками. Так, продавець має передати покупцеві товар у кількості, що встановлена договором, у погодженому асортименті, відповідної комплектності та належної якості, у тарі та (або) в упакуванні, яка забезпечує збереження товару.

Продавець зобов'язаний передати покупцеві товар у термін, визначений договором. Одночасно з товаром мають бути передані його приналежності та документи (технічний паспорт, сертифікат якості тощо).

Продавець передає товар покупцеві у власність (відчужує). Право власності на товар означає правомочності вільно володіти, користуватися та розпоряджатися товаром. Право власності у набувача майна за договором виникає з моменту передавання майна, якщо інше не встановлено договором або законом. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження товару несе його власник, якщо інше не встановлено договором або законом. Цей ризик

переходить до покупця з моменту передання йому товару, якщо інше не встановлено договором або законом. Переданням майна вважається вручення його покупцеві або перевізникові, організації зв'язку тощо для відправлення, пересилання покупцеві товару, відчуженого без зобов'язання доставки. Таким чином, момент переходу права власності пов'язаний з моментом переходу ризику випадкового знищення або випадкового пошкодження товару, якщо інше не встановлено договором або законом.

Покупець зобов'язується прийняти придбаний товар, крім випадків, коли він має право вимагати заміни товару або відмовитися від договору купівлі-продажу. Покупець має право відмовитися від прийняття товару, якщо продавець передав товар меншої кількості, не того асортименту, не тієї якості.

Покупець зобов'язаний сплатити певну грошову суму за придбаний товар. Обов'язок сплатити саме грошову суму є істотною умовою договору купівлі-продажу, що відрізняє його від договорів інших видів. Терміни оплати товару визначаються договором між сторонами.

За *договором поставки* одна сторона – постачальник – зобов'язується передати (поставити) у визначені терміни (термін) другій стороні – покупцеві – товар (товари) у власність, а покупець зобов'язується прийняти зазначений товар (товари) і сплатити за нього певну грошову суму.

Сторонами договору поставки є суб'єкти господарської діяльності: постачальник та покупець.

Договором може бути передбачено відвантаження товарів вантажовідправником, що не є постачальником, та одержання товарів вантажоодержувачем, що не є покупцем, а також оплата товарів платником, що не є покупцем.

Предметом поставки є товари – продукція, вироби, визначені родовими або індивідуальними ознаками. Загальна кількість товарів та їх номенклатура визначаються специфікацією до договору, якщо інше не передбачено законом.

Термін дії договору поставки визначається угодою сторін. Довгострокові договори укладаються на термін понад один рік. Терміни (графік) поставок погоджуються сторонами.

До договору поставки застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, якщо інше не встановлено договором, законом або не впливає з характеру відносин сторін.

За *договором контрактації* сільськогосподарської продукції виробник такої продукції зобов'язується виробити визначену договором продукцію і передати її у власність заготівельникові (контрактанту) або визначеному ним одержувачеві, а заготівельник зобов'язується прийняти цю продукцію та оплатити її за встановленими цінами відповідно до умов договору.

Сторонами договору контрактації є виробник і заготівельник.

До договору контрактації застосовуються загальні положення про купівлю-продаж та положення про договір поставки, якщо інше не встановлено договором або законом.

За *договором міни (бартеру)* кожна зі сторін зобов'язується передати другій стороні у власність один товар в обмін на інший товар.

Сторонами договору міни є продавець і покупець. Кожна зі сторін договору міни є продавцем того товару, який він передає в обмін, і покупцем товару, який він одержує взамін.

Право власності на обмінювані товари переходить до сторін одночасно після виконання зобов'язань щодо передання майна обома сторонами, якщо інше не встановлено договором або законом. Договором може бути встановлений обмін майна на роботи (послуги).

До договору міни застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, положення про договір поставки, договір контрактації або інші договори, елементи яких розміщені в договорі міни, якщо це не суперечить суті зобов'язання.

Товарообмінна (бартерна) операція у сфері зовнішньоекономічної діяльності – це один з видів експортно-імпорتنих операцій, оформлених бартерним договором або договором зі змішаною формою оплати, яким часткова оплата експортних (імпорتنих) поставок визначена у натуральній формі, що передбачає збалансований за вартістю обмін товарами, роботами, послугами у будь-якому поєднанні, не опосередкований рухом коштів у готівковій або безготівковій формі.

У бартерному договорі зазначається загальна вартість товарів, що імпортуються, та загальна вартість товарів (робіт, послуг), що експортуються за цим договором, з обов'язковим вираженням в іноземній валюті, віднесеній Національним банком України до першої групи Класифікатора іноземних валют.

Перелік товарів, з використанням яких здійснення товарообмінних (бартерних) операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності забороняється, визначається Кабінетом Міністрів України.

Товари, що імпортуються за бартерним договором, підлягають ввезенню на митну територію України не пізніше 180 календарних днів з дати митного оформлення (дати оформлення митної декларації на експорт) товарів, що фактично експортовані за бартерним договором, а у разі експорту за бартерним договором робіт і послуг – з дати підписання акта або іншого документа, що засвідчує виконання робіт, надання послуг. Цей термін узгоджений зі встановленим законодавством терміном повернення валютної виручки за договорами купівлі-продажу. За порушення цього терміну з резидента стягується пеня до держбюджету.

Датою ввезення товарів за бартерним договором на митну територію України вважається дата їх митного оформлення (дата оформлення митної декларації), а у разі імпорту робіт або послуг – дата підписання акта або іншого документа, що засвідчує виконання робіт, надання послуг.

За *договором найму (оренди)* наймодавець передає або зобов'язується передати наймачеві майно у користування за плату на певний термін.

Сторонами договору найму (оренди) є наймодавець та наймач.

Предметом договору найму може бути річ, яка визначена індивідуальними ознаками і зберігає свій первісний вигляд за неодноразового використання (неспоживна річ).

Право передання майна у найм має власник речі або особа, якій належать майнові права. У разі зміни власника речі, переданої у найм, до нового власника переходять права та обов'язки наймодавця. Наймодавцем може бути також особа, уповноважена на укладення договору найму.

Передання наймачем речі у користування іншій особі (піднайм) можливе лише за згодою наймодавця, якщо інше не встановлено договором або законом. До договору піднайму застосовуються положення про договір найму.

Договір найму укладається на термін, встановлений договором. Якщо термін займу не встановлений, договір найму вважається укладеним на невизначений термін.

Наймодавець зобов'язаний передати наймачеві річ у комплекті й у стані, що відповідають умовам договору найму та її призначенню, у термін, встановлений договором найму. Наймодавець зобов'язаний попередити наймача про особливі властивості та недоліки речі, які йому відомі і які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна наймача або інших осіб або призвести до пошкодження самої речі під час користування нею.

Наймач зобов'язаний користуватися річчю відповідно до її призначення та умов договору. Наймач має право змінювати стан речі, переданої йому у найм, лише за згодою наймодавця.

Наймачеві належить право власності на плоди, продукцію, доходи, одержані ним у результаті користування річчю, переданою у найм.

За користування майном з наймача справляється плата, розмір та форма якої встановлюється договором найму.

За *договором лізингу* одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності й було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний термін і за встановлену плату (лізингові платежі).

Сторонами договору лізингу є лізингодавець та лізингоодержувач.

До відносин, пов'язаних з лізингом, застосовуються загальні положення про найм (оренду) та положення про купівлю-продаж (поставку), якщо інше не встановлено законом.

Законом України «Про фінансовий лізинг» вводиться поняття фінансового лізингу. За договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування

лізингоодержувачу на визначений термін не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі).

Предметом договору лізингу може бути неспоживна річ, визначена індивідуальними ознаками та віднесена відповідно до законодавства до основних фондів.

Передача лізингоодержувачем предмета лізингу у піднайм іншій особі (сублізинг) можливе лише за згодою лізингодавця, якщо інше не встановлено договором або законом. До договору сублізингу застосовуються положення про договір лізингу.

Істотними умовами договору лізингу є предмет лізингу, термін, на який лізингоодержувачу надається право користування предметом лізингу (термін лізингу), розмір лізингових платежів.

Сплата лізингових платежів здійснюється у порядку, встановленому договором.

За *договором підряду* одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу.

Сторонами договору підряду є замовник та підрядник (виконавець).

Договір підряду може укладатися на виготовлення, обробку, переробку, ремонт речі або на виконання іншої роботи з переданням її результату замовникові.

Підрядник має право, якщо інше не встановлено договором, залучити до виконання роботи інших осіб (субпідрядників), залишаючись відповідальним перед замовником за результат їхньої роботи. У цьому разі підрядник виступає перед замовником як генеральний підрядник, а перед субпідрядником – як замовник.

Підрядник виконує роботу, визначену договором підряду, зі свого матеріалу або з матеріалу замовника.

Якщо робота виконується з матеріалу замовника, у договорі підряду повинні бути узгоджені відомості про всі етапи переробки, обсяг виходу продуктів переробки, норми витрат матеріалу та інших товарів, виробничі втрати матеріалу, найменування та кількість відходів, терміни повернення залишків матеріалу та відходів.

Право власності на продукти переробки набувається власником матеріалу, якщо інше не встановлено договором або законом.

Терміни виконання роботи або її окремих етапів встановлюються у договорі підряду.

У договорі підряду визначається ціна роботи або способи її визначення та порядок оплати. Ціна роботи у договорі підряду включає відшкодування витрат підрядника та плату за виконану ним роботу.

За *договором зберігання* одна сторона (зберігач) зобов'язується зберігати річ, яка передана їй другою стороною (поклаждавцем), і повернути її поклаждавцеві у схоронності.

Сторонами договору зберігання є поклажодавець та зберігач.

Товарним складом є організація, яка зберігає товар та надає послуги, пов'язані зі зберіганням, на засадах підприємницької діяльності. За договором складського зберігання товарний склад зобов'язується за плату зберігати товар, переданий йому поклажодавцем, і повернути цей товар у схоронності. Професійний зберігач, який зберігає речі на складах загального користування, не має права відмовитися від укладення договору зберігання за наявності у нього такої можливості.

Договір зберігання, у якому принаймні одна сторона є юридичною особою, укладається у письмовій формі. Письмова форма договору вважається дотриманою, якщо прийняття речі на зберігання посвідчене розпискою, квитанцією, складським свідцтвом або іншим документом, підписаним зберігачем.

Зберігач зобов'язаний зберігати річ протягом терміну, встановленого у договорі зберігання. Якщо термін зберігання у договорі не встановлений і не може бути визначений, виходячи з його умов, зберігач зобов'язаний зберігати річ до пред'явлення поклажодавцем вимоги про її повернення.

Зберігач зобов'язаний вживати усіх заходів для забезпечення схоронності речі та негайно повідомити про необхідність зміни умов зберігання речі. У разі небезпеки втрати, нестачі або пошкодження речі зберігач зобов'язаний змінити умови її зберігання, не чекаючи відповіді поклажодавця. Зберігач не має права без згоди поклажодавця користуватися річчю, переданою йому на зберігання, а також передавати її у користування іншій особі.

Зберігач зобов'язаний на першу вимогу поклажодавця повернути річ, навіть якщо термін її зберігання не закінчився. Зберігач зобов'язаний повернути поклажодавцеві річ, яка була передана на зберігання, в такому стані, в якому вона була прийнята на зберігання, з урахуванням зміни її природних властивостей. Збитки, завдані поклажодавцеві втратою (нестачею) або пошкодженням речі, відшкодовуються зберігачем.

Поклажодавець зобов'язаний забрати річ від зберігача після закінчення терміну зберігання. Поклажодавець зобов'язаний відшкодувати зберігачеві збитки, завдані властивостями речі, переданої на зберігання, якщо зберігач, приймаючи її на зберігання, не знав і не міг знати про ці властивості.

Загальні положення щодо зберігання застосовуються також до зберігання, яке здійснюється на підставі закону, якщо інше не встановлено законом. Так, наприклад, Митним кодексом України визначені випадки, коли товари підлягають обов'язковій передачі органу доходів і зборів України для зберігання.

Плата за зберігання та терміни її внесення встановлюються договором зберігання. Якщо зберігання припинилося достроково через обставини, за які зберігач не відповідає, він має право на пропорційну частину плати. Якщо поклажодавець після закінчення терміну договору зберігання не забрав річ, він зобов'язаний внести плату за весь фактичний час її зберігання.

Витрати зберігача на зберігання речі можуть бути включені до плати за зберігання. Непередбачені (надзвичайні) витрати відшкодовуються понад плату, яка належить зберігачеві.

Договором може бути передбачено безоплатне зберігання речі. За безоплатного зберігання покладавець зобов'язаний відшкодувати зберігачеві здійснені ним витрати на зберігання речі, якщо інше не встановлено договором або законом.

За *договором доручення* одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки довірителя.

Сторонами договору доручення є довіритель та повірений.

Договором доручення може бути визначений термін, протягом якого повірений має право діяти від імені довірителя.

У договорі доручення або у виданій на підставі договору довіреності мають бути чітко визначені юридичні дії, які належить вчинити повіреному. Ці дії повинні бути правомірними, конкретними та здійсненими. Повірений зобов'язаний вчинити дії відповідно до змісту даного йому доручення. Повірений може відступити від змісту доручення, якщо цього вимагають інтереси довірителя і повірений не міг отримати вказівки довірителя. У цьому разі повірений має повідомити довірителя про допущені відступи від змісту доручення як тільки це стане можливим.

Повірений має виконати дане йому доручення особисто. Передача виконання доручення іншій особі (замісникові) можлива за згодою довірителя.

Повірений зобов'язаний повідомляти довірителя на його вимогу про перебіг виконання доручення, надати звіт про виконання доручення та повернути довіреність, термін якої не закінчився, надати довірителеві все одержане у зв'язку з виконанням доручення.

Довіритель зобов'язаний видати повіреному довіреність, забезпечити повіреного засобами, потрібними для виконання доручення, відшкодувати витрати, пов'язані з виконанням доручення, прийняти від повіреного все одержане ним у зв'язку з виконанням доручення, виплатити повіреному належну плату.

За *агентським договором* одна сторона (комерційний агент) зобов'язується надати послуги другій стороні (суб'єкту, якого представляє агент) в укладенні угод чи сприяти їх укладенню (надання фактичних послуг) від імені цього суб'єкта і за його рахунок.

Сторонами агентського договору є комерційний агент та принципал (суб'єкт, якого представляє агент).

Агентський договір має визначати сферу, характер і порядок виконання комерційним агентом посередницьких послуг; права та обов'язки сторін, умови і розмір винагороди комерційному агенту, термін дії договору, санкції у разі порушення сторонами умов договору, інші необхідні умови, визначені сторонами.

Договором має бути передбачена умова щодо території, в межах якої комерційний агент здійснює діяльність, визначену угодою сторін. Агентський договір укладається у письмовій формі. У договорі має бути визначено форму підтвердження повноважень (представництва) комерційного агента.

Відповідно до агентського договору комерційний агент одержує агентську винагороду за посередницькі операції, що здійснені ним в інтересах суб'єкта, якого він представляє, у розмірі, передбаченому договором.

До агентських відносин застосовуються відповідні положення законодавства, якими регулюються відносини доручення.

За *договором комісії* одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента.

Сторонами договору комісії є комітент та комісіонер.

Договір комісії може бути укладений на визначений термін або без визначення терміну, з визначенням або без визначення території його виконання, з умовою чи без умови щодо асортименту товарів, які є предметом комісії. Істотними умовами договору комісії, за якими комісіонер зобов'язується продати або купити майно, є умови про це майно та його ціну.

Відмінною ознакою договору комісії є те, що комісіонер вчиняє правочин від свого імені й може не називати комітента. Так, якщо комісіонер укладає зовнішньоекономічний договір (контракт), права і обов'язки за цим контрактом визнаються у комісіонера навіть тоді, коли комітент був названий у цьому договорі або прийняв виконання цього договору (як відповідник або як одержувач, або як особа, відповідальна за фінансове врегулювання).

Комісіонер зобов'язаний вчинити правочини на умовах, найбільш вигідних для комітента і, відповідно, до його вказівок. Комісіонер має право відступити від вказівок комітента, якщо цього вимагають інтереси комітента. Якщо комісіонер вчинив правочини на умовах більш вигідних, ніж ті, що були визначені комітентом, додатково одержана вигода належить комітентові. Комісіонер зобов'язаний зберігати майно комітента.

Майно, придбане комісіонером за рахунок комітента, є власністю комітента.

Комітент зобов'язаний забезпечити комісіонера усім потрібним для виконання обов'язків перед третьою особою за правочином, вчиненим комісіонером на виконання договору комісії. Комісіонер не відповідає перед комітентом за невиконання третьою особою договору, укладеного з нею за рахунок комітента, крім випадків, коли комісіонер був особачним при виборі цієї особи або поручився (делькредере) за виконання договору. Після вчинення правочину за дорученням комітента комісіонер має надати комітентові звіт і передати йому все одержане за договором комісії.

Комітент зобов'язаний прийняти від комісіонера все належно виконане за договором комісії. Комітент має виплатити комісіонерові плату у розмірі та порядку, встановлених у договорі комісії.

За *договором консигнації* одна сторона (консигнатор) зобов'язується за дорученням другої сторони (консигнанта) продати протягом визначеного часу (терміну дії угоди консигнації) за обумовлену винагороду з консигнаційного складу від свого імені товари, які належать консигнанту.

Сторонами договору консигнації є консигнатор та консигнант.

Консигнація визначається як зовнішньоекономічна операція з реалізацією товарів і, по суті, є різновидом комісійної торгівлі. Договором консигнації може бути визначена територія, на якій консигнатор має право продавати товари. Консигнатор від свого імені укладає угоди купівлі-продажу з третіми особами (покупцями).

Право власності на товари зберігається за консигнантом аж до продажу товару. Право власності на товар не переходить до консигнатора, якщо тільки він сам не викупить товар.

Витрати, пов'язані з реалізацією товару (зберігання на складі, передпродажна підготовка, демонстрації, реклама тощо) несе власник товару (консигнант). Як консигнаційні склади використовуються митні склади – складські об'єкти зі спеціальним статусом, призначені для зберігання товарів під митним контролем.

Залежно від способу розпорядження товарами, що не були реалізовані протягом терміну консигнації, розрізняють поворотну, безповоротну та частково поворотну консигнацію. За поворотної консигнації залишки товару повертаються консигнанту. За безповоротної консигнації залишки повинен придбати консигнатор. За частково поворотної консигнації частина залишків товару повертається консигнанту, а решта – викупается консигнатором.

Консигнатор за надані послуги з реалізації товару отримує від консигнанта винагороду. Договором консигнації винагорода консигнатора може бути фіксованою або визначена як процент від суми угоди з реалізації товару, або як різниця між ціною товару, названою консигнантом, та ціною фактичної реалізації тощо.

За *договором про надання послуг* одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається у процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором.

Сторонами договору про надання послуг є замовник та виконавець.

Виконавець має надати послугу особисто. У випадках, встановлених договором, виконавець має право покласти виконання договору про надання послуг на іншу особу, залишаючись відповідальним у повному обсязі перед замовником за порушення договору.

Якщо договором передбачено надання послуг за плату, замовник зобов'язаний оплатити надану йому послугу в розмірі, у терміни та в порядку, що встановлені договором.

У разі неможливості виконати договір про надання послуг, що виникла не з вини виконавця, замовник зобов'язаний виплатити виконавцеві розумну плату. Якщо неможливість виконати договір виникла з вини замовника, він зобов'язаний виплатити виконавцеві плату в повному обсязі, якщо інше не встановлено договором або законом.

За договором про безоплатне надання послуг замовник зобов'язаний відшкодувати виконавцеві усі фактичні витрати, необхідні для виконання договору.

Термін договору про надання послуг встановлюється за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом або іншими нормативно-правовими актами.

Збитки, завдані замовнику невиконанням або нецалекним виконанням договору про надання послуг за шату, підлягають відшкодуванню виконавцем у разі наявності його вини, у повному обсязі, якщо інше не встановлено договором. Виконавець відповідає за порушення ним договору, якщо не доведе, що належне виконання виявилось неможливим внаслідок непереборної сили, якщо інше не встановлено договором або законом.

За *договором перевезення вантажу* одна сторона (перевізник) зобов'язується доставити довірений їй другою стороною (відправником) вантаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання вантажу (одержувачеві), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату.

Сторонами договору перевезення є перевізник та відправник, при цьому договір перевезення укладається на користь третьої особи – одержувача. Якщо одержувач одночасно є відправником або договір перевезення укладається одержувачем, то сторонами договору є перевізник та одержувач.

Договір перевезення вантажу укладається у письмовій формі. Укладення договору перевезення вантажу підтверджується складанням транспортної накладної.

Умови перевезення окремими видами транспорту, а також відповідальність сторін щодо цих перевезень встановлюються договором, якщо інше не встановлено міжнародними договорами України, законами, транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами, що видаються відповідно до них.

Договором перевезення також може бути передбачено виконання перевізником обов'язків експедитора.

За *договором чартеру (фрахтування)* одна сторона (фрахтівник) зобов'язується надати другій стороні (фрахтувальникові) за плату всю або частину місткості в одному чи кількох транспортних засобах на один або кілька рейсів для перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти або з іншою метою, якщо це не суперечить закону та іншим нормативно-правовим актам.

Сторонами договору чартеру (фрахтування) є фрахтувальник та фрахтівник.

Порядок укладення договору чартеру (фрахтування), а також форма цього договору встановлюється міжнародними договорами України, транспортними кодексами (статутами).

За договором *транспортного експедирування* одна сторона (експедитор) зобов'язується за плату і за рахунок другої сторони (клієнта) виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов'язаних з перевезенням вантажу.

Сторонами договору транспортного експедирування є експедитор та клієнт.

Договором транспортного експедирування може бути встановлено обов'язок експедитора організувати перевезення вантажу транспортом і за маршрутом, вибраним експедитором або клієнтом, зобов'язання експедитора укласти від свого імені або від імені клієнта договір перевезення вантажу, забезпечити відправку і одержання вантажу, а також інші зобов'язання, пов'язані з перевезенням.

Зазначеним договором може бути передбачено надання додаткових послуг, необхідних для доставки вантажу (перевірка кількості та стану вантажу, його завантаження та вивантаження, сплата мита, зборів і витрат, покладених на клієнта, зберігання вантажу до його одержання у пункті призначення, одержання необхідних для експорту та імпорту документів, виконання митних формальностей тощо).

Договір транспортного експедирування укладається у письмовій формі. Клієнт має видати експедиторові довіреність, якщо вона є необхідною для виконання його обов'язків.

Експедитор має право залучити до виконання своїх обов'язків інших осіб, зокрема укладати договір з митним брокером. У разі залучення експедитором до виконання своїх обов'язків за договором транспортного експедирування інших осіб експедитор відповідає перед клієнтом за порушення договору.

Клієнт зобов'язаний надати експедиторові документи та іншу інформацію про властивості вантажу, умови його перевезення, а також інформацію, необхідну для виконання експедитором обов'язків, встановлених договором.

Розмір плати експедиторові встановлюється договором транспортного експедирування, якщо інше не встановлено законом.

Контрольні запитання

1. Що таке державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності?
2. Сутність митно-тарифних заходів регулювання ЗЕД.
3. Заходи нетарифного регулювання ЗЕД.
4. Проаналізуйте кількісні обмеження, зокрема ліцензування та квотування.
5. Що таке експортний контроль?
6. Які Ви знаєте загальнодержавні податки?
7. Як відбувається реєстрація зовнішньоекономічних контрактів?

8. Дайте характеристику загальних принципів валютного регулювання в Україні.
9. Види договорів, їх характеристика.
10. Що таке імпортовий депозит?
11. Які умови повинні бути передбачені в контракті?
12. Призначення Інкотермс.
13. Які торговельні терміни передбачені Інкотермс-2000?
14. У чому полягають відмінності Інкотермс-2010 від Інкотермс-2000?
15. Дайте характеристику договору зберігання.
16. Які відмінні особливості договору консигнації?

РОЗДІЛ 4

УКРАЇНСЬКА КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключові слова: класифікація товарів, товарна група, товарна позиція, товарна категорія, товарна підпозиція, УКТЗЕД, Гармонізована система, деталізація товарів.

4.1. Призначення та структура УКТЗЕД

У міжнародній торгівлі обертається безліч різноманітних товарів. Усі вони розрізняються за комерційними назвами, торговими марками, артикулами, модифікаціями тощо. Застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання щодо товарів, які переміщуються через митний кордон України, взагалі неможливе без чіткої та зрозумілої вказівки на об'єкт такого регулювання. Для цього необхідний певним чином упорядкований перелік таких товарів.

Класифікація товарів – це їх систематизація за суттєвими ознаками шляхом розподілу між певними групуваннями однорідних товарів. Базовим елементом класифікації товарів є *кодування* – цифровий код, прийнятий для позначення класифікаційного групування та товару як об'єкта класифікації. Кодування дає змогу спростити опис товарів та використовувати автоматизовані системи обробки інформації.

З розвитком міжнародної торгівлі виявилось досить незручним існування багатьох, не пов'язаних між собою національних систем класифікації товарів. Це призводило до додаткових витрат через перекодування товарів під час переходу із однієї системи класифікації в іншу. З метою уніфікації класифікації товарів 14 червня 1983 р. у Брюсселі було укладено Міжнародну конвенцію про Гармонізовану систему опису та кодування товарів. Україна приєдналася до цієї Конвенції у 2002 р. Країни – учасниці Конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів розробляють свої національні товарні номенклатури на базі номенклатури Гармонізованої системи (ГС). Товари за ГС мають шестизначні цифрові коди. Національні номенклатури можуть мати більш детальну класифікацію (більше знаків коду), але коди товарів за національними номенклатурами країн – учасниць Конвенції на рівні перших шести знаків мають відповідати ГС.

Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності – товарна номенклатура Митного тарифу України, затвердженого Законом України «Про Митний тариф України», що використовується для цілей тарифного та інших видів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, ведення статистики зовнішньої торгівлі та здійснення митного оформлення товарів.

УКТЗЕД побудована на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів Всесвітньої митної організації та Комбінованої номенклатури Європейського Союзу (КН ЄС).

Якщо в Українській класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності порівняно з її міжнародними частинами – ГС та КН ЄС – виявлено неточності, які виникли у результаті неправильного перекладу з офіційної мови оригіналу на українську мову назв позицій, підпозицій, а також текстів приміток до розділів, груп, позицій, підпозицій та додаткових приміток, то за основу беруться тексти оригіналів офіційних видань ГС та КН ЄС.

УКТЗЕД складається з цифрового коду товарного групування, назви (опису) товарного групування та додаткової одиниці виміру та обліку (ОВО). Основною одиницею виміру та обліку в УКТЗЕД є одиниця маси – кілограм (кг). У разі потреби для цілей тарифного регулювання, нетарифного регулювання, збору та оброблення статистичних даних застосовуються додаткові ОВО. Знак «–» у графі «Додаткові ОВО» УКТЗЕД означає, що додаткової ОВО немає, тобто використовується основна ОВО – кілограм.

Десятизначний цифровий код товару в УКТЗЕД (рис. 4.1) включає код групи (перші два знаки), товарної позиції (перші чотири знаки), товарної підпозиції (перші шість знаків), товарної категорії (перші вісім знаків), товарної підкатегорії (десять знаків).

УКТЗЕД має ієрархічну структуру залежно від рівня деталізації товарів за їх класифікації (рівні класифікації). Розділи та підгрупи призначені для зручності користування УКТЗЕД. Розділи та підгрупи нумеруються римськими цифрами і їх номери не включаються до коду товару. Решта класифікаційних групувань, що мають номери, нумеруються арабськими цифрами (табл. 4.1).

Рис. 4.1. Приклад десятизначного цифрового коду товару в УКТЗЕД

Розділ 4. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності

УКТЗЕД побудована на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів Всесвітньої митної організації та Комбінованої номенклатури Європейського Союзу (КН ЄС).

Якщо в Українській класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності порівняно з її міжнародними частинами – ГС та КН СС – виявлено неточності, які виникли у результаті неправильного перекладу з офіційної мови оригіналу на українську мову назв позицій, підпозицій, а також текстів приміток до розділів, груп, позицій, підпозицій та додаткових приміток, то за основу беруться тексти оригіналів офіційних видань ГС та КН ЄС.

УКТЗЕД складається з цифрового коду товарного групування, назви (опису) товарного групування та додаткової одиниці виміру та обліку (ОВО). Основною одиницею виміру та обліку в УКТЗЕД є одиниця маси – кілограм (кг). У разі потреби для цілей тарифного регулювання, нетарифного регулювання, збору та оброблення статистичних даних застосовуються додаткові ОВО. Знак «-» у графі «Додаткові ОВО» УКТЗЕД означає, що додаткової ОВО немає, тобто використовується основна ОВО – кілограм.

Десятизначний цифровий код товару в УКТЗЕД (рис. 4.1) включає код групи (перші два знаки), товарної позиції (перші чотири знаки), товарної підпозиції (перші шість знаків), товарної категорії (перші вісім знаків), товарної підкатегорії (десять знаків).

УКТЗЕД має ієрархічну структуру залежно від рівня деталізації товарів за їх класифікації (рівні класифікації). Розділи та підгрупи призначені для зручності користування УКТЗЕД. Розділи та підгрупи нумеруються римськими цифрами і їх номери не включаються до коду товару. Решта класифікаційних групвань, що мають номери, нумеруються арабськими цифрами (табл. 4.1).

Рис. 4.1. Приклад десятизначного цифрового коду товару в УКТЗЕД

УКТЗЕД побудована на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів Всесвітньої митної організації та Комбінованої номенклатури Європейського Союзу (КН ЄС).

Якщо в Українській класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності порівняно з її міжнародними частинами – ГС та КН ЄС – виявлено неточності, які виникли у результаті неправильного перекладу з офіційної мови оригіналу на українську мову назв позицій, підпозицій, а також текстів приміток до розділів, груп, позицій, підпозицій та додаткових приміток, то за основу беруться тексти оригіналів офіційних видань ГС та КН ЄС.

УКТЗЕД складається з цифрового коду товарного групування, назви (опису) товарного групування та додаткової одиниці виміру та обліку (ОВО). Основною одиницею виміру та обліку в УКТЗЕД є одиниця маси – кілограм (кг). У разі потреби для цілей тарифного регулювання, нетарифного регулювання, збору та оброблення статистичних даних застосовуються додаткові ОВО. Знак «-» у графі «Додаткові ОВО» УКТЗЕД означає, що додаткової ОВО немає, тобто використовується основна ОВО – кілограм.

Десятизначний цифровий код товару в УКТЗЕД (рис. 4.1) включає код групи (перші два знаки), товарної позиції (перші чотири знаки), товарної підпозиції (перші шість знаків), товарної категорії (перші вісім знаків), товарної підкатегорії (десять знаків).

УКТЗЕД має ієрархічну структуру залежно від рівня деталізації товарів за їх класифікації (рівні класифікації). Розділи та підгрупи призначені для зручності користування УКТЗЕД. Розділи та підгрупи нумеруються римськими цифрами і їх номери не включаються до коду товару. Решта класифікаційних групувань, що мають номери, нумеруються арабськими цифрами (табл. 4.1).

Рис. 4.1. Приклад десятизначного цифрового коду товару в УКТЗЕД

Структура коду товару за УКТЗЕД

Кількість знаків товарного коду		Найменування групувань товарної номенклатури	Примітки
Не відображається у товарному коді, нумерується римськими цифрами		Розділ	Збігається з ГС
00	2 знаки	Група	Збігається з ГС
0000	4 знаки	Товарна позиція	Збігається з ГС
0000 00	6 знаків	Товарна підпозиція	Збігається з ГС
0000 00 00	8 знаків	Товарна категорія	Збігається з КН ЄС, перші 6 знаків відповідають ГС
0000 00 00 00	10 знаків	Товарна підкатегорія	Перші 6 знаків відповідають ГС, 7 і 8 знаки відповідають КН ЄС, 9 та 10 знаки призначені для деталізації товарів на національному рівні

Критеріями деталізації товарів за їх класифікації є певні ознаки товарів. Основними класифікаційними критеріями є матеріали, з яких виготовлені товари, та функціональне призначення товарів. Ці критерії можуть використовуватися одночасно або ж роздільно.

Розділи. УКТЗЕД складається з 21 розділу. Розділи є найвищим рівнем класифікації. Рівні вище є нижчими. На цьому рівні товари згруповано відповідно до галузей промисловості за сукупністю різних ознак товарів. Наприклад, у розділі I систематизовані живі тварини та продукція тваринництва, у II – продукти рослинного походження, у V – мінеральні продукти, у VII – пластмаси та вироби з них; каучук і гумові вироби.

Групи. УКТЗЕД складається з 97 груп. Група за номером 77 – резервна. Деякі групи містять додатковий рівень класифікації – підгрупи. На рівні груп товари деталізовано залежно від матеріалу, з якого їх виготовлено; функцій, які вони виконують; від ступеня обробки. Під час утворення груп у товарній номенклатурі використаний принцип послідовності обробки товару (сировина – напівфабрикати – готові вироби). Наприклад, живі корови класифікуються у товарній позиції 0102, їх м'ясо – у товарній позиції 0201, а готові харчові продукти, виготовлені з цього м'яса, у товарних позиціях 1601–1602.

Товарні позиції. Деталізація товарів на рівні товарних позицій здійснюється за більш специфічними критеріями, ніж на рівні груп.

Товарні підпозиції. На цьому рівні здійснюється подальша деталізація. Використовуються такі самі критерії деталізації, а також можуть застосовуватися додаткові критерії.

Товарні категорії. В Україні на рівні товарних категорій здійснюється деталізація відповідно до Комбінованої номенклатури Європейського Союзу.

Товарні підкатегорії. Товарні підкатегорії призначені для деталізації товарів на національному рівні.

Коди класифікаційних групувань, деталізація яких на нижчих рівнях номенклатурою не передбачена, доповнюються нулями до десяти знаків. Наприклад, 0501 00 00 00 «Людське волосся, необроблене, мите чи немите, знежирене чи незнежирене; відходи волосся». Під час застосування заходів регулювання зустрічаються посилання на неповні коди товарів. Наприклад, вивізне мито встановлено на товари, що класифікуються за кодом 7419 згідно з УКТЗЕД. Це означає, що вивізне мито встановлено на всі товари, код яких починається з 7419. При цьому доповнення нулями до десяти знаків некоректно, оскільки код 7419 00 00 00 відсутній у номенклатурі.

У товарній номенклатурі окреме значення має спеціальна система пунктуації, яка застосовується у текстовому описі товарних групувань. Будь-яка характеристика товару, наведена до крапки з комою, не поширюється на товари, згадані після крапки з комою. Після крапки з комою починається опис іншого товару. Дві крапки означають продовження деталізації товарного групування на нижчому рівні.

Деякі групування товарної номенклатури характеризуються додатковими рівнями деталізації, що не мають цифрового коду і позначені дефісами перед їх текстовим описом. Кількість дефісів відповідає рівню групування. Різна кількість проставлених дефісів демонструє глибину деталізації та полегшує пошук відповідного текстового найменування товару за певним алгоритмом від меншої кількості рисок (дефісів) до більшої. Без урахування зазначеного текстового опису, за його наявності, товар класифікувати не можна. Наприклад, над підпозицією 0408 11 з текстовим описом «– сушені» розташовано текстовий опис «– ячні жовтки», навпроти якого відсутній цифровий код. Відповідно текстовий опис підпозиції 0408 11 слід читати як «ячні жовтки, сушені».

Зазвичай у товарній номенклатурі на рівні групувань (позицій, підпозицій, категорій та підкатегорій) виділено один або кілька видів товарів (виробів), обсяги торгівлі якими є найбільшими. Для решти товарів призначене узагальнююче, так зване «кошикове», групування з описом «інші». Завдяки «кошиковим» групуванням номенклатура дає змогу класифікувати абсолютно всі товари.

4.2. Класифікація товарів

Товари під час їх декларування підлягають класифікації, визначаються їхні коди відповідно до класифікаційних групувань, зазначених в УКТЗЕД.

Основний принцип класифікації товарів полягає у її однозначності, тобто кожному товару має бути визначений один код. Ситуації, коли одному товару

можуть бути визначені різні коди, неприпустимі. Для досягнення однозначності класифікації застосовують:

- примітки до розділів, груп, позицій, підпозицій УКТЗЕД;
- основні правила інтерпретації УКТЗЕД;
- пояснення до УКТЗЕД.

Класифікація товару полягає у послідовному доборі групувань УКТЗЕД, опис яких відповідає властивостям об'єкта класифікації. Добір здійснюється до визначення товарної підкатегорії, що відповідає об'єкту класифікації та має десятизначний цифровий код.

У процесі класифікації слід враховувати примітки до розділів, груп, позицій, підпозицій та застосовувати Основні правила інтерпретації УКТЗЕД. Примітки становлять невід'ємну частину УКТЗЕД і мають юридичну силу. Тобто використання приміток за класифікації товарів є обов'язковим. Примітки дають змогу у певних випадках класифікації визначити пріоритети товарних позицій. Зокрема, примітки вказують, що є визначальним для класифікації конкретного товару: матеріал, з якого виготовлений товар, або функція, для виконання якої товар призначений. Наприклад, сталевий стілець, на перший погляд, може бути класифікований у товарній позиції 7326 як виріб зі сталі та у товарній позиції 9401 як пристосування для сидіння. Примітка 1(к) до розділу XV виключає класифікацію меблів у цьому розділі (групи 72–83). Таким чином, стілець повинен класифікуватися відповідно до його функції у товарній позиції 9401.

Примітки до розділів та груп товарної номенклатури регулюють не лише спірні питання між матеріалом та функцією, а також і випадки різного ступеня обробки товарів.

Примітки можуть виключати конкретні товари із певних розділів, груп або товарних позицій. Наприклад, у примітці 1(а) до групи 02 зазначено, що у цю групу не включаються продукти, які не можуть використовуватись для вживання людиною, типу зазначених у товарних позиціях 0201–0208 або 0210. Тобто, якщо свиняча туша (підпозиція 0203 11) з певних причин не придатна для використання як їжа для людини (м'ясо зіпсувалося під час зберігання або було забито хвору тварину), то у такому разі ця туша не може класифікуватись у групі 02, а має класифікуватись у групі 05 (товарний код 0511 99 85 90).

Примітки можуть містити визначення термінів, причому деякі терміни в УКТЗЕД доволі специфічні. Наприклад, значення терміна «трактор» (примітка 2 до групи 87) включає також автомобільні сідельні тягачі та інші автомобілі, які призначені для буксування причепів. Значення цього терміна поширюється лише на групу 87. Разом з тим товарна номенклатура містить терміни, які поширюються на декілька груп або на всю товарну номенклатуру.

Примітки у деяких випадках визначають особливості класифікації певних товарів, наприклад:

- товари, які представлені у наборах (примітка 3 до розділу VI);
- товари, які виготовлені з кількох матеріалів (примітка 5 до розділу XV);

- суміші різних продуктів (примітка 1 до групи 9),
- частини товарів (примітка 3 до групи 94);
- приладдя (примітка 3 до групи 95).

Виходячи з викладеного, не завжди достатньо ознайомитись з примітками до певних розділів та груп, потрібно також бути обізнаним з примітками до інших розділів та груп, які стосуються подібних товарів.

Невід'ємною складовою частиною товарної номенклатури є Основні правила інтерпретації класифікації товарів. Цими правилами потрібно керуватися під час віднесення товару до певного класифікаційного групування. Таких правил п'ять.

1. Назви розділів, груп і підгруп наводяться лише для зручності користування УКТЗЕД; для юридичних цілей класифікація товарів в УКТЗЕД здійснюється виходячи з назв товарних позицій і відповідних приміток до розділів чи груп, якщо цими назвами не передбачено іншого, відповідно до таких правил:

2. (а) будь-яке посилання у назві товарної позиції на будь-який виріб стосується також некомплектного чи незавершеного виробу за умови, що він має основну властивість комплектного чи завершеного виробу. Це правило стосується також комплектного чи завершеного виробу (або такого, що класифікується як комплектний чи завершений згідно з цим правилом), незібраного чи розібраного;

(б) будь-яке посилання у назві товарної позиції на будь-який матеріал чи речовину стосується також сумішей або сполук цього матеріалу чи речовини з іншими матеріалами чи речовинами. Будь-яке посилання на товар з певного матеріалу чи речовини розглядається як посилання на товар, що повністю або частково складається з цього матеріалу чи речовини. Класифікація товару, що складається більше ніж з одного матеріалу чи речовини, здійснюється відповідно до вимог правила 3.

3. Якщо згідно з правилом 2(б) або з будь-яких інших причин товар, на перший погляд (*prima facie*), можна віднести до двох чи більше товарних позицій, його класифікація здійснюється таким чином:

– (а) перевага надається тій товарній позиції, в якій товар описується конкретніше порівняно з товарними позиціями, де дається більш загальний його опис. Проте у разі, якщо кожна з двох або більше товарних позицій стосується лише частини матеріалів чи речовин, що входять до складу суміші чи багатокомпонентного товару, або лише частини товарів, що надходять у продаж у наборі для роздрібною торгівлі, такі товарні позиції вважаються рівнозначними щодо цього товару, навіть якщо в одній з них подається повніший або точніший опис цього товару;

– (б) суміші, багатокомпонентні товари, які складаються з різних матеріалів або вироблені з різних компонентів, товари, що надходять у продаж у наборах для роздрібною торгівлі, класифікація яких не може здійснюватися згідно з правилом 3(а), мають класифікуватися за тим матеріалом чи компонентом,

який визначає основні властивості цих товарів, за умови, що цей критерій можна застосувати;

– (с) товар, класифікацію якого не можна здійснити відповідно до правила 3(а) або 3(б), має класифікуватися у товарній позиції з найбільшим порядковим номером серед номерів товарних позицій, що розглядаються.

4. Товар, який не може бути класифікований згідно із зазначеними вище правилами, класифікується у товарній позиції, яка відповідає товарам, що найбільше подібні до тих, що розглядаються.

5. На додаток до наведеного до зазначених нижче товарів застосовують такі правила:

– (а) футляри для фотоапаратів, музичних інструментів, зброї, креслярського приладдя, прикрас та подібні вироби, які мають спеціальну форму і призначені для зберігання відповідних виробів або набору виробів, придатні для тривалого використання разом з виробами, для яких вони призначені, класифікуються разом з упакованими в них виробами. Це правило не поширюється на тару (упаковку), що становить разом з виробом одне ціле і надає останньому істотно іншої властивості;

– (б) відповідно до правила 5(а) тару (упаковку) разом з товарами, які в ній містяться, слід класифікувати разом з цими товарами, якщо вона належить до такого типу тари (упаковки), яка зазвичай використовується для пакування цих товарів. Це положення є необов'язковим, якщо ця тара (упаковка) придатна для повторного використання.

6. Для юридичних цілей класифікація товарів у товарних підпозиціях, товарних категоріях і товарних підкатегоріях здійснюється відповідно до назви останніх, а також приміток, які їх стосуються, з урахуванням певних застережень (*mutatis mutandis*), положень зазначених вище правил за умови, що порівнювати можна лише назви одного рівня деталізації. Для цілей цього правила також можуть застосовуватися відповідні примітки до розділів і груп, якщо в контексті не зазначено інше.

Правила класифікації застосовуються виключно послідовно, крім 1 та 6 правила.

Чотири правила (з 2 по 5) регламентують порядок віднесення товару до певної товарної позиції. Вони застосовуються виключно послідовно. Лише за неможливості застосування попереднього правила під час класифікації товару допускається застосування наступного.

Правило 1 встановлює, що найменування розділів, груп і підгруп наводяться лише для зручності користування класифікацією. Найменування товару визначається назвами товарних позицій з урахуванням приміток до розділів або груп і за наведеними нижче правилами. При цьому примітки мають більшу силу, ніж правила.

Правило 2(а) встановлює, що виріб, представлений у некомплектному або незавершеному вигляді, якщо основна властивість виробу вже присутня,

Розділ 4. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності

класифікується як готовий виріб. Незібрані або розібрані вироби також класифікуються як готовий виріб відповідно до цього правила.

Обмеження:

- кількість деталей не повинна бути надмірною;
- операції збирання повинні бути простими.

Правило 2(b) встановлює, що межі товарної позиції, що належить до матеріалу або речовини, поширюються також на суміші або сполуки цього матеріалу чи речовини з іншими матеріалами чи речовинами. Межі товарної позиції, що належить до товару, виготовленого з певного матеріалу або речовини, стосуються також товарів, які частково виготовлені з цього матеріалу або речовини.

Обмеження: правило не застосовується, якщо опис товару відповідає найменуванням декількох товарних позицій. У цьому разі слід застосовувати правило 3.

Правило 3 встановлює три способи класифікації товарів, які, на перший погляд, можна віднести до двох або більше товарних позицій.

Правило 3(a) встановлює, що перевага надається тій товарній позиції, яка містить більш повний або точний опис товару, ніж та позиція, що дає більш загальний опис.

Обмеження: якщо конкуруючі позиції посилаються лише на частину матеріалу (речовини), з якого виготовлений товар, або на окремий товар з набору, то такі позиції вважаються рівноправними і потрібно керуватися правилом 3(b).

Правило 3(b) встановлює, що комбіновані вироби (з різних матеріалів або компонентів), товари у наборах класифікуються за тим компонентом (товаром), який визначає основні властивості виробу (набору).

Правило 3(c) встановлює, що за неможливості застосування правил 3(a) та 3(b) товар потрібно класифікувати в останній (з більшим номером) з розглянутих товарних позицій.

Правило 4 встановлює, що товари, які не можуть бути класифіковані згідно з правилами 1-3, класифікуються у товарній позиції, що відповідає найбільш подібним товарам.

Правило 5(a) встановлює, що специфічна тара (спеціально сконструйована для такого товару і призначена для тривалого використання), яка поставляється разом з товаром, окремо не класифікується. Якщо така тара поставляється окремо від товару, вона класифікується як самостійний виріб.

Обмеження: правило не застосовується, якщо така тара становить одне ціле з товаром і надає останньому істотно інші властивості.

Правило 5(b) визначає, що звичайна тара, яка поставляється разом з товаром, також окремо не класифікується. Багаторазова тара може класифікуватися окремо.

Правило 6 встановлює, що класифікація товарів на рівні товарних підпозицій, товарних категорій та товарних підкатегорій здійснюється за тими самими правилами, що і класифікація на рівні товарних позицій. При цьому порівнювати

можна лише класифікаційні групування одного рівня (з однаковою кількістю дефісів).

Пояснення до ГС – «*Explanatory Notes*» видані англійською та французькою мовами Комітетом по ГС Всесвітньої митної організації. Пояснення містять коментар до кожної товарної позиції товарної номенклатури.

В Україні використовуються пояснення до УКТЗЕД, побудовані на основі Пояснень Гармонізованої системи опису та кодування товарів 2012 року (*Explanatory notes Harmonized community description and coding system. Fifth Edition (2012) World Customs Organization*) і Пояснень до комбінованої номенклатури Європейського Союзу (*Official Journal of the European Union, C 133, Volume 51, 30 May 2008*), відповідно до наказу Державної фіскальної служби України від 14.01.14 № 15 «Про затвердження Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності».

Ці видання містять коментарі до кожної товарної позиції ГС з описом товарів, які включаються або виключаються з конкретної товарної позиції. Там, де це можливо, роз'яснюється зміст товарної позиції разом із технічним описом розглянутих товарів (зовнішній вигляд, якісні характеристики, способи виготовлення і використання). Крім того, до цих видань включені коментарі з прикладами до Основних правил інтерпретації та загальні коментарі до розділів та груп товарної номенклатури.

Пояснення до УКТЗЕД розробляються та затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику з урахуванням змін, які вносяться ВМО до пояснень до ГС та Європейським Союзом до пояснень до КН. У разі потреби цей компетентний орган розробляє пояснення до кодів товарів, що деталізовані на національному рівні.

4.3. Попередні рішення з питань класифікації

Відповідно до рекомендацій Ради митного співробітництва ВМО про вдосконалення класифікаційної роботи та пов'язаної з нею інфраструктури з 2005 р. запроваджений порядок отримання попередніх рішень про класифікацію товарів згідно з УКТЗЕД.

На сьогодні прийняття попередніх рішень з питань класифікації товарів згідно з УКТЗЕД, у тому числі комплексних об'єктів (КО), що постачаються в розібраному стані декількома партіями протягом тривалого періоду, передбачено Митним кодексом України. Форма попереднього рішення та порядок його прийняття визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Попереднє рішення про класифікацію товарів згідно з УКТЗЕД (ІПК) – документ установленної форми, який приймається органом доходів і зборів України за результатами розгляду звернення декларанта або уповноваженої ним особи.

ПРК виносяться органами доходів і зборів щодо товарів, які є об'єктом зовнішньоекономічної операції. Такі рішення виносяться до початку переміщення товарів через митний кордон України.

З метою одержання ПРК декларант або уповноважена ним особа подає (надсилає) до органу доходів і зборів України письмове звернення щодо одного найменування (артикула) товару за встановленою формою. До звернення додаються:

- зовнішньоекономічний договір (контракт) або інший документ, що використовується у міжнародній практиці замість договору (контракту);
- технічні умови, технологічні схеми виготовлення товару (за наявності);
- фотографії, креслення товару (за наявності);
- дозволи й сертифікати уповноважених державних органів (за наявності);
- специфікації, каталоги та паспортні дані про товар виробника (за наявності);
- сертифікати походження товару, дозволи, маркувальні етикетки (за наявності);
- зразки товарів (за наявності).

Документи подаються у вигляді оригіналів або їх копій. За необхідності заявник забезпечує переклад документів українською мовою. За наявності конфіденційної інформації про товар заявник зобов'язаний повідомити у зверненні про характер такої інформації.

Термін прийняття попередніх рішень з питань класифікації товарів згідно з УКТЗЕД становить 30 днів з дня отримання органом доходів і зборів України відповідного звернення. Цей термін може бути продовжений керівником органу доходів і зборів України або уповноваженою ним особою, але не більше ніж на 15 днів, про що повідомляється особі, яка подала звернення. У разі неподання заявником разом зі зверненням усіх необхідних документів та відомостей для прийняття ПРК термін прийняття ПРК відраховується з дати подання всіх документів, яких бракувало. При цьому заявнику надається письмове повідомлення про необхідність подання додаткових документів у термін не пізніше 15 календарних днів з дня отримання звернення.

У разі ненадання заявником передбачених документів чи відомостей або встановлення факту здійснення розгляду іншим органом доходів і зборів України звернення цього заявника щодо ідентичного товару орган доходів і зборів України відмовляє у розгляді звернення з обґрунтуванням причин, що стали підставою для відмови у прийнятті ПРК, з поверненням проб і зразків товару (у разі їх подання). Відмова у розгляді звернення не перешкоджає повторному зверненню за умови усунення причин, що були підставою для відмови.

Якщо органом доходів і зборів України раніше було прийнято рішення щодо ідентичного, аналогічного або подібного товару і таке рішення не змінено і не скасовано, то ПРК не надається, крім випадків, коли розглядається ПРК на КО.

Оригінал ПРК та його копія видається (направляється) заявникові. Попереднє рішення є обов'язковим для виконання будь-яким органом доходів і зборів

України. Відсутність ПРК не є підставою для відмови у митному оформленні, крім випадків, коли до митного оформлення надається КО. Оригінал ПРК подається декларантом або уповноваженою ним особою до органу доходів і зборів України одночасно з документами для митного оформлення товару, відомості про який наведені у цьому ПРК. Копія ПРК після митного оформлення товару залишається у органі доходів і зборів України.

Під час митного оформлення органи доходів і зборів України проводять ідентифікацію товару з метою встановлення відповідності його характеристик відомостям про товар, наведеним у ПРК. У разі невідповідності товару таким відомостям органом доходів і зборів України, яким це виявлено, надається інформація про такий факт органу доходів і зборів України, що видав ПРК. Після цього приймається рішення щодо митного оформлення пред'явленого товару згідно із законодавством України.

Термін дії попереднього рішення становить три роки з дати його винесення, якщо факти та умови, на основі яких було прийнято це рішення, залишатимуться незмінними. Після закінчення терміну дії ПРК втрачає чинність, що не перешкоджає декларанту або уповноваженій ним особі звернутися з новим зверненням про прийняття ПРК.

Орган доходів і зборів України, який прийняв попереднє рішення, може його відкликати у разі, якщо воно:

- було прийняте на підставі поданих заявником недостовірних документів, наданої ним недостовірної інформації та/або внаслідок ненадання підприємством всієї наявної у нього інформації, необхідної для прийняття зазначеного рішення, що суттєво вплинуло на характер цього рішення. У цьому разі декларант або уповноважена ним особа несе передбачену законодавством відповідальність за негативні наслідки застосування такого рішення з моменту його прийняття;
- суперечить законодавству України з питань державної митної справи внаслідок змін в останньому;
- прийняте з порушенням вимог Митного кодексу України.

Письмове повідомлення про відкликання попереднього рішення негайно направляється особі, за зверненням якої було прийняте це рішення. За необхідності внесення змін до ПРК воно відкликається, а на його заміну приймається нове з обов'язковим посиланням на відкликане рішення та зазначенням причин його відкликання. Нове ПРК не пізніше наступного робочого дня після його прийняття надсилається особі, за зверненням якої було прийнято відкликане рішення.

Попередні рішення, за винятком конфіденційної інформації, є загальнодоступними та оприлюднюються.

Таким чином, запроваджені положення Митного кодексу України щодо ПРК надають можливість скоротити термін митного оформлення за рахунок наявності інформації про код товару до початку переміщення товарів через митний кордон. Надання ПРК зменшує ризики недостовірного або неповного декларування товарів.

4.4. Контроль правильності класифікації

Декларант або уповноважена ним особа класифікує товари згідно з УКТЗЕД під час їх декларування.

Посадові особи органу доходів і зборів України здійснюють контроль правильності класифікації товарів під час проведення митних формальностей за митного оформлення товарів. Обсяг контролю, достатнього для забезпечення дотримання правил класифікації товарів, визначається на основі результатів застосування системи управління ризиками.

Контроль правильності класифікації товарів здійснюється шляхом перевірки відповідності:

- опису товару у митній декларації порядку її заповнення;
- відомостей про товар та код товару згідно з УКТЗЕД, заявлених у митній декларації, відомостям про товар, зазначеним у наданих для митного контролю документах;
- заявленого коду товару відомостям, наявним у базі даних класифікаційних рішень САІС щодо:
 - ідентичних товарів;
 - подібних (аналогічних) товарів;
 - товарів, які не є ідентичними або подібними (аналогічними), але мають схожі характеристики, призначення або принцип дії, які є визначальними для класифікації.

У разі якщо до митного контролю та митного оформлення разом з пакетом документів надається попереднє рішення про класифікацію товару згідно з УКТЗЕД, здійснюється перевірка відповідності заявленого опису товару та коду товару згідно з УКТЗЕД відомостям, наведеним у ПРК.

За неможливості однозначно перевірити правильність класифікації товару на підставі задекларованих відомостей декларант або уповноважена ним особа письмово повідомляється про необхідність надання додаткових документів чи відомостей для підтвердження задекларованого ним коду товару згідно з УКТЗЕД. Готовність декларанта надати додаткові документи чи відомості має бути ним письмово підтверджена.

Термін надання додаткових документів чи відомостей не має перевищувати 10 календарних днів. Термін проведення митного оформлення після надання декларантом або уповноваженою ним особою додаткових документів чи відомостей не повинна перевищувати терміни, установлені Митним кодексом України для завершення митного оформлення.

Якщо для вирішення питання класифікації товару виникає потреба у спеціальних знаннях з різних галузей науки, техніки, мистецтвознавства тощо або у використанні спеціального обладнання і техніки, то орган доходів і зборів України може звернутися до спеціалізованого митного органу з питань експертного забезпечення або до іншої експертної установи (організації).

Результати досліджень доводяться до підрозділу органу доходів і зборів України, який ініціював процедуру взяття проб (зразків) товарів.

Після надання додаткових документів чи відомостей або у разі відмови декларанта від їх надання, або ненадання їх протягом встановленого терміну посадовою особою органу доходів і зборів України здійснюються митні формальності за наявними документами та відомостями з використанням довідкової інформації. Під час проведення цих митних формальностей або підтверджується код товару, або виноситься рішення про визначення коду товару (фактично – про зміну заявленого декларантом коду).

Форма рішення про визначення коду товару (КТ) згідно з УКТЗЕД та порядок його прийняття органами доходів і зборів України визначаються Мініном. Термін прийняття КТ не має перевищувати термін надання додаткових документів чи відомостей. За умови проведення експертизи загальний термін прийняття КТ не повинен перевищувати 30 календарних днів.

Рішення органів доходів і зборів України про визначення коду товару є обов'язковими для митних цілей. КТ оприлюднюються у встановленому законодавством порядку.

У разі незгоди з рішенням про визначення коду товару декларант або уповноважена ним особа має право оскаржити КТ відповідно до положень Митного кодексу України.

Орган доходів і зборів України може відкликати КТ, якщо воно:

- було прийняте на підставі поданих заявником недостовірних документів, наданої ним недостовірної та/або неповної інформації, що суттєво вплинуло на характер цього КТ;
- прийнято з порушенням вимог УКТЗЕД;
- суперечить законодавству України з питань митної справи внаслідок змін у ньому.

4.5. Ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності

До Гармонізованої системи опису та кодування товарів на постійній основі, один раз на п'ять років, вносяться зміни. Такі зміни розробляються Всесвітньою митною організацією. Необхідність внесення змін до ГС обумовлена такими причинами:

- з ГС вилучаються товарні коди, яким відповідають товари з низькими обсягами торгівлі, та додатково включаються нові коди, товари яких характеризуються значними обсягами торгівлі;
- зміною характеру світової торгівлі;
- необхідністю уточнення текстів товарних позицій, підпозицій, категорій та підкатегорій для забезпечення уніфікованого (однакового) розуміння та застосування ГС;

- необхідністю переміщу товарних позицій, призначених для сучасних машин та високотехнологічної апаратури (комп'ютерної техніки, напівпровідникових технологій, засобів зв'язку та інших радіоелектронних товарів тощо);
- ініціатив міжнародних організацій, зацікавлених у відстеженні статистики міжнародної торгівлі окремими видами товарів;
- необхідністю захисту довкілля (контролю за ввезенням відходів, рослин та виробів з них, рідкісних тварин тощо).

Ведення УКТЗЕД є одним з основних завдань органів доходів і зборів України відповідно до вимог Митного кодексу України. Ведення УКТЗЕД здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Ведення УКТЗЕД передбачає:

- відстеження та облік змін і доповнень до ГС, пояснень та інших рішень щодо її тлумачення, що приймаються Всесвітньою митною організацією;
- підготовку пропозицій щодо внесення змін до УКТЗЕД;
- деталізацію УКТЗЕД на національному рівні та введення додаткових одиниць виміру;
- забезпечення однакового застосування всіма органами доходів і зборів України правил класифікації товарів;
- прийняття рішень щодо класифікації та кодування товарів в УКТЗЕД у складних випадках;
- розроблення пояснень і рекомендацій до УКТЗЕД та забезпечення їх опублікування;
- своєчасне ознайомлення суб'єктів ЗЕД з рішеннями та інформацією (крім тих, що є конфіденційними) щодо питань класифікації товарів та про застосування УКТЗЕД.

Для виконання функцій з ведення УКТЗЕД центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, має право:

- одержувати в установленому порядку від центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ) необхідну інформацію;
- залучати фахівців центральних органів виконавчої влади та наукових установ до роботи з ведення УКТЗЕД.

Пропозиції щодо внесення змін до УКТЗЕД у зв'язку зі змінами, що вносяться Всесвітньою митною організацією до ГС, а також СС до КН, надсилаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику до Мінфіну для їх опрацювання та подання Мінекономрозвитку з метою врахування під час підготовки пропозицій щодо внесення змін до Митного тарифу України.

За поданням ЦОВВ центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, приймає рішення

щодо можливості деталізації товарів в УКТЗЕД на національному рівні з урахуванням загальноприйнятих правил класифікації товарів у ГС. Така деталізація проводиться на рівні дев'ятого і десятого знаків товарного коду з метою забезпечення захисту національного товаровиробника вжиттям заходів з тарифного та інших видів регулювання ЗЕД та вдосконалення статистичного обліку.

Рішення щодо можливості деталізації товарів приймається на підставі інформації, яка надається ЦОВВ. До зазначеної інформації додається нормативно-технічна документація на товар з визначенням показників, за якими проводиться ідентифікація товару, що деталізується на національному рівні.

Якщо центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної податкової та митної політики, визнано за можливе проведення деталізації товарів, у відповідному рішенні зазначаються:

- коди товарів, що деталізовані на національному рівні, згідно з УКТЗЕД;
- текстовий опис товарів, що деталізовані на національному рівні;
- додаткова примітка України щодо класифікації товарів, що деталізовані на національному рівні (у разі потреби);
- одиниці виміру та обліку товарів, що деталізовані на національному рівні.

Рішення щодо можливості деталізації товарів доводиться до відома центрального органу виконавчої влади, який ініціював подання про проведення деталізації товарів, для підготовки пропозицій щодо внесення змін до Митного тарифу України.

Пояснення до УКТЗЕД розробляються та затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику з урахуванням змін, які вносяться ВМО до пояснень до ГС та ЄС до пояснень до КН. У разі потреби центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, розробляє пояснення до кодів товарів, які деталізовані на національному рівні. Він розробляє та затверджує перехідні таблиці до УКТЗЕД з урахуванням перехідних таблиць до ГС та КН ЄС.

На офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, оприлюднюються:

- пояснення та перехідні таблиці до УКТЗЕД;
- знеособлені рішення про визначення коду товару згідно з УКТЗЕД;
- методичні рекомендації та інші роз'яснення з питань класифікації товарів згідно з УКТЗЕД.

Контрольні запитання

1. Що становить собою УКТЗЕД?
2. Охарактеризуйте структуру УКТЗЕД.

3. Що є критеріями деталізації товарів під час їхньої класифікації згідно з УКТЗЕД?
4. Для чого призначені примітки до розділів, груп, позицій, підпозицій УКТЗЕД?
5. Дайте характеристику Основних правил інтерпретації УКТЗЕД.
6. Що таке пояснення до УКТЗЕД, побудовані на основі пояснень до ГС.
7. Ким розробляються пояснення до кодів товарів, що деталізовані на національному рівні?
8. Як приймають попередні рішення з питань класифікації товарів згідно з УКТЗЕД?
9. Як здійснюється контроль правильності класифікації товарів згідно з УКТЗЕД?
10. Який порядок ведення УКТЗЕД?
11. Що необхідно для виконання функцій з ведення УКТЗЕД?

РОЗДІЛ 5

КРАЇНА ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ

Ключові слова: країна походження, верифікація, сертифікат походження, достатня переробка, підтвердження, попередні рішення, митний статус, декларація про походження, попереднє рішення.

5.1. Визначення країни походження

Країною походження товару вважається країна, в якій товар був повністю вироблений або підданий достатній переробці відповідно до критеріїв, установлених законодавством.

Під країною походження товару можуть розумітися група країн, митні союзи країн, якщо законодавством не передбачена необхідність визначення конкретної країни походження товару. Якщо документи про походження товару вказують на конкретну країну, що входить до групи країн або митного союзу країн, країною походження товару вважається така конкретна країна. Під країною походження товару можуть розумітися регіон чи частина країни, якщо тільки є необхідність їх виділення з метою визначення походження товару.

Країною походження слід відрізняти від країни виробництва товару. *Країною виробництва товару* прийнято вважати країну, в якій товар був виготовлений (тобто завершений у виробництві). При цьому товар не обов'язково набуває походження з цієї країни тому, що у разі використання іноземних матеріалів переробка може виявитися недостатньою для набуття походження.

Країна походження товарів визначається з метою застосування до них заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а також обліку цих товарів у статистиці зовнішньої торгівлі.

Не потрібно ототожнювати українські та іноземні товари за їх митним статусом з країною їхнього походження. Митний статус товарів визначається окремо від країни походження.

Викладені нижче положення застосовуються для визначення походження товарів, на які під час ввезення їх на митну територію України поширюється режим найбільшого сприяння (непреференційне походження).

Товари, що вважаються повністю виробленими у даній країні:

- корисні копалини, добуті з надр цієї країни, в її територіальних водах або на її морському дні;
- продукція рослинного походження, вирощена або зібрана у цій країні;
- живі тварини, що народилися та вирощені у цій країні;
- продукція, одержана від живих тварин у цій країні;
- продукція, одержана у результаті мисливського або рибальського промислу у цій країні;

– продукція морського рибальського промислу та інша продукція морського промислу, одержана судном цієї країни або судном, що орендоване (зафрахтоване) цією країною;

– продукція, одержана на борту переробного судна цієї країни виключно з продукції, зазначеної у попередньому пункті;

– продукція, одержана з морського дна або з морських надр за межами територіальних вод цієї країни, за умови, що ця країна має виключне право на розробку цього морського дна або цих морських надр;

– брухт та відходи, одержані у результаті виробничих або інших операцій з переробки у цій країні, а також вироби, що були у вжитку, зібрані у цій країні та придатні лише для переробки на сировину (утилізацію);

– електроенергія, вироблена у цій країні;

– товари, вироблені в цій країні виключно з продукції, зазначеної у всіх попередніх пунктах.

Якщо у виробництві товару беруть участь дві або більше країн, інакше кажучи, якщо використовуються іноземні за походженням матеріали, походження товару повинна визначитися відповідно до критеріїв достатньої переробки. Країною походження товару у цьому разі вважається країна, в якій були здійснені останні операції з переробки, достатні для того, щоб товар отримав основні характерні риси повністю виготовленого товару відповідно до наведених нижче критеріїв.

1. Виконання виробничих або технологічних операцій, за результатами яких змінюється класифікаційний код товару згідно з УКТЗЕД на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків.

2. Зміна вартості товару у результаті його переробки, коли відсоткова частка вартості використаних матеріалів або доданої вартості досягає фіксованої частки у вартості кінцевого товару (правило адвалорної частки). Вартість товару визначається на базі ціни франко-завод виробника товару. Вартість складових частин цього товару, що походять з інших країн, визначається за їх митною вартістю, а тих складових частин, походження яких не визначено, – за встановленою ціною першого їх продажу у цій країні.

3. Виконання виробничих та/або технологічних операцій, які у результаті переробки товару не ведуть до зміни його класифікаційного коду згідно з УКТЗЕД або вартості відповідно до правила адвалорної частки, але з дотриманням певних умов, вважаються достатніми для визнання походження товару із цієї країни, де такі операції мали місце.

Критерії достатньої переробки за пунктами 2 та 3 для конкретних товарів встановлюються Кабінетом Міністрів України. Якщо щодо певного товару такі критерії не визначено, застосовується критерій пункту 1.

Операції, які не відповідають наведеним критеріям, не можуть розглядатись як достатня переробка. За будь-яких умов не відповідають критерію достатньої переробки:

· операції, пов'язані із забезпеченням збереження товарів під час зберігання чи транспортування;

– операції щодо підготовки товарів до пролажу та транспортування (роздрібнення партії, формування відправлень, сортування, перепакування);

– прості складальні операції – операції, які здійснюються шляхом складання виробів за допомогою простого кріпильного матеріалу (гвинтів, гайок, болтів тощо) чи клепаання, склеювання або монтажу готових вузлів за допомогою зварювання (за винятком виготовлення складних виробів зварюванням), а також інші операції (регулювання, контроль, заправка робочою рідиною тощо), необхідні у процесі складання і не пов'язані з переробкою (обробкою) товарів, незалежно від кількості та складності таких операцій;

– змішування товарів, які походять з різних країн, якщо характеристики кінцевої продукції суттєво не відрізняються від характеристик товарів, що змішуються;

– забій тварин;

– комбінація двох чи більше зазначених вище операцій.

Товари у розібраному чи незібраному вигляді, що поставляються кількома партіями, у разі, якщо за виробничими чи транспортними умовами неможливе їх відвантаження однією партією, а також у випадках, коли партія товару роздрібнена на кілька партій у результаті помилки, мають розглядатися за бажанням декларанта або уповноваженої ним особи як єдиний товар для цілей визначення країни походження товару. Умовою застосування цього правила є:

попереднє повідомлення органу доходів і зборів України про роздрібнення партії розібраного чи незібраного товару на кілька партій із зазначенням причин такого роздрібнення, наявність докладної специфікації кожної партії із зазначенням кодів товарів згідно з УКТЗЕД, вартості та країни походження товарів, що входять до кожної партії;

– документальне підтвердження помилковості роздрібнення однієї партії товару на кілька партій;

– поставка всіх партій товарів з однієї країни одним постачальником;

– митне оформлення всіх партій товарів в одному органі доходів і зборів України.

Країна походження упаковки, в якій товар ввозиться на митну територію України, вважається тією самою, що і країна походження самого товару, крім випадків, коли законодавство України передбачає її окреме декларування для тарифних цілей. У таких випадках країна походження упаковки визначається окремо від країни походження товару. Для цілей визначення країни походження товару, у тому числі під час застосування правила адвалорної частки, у тих випадках, коли упаковка, в якій товар ввозиться на митну територію України, вважається походженням з тієї самої країни, що й сам товар, враховується лише та упаковка, в якій товар зазвичай реалізується у роздрібній торгівлі.

Для цілей визначення країни походження товару не враховується походження енергії, машин та інструментів, що використовуються для його виробництва або переробки.

Приладдя, запасні частини та інструменти, використовувані в машинах, пристроях, агрегатах або транспортних засобах, вважаються такими, що походять з тієї самої країни, що і ці машини, пристрої, агрегати або транспортні засоби, за умови їх ввезення та продажу разом із зазначеними машинами, пристроями, агрегатами або транспортними засобами і відповідності їх комплектації та кількості звичайно використовуваним приладдю, запасним частинам та інструментам.

У випадках, коли встановлені правила прямого транспортування товарів із країни їхнього походження, дозволяється відступати від них, зокрема з географічних причин (наприклад, щодо країн, оточених з усіх боків сушею), а також товарів, що перебувають під митним контролем у третіх країнах.

Особливості визначення країни походження товарів, що ввозяться з територій спеціальних (вільних) економічних зон, розташованих на території України, встановлюються законом.

Особливості визначення країни походження товарів для цілей надання преференційного режиму визначаються на основі законів України, а також міжнародних договорів України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

5.2. Підтвердження країни походження товарів

Для підтвердження країни походження товару орган доходів і зборів України у передбачених законом випадках має право вимагати та отримувати документи про походження такого товару.

Країна походження товару визначається на підставі оригіналів таких документів про походження товару.

1. Сертифікат про походження товару – це документ, який однозначно свідчить про країну походження товару і виданий компетентним органом цієї країни або країни вивезення, якщо у країні вивезення сертифікат видається на підставі сертифіката, виданого компетентним органом у країні походження товару. У разі втрати сертифіката приймається його офіційно завірений дублікат.

Основні форми сертифікатів походження:

- сертифікат про походження товару форми А;
- сертифікат з перевезення (переміщення) товару форми EUR.1;
- сертифікат про походження товару форми СТ-1;
- сертифікат про походження товару загальної форми.

2. Засвідчена декларація про походження товару – це декларація про походження товару, засвідчена державною організацією або компетентним органом, наділеним відповідними повноваженнями.

3. Декларація про походження товару – це письмова заява про країну походження товару, зроблена у зв'язку з вивезенням товару виробником, продавцем, експортером (постачальником) або іншою компетентною особою на комерційному рахунку чи будь-якому іншому документі, який стосується товару.

4. Сертифікат про регіональне найменування товару – це документ, який підтверджує, що товари відповідають визначенню, характерному для відповідного регіону країни, та виданий компетентним органом відповідно до законодавства країни вивезення товару. Наприклад, «Cognac» (Коньяк), «*Vin de Champagne*» (Шампанське) тощо.

Якщо у документах про походження товару є розбіжності у відомостях про країну походження товару або органом доходів і зборів України встановлено інші відомості про країну походження товару, ніж ті, що зазначені у документах, декларант або уповноважена ним особа має право надати органу доходів і зборів України для підтвердження відомостей про заявлену країну походження товару додаткові відомості.

Додатковими відомостями про країну походження товару є відомості, що містяться у товарних накладних, пакувальних листах, відвантажувальних специфікаціях, сертифікатах (відповідності, якості, фітосанітарних, ветеринарних тощо), митній декларації країни експорту, паспортах, технічній документації, висновках-експертизах відповідних органів, інших матеріалах, що можуть бути використані для підтвердження країни походження товару.

При ввезенні товару на митну територію України документ, що підтверджує країну походження товару, подається обов'язково лише у разі:

- якщо це необхідно для застосування митно-тарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- якщо це необхідно для застосування кількісних обмежень (квот);
- якщо це необхідно для застосування інших заходів економічного або торговельного характеру, що здійснюються в односторонньому порядку або відповідно до міжнародних договорів;
- якщо це необхідно для застосування заходів, що здійснюються відповідно до закону для забезпечення здоров'я населення чи суспільного порядку;
- якщо у органу доходів і зборів України є підстави для підозри в тому, що товар походить з країни, товари якої заборонені до переміщення через митний кордон України згідно із законодавством України.

У разі ввезення товару на митну територію України сертифікат про походження товару подається обов'язково:

- на товари, до яких застосовуються преференційні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України. Преференційні ставки ввізного мита на цей час не застосовуються (не встановлені);
- на товари, щодо ввезення яких встановлені кількісні обмеження (квоти);

– на товари, до яких застосовуються особливі заходи (антидемпінгові, спеціальні або компенсаційні);

– якщо це передбачено законами України та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Слід зазначити, що сертифікат про походження товару як один з документів про походження товару подається обов'язково лише у випадках, коли це необхідно для застосування митно-тарифних заходів, тобто тоді, коли країна походження товару впливає на застосування до товару вказаних заходів.

Наприклад, антидемпінгове мито запроваджено щодо імпорту в Україну електричних ламп розжарювання походженням з Китайської Народної Республіки. У разі імпорту такого самого товару походженням з іншої країни подання сертифіката про походження обов'язкове для підтвердження некитайського походження товару.

Спеціальне мито запроваджено щодо імпорту в Україну сірників незалежно від країни походження та експорту. У цьому разі при імпорті такого товару з будь-якої країни подання сертифіката про походження не є обов'язковим.

Якщо щодо певного товару встановлені різні пільгова та повна ставка ввізного мита, подання сертифіката про походження товару не є обов'язковим. Країна походження товару у цьому разі може бути визначена на підставі інших документів, що підтверджують країну походження товару.

Документи, які підтверджують країну походження товару, не вимагають, якщо:

– товари, що переміщуються через митний кордон України, не підлягають письмовому декларуванню відповідно до МКУ;

– товари ввозяться громадянами та оподатковуються за єдиною ставкою мита відповідно до Митного кодексу України;

– товари ввозяться на митну територію України у режимі тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування;

– товари переміщуються митною територією України у режимі транзиту;

– це передбачено міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України;

– через митний кордон України переміщуються зразки флори, фауни, ґрунтів, каміння тощо для наукових досліджень, відібрані на об'єктах України, які розташовані у полярних регіонах або на островах у нейтральних водах Світового океану, що перебувають у сфері наукових інтересів України.

У разі виникнення сумнівів з приводу дійсності документів про походження товару чи достовірності відомостей, що у них містяться, включаючи відомості про країну походження товару, орган доходів і зборів України може звернутися до компетентного органу, що видав документ, або до компетентних організацій країни, зазначеної як країна походження товару, із запитом про проведення перевірки цих документів чи надання додаткових відомостей.

Запит про проведення перевірки повинен містити виклад обставин, що дали підстави для сумнівів з приводу достовірності задекларованої країни походження

товару, посилення на правила визначення походження товарів, що застосовуються в Україні, а також іншу необхідну інформацію.

До запиту додається документ, що підлягає перевірці, або його копія, а також, за необхідності, інші відомості, що можуть сприяти проведенню перевірки.

Зазначений запит надсилається протягом 1095 днів з дня подання документа про походження товару, крім випадків, коли така перевірка ініціюється у зв'язку з провадженням у кримінальній справі. У цьому разі товар вважається таким, що походить з відповідної країни, з моменту отримання органами доходів і зборів України належним чином оформлених документів про походження товару або затребуваних ними додаткових відомостей.

Орган доходів і зборів України відмовляє у випуску товару, якщо цей товар походить з країни, товари якої заборонені до переміщення через митний кордон України згідно із законодавством України.

Товари, походження яких достовірно не встановлено, випускаються органом доходів і зборів України у вільний обіг на митній території України за умови сплати ввізного мита за повними ставками, а у разі застосування до таких товарів особливих видів мита – за сплати такого мита за максимальними ставками (спеціальне мито запроваджено щодо імпорту в Україну фарфору незалежно від країни походження та експорту).

До товарів застосовується (відновлюється) режим найбільшого сприяння за умови одержання органом доходів і зборів України не пізніше ніж через 365 днів від дня здійснення митного оформлення цих товарів належним чином оформленого відповідного документа про їх походження.

5.3. Попередні рішення з питань визначення країни походження товарів

Відповідно до Митного кодексу України з метою забезпечення гармонізації законодавства України з питань визначення країни походження товару з нормами та вимогами Світової організації торгівлі, спрощення та прискорення процедури митного контролю та митного оформлення товарів центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, запроваджується порядок прийняття органами доходів і зборів України попередніх рішень з питань визначення країни походження товарів.

Попереднє рішення про країну походження товару – документ встановленої форми, що приймається за зверненням заявника та засвідчується рішенням про визначення країни походження товару уповноваженим структурним підрозділом органу доходів і зборів України, на який покладено функції контролю за визначенням країни походження товару. Такі рішення виносяться до початку переміщення товарів через митний кордон України.

Для одержання попереднього рішення заявник подає до органу доходів і зборів України звернення про прийняття попереднього рішення про країну походження товару. До звернення додаються:

- документи, що підтверджують країну походження товару (у випадках, коли їх подання передбачено законом);
- фотографії, креслення;
- комерційні, технічні й інші документи, що містять відомості про товар (наприклад, технологічні схеми виробництва; бухгалтерські документи про калькуляцію собівартості одиниці продукції; інформація про походження та вартість імпортової сировини, використаної під час виробництва товару);
- документи, які свідчать про те, що цей товар повністю вироблено або піддано достатній переробці у конкретній країні (за наявності).

Документи надаються у вигляді оригіналів або копій, завірених у встановленому порядку.

Якщо надані заявником у зверненні відомості про походження товару є недостатніми для прийняття попереднього рішення, орган доходів і зборів України протягом 30 днів від дня реєстрації письмового звернення повідомляє заявника про необхідність надання додаткової інформації і встановлює термін для її надання (не більше 30 днів).

У разі ненадання заявником додаткової інформації у визначений термін у видачі попереднього рішення відмовляється з обґрунтуванням підстав для відмови. Відмова у розгляді звернення не перешкоджає повторному зверненню заявника до органу доходів і зборів України про прийняття попереднього рішення за умови усунення причин, що були підставою для відмови у прийнятті попереднього рішення.

Зазначене рішення приймається не пізніше ніж через 150 днів з дня надходження до органу доходів і зборів України звернення за умови, що декларантом або уповноваженою ним особою повідомлено всі необхідні для прийняття такого рішення дані про товар.

Попереднє рішення про країну походження товару за формою, затвердженою Мінфіном, оформлюється у двох примірниках на офіційному бланку органу доходів і зборів України за підписом керівника (заступника керівника) та скріплюється печаткою. Перший примірник видається (направляється) заявнику, другий – залишається у справах органу доходів і зборів України. Попереднє рішення може бути використане під час митного оформлення лише заявником. У разі втрати цього рішення видається його дублікат.

Попереднє рішення є обов'язковим для виконання будь-яким органом доходів і зборів України. Оригінал рішення подається органу доходів і зборів України для здійснення митного оформлення товару разом із документами, що підтверджують країну походження товару. Копія після митного оформлення товару залишається у справах органу доходів і зборів України. Відсутність попереднього рішення не є підставою для відмови у митному оформленні.

Термін дії попереднього рішення становить три роки з дати його винесення, якщо факти та умови (у тому числі правила визначення походження товарів), на основі яких було прийнято це рішення, залишатимуться незмінними.

Орган доходів і зборів України, який видав попереднє рішення, може його відкликати. Попереднє рішення підлягає відкликанню, якщо воно:

- було прийняте на підставі поданих заявником недостовірних документів, наданої ним недостовірної інформації та/або внаслідок ненадання підприємством всієї наявної у нього інформації, необхідної для прийняття зазначеного рішення, що суттєво вплинуло на характер цього рішення. У цьому разі декларант або уповноважена ним особа несе відповідальність за негативні наслідки застосування такого рішення з моменту його прийняття;

- суперечить законодавству України з питань державної митної справи внаслідок змін в останньому;

- було прийняте з порушенням вимог Митного кодексу України.

Письмове повідомлення про відкликання попереднього рішення негайно направляється органом доходів і зборів України заявникові, за зверненням якого воно було прийняте. Прийняте органом доходів і зборів України рішення про відкликання попереднього рішення не перешкоджає повторному зверненню заявника відповідно до Порядку, затвердженого наказом Міністерства від 19.06.2012 № 737, за умови усунення причин, що призвели до відкликання такого рішення.

За необхідності внесення змін до попереднього рішення таке рішення відкликається, а на його заміну приймається нове з обов'язковим посиланням у ньому на відкликане рішення та зазначенням причин його відкликання. Нове попереднє рішення не пізніше наступного робочого дня після його прийняття надсилається особі, за зверненням якої було прийнято відкликане рішення.

Орган доходів і зборів України здійснює оприлюднення інформації, за винятком конфіденційної, щодо прийнятих попередніх рішень про країну походження товару

5.4. Видача сертифікатів про походження товару з України

За вивезення товарів з митної території України сертифікат про походження товару з України у тих випадках, коли він необхідний і це відображено у національних правилах країни ввезення чи передбачено міжнародними договорами України, укладеними у встановленому законом порядку, видається органом або організацією, уповноваженими на це відповідно до закону.

Право засвідчувати і видавати сертифікати про походження товарів надано торгово-промисловим палатам (ТПП) відповідно до Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» та органам доходів і зборів України (рис. 5.1).

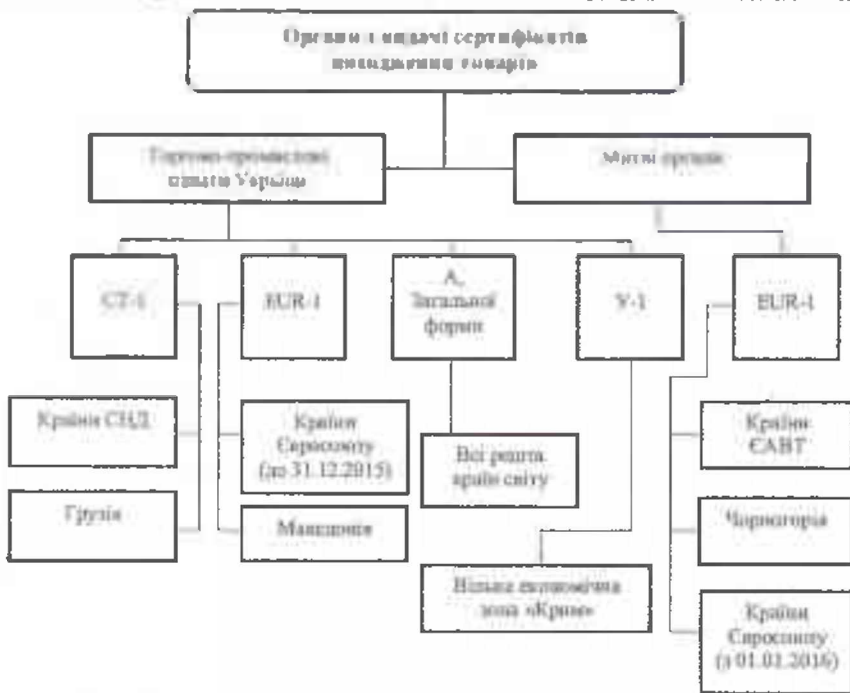

Рис. 5.1. Уповноважені органи з видачі сертифікатів про походження товарів з України

ТПП за заявкою-декларацією зацікавленої особи видають, зокрема:

- сертифікат походження загальної форми;
- преференційний сертифікат форми СТ-1 (для країн СНД та Грузії);
- преференційний сертифікат форма «А» у рамках Генеральної системи преференцій (для країн ЄС, Японії, Туреччини);
- сертифікат походження для текстильних товарів, що експортуються до країн Європейського Союзу;
- сертифікат походження (ECSC) для металопродукції, що експортується в країни ЄС.

Для отримання сертифіката про походження заявник подає до ТПП такі документи:

- контракт;
- рахунок-фактуру;
- митну декларацію або товаросупровідні документи з відміткою митниці, якщо сертифікат видається згодом,
- коносамент;
- специфікацію;

– картку реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору, якщо він підлягає реєстрації;

– довідку про порядок виготовлення товару (Довідка складається виробником не рідше одного разу на рік, а також у разі зміни джерел сировини, технологічного процесу тощо. Довідка містить інформацію про підприємство; список товарів, що ним виготовляються; джерела надходження сировини і матеріалів, з яких виготовляються товари; список основних технологічних операцій виробничого процесу; відомості про виробничі площі, устаткування та робочу силу);

– документи про придбання товару – договір, транспортні документи, платіжні документи (за наявності);

підтвердження виробника – сертифікати якості, паспорти, маркування на товарах, нормативно-технічна документація тощо;

– експертний висновок про код товару згідно з УКТЗЕД;

– документи, в яких зазначено процентний вміст вартості імпортованих (чи невідомого походження) сировини і матеріалів у вартості кінцевого продукту – калькуляція, довідка виробника або інші документи, завірені печаткою та підписом виробника, якщо експортований товар міститься у Переліку умов, виробничих і технологічних операцій, при виконанні яких товар вважається походженням з тієї країни, в якій вони мали місце.

На сьогодні послуга ТПП з видачі сертифіката про походження товару є платною.

Органи, які видали сертифікат про походження товару з України, зобов'язані зберігати його копію та інші документи, на підставі яких засвідчено походження цього товару з України, не менше 1095 днів від дня його видачі.

Відповідно до МКУ до основних завдань органів доходів і зборів України належить видача у випадках, встановлених чинними міжнародними договорами, сертифікатів походження. На сьогодні Україною укладено угоди про вільну торгівлю з країнами-членами ЄС, країнами ЄАВТ та Чорногорією.

5.5. Верифікація сертифікатів про походження товару з України

Верифікація (перевірка достовірності) сертифікатів про походження товару з України здійснюється органами доходів і зборів України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. За потреби до участі у верифікації сертифікатів органи доходів і зборів України можуть залучати в установленому порядку спеціалістів та експертів підприємств, установ і організацій.

Верифікація сертифікатів здійснюється органами доходів і зборів України у разі виникнення сумнівів з приводу достовірності поданих сертифікатів чи відомостей, що в них містяться, а також за поданими в установленому порядку запитамі інших державних органів України, митних та інших уповноважених

органів іноземних держав протягом терміну, що не перевищує шести місяців з дати отримання запиту. На підставі аналізу запитів щодо верифікації органи доходів і зборів України можуть здійснювати вибіркoву верифікацію сертифікатів, що були видані на товари, аналогічні зазначеним у цих запитах.

Органи та/або організації, уповноважені видавати сертифікати про походження товару з України (далі – уповноважений орган), зобов'язані за запитом митних органів безоплатно надавати їм інформацію, пов'язану з видачею таких сертифікатів і необхідну для здійснення їх верифікації.

Верифікація сертифікатів здійснюється у формі перевірки сертифіката на автентичність (справжність) і перевірки достовірності відомостей, що містяться у ньому.

Перевірка сертифіката на автентичність (справжність) здійснюється шляхом:

- отримання від уповноваженого органу підтвердження видачі цього сертифіката;
- перевірки даних сертифіката за інформацією, поданою уповноваженим органом;
- проведення у разі потреби в установленому порядку експертизи бланка сертифіката, відбитка печатки та підпису відповідної посадової особи уповноваженого органу.

Перевірка достовірності відомостей, що містяться у сертифікаті, здійснюється шляхом:

- установлення відповідності зазначеного у сертифікаті товару критерію достатньої переробки та інших відомостей, що містяться у сертифікаті;
- порівняння товару (або його фотокопії), на який видавався сертифікат, з ідентичним товаром.

Органи доходів і зборів України для здійснення верифікації сертифікатів мають право відповідно до законодавства:

- отримувати у підприємств документацію, необхідну для перевірки даних, зазначених у сертифікаті;
- перевіряти справжність документів, поданих для отримання сертифіката;
- здійснювати безпосередньо на підприємствах перевірку виробництва товарів та первинної документації, пов'язаної з таким виробництвом;
- отримувати зразки (проби) товарів та проводити їх дослідження (аналіз, експертизу).

За результатами верифікації сертифіката, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, надсилає органу, від якого надійшов запит, повідомлення про результати верифікації сертифіката.

У випадку виявлення органами доходів і зборів України порушення вимог до оформлення сертифіката центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, інформує про такі факти уповноважений орган. За виявлення недостовірності даних, унесених

до сертифіката, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, подає відповідному уповноваженому органу пропозицію про анулювання сертифіката.

Контрольні запитання

1. Що розуміють під країною походження товару?
2. З якою метою визначають країну походження товару?
3. Чим відрізняється країна походження товару від країни виробництва товару?
4. Які товари вважають повністю виробленими у даній країні?
5. Охарактеризуйте критерії достатньої переробки товару.
6. Як визначається країна походження упаковки, в якій товар ввозиться на митну територію України?
7. Які документи підтверджують країну походження товару?
8. Як відбувається перевірка документів про країну походження товару?
9. Який порядок прийняття органами доходів і зборів попередніх рішень з питань визначення країни походження товарів?
10. Які органи видають сертифікати про походження товару з України?
11. Ким і в якому порядку здійснюється верифікація сертифікатів про походження товару з України?

РОЗДІЛ 6

МИТНА ВАРТІСТЬ ТОВАРІВ ТА МЕТОДИ ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ

Ключові слова: декларант, митна вартість, метод визначення митної вартості, митні платежі, митний тариф, основний метод, митна статистика, другорядні методи, ціна угоди, фактурна вартість, ідентичні товари, аналогічні товари, заявлення митної вартості, коригування митної вартості.

6.1. Загальні положення щодо митної вартості

У процесі вступу України до СОТ українське законодавство з питань визначення митної вартості товарів було приведено відповідно до вимог Генеральної угоди з тарифів і торгівлі, зокрема Угоди про застосування ст. VII ГАТТ та Тлумачних приміток до неї. Ця стаття стосується оцінки товарів для митних цілей, тобто митної вартості.

Відповідно до ст. VII ГАТТ оцінка імпортованого товару для митних цілей має базуватися на дійсній вартості імпортованого товару або аналогічного товару і не повинна оцінюватися на вартості товару національного походження чи на довільній або фіктивній вартості. Під «дійсною вартістю» слід розуміти ціну, за яку під час та у місці, визначеними законодавством країни імпорту, такий чи аналогічний товар продається або пропонується до продажу за звичайного перебігу торгівлі за умов повної конкуренції.

Правила визначення митної вартості товарів викладені у розділі III Митного кодексу України.

Митною вартістю товарів, які переміщуються через митний кордон України, є вартість товарів, що використовується для митних цілей, яка ґрунтується на ціні, що фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари.

Митна вартість визначається для цілей:

- нарахування митних платежів;
- застосування інших заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України;
- ведення митної статистики;
- розрахунку податкового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки.

Визначення митної вартості товарів, які ввозяться в Україну відповідно до митного режиму імпорту, здійснюється за такими методами:

- 1) за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції);
- 2) за ціною договору щодо ідентичних товарів;

- 3) за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів;
 - 4) на основі віднімання вартості;
 - 5) на основі додавання вартості (обчислена вартість);
 - 6) резервний.
- Метод 1 є основним, решта – другорядними (рис. 6.1).

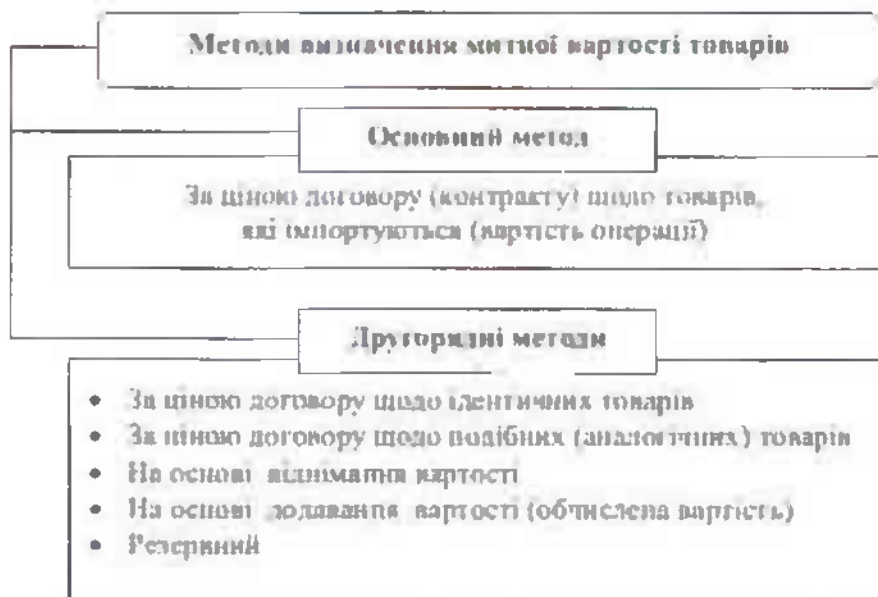

Рис. 6.1. Методи визначення митної вартості товарів

Методи визначення митної вартості застосовуються послідовно: кожний наступний метод використовується лише у випадку, якщо митна вартість товарів не може бути визначена попереднім методом. Методи 4 та 5 на прохання декларанта можуть застосовуватися у зворотній послідовності.

Застосуванню другорядних методів передуює процедура консультацій між органом доходів і зборів та декларантом з метою визначення основи вартості відповідно до методів 2 і 3. Під час таких консультацій орган доходів і зборів та декларант можуть здійснити обмін наявною у кожного з них інформацією за умови додержання вимог щодо її конфіденційності.

Митна вартість може відрізнятися від фактурної вартості – ціни, зазначеної у рахунку (рахунку-фактурі, рахунку-проформі тощо) або іншому документі, що визначає вартість товару. Митна вартість використовується для митних цілей і не може дорівнювати нулю навіть за поставок на безоплатній основі, оскільки у виробництво товарів завжди вкладені певні кошти.

6.2. Визначення митної вартості товарів, які імпортуються

Визначення митної вартості за методом 1 за ціною договору (контракту). Митною вартістю за ціною договору щодо товарів, які імпортуються, є вартість операції, тобто ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за товари, якщо вони продаються на експорт в Україну, скоригована у разі потреби на певні витрати (складові частини митної вартості), визначені Митним кодексом України.

Ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, – це загальна сума всіх платежів, які були здійснені або мають бути здійснені покупцем оцінюваних товарів прямо чи опосередковано продавцю або на користь продавця.

Термін «ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті» стосується лише ціни оцінюваних товарів. Дивіденди або інші платежі покупця на користь продавця, не пов'язані з оцінюваними товарами, не є частиною митної вартості. Платежі необов'язково мають бути у вигляді переказу грошей (зокрема, але не виключно). Такі платежі можуть бути здійснені шляхом акредитива, інкасування або за допомогою інших розрахунків (вексель, передача цінних документів тощо).

До ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, якщо такі витрати не включалися до такої ціни, додаються:

– витрати, понесені покупцем:

а) комісійні та брокерська винагорода, за винятком комісійних за закупівлю, що є платою покупця своєму агентові за надання послуг, пов'язаних із представництвом його інтересів за кордоном для закупівлі оцінюваних товарів;

б) вартість ящиків тари (контейнерів), в яку поміщено товар, або упаковки, що для митних цілей вважаються єдиним цілим з відповідними товарами;

в) вартість упаковки або вартість пакувальних матеріалів та робіт, пов'язаних із пакуванням;

– належним чином розподілена вартість зазначених нижче товарів та послуг, якщо вони поставляються прямо чи опосередковано покупцем безоплатно або за зниженими цінами для використання у зв'язку з виробництвом та продажем на експорт в Україну оцінюваних товарів:

а) сировини, матеріалів, деталей, напівфабрикатів, комплектувальних виробів тощо, які увійшли до складу оцінюваних товарів;

б) інструментів, штампів, шаблонів та аналогічних предметів, використаних у процесі виробництва оцінюваних товарів;

в) матеріалів, витрачених у процесі виробництва оцінюваних товарів (мастильні матеріали, паливо тощо);

г) інженерних та дослідно-конструкторських робіт, дизайну, художнього оформлення, ескізів та креслень, виконаних за межами України і безпосередньо необхідних для виробництва оцінюваних товарів;

рояліті та інші ліцензійні платежі за використання об'єктів права інтелектуальної власності, що стосуються оцінюваних товарів та які покупець має сплачувати прямо чи опосередковано як умову продажу оцінюваних товарів;

– відповідна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу товарів, що оцінюються, їх використання або розпорядження ними на митній території України, яка прямо чи опосередковано йде на користь продавця;

– витрати на транспортування оцінюваних товарів до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

– витрати на навантаження, вивантаження та обробку оцінюваних товарів, пов'язані з їх транспортуванням до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

– витрати на страхування цих товарів.

Під час визначення митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, не допускається включення жодних інших витрат, крім наведених вище. Додавання, якщо вони не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, проводяться лише на основі об'єктивних даних, що підтверджуються документально та піддаються обчисленню.

До митної вартості не включаються (віднімаються) зазначені нижче витрати або кошти за умови виділення їх з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, що документально підтверджені та які піддаються обчисленню:

– плата за будівництво, спорудження, складення, технічне обслуговування або технічну допомогу, здійснені після ввезення імпортованих товарів, таких як промислова установка, машини або обладнання;

– витрати на транспортування після ввезення;

– податки, які справляються в Україні.

Штаття, чи включалися певні витрати до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, залежить від умов поставки товарів відповідно до зовнішньоекономічного договору (контракту). Зокрема, від умов поставки залежить включення витрат на страхування, транспортування, навантаження, вивантаження відповідно до п. 4-6 частини десятої статті 58 Митного кодексу України.

Наявність інших витрат, які повинні включатись в митну вартість відповідно до частини десятої статті 58 Митного кодексу України, не завжди можуть бути зазначені у зовнішньоекономічному договорі (контракті). Наприклад, для підтвердження розрахунку та сплати суми роаяліті та інших ліцензійних платежів, яка включається до ціни, декларант або уповноважена ним особа подає органу доходів і зборів ліцензійний договір або інший договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності та наявні у нього документи, що підтверджують заявлені числові значення цієї складової частини митної вартості.

Метод 1 визначення митної вартості застосовується у випадку, якщо:

– немає жодних обмежень щодо прав покупця (імпортера) на використання оцінюваних товарів, за винятком тих, що:

а) встановлюються законом чи запроваджуються органами державної влади в Україні;

б) обмежують географічний регіон, у якому товари можуть бути перепродані (відчужені повторно);

в) не впливають значною мірою на вартість товару;

– щодо продажу оцінюваних товарів або їх ціни відсутні будь-які умови або застереження, які унеможливають визначення вартості цих товарів;

– жодна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу, розпорядження або використання товарів покупцем не надійде прямо чи опосередковано продавцеві, якщо тільки не буде зроблено відповідне коригування;

– покупець і продавець не пов'язані між собою особи або хоч і пов'язані між собою особи, однак ці відносини не вплинули на ціну товарів (рис. 6.2).

Відповідно до параграфа 4 ст. 15 Угоди про застосування ст. VII ГАТТ 1994 р. особи вважаються пов'язаними між собою лише тоді, коли:

– вони є посадовими особами або директорами підприємств один у одного;

– вони є юридично визнаними партнерами по бізнесу;

– вони є роботодавцем і службовцем;

– будь-яка особа прямо чи опосередковано володіє, контролює або утримує 5 чи більше відсотків випущених акцій, що дають право голосу, або акцій обох з них;

– один з них прямо або опосередковано контролює іншого;

– обидва прямо або опосередковано контролюються третьою особою;

– разом вони прямо або опосередковано контролюють третю особу;

– вони є членами однієї й тієї самої сім'ї.

Той факт, що продавець і покупець пов'язані між собою особи, як такий не може бути підставою для відмови у застосуванні методу 1. Орган доходів і зборів має надати декларанту свої письмові обґрунтування, що взаємозв'язок покупця і продавця мав вплив на ціну товару. У разі відсутності обґрунтувань з боку органу доходів і зборів вважається, що такий вплив відсутній. Декларант має право відповіді та доказу відсутності впливу взаємозв'язку продавця і покупця на ціну, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари. Метод 1 має застосовуватися, якщо декларант доведе, що така вартість є близькою до вартості однієї із зазначених нижче операцій, яка здійснювалася одночасно або майже одночасно з операцією з оцінюваними товарами:

– вартості операції під час продажу непов'язаним покупцям ідентичних або подібних (аналогічних) товарів для експорту в Україну;

– митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, визначеної на основі відлімання вартості;

– митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, визначеної на основі додавання вартості.

Рис. 6.2. Модель прийняття управлінських рішень органу доходів і зборів при контролі впливу взаємозалежності продавця і покупця на митну вартість

Метод I не застосовується, якщо використані декларантом відомості не підтверджені документально або не визначені кількісно та/або відсутня хоча б одна із складових частин митної вартості, яка є обов'язковою під час її обчислення. Крім того, метод I не застосовується у разі відсутності продажу на

експорт в Україну відповідно до частини четвертої статті 58 Митного кодексу України.

Визначення митної вартості за методом 2 за ціною договору щодо ідентичних товарів Під час застосування цього методу визначення митної вартості за основу береться прийнята органом доходів і зборів вартість операції з ідентичними товарами, що продаються на експорт в Україну з тієї самої країни і час експорту яких збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

Під ідентичними розуміють товари, однакові за всіма ознаками з оцінюваними товарами, у тому числі за такими, як:

- фізичні характеристики;
- якість та репутація на ринку;
- країна виробництва;
- виробник.

Незначні зовнішні відмінності не можуть бути підставою для відмови у розгляді товарів як ідентичних, якщо загалом такі товари відповідають вимогам ідентичності.

Ціна договору щодо ідентичних товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій самій кількості та на тих самих комерційних умовах, що й оцінювані товари. У разі відсутності такого продажу використовується вартість операції з ідентичними товарами, що продавалися в Україну в іншій кількості та/або на інших комерційних умовах. При цьому їх ціна коригується з урахуванням зазначених розбіжностей незалежно від того, чи веде це до збільшення або зменшення вартості. Інформація, що використовується під час коригування, має бути документально підтверджена.

Якщо для цілей застосування цього методу виявляється більше ніж одна вартість договору щодо ідентичних товарів, для визначення митної вартості оцінюваних товарів використовується найменша така вартість.

Товари не вважаються ідентичними оцінюваним, якщо:

- вони не вироблені в тій самій країні, що і товари, які оцінюються;
- їх проектування, дослідно-конструкторські роботи, художнє оформлення, дизайн, ескізи, креслення, а також інші аналогічні роботи виконані в Україні.

Товари, виготовлені не виробником оцінюваних товарів, а іншою особою, беруться до уваги лише у разі, якщо немає ідентичних товарів, виготовлених особою – виробником товарів, що оцінюються.

Визначення митної вартості за методом 3 за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів. Під час застосування цього методу за основу береться прийнята органом доходів і зборів вартість операції з подібними (аналогічними) товарами, які продано на експорт в Україну і час експорту яких збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

Під подібними (аналогічними) розуміються товари, які хоч і не однакові за всіма ознаками, але мають схожі характеристики і складаються з подібних компонентів, завдяки чому виконують однакові функції порівняно з товарами, що оцінюються, та вважаються комерційно взаємозамінними. Для визначення, чи є товари подібними (аналогічними), враховуються якість товарів, наявність торгової марки та репутація цих товарів на ринку.

Ціна договору щодо подібних (аналогічних) товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій самій кількості і на тих самих комерційних ринках, що й оцінювані товари. Якщо такого продажу не виявлено, використовується вартість операції з подібними (аналогічними) товарами, які продавалися в Україну в іншій кількості та/або на інших комерційних умовах. При цьому їх ціна коригується з урахуванням зазначених розбіжностей незалежно від того, чи веде це до збільшення або зменшення вартості. Інформація, що використовується під час коригування, має бути документально підтверджена.

Якщо для цілей застосування цього методу виявляється більше ніж одна вартість договору щодо подібних (аналогічних) товарів, для визначення митної вартості оцінюваних товарів використовується найменша така вартість.

Товари не вважаються подібними (аналогічними) оцінюваним, якщо:

- вони не вироблені в тій самій країні, що і товари, які оцінюються;
- їх проектування, дослідно-конструкторські роботи, художнє оформлення, дизайн, ескізи, креслення, а також інші аналогічні роботи виконані в Україні.

Товари, виготовлені не виробником оцінюваних товарів, а іншою особою, беруться до уваги лише у разі, якщо немає подібних (аналогічних) товарів, виготовлених особою – виробником товарів, що оцінюються.

Визначення митної вартості за методом 4 на основі віднімання вартості. Для визначення митної вартості за цим методом за основу береться ціна одиниці товару, за якою оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) імпортовані товари продаються на території України у найбільших загальних кількостях покупцю, який не є пов'язаною з продавцем особою, одночасно або у час, наближений до дати ввезення оцінюваних товарів, за умови віднімання, якщо вони можуть бути виділені, таких компонентів:

– витрат на виплату комісійних, що звичайно сплачуються або підлягають сплаті, чи звичайних торговельних надбавок, які встановлюються для одержання прибутку та покриття загальних витрат у зв'язку з продажем на митній території України товарів того самого класу та виду;

звичайних витрат, понесених в Україні на навантаження, вивантаження, транспортування, страхування, та інших, пов'язаних з такими операціями, витрат;
– сум податків, що підлягають сплаті в Україні у зв'язку з ввезенням (імпортом) чи продажем (відчуженням) товарів.

Товарами одного класу та виду є товари, які підпадають під групу або спектр товарів, що виробляються конкретною галуззю чи сектором промисловості та

включають ідентичні або подібні (аналогічні) товари. Термін «товари того самого класу або виду» включає товари, імпортовані з тієї самої країни, що й оцінювані товари, а також товари, імпортовані з інших країн.

Сума прибутку та загальних витрат, до яких належать прямі та непрямі витрати, пов'язані із збутом зазначених товарів, має братися загалом. Числове значення витрат для цілей вирахування цієї суми визначається на основі інформації, поданої декларантом, якщо тільки ця інформація не є несумісною з даними, одержаними під час продажу в Україні ввезених (імпортованих) товарів того самого класу або виду. Якщо інформація, надана декларантом, є несумісною з такими даними, сума для обчислення прибутку та загальних витрат може ґрунтуватися на іншій відповідній інформації, а не тій, що надана декларантом.

За визначення комісійних або звичайних прибутків та загальних витрат віднесення товарів до «товарів того самого класу або виду» має здійснюватися у кожному конкретному випадку з посиланням на відповідні обставини.

Якщо ані оцінювані, ані ідентичні чи подібні (аналогічні) товари не продаються в Україні одночасно або в час, максимально наближений до дати ввезення оцінюваних товарів в Україну, митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою відповідно оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) з оцінюваними товари продаються в Україні в кількості, достатній для встановлення ціни за одиницю такого товару, у такому самому стані, в якому вони були ввезені, на найбільш ранню дату після ввезення товарів, які оцінюються, але до строку 90-денного терміну.

За відсутності випадків продажу оцінюваних, ідентичних чи подібних (аналогічних) товарів у такому самому стані, в якому вони перебували на день ввезення в Україну, на вимогу декларанта митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою зазначені товари продаються в Україні після подальшої обробки (переробки) найбільшою партією особам, не пов'язаним з особами, у яких вони купують такі товари. При цьому робляться відповідні поправки на вартість, додану такою обробкою (переробкою), та вказані вище віднімання.

Можливість прийняття за основу ціни одиниці товару після подальшої обробки (переробки) визначається в кожному конкретному випадку залежно від конкретних обставин. При цьому ціна таких товарів не приймається, якщо:

- у результаті подальшої обробки ввезені товари втрачають свою ідентичність, крім випадків, коли, незважаючи на втрату ідентичності цих товарів, величина вартості, доданої обробкою, може бути точно визначена;

- ввезені товари зберігають свою ідентичність, але становлять настільки незначний відсоток продажу їх в Україні, що використання цього методу оцінювання буде невиправданим.

Віднімання вартості, доданої подальшою обробкою (переробкою), мають ґрунтуватися на даних, які є об'єктивними, підтверджуються документально, піддаються обчисленню та належать до вартості такої роботи. За основу для

обчислень беруться прийнятні промислові формули, рецепти, методи будівництва та інша галузева практика.

Визначення митної вартості за методом 5 на основі додавання вартості (обчислена вартість). Для визначення митної вартості за цим методом за основу береться надана виробником товарів, що оцінюються, або від його імені інформація про їх вартість, яка має складатися із сум:

- вартості матеріалів та витрат, понесених виробником під час виробництва оцінюваних товарів. Така інформація повинна базуватися на комерційних рахунках виробника за умови, що ці рахунки сумісні із загально визначеними принципами бухгалтерського обліку, які застосовуються в країні, де ці товари виробляються;

- обсягу прибутку та загальних витрат, що дорівнює сумі, яка звичайно відображається під час продажу товарів того самого класу або виду, що й оцінювані товари, які виготовляються виробниками у країні експорту для експорту в Україну;

- загальних витрат під час продажу в Україну з країни вивезення товарів того самого класу або виду, тобто витрат на завантаження, розвантаження та обробку оцінюваних товарів, їх транспортування до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України, витрат на страхування цих товарів.

Посадова особа органу доходів і зборів не може вимагати або примушувати будь-яку особу, яка не є резидентом, надавати для вивчення або дозволяти доступ до будь-якого рахунка чи інших записів для цілей визначення обчисленої вартості. Інформація, подана виробником товарів для цілей визначення митної вартості, згідно з положеннями МКУ, може бути перевірена в країні – виробника товарів уповноваженими органами України за згодою виробника і за умови повідомлення заздалегідь уряду країни – виробника товарів та за відсутності заперечень проти такої перевірки.

Визначення митної вартості за методом 6 (резервний метод) Митна вартість, визначена за цим методом, має ґрунтуватися на раніше визначених (визначених) органами доходів і зборів України митних вартостях.

Митна вартість оцінюваних товарів визначається за цим методом з використанням способів, які не суперечать законам України і є сумісними з відповідними принципами і положеннями ГАТТ.

На вимогу декларанта орган доходів і зборів зобов'язаний письмово поінформувати його про митну вартість, визначену за цим методом, та використаний при цьому спосіб.

Митна вартість імпортованих товарів не визначається згідно з цим методом на підставі:

- ціни товарів українського походження на внутрішньому ринку України;
- системи, яка передбачає прийняття для митних цілей вищої з двох альтернативних вартостей;
- ціни товарів на внутрішньому ринку країни-експортера;
- вартості виробництва, іншої ніж вартість, визначена за методом 5;

- ціни товарів, що поставляються з країни-експортера до третіх країн;
- мінімальної митної вартості;
- довільної чи фіктивної вартості.

6.3. Визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України у митних режимах, відмінних від митного режиму імпорту

Митною вартістю товарів, що ввозяться в Україну відповідно до митних режимів, відмінних від режиму імпорту та без справляння митних платежів, є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі.

Визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України та поміщуються у митні режими, відмінні від режиму імпорту (крім митного режиму транзиту) зі справлянням митних платежів, здійснюється як під час імпорту цих товарів.

За зміни митного режиму митна вартість, визначена при першому поміщенні товару в митний режим, підлягає заміні митною вартістю, визначеною відповідно до наступного митного режиму.

Митною вартістю товарів, що вивозяться за межі митної території України, є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі. Ця вартість визначається під час поміщення цих товарів уперше в митний режим з подальшим фактичним переміщенням їх через митний кордон України. За зміни митного режиму під час знаходження товарів за межами митної території України митною вартістю товарів є митна вартість, визначена на день прийняття органом доходів і зборів митної декларації при їх першому поміщенні в митний режим.

6.4. Декларування, підтвердження, контроль та коригування митної вартості

Митна вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, визначається декларантом відповідно до норм Митного кодексу України та може бути підтверджена або коригована органом доходів і зборів (рис. 6.3).

Заявлення митної вартості товарів здійснюється декларантом під час декларування товарів.

Декларант зобов'язаний:

- заявляти митну вартість, визначену ним самостійно, у тому числі за результатами консультацій з органом доходів і зборів;
- подавати органу доходів і зборів достовірні відомості про визначення митної вартості, які мають ґрунтуватися на об'єктивних, документально підтверджених даних, що піддаються обчисленню;
- нести всі додаткові витрати, пов'язані з коригуванням митної вартості або наданням органу доходів і зборів додаткової інформації.

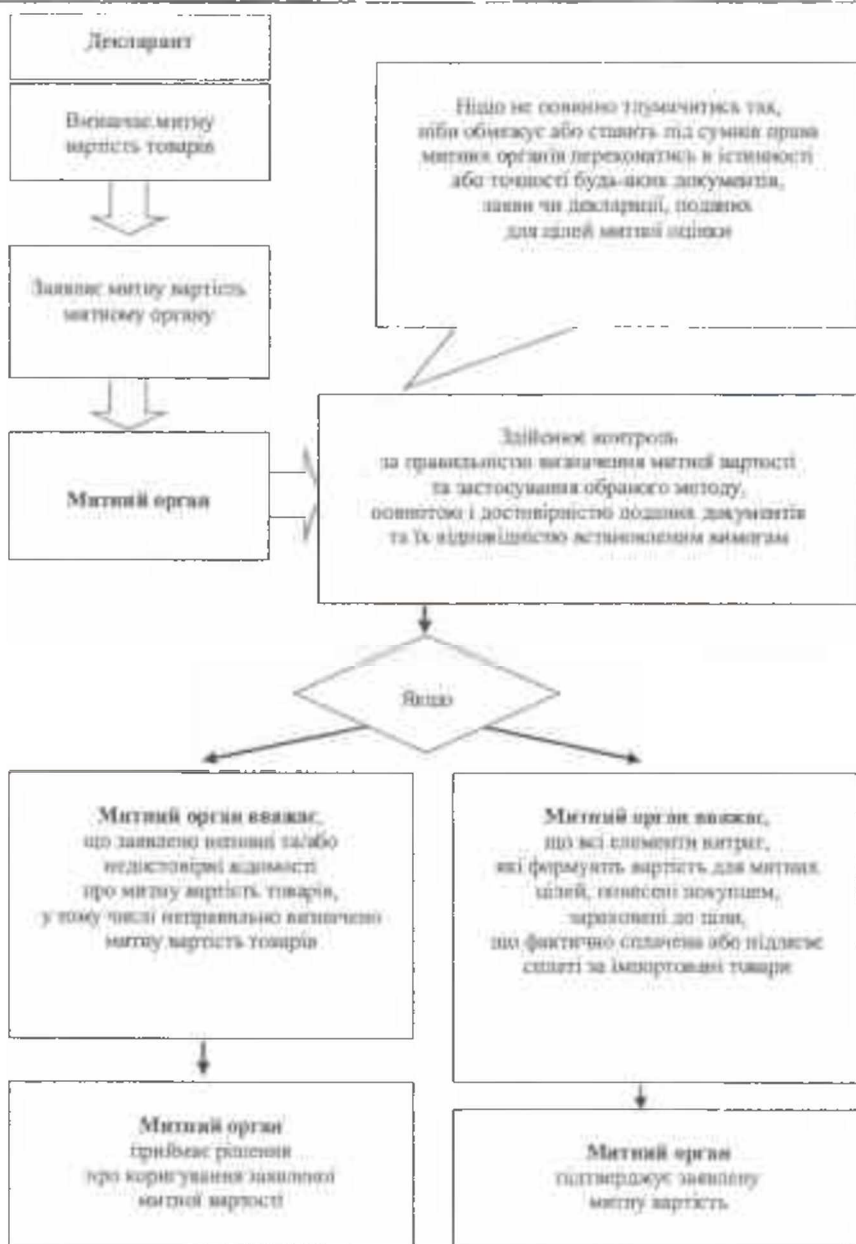

Рис. 6.3. Управлінська модель визначення, заявлення, коригування та підтвердження митної вартості товарів

Декларант має право:

- надавати органу доходів і зборів (за наявності) додаткові відомості у разі потреби уточнення інформації;
- випускати у вільний обіг товари, що декларуються;
- проводити цінову експертизу договору (контракту) у спосіб залучення експертів за власні кошти;
- оскаржувати рішення органу доходів і зборів щодо коригування митної вартості оцінюваних товарів;
- приймати самостійне рішення про необхідність коригування митної вартості після випуску товарів;
- отримувати від органу доходів і зборів інформацію щодо підстав, з яких орган доходів і зборів вважає, що взаємозв'язок продавця і покупця вплинув на ціну, яка була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари;
- вимагати від органу доходів і зборів надання письмової інформації про причини, за яких заявлена митна вартість не може бути визнана;
- вимагати від органу доходів і зборів надання письмової інформації щодо порядку і методу визначення митної вартості, застосованих під час коригування заявленої митної вартості, а також щодо підстав для здійснення такого коригування.

У випадках, визначених Митним кодексом України, для заявлення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України відповідно до митного режиму імпорту, подається декларація митної вартості (далі – ДМВ).

Декларація митної вартості подається обов'язково у разі:

- коригування ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, тобто додавання або відймання певних витрат;
- якщо покупець та продавець пов'язані між собою.

В інших випадках декларація митної вартості подається за власним бажанням декларанта.

За будь-яких умов ДМВ не подається за декларування партій товарів, митна вартість яких не перевищує 5000 євро.

У декларації митної вартості наводяться відомості, що є необхідними для митних цілей:

- метод визначення митної вартості товарів;
- числове значення митної вартості товарів та її складових частин;
- умови зовнішньоекономічного договору, що стосуються визначення митної вартості товарів;

надані документи, що підтверджують зазначене.

Форма ДМВ та правила її заповнення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Одночасно з митною декларацією декларант подає органу доходів і зборів документи, що підтверджують заявлену митну вартість товарів та обраний метод її визначення.

Основними документами, які підтверджують митну вартість товарів, є:

- ДМВ, якщо її подання передбачено Митним кодексом України, та документи, що підтверджують числові значення складових частин митної вартості, на підставі яких проводився розрахунок;
- зовнішньоекономічний договір (контракт) або документ, який його замінює, та долатки до нього за їх наявності;
- рахунок-фактура (інвойс) або рахунок-проформа (якщо товар не є об'єктом купівлі-продажу);
- банківські платіжні документи, що стосуються оцінюваного товару (якщо товар оплачений);
- інші платіжні та/або бухгалтерські документи (за наявності), що підтверджують вартість товару та містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару;
- транспортні (перевізні) документи, якщо за умовами поставки витрати на транспортування не включені у вартість товару, а також документи, що містять відомості про вартість перевезення оцінюваних товарів;
- копія імпортової ліцензії, якщо імпорт товару підлягає ліцензуванню;
- страхові документи, а також документи, що містять відомості про вартість страхування (якщо здійснювалося страхування товару).

Якщо подані документи містять розбіжності, наявні ознаки підробки або не мають усіх відомостей, що підтверджують числові значення складових частин митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари, декларант на письмову вимогу органу доходів і зборів зобов'язаний протягом 10 календарних днів надати (за наявності) такі додаткові документи:

- договір (угоду, контракт) із третіми особами, пов'язаний з договором (угодою, контрактом) про поставку товарів, митна вартість яких визначається;
- рахунки про здійснення платежів третім особам на користь продавця, якщо такі платежі здійснюються за умовами, визначеними договором (угодою, контрактом);
- рахунки про сплату комісійних, посередницьких послуг, пов'язаних із виконанням умов договору (угоди, контракту);
- виписку з бухгалтерської документації;
- ліцензійний чи авторський договір покупця, що стосується оцінюваних товарів та є умовою їх продажу;
- каталоги, специфікації, прейскуранти (прайс-листи) виробника товару;
- копію митної декларації країни відправлення;
- висновки про якісні та вартісні характеристики товарів, підготовлені спеціалізованими експертними організаціями, та/або інформація біржових організацій про вартість товару або сировини.

Якщо орган доходів і зборів має обґрунтовані підстави вважати, що існуючий взаємозв'язок між продавцем і покупцем вплинув на заявлену митну вартість,

декларант на письмову вимогу органу доходів і зборів додатково подає (за наявності) такі документи:

- виписку з бухгалтерських та банківських документів покупця, що стосуються відчуження оцінюваних товарів, ідентичних та/або подібних (аналогічних) товарів на території України;
- довідкову інформацію щодо вартості у країні-експортері товарів, що є ідентичними та/або подібними (аналогічними) оцінюваним товарам;
- розрахунок ціни (калькуляцію).

Орган доходів і зборів не може вимагати від декларанта будь-які інші, крім зазначених вище, документи. Декларант за власним бажанням може подати будь-які інші додаткові документи для підтвердження заявленої ними митної вартості товару.

Контроль правильності визначення митної вартості товарів здійснюється органом доходів і зборів шляхом перевірки числового значення заявленої митної вартості.

Контроль правильності визначення митної вартості товарів за методом 1 здійснюється органом доходів і зборів шляхом перевірки відсутності застережень щодо застосування цього методу та перевірки розрахунку, здійсненого декларантом.

За результатами цього контролю орган доходів і зборів визнає заявлену декларантом митну вартість або приймає письмове рішення про її коригування.

Орган доходів і зборів під час контролю правильності визначення митної вартості товарів зобов'язаний:

- здійснювати перевірку числового значення заявленої митної вартості, наявності у поданих документах усіх відомостей, що підтверджують числові значення складових частин митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, яка була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари;
- надавати декларанту письмову інформацію про причини, за яких заявлена митна вартість не може бути визнана;
- надавати декларанту письмову інформацію щодо порядку і методу визначення митної вартості, застосованих у разі її коригування, а також щодо підстав такого коригування;
- випускати у вільний обіг товари, що декларуються:
 - у разі визнання органом доходів і зборів заявленої митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю;
 - у разі згоди декларанта з рішенням органу доходів і зборів про коригування митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно з митною вартістю, визначеною органом доходів і зборів;
 - у разі незгоди декларанта з рішенням органу доходів і зборів про коригування заявленої митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю товарів та надання гарантій сплати додаткових

митних платсжів відповідно до рішення органу доходів і зборів про коригування митної вартості.

Орган доходів і зборів з метою здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів має право:

- упевнюватися в достовірності або точності будь-якої заяви, документа чи розрахунку, поданих для цілей визначення митної вартості;

- письмово запитувати від декларанта визначені Митним кодексом України додаткові документи та відомості, якщо це необхідно для прийняття рішення про визнання заявленої митної вартості;

- у встановлених випадках здійснювати коригування заявленої митної вартості товарів;

- проводити у встановленому порядку перевірки правильності визначення митної вартості товарів після їх випуску;

- звертатися до органів доходів і зборів інших країн із запитом щодо надання відомостей, необхідних для підтвердження достовірності заявленої митної вартості;

- застосовувати інші, передбачені Митним кодексом України, форми митного контролю.

Орган доходів і зборів може відмовити у митному оформленні товарів за заявленою декларантом митною вартістю виключно за наявності обґрунтованих підстав вважати, що заявлено неповні та/або недостовірні відомості про митну вартість товарів, у тому числі неправильно визначено митну вартість товарів, у разі:

- неправильно проведеного декларантом розрахунку митної вартості;
- неподання декларантом необхідних та додаткових документів або відсутності у цих документах усіх відомостей, що підтверджують числові значення складових частин митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, яка була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари;

- невідповідності обраного декларантом методу визначення митної вартості товару умовам застосування цього методу;

- надходження до органу доходів і зборів документально підтвердженої офіційної інформації органів доходів і зборів інших країн щодо недостовірності заявленої митної вартості.

Якщо під час митного контролю орган доходів і зборів не може аргументовано довести, що заявлено неповні та/або недостовірні відомості про митну вартість товарів, у тому числі неправильно її визначено, заявлена декларантом митна вартість вважається визнаною автоматично.

Рішення про коригування заявленої митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України з поміщенням у митний режим імпорту, приймається органом доходів і зборів у письмовій формі під час контролю правильності визначення такої вартості цих товарів як до, так і після їх випуску, якщо органом доходів і зборів виявлено, що заявлено неповні та/або недостовірні відомості про

митну вартість товарів, у тому числі неправильно її визначено. Декларант може провести консультації з органом доходів і зборів з метою обґрунтованого вибору методу визначення митної вартості на підставі інформації, наявної в органі доходів і зборів. На вимогу декларанта консультації проводяться у письмовому вигляді.

Прийняте органом доходів і зборів письмове рішення про коригування заявленої митної вартості товарів повинне містити:

- обґрунтування причин, через які заявлену декларантом митну вартість не може бути визнано;

- наявну в органі доходів і зборів інформацію (у тому числі щодо числових значень складових частин митної вартості, митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, інших умов, що могли вплинути на ціну товарів), яка призвела до виникнення сумнівів у правильності визначення митної вартості та прийняття рішення про коригування митної вартості, заявленої декларантом;

- вичерпний перелік вимог щодо надання додаткових документів, за умови надання яких митна вартість може бути визнана органом доходів і зборів;

- обґрунтування числового значення митної вартості товарів, скоригованої органом доходів і зборів, та фактів, які вплинули на таке коригування;

- інформацію про право декларанта на випуск товарів у вільний обіг, у тому числі на випуск під гарантію, та на оскарження рішення про коригування митної вартості. Форма рішення про коригування митної вартості товарів встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

За незгоди декларанта з рішенням органу доходів і зборів про коригування заявленої митної вартості товари можуть бути випущені у вільний обіг за умови сплати митних платежів згідно з митною вартістю цих товарів, визначеною декларантом, та забезпечення сплати різниці між сумою митних платежів, обчисленою відповідно до митної вартості товарів, визначеною декларантом, та сумою митних платежів, обчисленою згідно з митною вартістю товарів, визначеною органом доходів і зборів, шляхом надання гарантій, перелбачених Митним кодексом України.

Випуск під гарантію – це право декларанта та обов'язок органу доходів і зборів. Окреме звернення декларанта до органу доходів і зборів з цього приводу не вимагається, останньому подається відповідним чином заповнена митна декларація.

Термін дії гарантій не може перевищувати 90 календарних днів з дня випуску товарів. Протягом 80 днів з дня випуску товарів декларант має можливість надати органу доходів і зборів додаткові документи для підтвердження заявленої ним митної вартості товарів.

За надання декларантом додаткових документів орган доходів і зборів розглядає подані додаткові документи і протягом 5 робочих днів з дати їх подання виносить письмове рішення щодо визнання заявленої митної вартості та скасовує рішення про коригування заявленої митної вартості або надає обґрунтовану

відмову з урахуванням додаткових документів. У такому разі надана фінансова гарантія відповідно повертається (вивільняється) або реалізується в порядку та у терміни, визначені Митним кодексом України.

Якщо орган доходів і зборів протягом зазначеного терміну не надає обґрунтованої відмови у визнанні заявленої митної вартості з урахуванням додаткових документів, вважається, що декларантом митну вартість товарів визначено правильно (мовчазлива згода). У цьому випадку орган доходів і зборів скасовує рішення про коригування заявленої митної вартості, а надана фінансова гарантія повертається (вивільняється).

Контрольні запитання

1. Для яких цілей визначається митна вартість?
2. За якими методами здійснюється визначення митної вартості?
3. У чому суть основного методу визначення митної вартості?
4. Які методи визначення митної вартості належать до другорядних?
5. Яка суть визначення митної вартості за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів?
6. Чим відрізняється метод визначення митної вартості товарів на основі віднімання вартості та метод визначення митної вартості на основі додавання вартості (обчислена вартість)?
7. У яких випадках використовується резервний метод визначення митної вартості?
8. Як визначається митна вартість товарів, що вивозяться за межі митної території України?
9. Які права та обов'язки має декларант під час заявлення митної вартості товару?
10. У яких випадках обов'язково подається декларація митної вартості?
11. Які документи підтверджують митну вартість товарів?
12. Як здійснюється контроль правильності визначення митної вартості?
13. Ким приймається рішення про коригування заявленої митної вартості?

РОЗДІЛ 7 МИТНІ ПЛАТЕЖІ

Ключові слова: єдиний збір, вільна торгівля, митні платежі, мито, митний тариф, бюджетні платежі, акцизний збір, податок на додану вартість, оподаткування, податок, пеня.

7.1. Загальні положення щодо митних платежів

Податкове законодавство України складається з Конституції України, міжнародних договорів України, Податкового кодексу України, Митного кодексу України, інших законів з питань митної справи, нормативно-правових актів, прийнятих на підставі та на виконання Податкового кодексу України та законів з питань митної справи.

Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законами України, застосовуються правила міжнародного договору України.

Митні платежі податки, що, відповідно до ІІКУ або митного законодавства, справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на органи доходів і зборів.

Відповідно до ПКУ контролюючими органами щодо мита, акцизного податку, податку на додану вартість, інших податків, які відповідно до законодавства справляються у разі переміщення товарів через митний кордон України, є органи доходів і зборів.

Поняття «митні платежі» включає в себе:

- мито;
- акцизний податок із ввезених на митну територію України іщакцизних товарів (продукції);
- податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, митом, крім особливих видів мита, встановлюються Митним кодексом України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Правила оподаткування особливими видами мита встановлюються законами України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну».

Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, іншими (крім мита) митними платежами встановлюються ПКУ з урахуванням особливостей, що визначаються МКУ.

Платник податків – особа, на яку, відповідно до Митного, Податкового кодексів України та інших законів України, покладено обов'язок зі сплати митних платежів.

Платником податків зазвичай є декларант – особа, яка самостійно здійснює декларування товарів або від імені якої здійснюється декларування.

Якщо декларування здійснюється від імені декларанта уповноваженою особою, на таку особу покладається обов'язок із сплати митних платежів солідарно з декларантом. Це означає, що сплачувати митні платежі можуть обидва у будь-яких пропорціях. При цьому декларант відшкодує уповноваженій особі сплачені нею суми митних платежів.

Коло осіб, на яких покладається обов'язок із сплати митних платежів у разі порушень вимог митного законодавства, визначене Митним кодексом України.

Крім випадків, передбачених податковим законодавством, платник податків самостійно обчислює суму податкового зобов'язання (митних платежів), яку зазначає у митній декларації, що подається органу доходів і зборів у терміни, встановлені МКУ. Така сума податкового зобов'язання вважається узгодженою. Порядок нарахування митних платежів визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Нарахування митних платежів здійснюється за ставками, що діють на день подання органу доходів і зборів митної декларації на товари, а якщо митне оформлення здійснюється без подання митної декларації, – на день здійснення митного оформлення.

Нарахування сум митних платежів здійснюється у валюті України. Якщо для цілей обчислення митних платежів, у тому числі визначення бази оподаткування, потрібно зробити перерахування іноземної валюти, застосовується курс валюти, встановлений НБУ на день нарахування митних платежів.

Особливості застосування ставок митних платежів під час незаконного переміщення товарів через митний кордон України та незаконного використання товарів встановлені Митним кодексом.

Митні платежі не сплачуються у разі, якщо, відповідно до Митного, Податкового кодексів, інших законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України:

- товари не є об'єктом оподаткування митними платежами;
- товари оподатковуються за нульовою ставкою;
- щодо товарів надано звільнення від сплати митних платежів;
- щодо товарів надано повне умовне звільнення від сплати митних платежів.

Умовне звільнення від оподаткування вимагає дотримання певних умов та обмежень під час використання товарів і транспортних засобів комерційного призначення, розпорядження ними після їх випуску.

Порядок надання документів, необхідних для підтвердження права на звільнення (умовне звільнення) від оподаткування митними платежами,

визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

7.2. Мито

Мито – це загальнодержавний податок, встановлений Податковим та Митним кодексами, який нараховується та сплачується відповідно до МКУ, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

В Україні застосовуються такі види мита:

- ввізне мито;
- вивізне мито;
- сезонне мито;
- особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне.

Відповідно до Митного кодексу України застосування інших видів мита заборонено.

Платниками мита є:

- особа, яка ввозить товари на митну територію України чи вивозить товари з її митної території у порядку та на умовах, встановлених МКУ;
- особа, на адресу якої надходять товари, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або експрес-відправленнях, несупроводжуваному багажі, вантажних відправленнях;
- особа, на яку покладається обов'язок дотримання вимог митних режимів, що передбачають звільнення від оподаткування, у разі порушення таких вимог;
- особа, яка використовує товари, митне оформлення яких було здійснено з умовним звільненням від оподаткування, не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям такого звільнення згідно з Митним кодексом, іншими законами України, а також будь-які інші особи, які безпідставно використовують звільнення від оподаткування митом (податкову пільгу);
- особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження товари, що були випущені у вільний обіг на митній території України із звільненням від оподаткування митними платежами, до закінчення терміну, визначеного законом;
- особа, яка реалізує конфісковані товари, товари, визнані безхазайними, товари, за якими не звернувся власник до кінця терміну зберігання, та товари, що на інших законних підставах переходять у власність держави, якщо ці товари підлягають реалізації в установленому законодавством порядку.

Об'єктами оподаткування митом є:

- товари, митна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі її митної території підприємствами.

Не є об'єктом оподаткування товари (за винятком підакцизних), що переміщуються (пересилаються) на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях, якщо їх сумарна фактурна вартість не перевищує еквівалент 150 євро;

– товари, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами в обсягах, які підлягають оподаткуванню митними платежами відповідно до Митного кодексу України;

– конфісковані товари, товари, визнані безхазяйними, товари, за якими не звернувся власник до кінця терміну зберігання, та товари, що на інших законних підставах переходять у власність держави, якщо ці товари підлягають реалізації в установленому законодавством порядку.

В Україні застосовуються такі види ставок мита:

– адвалорна – у відсотках до бази оподаткування;

– специфічна – у грошовому розмірі за одиницю виміру товару;

– комбінована, що складається з адвалорної та специфічної ставок мита.

Застосування будь-яких інших ставок заборонено Митним кодексом України. Базою оподаткування митом є такі.

1. Для товарів, на які законом встановлено адвалорні ставки мита, – митна вартість товарів.

2. Для товарів, на які законом встановлено специфічні ставки мита, – кількість таких товарів у встановлених законом одиницях виміру.

Під час нарахування сум ввізного мита за специфічними ставками, встановленими у грошовому розмірі за кілограм маси товару, базою оподаткування є маса товару з урахуванням первинної тари (упаковки) цього товару, яка невіддільна від товару до його споживання і в якій товар подається для роздрібного продажу.

3. Для товарів, на які законом встановлено комбіновані ставки мита, базою оподаткування є база, визначена відповідно до пунктів 1 та 2.

4. База оподаткування митом товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами, визначається відповідно до Митного кодексу України.

Датою виникнення податкових зобов'язань із сплати мита у разі ввезення товарів на митну територію України чи вивезення товарів з її митної території є дата подання органу доходів і зборів митної декларації для митного оформлення або дата нарахування такого податкового зобов'язання органом доходів і зборів у випадках, визначених МКУ та законами України.

Ввізне мито встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України. Воно нараховується за ставками, встановленими Законом України «Про Митний гариф України».

Митний тариф України – це систематизований, згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, перелік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України.

Ввізне мито є диференційованим:

до товарів, що походять з держав, які спільно з Україною входять до митних союзів або утворюють з нею зони вільної торгівлі, а також у разі встановлення будь-якого спеціального преференційного митного режиму відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, застосовуються *преференційні* ставки;

– до товарів, що походять з України, або з держав – членів СОТ, або з держав, з якими Україна уклала двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння, застосовуються *пільгові* ставки;

– до решти товарів застосовуються *повні* ставки.

Вивізне мито встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України.

Вивізне мито нараховується за ставками, встановленими законами України:

– «Про вивізне (експортне) мито на живу худобу та ікріяну сировину»;

– «Про ставки ввізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур»;

– «Про вивізне (експортне) мито на відходи та брухт чорних металів»;

– «Про ставки ввізного (експортного) мита на брухт легованих чорних металів, брухт кольчорових металів та напівфабрикати з їх використанням»;

– «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (щодо експортного мита на газ).

Сезонне мито. На окремі товари законом може встановлюватися сезонне мито на термін не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів з дня встановлення сезонного мита.

Сезонне мито нараховується за ставками, встановленими Законом України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції».

Сезонні мита встановлюються щодо товарів, які підпадають під визначення таких кодів УКТЗЕД: 07.01–07.08, 08.06.10, 08.07.10, 08.08.10, 08.08.20, 08.09.10000, 08.09.20, 10.01–10.05, 10.08, 12.06–12.08, 12.10, 12.12.91, 12.12.92, 12.13, 12.14 та при цьому оподатковуються за пільговою ставкою, яка дорівнює або перевищує 30 % відповідно до Митних тарифів України.

Сезонні мита запроваджуються у подвійному розмірі до розміру пільгових ставок ввізного мита та протягом часу їх дії заміщують ввізні мита.

Кабінет Міністрів України встановлює терміни дії сезонних мит на сільськогосподарську продукцію та оприлюднює своє рішення за 45 днів до дня їх запровадження.

Особливі види мита. У випадках, передбачених законами України (якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України), з метою захисту економічних інтересів

України та українських товаровиробників під час ввезення товарів на митну територію України, незалежно від інших видів мита, можуть застосовуватися особливі види мита:

- антидемпінгове мито;
- спеціальне мито;
- компенсаційне мито.

Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу. *Демпінг* – ввезення на митну територію країни імпорту товару за цінами, нижчими від порівняльної ціни на подібний товар у країні експорту, що заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару.

Спеціальне мито встановлюється відповідно до Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну»:

– як засіб захисту національного товаровиробника, якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та/або за таких умов, що їх ввезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику;

– як заходи у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.

Компенсаційне мито встановлюється відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Особливі види мита, ставки та порядок їх застосування встановлюються рішеннями Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування антидемпінгових, спеціальних або компенсаційних заходів.

Нарахування мита за специфічними ставками здійснюється за формулою:

$$C_{m1} = H \cdot M_c \cdot K, \quad (7.1)$$

де C_{m1} – сума мита, грн;

H – кількість товару у відповідній до специфічної ставки одиниці виміру;

M_c – специфічна ставка мита;

K – валютний (обмінний) курс НБУ.

Нарахування мита за адвалорними ставками здійснюється за формулою:

$$C_{m2} = B \cdot M_a / 100, \quad (7.2)$$

де C_{m2} – сума мита, грн;

B – митна вартість товару, грн;

M_a – ставка мита, %.

Нарахування мита щодо товарів, які обкладаються митом за комбінованими ставками, здійснюється в три етапи:

- 1) обчислюється сума мита за адвалорною ставкою;
- 2) обчислюється сума мита за специфічною ставкою;
- 3) для визначення суми мита, що підлягає сплаті, з двох результатів обирається той, який відповідає характеру комбінованої ставки. Зазвичай, це найбільша сума (наприклад, 30 %, але не менше ніж 3,5 євро за 1 м²).

Допускається встановлення тарифних пільг (тарифних преференцій) щодо ставок Митного тарифу України у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот відповідно до законодавства України та для ввезення товарів, що походять з держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори.

Тарифні квоти у вигляді встановлення обсягів окремих товарів, призначених для ввезення на митну територію України у визначений період зі зниженням ставки ввізного мита, встановлюються окремими законами. Ввезення товарів на митну територію України поза тарифними квотами здійснюється з оподаткуванням митом на загальних підставах.

Якщо імпорт товару є об'єктом антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, тарифні пільги (тарифні преференції) не встановлюються або зупиняються чи призупиняються, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Від оподаткування митом звільняються:

1) транспортні засоби комерційного призначення, що здійснюють регулярні міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів, а також предмети матеріально-технічного постачання і спорядження, паливо, продовольство та інше майно, необхідні для їх нормальної експлуатації на час перебування в дорозі, в пунктах проміжної зупинки, або придбані за кордоном у зв'язку з ліквідацією наслідків аварії (поломки) даних транспортних засобів;

2) предмети матеріально-технічного постачання та спорядження, паливо, сировина для промислової переробки, продовольство та інше майно, що вивозяться за межі митної території України для забезпечення виробничої діяльності українських та орендованих (зафрахтованих) українськими підприємствами і організаціями суден, які ведуть морський промисел, а також продукція їх промислу, що ввозиться на митну територію України;

3) валюта України, іноземна валюта, цінні папери та банківські метали;

4) товари, право власності на які набувається державою у випадках, передбачених Митним кодексом України та іншими законами України;

5) товари, що ввозяться в Україну або вивозяться з України для офіційного й особистого користування особами, які відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і законів України користуються правом ввезення в Україну та вивезення з України таких товарів зі звільненням від сплати мита;

6) товари, що ввозяться на митну територію України в рамках міжнародної технічної допомоги відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

7) товари, що походять з іншої території, за які було сплачено мито при первісному ввезенні на митну територію України, тимчасово, у тому числі з метою ремонту, вивозилися за її межі та знову ввозяться на митну територію України;

8) товари, що походять з митної території України, за які було сплачено мито при первісному вивезенні за межі цієї території, тимчасово ввозилися на цю територію та знову вивозяться за її межі;

9) документи та видання, які надсилаються в рамках міжнародного обміну до архівних установ, освітніх, наукових або культурних закладів, у тому числі бібліотек. Перелік цих установ та закладів визначається Кабінетом Міністрів України;

10) на період виконання робіт щодо підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему – товари (сировина, матеріали, устаткування та обладнання), що надходять в Україну в рамках міжнародної технічної допомоги, яка надається на безоплатній та безповоротній основі для подальшої експлуатації, підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації, перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС;

11) товари, включаючи продукцію, обладнання, устаткування, транспортні засоби та інші речі майнового характеру, призначені для виконання угоди про розподіл продукції, а також продукція, видобута у виключній (морській) економічній зоні України, що ввозяться на митну територію України при виконанні угоди про розподіл продукції, а також товари (крім майна та матеріальних цінностей, вартість яких була відшкодована інвестору компенсаційною продукцією і які перейшли у власність держави) та видобута продукція, що вивозяться інвестором з України відповідно до Закону України «Про угоди про розподіл продукції» та угоди про розподіл продукції;

12) архівні документи, придбані з метою внесення їх до Національного архівного фонду;

13) фармацевтична продукція, сполуки, що використовуються для її виготовлення, які не виробляються в Україні та класифікуються за товарними групами 28, 29, 30 УКТ ЗЕД, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України;

14) устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаюче обладнання і матеріали, засоби вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріали для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії за умови, що ці товари застосовуються платником

податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні. Перелік таких товарів із зазначенням кодів УКТ ЗЕД встановлюється Кабінетом Міністрів України;

15) техніка, устаткування, майно і матеріали, що ввозяться на митну територію України та вивозяться за межі цієї території, призначені для власного використання розвідувальними органами України;

16) матеріали, устаткування та комплектуючі, що використовуються для виробництва:

а) устаткування, що працює на відновлюваних джерелах енергії;

б) матеріалів, сировини, устаткування та комплектуючих, що будуть використовуватися у виробництві альтернативних видів палива або виробництві енергії з відновлюваних джерел енергії;

в) енергозберігаючого обладнання і матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів;

г) засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів;

д) матеріалів, сировини та устаткування, що будуть використовуватися у нанотехнологічних виробництвах або працювати з використанням нанотехнологій.

Зазначені у цьому пункті товари звільняються від оподаткування за умови, що вони застосовуються платником податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні. Перелік таких товарів із зазначенням кодів, згідно з УКТ ЗЕД, встановлюється Кабінетом Міністрів України;

17) технічні та транспортні засоби, зокрема самохідні сільськогосподарські машини, що працюють на біопаливі та класифікуються за кодами згідно з УКТ ЗЕД, визначеними статтею 7 Закону України «Про альтернативні види палива», якщо такі товари не виробляються в Україні. Порядок ввезення зазначених технічних та транспортних засобів, зокрема самохідних сільськогосподарських машин, визначається Кабінетом Міністрів України;

18) бланки книжок МДП та книжок (карнетів) А.Т.А., що переміщуються між національним гарантійним об'єднанням та іноземними гарантійними об'єднаннями, що є їх кореспондентами, або міжнародними організаціями.

19) з 1 січня 2013 року товари та/або предмети, оплачені за рахунок грантів (субгрантів), наданих відповідно до програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні, що виконуються відповідно до закону.

У випадку порушення вимог щодо цільового використання зазначених товарів та/або предметів платник податку зобов'язаний сплатити мито та пеню у порядку і розмірах, визначених Митним кодексом України;

20) продукція оборонного призначення, визначена такою згідно з пунктом 9 статті 1 Закону України «Про державне оборонне замовлення», що класифікується за такими групами, товарними позиціями та під категоріями УКТ ЗЕД:

3601, 3602; 3603 (тільки для ударних капсулів, детонаторів, що використовуються в оборонних цілях), 3604 90 00 00 (тільки для освітлювальних та сигнальних ракет, що використовуються в оборонних цілях);

8702–8705 (тільки для пасажирських та вантажних автомобілів звичайного типу, які використовуються в оборонних цілях та мають легку броню або обладнані з'ємною бронєю);

8710 00 00 00;

8802, 8803 (тільки для безпілотних літальних апаратів з озброєнням чи без озброєння, що використовуються в оборонних цілях, їх частини);

8804 (тільки для парашутів та інших пристроїв, призначених для десантування військовослужбовців та/або військової техніки);

групи 90 (тільки для біноклів, приладів нічного бачення, тепловізорів, захисних окулярів, телескопічних прицілів та інших оптичних пристроїв для військової зброї, якщо вони не поставлені разом із військовою зброєю, для якої вони призначені, інших оптичних, навігаційних та топографічних приладів та інструментів, що використовуються в оборонних цілях);

групи 93, крім включених до товарних позицій 9303–9304, а також 9305 (тільки призначених для виробів товарних позицій 9303–9304), 9306 90 90 00 та 9307.

Звільнюються від оподаткування особливими видами мита товари, зазначені у пунктах 6, 10, 19 частини першої статті 282, частинах першій та четвертій статті 287 Митного кодексу України.

У разі порушення підприємствами порядку цільового використання товарів, звільнених від оподаткування, або умов, за яких надається умовне повне або часткове звільнення від оподаткування митом, до цих підприємств, незалежно від притягнення їх посадових осіб до адміністративної відповідальності, передбаченої Митним кодексом України, застосовуються норми пункту 30.8 статті 30 та статті 123 Податкового кодексу України.

При ввезенні (пересиланні) на митну територію України товари, визначені відповідно до Закону України «Про гуманітарну допомогу» Комісією з питань гуманітарної допомоги при Кабінетові Міністрів України як гуманітарна допомога, звільнюються від оподаткування ввізним митом.

Гуманітарна допомога, що надається Україною, при її вивезенні за межі митної території України звільняється від сплати ввізного мита.

Товари (крім товарів для реалізації або використання з метою, безпосередньо не пов'язаною з провадженням підприємницької діяльності), що ввозяться на митну територію України на строк не менше ніж три роки іноземними інвесторами, відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування», з метою інвестування на підставі зареєстрованих договорів (контрактів) або як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу підприємства з іноземними

інвестиціями, звільняються від сплати ввізного мита. При відчуженні таких товарів раніше трьох років з часу зарахування їх на баланс ввізне мито сплачується на загальних підставах.

Наукове, лабораторне і дослідницьке обладнання, а також комплектуючі та матеріали, передбачені проектом наукового парку, зареєстрованого згідно із Законом України «Про наукові парки», що мюються на митну територію України науковим парком та партнерами наукового парку в межах реалізації такого проекту наукового парку, звільняються від сплати ввізного мита.

Перелік таких товарів із визначенням кодів, згідно з УКТ ЗЕД, та обсяги ввезення таких товарів визначаються Кабінетом Міністрів України.

Звільнення від сплати ввізного мита надається на весь строк реалізації проекту наукового парку, але не більше ніж на два роки для обладнання та не більше ніж на один рік для комплектуючих і матеріалів з дня затвердження зазначеного переліку та обсягів товарів.

Товари, що ввозяться на митну територію України на адресу Товариства Червоного Хреста України, його органів та місцевих організацій відповідно до Закону України «Про Товариство Червоного Хреста України» як гуманітарна чи добровісна допомога, звільняються від оподаткування ввізним митом.

Устаткування, обладнання та комплектуючі, а також матеріали, які не виробляються в Україні і ввозяться на митну територію України технологічними парками, їх учасниками та спільними підприємствами, що виконують проекти технологічних парків, для реалізації таких проектів технологічних парків, відповідно до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», оподатковуються ввізним митом на загальних підставах.

Нараховані суми ввізного мита не перераховуються до бюджету, а зараховуються на спеціальні рахунки технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств у порядку, встановленому Законом України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків».

При ввезенні на митну територію України від оподаткування митом звільняються:

- устаткування, обладнання та комплектуючі до них, матеріали, що не виробляються в Україні, які не є підакцизними товарами та ввозяться ініціаторами створення – суб'єктами господарювання, керуючими компаніями індустріальних парків для облаштування індустріальних парків;

- устаткування, обладнання та комплектуючі до них, що не виробляються в Україні та не є підакцизними товарами, які ввозяться учасниками індустріальних парків для здійснення господарської діяльності у межах індустріальних парків.

Переліки такого устаткування, обладнання та комплектуючих до них, матеріалів з визначенням їх кодів, згідно з УКТ ЗЕД, порядок та обсяги ввезення таких товарів визначаються Кабінетом Міністрів України.

Вивільнені кошти використовуються відповідними суб'єктами для.

- 1) облаштування індустріальних парків, у тому числі з використанням новітніх, енергозберігаючих технологій;
- 2) запровадження новітніх технологій, пов'язаних з господарською діяльністю у межах індустріальних парків;
- 3) збільшення випуску продукції та зменшення витрат за видами господарської діяльності, передбаченими цим Законом, у межах індустріальних парків;
- 4) здійснення науково-дослідної діяльності у межах індустріальних парків;
- 5) повернення кредитів та оплати інших запозичень, використаних на облаштування індустріальних парків та здійснення у їх межах господарської діяльності, а також для сплати відсотків за такими кредитами та запозиченнями.

Порушення вимог і умов, визначених у частинах першій – четвертій, шостій та восьмій цієї статті, тягне за собою виникнення обов'язку зі сплати ввізного мита та пені у строки та у порядку, визначених Митним кодексом України.

Звільняються від оподаткування ввізним митом складові (матеріали, вузли, агрегати, устаткування та комплектувальні вироби) (далі – товари), що ввозяться на митну територію України в митному режимі імпорту для використання у виробництві продукції оборонного призначення, визначеної згідно із законом, якщо замовником такої продукції є державний замовник, визначений Кабінетом Міністрів України, за кодами товарів відповідно до УКТ ЗЕД, наведеними ч. 8 ст. 287 Митного кодексу України.

Порядок ввезення та цільового використання товарів, зазначених у цій частині, визначається Кабінетом Міністрів України.

Зазначені у цій частині товари не звільняються від оподаткування ввізним митом, якщо вони мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або визнаної державою-агресором щодо України відповідно до законодавства, або ввозяться з території держави-окупанта (агресора) та/або з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

Тимчасово звільняються від оподаткування ввізним митом при ввезенні на митну територію України та поміщені в митний режим імпорту:

- до 1 січня 2018 року – товари, які у межах ратифікованих Верховною Радою України міжнародних договорів (угод) України з питань космічної діяльності щодо створення космічної техніки (включаючи агрегати, системи та їх комплектуючі для космічних комплексів, космічних ракет-носіїв, космічних апаратів та наземних сегментів космічних систем) ввозяться на митну територію України резидентами – суб'єктами космічної діяльності та класифікуються за такими кодами товарів згідно з УКТ ЗЕД: 2818 10, 2830 90 85 00, 2837, 2901, 2903, 2921, 2929, 2931 00 95 90, 3207 20, 3208, 3209, 3214, 3403, 3506, 3602 00 00 00, 3603 00, 3604, 3701, 3703, 3707, 3810, 3814 00, 3901, 3903, 3906, 3907, 3908 90 00 00, 3909, 3911, 3917, 3919, 3920, 3921, 3926, 4002, 4005, 4008, 4016, 4017 00 10 00, 4823 40 00 00, 4901, 4906 00 00 00, 5208, 5407, 5607, 5903, 5906, 5911 90 90, 6815 10, 6902, 7002, 7007 11 90 00, 7019, 7202, 7211, 7214, 7215, 7217, 7219, 7220, 7222, 7223 00, 7224–7226, 7228, 7229, 7304, 7407, 7409-7411, 7413 00, 7505, 7506, 7508, 7601, 7604–7608.

7616, 8101, 8102, 8104, 8105, 8108, 8112, 8307, 8412, 8414, 8421, 8471, 8473, 8479, 8482, 8483 30 80, 8501, 8504, 8506, 8507, 8517, 8523, 8526, 8529, 8532, 8533, 8536–8538, 8540–8544, 8547, 8803, 9014, 9015, 9023 00, 9026, 9027, 9030–9032, 9033 00 00 00, 9306 90 10 00. Порядок та обсяги ввезення зазначених товарів визначаються Кабінетом Міністрів України;

– до 1 січня 2019 року – техніка, обладнання, устаткування, що використовуються для реконструкції існуючих і будівництва нових підприємств з виробництва біопалив і для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів з метою споживання біопалив, які класифікуються за кодами УКТ ЗЕД, визначеними статтею 7 Закону України «Про альтернативні види палива», якщо такі товари не виробляються та не мають аналогів в Україні. Порядок ввезення зазначених товарів визначається Кабінетом Міністрів України;

до 1 січня 2017 року матеріали, вузли, агрегати та/або комплектуючі вироби, що ввозяться на митну територію України підприємствами вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу, у випадку якщо такі товари не виробляються в Україні. Зазначені у цьому підпункті товари звільняються від оподаткування за умови, що ці товари використовуються платниками податку для виробництва техніки та/або обладнання для агропромислового комплексу, визначених пунктом 1 частини першої статті 1 Закону України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу». Порядок ввезення, перелік зазначених підприємств та товарів з визначенням їх кодів, згідно з УКТ ЗЕД, встановлюються Кабінетом Міністрів України;

– до 1 січня 2018 року – устаткування (обладнання) та комплектуючі вироби до нього, що ввозяться суб'єктами господарювання виключно для реалізації інвестиційних проектів, схвалених відповідно до Закону України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», за умови, що зазначені товари:

а) не є підакцизними;

б) виготовлені не більше трьох років до моменту державної реєстрації інвестиційного проекту та не були у використанні;

в) не виробляються в Україні та не мають аналогів в Україні.

Порядок ввезення, перелік та обсяги зазначених товарів з визначенням їх кодів, згідно з УКТ ЗЕД, затверджуються Кабінетом Міністрів України разом із схваленням кожного окремого інвестиційного проекту.

Умове повне звільнення від оподаткування ввізним митом застосовується до товарів, поміщених у митні режими:

– транзиту;

– тимчасового ввезення на умовах, визначених додатками В.1–В.9, С, D до Конвенції про тимчасове ввезення та Митним кодексом України;

– митного складу;

- вільної митної зони;
- безмитної торгівлі;
- переробки на митній території України;
- знищення або руйнування.

Умовне повне звільнення від оподаткування вивізним митом застосовується до товарів, поміщених у митні режими:

- транзиту;
- тимчасового вивезення.

Умовне часткове звільнення від оподаткування ввізним митом застосовується до товарів (за винятком підакцизних та таких, до яких застосовується умовне повне звільнення) відповідно до положень Додатка Е до Конвенції про тимчасове ввезення та МКУ.

7.3. Податок на додану вартість

Податок на додану вартість (ПДВ) – загальнодержавний непряний податок, який нараховується та сплачується відповідно до Податкового кодексу України.

Для цілей оподаткування платником податку на додану вартість є:

- будь-яка особа, яка ввозить товари на митну територію України в обсягах, що підлягають оподаткуванню, та на яку покладається відповідальність за сплату податків у разі переміщення товарів через митний кордон України відповідно до Митного кодексу України;

- особа, на яку покладається дотримання вимог митних режимів, які передбачають повне або часткове умовне звільнення від оподаткування, у разі порушення таких митних режимів, встановлених митним законодавством;

- особа, яка використовує, у тому числі під час ввезення товарів на митну територію України, податкову пільгу не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям її надання згідно із Податковим кодексом України, а також будь-які інші особи, які використовують податкову пільгу, яку для них не призначено;

- особа, яка проводить операції з постачання конфіскованого майна, знахідок, скарбів, майна, визнаного безхазяйним, майна, за яким не звернувся власник до кінця терміну зберігання, та майна, що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходить у власність держави.

Об'єктом оподаткування є операції платників податку з:

- ввезення товарів на митну територію України;
- вивезення товарів за межі митної території України.

З метою оподаткування цим податком до операцій з ввезення товарів на митну територію України та вивезення товарів за межі цієї території прирівнюються поміщення товарів у будь-який митний режим, визначений Митним кодексом України.

Не є об'єктом оподаткування операції з:

- ввезення на митну територію України, вивезення за межі цієї території незалежно від обраного митного режиму товарів, митна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро;

- ввезення на митну територію України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро у несупроводжуваному багажі, міжнародних поштових відправленнях на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одній депеші від одного відправника, міжнародних експрес-відправленнях на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника;

- ввезення на митну територію України товарів фізичними особами в обсягах, що не підлягають оподаткуванню, відповідно до Митного кодексу України;

- ввезення на митну територію України валютних цінностей (у тому числі національної та іноземної валюти), банківських металів, банкнот та монет НБУ, за винятком тих, що використовуються для нумізматичних цілей, базою оподаткування яких є продажна вартість.

Датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення товарів на митну територію України є дата подання митної декларації для митного оформлення.

Датою виникнення податкових зобов'язань за експортом товарів є дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України, оформлена відповідно до вимог митного законодавства.

Базою оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України, є договірна (контрактна) вартість, але не нижче митної вартості цих товарів, визначеної відповідно до Митного кодексу, з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті і входять до ціни товарів.

База оподаткування для товарів, що вивозяться, визначається, виходячи з їх договірної (контрактної) вартості, але не нижче ніж звичайні ціни, визначені відповідно до Податкового кодексу.

За основною ставкою 20 % оподатковуються операції з ввезення товарів на митну територію України, крім операцій, що не є об'єктом оподаткування, звільнених від оподаткування, та операцій, до яких застосовується нульова ставка та 7 %.

За ставкою 7 % оподатковуються операції з ввезення:

- лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів, а також медичних виробів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

- лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань, дозвіл на проведення яких надано центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

За ставкою 0 % оподатковуються операції з вивезення товарів за межі митної території України:

- у митному режимі експорту;
- у митному режимі реекспорту, якщо такому режиму передував режим імпорту;
- у митному режимі безмитної торгівлі;
- у митному режимі вільної митної зони.

Товари вважаються вивезеними за межі митної території України, якщо таке вивезення підтверджене в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, митною декларацією, оформленою відповідно до вимог Митного кодексу України.

Під час вивезення товарів податок на додану вартість у митній декларації не нараховується.

Сума ПДВ обчислюється за формулою:

$$\text{ПДВ} = (B + C_m + C_a) \cdot P / 100, \quad (7.3)$$

де ПДВ – сума ПДВ, грн;

B – договірна (контрактна) вартість, але не менша ніж митна вартість, грн;

C_m – сума мита (ввізне, спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне, сезонне), грн;

C_a – сума акцизного податку, грн;

P – ставка ПДВ, %.

Під час нарахування ПДВ, що підлягає сплаті, до бази оподаткування не включаються суми мита та акцизного податку, які не підлягають сплаті (нараховані умовно) внаслідок застосування податкових пільг.

Якщо ПДВ нараховується умовно, то до бази оподаткування включаються всі суми мита та акцизного податку, у тому числі нараховані умовно.

Звільняються від оподаткування операції з везення окремих товарів (крім підакцизних):

- продуктів дитячого харчування та товарів дитячого асортименту для немовлят за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

- технічних та інших засобів реабілітації, товарів спеціального призначення для інвалідів та інших пільгових категорій населення за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

- легкових автомобілів для інвалідів уповноваженому органу виконавчої влади з їх оплатою за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів та коштів фондів загальнообов'язкового державного страхування;

- предметів культового призначення, богослужбової літератури;

- приладів, обладнання, матеріалів науковим установам та науковим організаціям, вищим навчальним закладам III–IV рівнів акредитації, внесеним до Державного реєстру наукових організацій, яким надається підтримка держави;

- періодичних видань друкованих засобів масової інформації та книжок (крім видань еротичного характеру), учнівських зошитів, підручників та навчальних посібників вітчизняного виробництва, словників українсько-іноземної або іноземно-української мови;

- трамвайних вагонів, тролейбусів, автобусів у державну або комунальну власність відповідних територіальних громад;
 - товарів, що використовуються для потреб літакобудівної промисловості.
- Також звільняються від оподаткування операції з ввезення:
- товарів, передбачених для власних потреб дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав і представництв міжнародних організацій в Україні, а також для використання особами з числа дипломатичного персоналу;
 - товарів морського промислу, видобутих (виловлених, вироблених) українськими суднами;
 - культурних цінностей, виготовлених 50 і більше років тому,
 - майна як міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до міжнародних договорів України, а також як гуманітарної допомоги, наданої згідно з нормами Закону України «Про гуманітарну допомогу»;
 - устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаючого обладнання і матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріалів для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії;
 - племінних чистопородних тварин, племінних (генетичних) ресурсів суб'єктами спеціального режиму оподаткування;
 - дорогоцінних металів, які надходять НБУ;
 - природного газу, який надходить ПАТ «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»;
 - відходів та брухту чорних і кольорових металів, а також паперу та картону для утилізації (макулатури та відходів) товарної позиції 4707 згідно з УКТЗЕД. Перелік таких відходів та брухту чорних і кольорових металів затверджуються Кабінетом Міністрів України;
 - товарів, які не виробляються в Україні, для використання у власній виробничій діяльності з виготовлення книжкової продукції;
 - техніки, обладнання, устаткування, що використовуються для реконструкції існуючих і будівництва нових підприємств з виробництва біопалива і для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів з метою споживання біопалива, якщо такі товари не виробляються та не мають аналогів в Україні, а також технічних та транспортних засобів, у тому числі самохідних сільськогосподарських машин, що працюють на біопаливі, якщо такі товари не виробляються в Україні;
 - необроблених шкур та чиненої шкіри без подальшої обробки (товарні позиції 4101–4103, 4301);
 - автомобілів швидкої медичної допомоги товарної позиції 8703, які призначені для використання закладами охорони здоров'я;
 - інших товарів відповідно до Податкового кодексу та міжнародних договорів України.

7.4. Акцизний податок

Акцизний податок – загальнодержавний непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених Податковим кодексом України як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції).

Платниками акцизного податку є:

– особа – суб'єкт господарювання, яка ввозить підакцизні товари (продукцію) на митну територію України;

– фізична особа – резидент або нерезидент, яка ввозить підакцизні товари (продукцію) на митну територію України в обсягах, що підлягають оподаткуванню, відповідно до Митного кодексу України;

– особа, яка реалізує конфісковані підакцизні товари (продукцію), підакцизні товари (продукцію), визнані безхазяйними, підакцизні товари (продукцію), за якими не звернувся власник до кінця терміну зберігання, та підакцизні товари (продукцію), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави, якщо ці товари (продукція) підлягають реалізації (продажу) в установленому законодавством порядку;

– особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження підакцизні товари (продукцію), що були ввезені на митну територію України із звільненням від оподаткування до закінчення терміну, визначеного законом;

– особа, на яку покладається обов'язок дотримання вимог митних режимів, які передбачають звільнення від оподаткування, у разі порушення таких вимог;

– особа, на яку під час здійснення операцій з підакцизними товарами (продукцією), які не підлягають оподаткуванню або звільнюються від оподаткування, або на які встановлено нульову ставку податку, покладається виконання умов щодо цільового використання підакцизних товарів (продукції) в разі порушення таких умов.

Об'єктами оподаткування акцизним податком є операції з:

– ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України;

– реалізації конфіскованих підакцизних товарів (продукції), підакцизних товарів (продукції), визнаних безхазяйними, підакцизних товарів (продукції), за якими не звернувся власник до кінця терміну зберігання, та підакцизних товарів (продукції), що на законних підставах переходять у власність держави;

– реалізації або передачі у володіння, користування чи розпорядження підакцизних товарів (продукції), що були ввезені на митну територію України із звільненням від оподаткування до закінчення терміну, визначеного законом.

Перелік підакцизних товарів визначається Податковим кодексом України.

До таких товарів належать:

– спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво;

– тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну;

– нафтопродукти, скраплений газ;

– автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли.

Операції, які не підлягають оподаткуванню:

– вивезення (експорту) підакцизних товарів (продукції) за межі митної території України. Товари (продукція) вважаються вивезеними (експортованими) платником податку за межі митної території України, якщо їх вивезення (експортування) засвідчене належно оформленою митною декларацією;

– ввезення на митну територію України раніше експортованих підакцизних товарів (продукції), у яких виявлено недоліки, що перешкоджають реалізації цих товарів на митній території країни імпортера, для їх повернення експортеру. Такі підакцизні товари (продукція) ввозяться їх продавцем (експортером) без подальшої реалізації на митній території України.

Ставки акцизного податку встановлюються Податковим кодексом України:

- специфічні – у грошовому розмірі за одиницю виміру товару;
- адвалорні – у відсотках до бази оподаткування;
- специфічні та адвалорні одночасно.

База оподаткування акцизним податком.

1. У разі обчислення податку із застосуванням специфічних ставок – величина товарів, визначена в одиницях виміру ваги, об'єму, кількості товару (продукції), об'єму циліндрів двигуна автомобіля або в інших натуральних показниках.

2. У разі обчислення податку із застосуванням адвалорних ставок – вартість товарів (продукції) за встановленими імпортером максимальними роздрібними цінами на товари (продукцію), які він імпортує, без податку на додану вартість та з урахуванням акцизного податку.

3. У разі обчислення податку із застосуванням одночасно специфічних та адвалорних ставок – база, визначена відповідно до пунктів 1 та 2.

Датою виникнення податкових зобов'язань при ввезенні підакцизних товарів (продукції) на митну територію України є дата подання органу доходів і зборів митної декларації для митного оформлення або дата нарахування такого податкового зобов'язання органом доходів і зборів у визначених законодавством випадках.

1. За встановлення специфічної ставки акцизний податок розраховується за такою формулою:

$$Ca_1 = H \cdot A \cdot K_v, \quad (7.4)$$

де Ca_1 – сума акцизного податку, грн,

H – кількість товару у фізичних одиницях виміру, встановлених Податковим кодексом України;

A – специфічна ставка акцизного податку;

K_v – валютний (обмінний) курс НБУ. Якщо специфічна ставка акцизного податку встановлена в гривні, $K_v = 1$.

2. За встановлення адвалорної ставки акцизний податок розраховується за такою формулою:

$$Ca_2 = B \cdot K \cdot A / 100, \quad (7.5)$$

де Ca , – сума акцизного податку, грн;

B – вартість одиниці товару (продукції) за встановленими імпортером максимальними роздрібними цінами на товар (продукцію), який він імпортує, *без податку на додану вартість* та з урахуванням акцизного податку;

K – кількість ввезеного товару в одиницях виміру, на які встановлено максимальну роздрібну ціну;

A – ставка акцизного податку, %.

Максимальна роздрібна ціна (МРЦ) встановлюється імпортером на товари (продукцію), які він імпортує, шляхом декларування. Декларація про максимальні роздрібні ціни подається до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику та доводиться ним до органів доходів і зборів.

МРЦ встановлюється імпортером за одиницю виміру товару, наприклад, 8,25 грн за 1 пачку (20 шт.) цигарок. У складі МРЦ є всі належні податки, у тому числі ПДВ. Тобто:

$$\text{МРЦ} = B + \text{ПДВ} = B + B \cdot Cп/100 = B \cdot (1 + Cп/100). \quad (7.6)$$

Таким чином:

$$B = \text{МРЦ}/(1 + Cп/100), \quad (7.7)$$

де B – вартість одиниці товару (продукції) за встановленими імпортером максимальними роздрібними цінами на товар (продукцію), який він імпортує, *без податку на додану вартість* та з урахуванням акцизного податку;

МРЦ – максимальна роздрібна ціна;

ПДВ – сума податку на додану вартість у складі МРЦ;

$Cп$ – ставка податку на додану вартість.

За ставки ПДВ 20 %:

$$B = \text{МРЦ}/1,2. \quad (7.8)$$

3. За встановлення специфічної та адвалорної ставки одночасно сума податкового зобов'язання обчислюється додаванням сум, обчислених окремо за кожною ставкою, за формулою:

$$Ca = Ca_1 + Ca_2, \quad (7.9)$$

де Ca – податкове зобов'язання з акцизного податку;

Ca_1 – сума акцизного податку, обчислена за специфічною ставкою;

Ca_2 – сума акцизного податку, обчислена за адвалорною ставкою.

Під час визначення суми акцизного податку на сигарети застосовується встановлене Податковим кодексом мінімальне акцизне податкове зобов'язання у гривнях (специфічна ставка).

За визначення податкового зобов'язання на сигарети одного найменування сума акцизного податку, обчислена одночасно за встановленими адвалорною та специфічною ставками акцизного податку, не має бути меншою встановленого

Податковим кодексом мінімального акцизного податкового зобов'язання. Якщо розрахована сума податкового зобов'язання (Са) виявляється меншою за мінімальне акцизне зобов'язання, до нарахування приймається мінімальне зобов'язання.

Мінімальне акцизне податкове зобов'язання безпосередньо приймається до нарахування у випадках, коли максимальні роздрібні ціни не встановлюються через те, що тютюнові вироби не призначені для продажу на території України. Так, наприклад, розраховується розмір забезпечення (гарантії) сплати акцизного податку, за транзиту тютюнових виробів.

Марка акцизного податку – спеціальний знак для маркування алкогольних напоїв та тютюнових виробів, який підтверджує сплату акцизного податку, легальність ввезення та реалізації на території України цих виробів. Маркуванню підлягають усі алкогольні напої з вмістом спирту етилового понад 8,5 % об'ємних одиниць. Алкогольні напої в ємностях місткістю більше ніж 5 л не підлягають маркуванню.

Ввезення на митну територію України, зберігання, транспортування, прийняття на комісію з метою продажу та продаж на митній території України не маркованих в установленому порядку алкогольних напоїв та тютюнових виробів забороняються.

Під час ввезення на митну територію України алкогольних напоїв і тютюнових виробів платники податку зобов'язані забезпечити їх маркування акцизними марками. З цією метою придбані марки акцизного податку тимчасово вивозяться з митної території України і зворотню ввозяться у складі маркованої продукції. Акцизний податок при цьому сплачується під час придбання акцизних марок.

Митне оформлення маркованої продукції за поданою митною декларацією здійснюється на лідставі примірника заявки розрахунку кількості марок акцизного податку з відміткою податкового органу про сплату сум податку в повному обсязі. У разі потреби під час митного оформлення здійснюється доплата акцизного податку

При ввезенні алкогольних напоїв у ємностях, які не підлягають маркуванню, податок сплачується під час митного оформлення.

Особливості оподаткування нафтопродуктів, що ввозяться в Україну як сировина для хімічної промисловості. Легкі дистилляти (код 2710 11 11 00 згідно з УКТЗЕД) та важкі дистилляти (код 2710 19 31 30 згідно з УКТЗЕД) можуть ввозитися в Україну як сировина для виробництва етилену без сплати акцизного податку. Нафтопродукти (коди 2710 11 11 00, 2710 11 15 00, 2710 11 21 00, 2710 19 11 00, 2710 19 15 00, 2710 19 25 00, 2710 19 29 00 згідно з УКТЗЕД) можуть ввозитися в Україну як сировина для виробництва у хімічній промисловості без сплати акцизного податку.

Для ввезення цих нафтопродуктів виробник (векселедавець) оформлює авальований податковий вексель на суму акцизного податку з терміном платежу не більше ніж 90 календарних днів. Один примірник векселя подається до органу

доходів і зборів за місцезнаходженням виробника (векселедержатель), другий – органу доходів і зборів, яким здійснюється митне оформлення зазначених товарів, третій залишається у векселедавця.

Для погашення податкового векселя векселедержателю подається довідка векселедавця про цільове використання нафтопродуктів. Копія цієї довідки подається органу доходів і зборів.

Порядок випуску, обігу та погашення векселів, перелік підприємств-виробників та квоти на ввезення нафтопродуктів як сировини встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Контроль за цільовим використанням нафтопродуктів як сировини без сплати акцизного податку здійснюється органами доходів і зборів.

Звільнення від оподаткування акцизним податком. Операції з підакцизними товарами, які звільнюються від оподаткування:

– ввезення підакцизних товарів з-за меж митної території України на її митну територію, якщо при цьому, згідно із законом, не справляється податок на додану вартість у зв'язку з розміщенням товарів у митних режимах: реімпорту, транзиту, тимчасового ввезення, митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі, переробки на митній території, знищення або руйнування, відмови на користь держави. За порушення умов митних режимів, що передбачають повне або часткове звільнення від оподаткування, особа, відповідальна за дотримання режиму, зобов'язана обчислити та сплатити суму податкового зобов'язання. Якщо у зазначених випадках митним законодавством України передбачається вимога щодо здійснення заходів гарантування, то така вимога встановлюється і для цілей акцизного податку. Податок справляється, якщо у подальшому щодо таких товарів виникають зобов'язання зі сплати ПДВ;

– реалізації безпосередньо вітчизняними виробниками алкогольних напоїв і тютюнових виробів магазинам безмитної торгівлі;

– ввезення на митну територію України підакцизних товарів, що використовуються як сировина для виробництва підакцизних товарів (крім виробництва нафтопродуктів), за умови пред'явлення органу доходів і зборів ліцензії на право виробництва;

– ввезення акредитованими державними випробувальними лабораторіями та/або суб'єктами господарювання, які мають ліцензії на виробництво тютюнових виробів, еталонних (моніторингових) чи тестових зразків тютюнових виробів (не призначених для продажу в роздріб) для проведення досліджень чи випробувань (калібрування лабораторного обладнання, проведення дегустацій, вивчення фізико-хімічних показників, дизайну);

– безоплатної передачі для знищення підакцизних товарів, конфіскованих за рішенням суду та таких, що перейшли у власність держави внаслідок відмови власника, якщо вони не підлягають реалізації в установленому законодавством порядку;

– ввезення підакцизних товарів на митну територію України, призначених для офіційного (службового) користування дипломатичними представництвами іноземних держав, консульськими установами іноземних держав та для особистого використання членами дипломатичних представництв іноземних держав, консульських установ іноземних держав, виходячи з принципу взаємності щодо кожної окремої держави. У разі реалізації на митній території України підакцизних товарів (продукції), що були ввезені із звільненням від оподаткування за вказаних підстав, податок сплачується особами, які реалізують або передають у володіння, користування чи розпорядження такі підакцизні товари, не пізніше дати такої реалізації одночасно із сплатою ПДВ за ставками, що діють на момент подання митної декларації під час ввезення підакцизних товарів;

– ввезення на митну територію України підакцизних товарів (крім алкогольних напоїв і тютюнових виробів) як міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до міжнародних договорів України, або як гуманітарної допомоги, наданої згідно з нормами Закону України «Про гуманітарну допомогу»;

– ввезення (пересилання) громадянами на митну територію України товарів у випадках, встановлених митним законодавством;

– ввезення товарів, що надходять на митну територію України відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, якщо звільнення від оподаткування передбачено такими договорами;

– інші товари, щодо яких законодавством установлюються пільги в обкладенні акцизним податком.

7.5. Справляння митних платежів

У разі ввезення товарів на митну територію України суми митних платежів підлягають сплаті до Державного бюджету України платником податків до або на день подання органу доходів і зборів митної декларації для митного оформлення.

За вивезення товарів з митної території України вивізне мито має бути сплачене не пізніше дня прийняття органом доходів і зборів митної декларації для митного оформлення.

За зміни митного режиму митні платежі повинні бути сплачені не пізніше дня впуску товарів у наступному митному режимі.

Терміни сплати митних платежів в інших випадках визначаються Митним та Податковим кодексами України.

За наявності обставин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, на підставі письмової заяви платника податків центральний орган виконавчої алади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, чи визначений нею орган доходів і зборів можуть відстрочити або розстрочити сплату митних платежів. Порядок надання розстрочення та

відстрочення сплати митних платежів затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Розстроченням, відстроченням грошових зобов'язань або податкового боргу є перенесення термінів сплати платником податків його грошових зобов'язань або податкового боргу під проценти, розмір яких дорівнює розміру пені, визначеному Податковим кодексом України.

Платник податків, який звертається до контролюючого органу із заявою про розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань, вважається таким, який узигодив суму такої грошового зобов'язання.

Суми митних платежів підлягають сплаті до державного бюджету платником податків безпосередньо на казначейські рахунки органів доходів і зборів. Ці суми сплачуються у безготівковій формі через фінансову установу або в готівковій формі через касу органу доходів і зборів чи фінансової установи.

Митні платежі сплачуються у валюті України. В окремих випадках, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, митні платежі можуть бути сплачені в іноземній валюті за курсом, встановленим НБУ, що діє на день подання митної декларації, а якщо обов'язок із сплати митних платежів не пов'язаний з поданням митної декларації, – на день фактичної сплати.

Кошти, що надійшли на рахунки органів доходів і зборів, обліковуються на картках – особових рахунках платників податків і вважаються авансовими платежами (передоплатою). Авансові платежі не вважаються митними платежами і не перераховуються до державного бюджету, доки платник податків не зробить розпорядження про це (зокрема, шляхом подачі митної декларації) га доки не будуть виконані відповідні митні формальності. З моменту початку виконання таких формальностей кошти авансових платежів у сумі, на яку зроблено розпорядження, не підлягають використанню на будь-які інші цілі (блокуються). У разі відмови від завершення митних формальностей цим коштам повертається статус авансових платежів.

Повернення коштів авансових платежів здійснюється за заявою платника податків у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. Відсотки на суму коштів, унесених як авансові платежі, не нараховуються. Авансові платежі, що перебувають на рахунку органу доходів і зборів без розпорядження про використання протягом 1 095 днів з дня їх внесення, підлягають перерахуванню до державного бюджету.

На вимогу платника податків орган доходів і зборів зобов'язаний надати йому письмову інформацію про використання коштів, унесених ним як авансові платежі. У разі незгоди платника податків з інформацією органу доходів і зборів здійснюється спільна звірка використання зазначених коштів. Результати такої звірки оформлюються актом встановленої форми, один примірник акта звірки надається платнику податків.

Перерахування сум митних платежів до Державного бюджету України із казначейських рахунків органу доходів і зборів здійснюється цим органом доходів і зборів після завершення відповідних митних формальностей. Порядок обліку та перерахування до державного бюджету сум митних платежів визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

На вимогу платника податків органи доходів і зборів зобов'язані видати письмове підтвердження сплати митних платежів.

Митні платежі вважаються сплаченими:

- у разі здійснення особою, відповідальною за сплату митних платежів, розпорядження про використання коштів авансових платежів з моменту закінчення митного оформлення або списання коштів з авансового рахунку під час перерахування їх до бюджету (у випадках, не пов'язаних з митним оформленням);

- у разі сплати коштів безпосередньо до державного бюджету у випадках, визначених законодавством України, з моменту списання коштів з рахунку платника податків у банку або внесення готівкових коштів у касу банку;

- з моменту сплати гарантом коштів до державного бюджету в рахунок сплати митних платежів;

- з моменту списання коштів, що перебували у грошовій заставі, з відповідного рахунку органу доходів і зборів під час перерахування цих коштів до державного бюджету у рахунок сплати митних платежів;

- з моменту настання інших обставин, визначених Податковим кодексом України.

Обов'язок із сплати митних платежів припиняється:

- після сплати митних платежів у повному обсязі;

- якщо товари до їх випуску виявилися знищеними або безповоротно втраченими внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, а також внаслідок природних втрат;

- якщо товари знищуються, передаються у власність держави або конфіскуються.

7.6. Стягнення митних платежів

У випадках, встановлених Податковим кодексом України, зокрема, після завершення митного оформлення товарів та їх випуску, якщо внаслідок перевірки митної декларації чи за результатами документальної перевірки виявляються факти несплати або неповної сплати митних платежів, органи доходів і зборів зобов'язані самостійно визначити платнику податків податкові зобов'язання.

Якщо сума грошового зобов'язання розраховується контролюючим органом, платник податків не несе відповідальності за своєчасність, достовірність і повноту вихарування такої суми, проте має право оскаржити зазначену суму в порядку,

встановленому законодавством. При цьому платник податків несе відповідальність за своєчасне та повне погашення узгодженого грошового зобов'язання, у тому числі штрафних санкцій, і, у встановлених законодавством випадках, зобов'язаний самостійно розрахувати і сплатити пеню.

У разі скасування, зміни, за результатами документальної перевірки, рішень, прийнятих органами доходів і зборів щодо класифікації товарів або коригування заявленої митної вартості товарів, дії, вчинені підприємством на виконання таких рішень, не тягнуть за собою застосування штрафних (фінансових) санкцій, нарахування пені. Виняток становлять випадки, коли зазначені рішення були прийняті на підставі поданих підприємством недостовірних документів, недостовірної інформації або внаслідок ненадання підприємством усієї наявної у нього інформації, необхідної для прийняття зазначених рішень, що суттєво вплинуло на їхній характер.

Загальний строк давності становить 1095 днів після випуску товарів. Якщо протягом зазначеного строку орган доходів і зборів не визначає суму грошових зобов'язань, платник податків вважається вільним від такого грошового зобов'язання, а спір стосовно нього не підлягає розгляду в адміністративному або судовому порядку. Винятки із загального строку давності встановлені Податковим кодексом України.

У разі несплати або неповної сплати митних платежів у встановлений термін такі платежі стягуються з осіб, відповідальних за їх сплату, в порядку та терміни, визначені Податковим кодексом України.

Стягнення митних платежів не здійснюється, якщо розмір несплачених сум митних платежів з товарів, зазначених в одній митній декларації, становить менше ніж 20 грн та в інших випадках, встановлених Податковим кодексом України.

Податковий борг – сума узгодженого грошового зобов'язання (з урахуванням штрафних санкцій за їх наявності), але не сплаченого платником податків у встановлений термін, а також пеня, нарахована на суму такого грошового зобов'язання.

Органами стягнення є органи державної податкової служби, які уповноважені здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу. Органи доходів і зборів, в межах наданих повноважень, взаємодіють з податковими органами.

Податкове повідомлення-рішення – це письмове повідомлення органу доходів і зборів про обов'язок платника податків сплатити суму грошового зобов'язання, визначену органом доходів і зборів. Цей документ приймається керівником органу доходів і зборів або особою, яка виконує його обов'язки, протягом десяти робочих днів з дня, наступного за днем вручення або надіслання підприємству акта про результати перевірки. За наявності заперечень підприємства до цього акта рішення приймається протягом трьох робочих днів, наступних за днем розгляду заперечень і надання (надсилання) письмової відповіді підприємству.

Податкові повідомлення-рішення мають бути складені у письмовій формі, відповідним чином підписані та завірені печаткою органу доходів і зборів. Цей документ містить:

- найменування органу доходів і зборів та його місцезнаходження;
- найменування платника податків та його місцезнаходження;
- підставу для нарахування податкового зобов'язання органом доходів і зборів;
- посилення на норму закону, відповідно до якої був зроблений розрахунок;
- суму грошового зобов'язання, що має сплатити платник податку;
- граничні терміни сплати грошового зобов'язання;
- попередження про наслідки несплати грошового зобов'язання в установлений термін;
- граничні терміни, передбачені для оскарження податкового повідомлення-рішення.

До податкового повідомлення-рішення додається розрахунок податкового зобов'язання та штрафних (фінансових) санкцій. Форма та порядок надіслання податкового повідомлення-рішення і розрахунку грошового зобов'язання визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Податкове повідомлення-рішення надсилається окремо за кожним податком разом із штрафними санкціями, передбаченими Податковим кодексом, або лише із штрафними санкціями. Такий документ вважається надісланим (врученим) платнику податків, якщо його передано посадовій особі такого платника податків під розписку або надіслано листом з повідомленням про вручення.

Податкове повідомлення-рішення може бути оскаржене в адміністративному або судовому порядку.

Процедура адміністративного оскарження вважається досудовим порядком вирішення спору. Не підлягає оскарженню грошове зобов'язання, самостійно визначене платником податків.

Якщо платник податків вважає, що орган доходів і зборів неправильно визначив суму грошового зобов'язання або прийняв будь-яке інше рішення, що суперечить законодавству, платник податків має право звернутися до контролюючого органу вищого рівня із скаргою про перегляд цього рішення. Контролюючим органом вищого рівня для органів доходів і зборів є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Скарга подається у письмовій формі протягом 10 календарних днів, що настають за днем отримання платником податків податкового повідомлення-рішення. У разі потреби до скарги додаються копії документів, розрахунки та докази, які платник податків вважає за потрібне надати. Вимоги до оформлення скарги, порядок подання та розгляду скарг встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Платник податків одночасно з поданням скарги зобов'язаний письмово повідомити орган доходів і зборів, яким визначено суму грошового зобов'язання, про оскарження податкового повідомлення-рішення.

Скарга, подана у встановленому порядку, зупиняє виконання платником податків грошових зобов'язань, визначених у податковому повідомленні-рішенні. Протягом терміну від дня подання скарги до дня закінчення процедури адміністративного оскарження сума грошового зобов'язання, що оскаржується, вважається неузгодженою.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, зобов'язаний прийняти вмотивоване рішення за розглядом скарги протягом 20 календарних днів, наступних за днем отримання скарги. Він має право прийняти рішення про продовження терміну розгляду скарги платника податків понад 20 днів, але не більше 60 календарних днів, та зобов'язаний письмово повідомити про це платника податків до закінчення 20-денного терміну. Рішення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, прийняте за розглядом скарги, є остаточним і не підлягає подальшому адміністративному оскарженню, але може бути оскаржене в судовому порядку.

Процедура адміністративного оскарження закінчується:

– днем, наступним за останнім днем терміну, передбаченого для подання скарги на податкове повідомлення-рішення, якщо така скарга не була подана у зазначений термін;

– днем отримання платником податків рішення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику за розглядом скарги;

– днем звернення платника податків до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику або визначеного органу доходів і зборів із заявою про розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань, що оскаржувались.

День закінчення процедури адміністративного оскарження вважається днем узгодження грошового зобов'язання платника податків.

Процедура оскарження в судовому порядку. З урахуванням строків давності платник податків має право оскаржити у суді податкове повідомлення-рішення про нарахування грошового зобов'язання у будь-який момент після його отримання. Таке повідомлення-рішення, оскаржене в судовому порядку, не підлягає адміністративному оскарженню.

За звернення платника податків до суду з позовом щодо визнання недійсним податкового повідомлення-рішення грошове зобов'язання вважається неузгодженим до дня набрання рішенням суду законної сили.

Терміни сплати податкового зобов'язання. За визначення грошового зобов'язання органом доходів і зборів у зв'язку з порушенням платником податків податкового законодавства останній зобов'язаний сплатити нараховану суму

протягом 10 календарних днів, що настають за днем отримання податкового повідомлення-рішення, крім випадків, коли протягом цього терміну такий платник податків розпочинає процедуру оскарження.

У разі оскарження повідомлення-рішення платник податків зобов'язаний самостійно погасити узгоджену суму грошового зобов'язання, а також пеню та штрафні санкції протягом 10 календарних днів, наступних за днем узгодження такого зобов'язання.

Штрафні санкції. Фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування встановлюється Податковим кодексом України та іншими законами. Фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та пені.

Штрафна санкція (фінансова санкція, штраф) – плата, що справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового та іншого законодавства.

Застосування штрафних санкцій не звільняє платників податків від обов'язку сплатити до бюджету належні суми податків та зборів, а також від застосування до них інших заходів, передбачених Податковим кодексом України.

За вчинення платником податків двох або більше порушень законів з питань оподаткування штрафні санкції застосовуються за кожне вчинене порушення окремо. За одне податкове правопорушення може застосуватися лише один вид штрафної санкції, передбаченої ПКУ та іншими законами України.

У разі застосування штрафних санкцій до платника податків надсилаються (вручаються) податкові повідомлення-рішення.

Неподання або несвоєчасне подання митної декларації платником податків або іншими особами, зобов'язаними нараховувати та сплачувати митні платежі, тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі 170 грн за кожне таке неподання або несвоєчасне подання. Ті самі дії, вчинені платником податків, до якого протягом року було застосовано штраф за таке порушення, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 1 020 гривень за кожне таке неподання або несвоєчасне подання.

Платник податків, який самостійно виявляє факт заниження податкового зобов'язання, має сплатити суму недоплати та штраф у розмірі 3 % такої суми, а також надіслати органу доходів і зборів уточнюючий розрахунок податкового зобов'язання. Платник податків під час проведення документальних планових та позапланових виїзних перевірок не має права подавати уточнюючі розрахунки.

Якщо контролюючий орган самостійно визначає суму податкового зобов'язання у зв'язку з порушенням платником податків податкового законодавства, на останнього накладається штраф у розмірі 25 % визначеної суми. За повторного протягом 1095 днів визначення контролюючим органом суми податкового зобов'язання з визначеного податку на платника податків накладається штраф у розмірі 50 % суми нарахованого зобов'язання.

Якщо платник податків не сплачує узгоджену суму грошового зобов'язання протягом термінів, встановлених законодавством, він притягується до відповідальності у вигляді штрафу у таких розмірах:

– за затримки до 30 календарних днів включно, наступних за останнім днем терміну сплати суми грошового зобов'язання, – 10 % погашеної суми податкового боргу;

– за затримки понад 30 календарних днів, наступних за останнім днем терміну сплати суми грошового зобов'язання, – 20 % погашеної суми податкового боргу.

Терміни застосування, сплата, стягнення та оскарження сум штрафних санкцій здійснюються у порядку, визначеному для сплати, стягнення та оскарження сум грошових зобов'язань. Суми штрафних санкцій зараховуються до бюджетів до яких, згідно із законом, зараховуються відповідні податки та збори.

Пеня – сума коштів у вигляді відсотків, нарахованих на суму податкового боргу, не сплаченого у встановлені законодавством терміни (на суму узгодженого грошового зобов'язання з урахуванням суми штрафних санкцій за їх наявності та без урахування суми пені).

За загальним правилом пеня нараховується від першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного терміну сплати митних платежів. Особливості визначення термінів для цілей обчислення пені в окремих випадках встановлені Митним та Податковим кодексами.

За самостійного нарахування суми грошового зобов'язання платником податків пеня нараховується із розрахунку 120 % річних облікової ставки НБУ, діючої на день виникнення податкового боргу або на день його (його частини) погашення, залежно від того, яка з величин таких ставок є більшою, за кожний календарний день прострочення у його сплаті.

У разі виявлення заниження податкового зобов'язання на суму такого заниження та за весь період заниження нараховується пеня із розрахунку 120 % річних облікової ставки НБУ, діючої на день заниження податкового зобов'язання, за кожний календарний день прострочення у сплаті податкового боргу.

Пеня не нараховується:

– протягом додаткових (понад 20 днів) термінів розгляду скарги центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику у порядку адміністративного оскарження податкового повідомлення-рішення;

– коли платник податків самостійно виявляє факт заниження податкового зобов'язання та погашає його, якщо таке заниження виникло внаслідок порушення умов, за яких надавалося звільнення (умовне звільнення) від оподаткування під час ввезення товарів на митну територію України;

– в інших випадках, встановлених Митним кодексом України.

Нарахування пені закінчується у день погашення податкового боргу. У разі часткового погашення боргу сума такої частки визначається з урахуванням пені, нарахованої на цю частку.

Пеня розраховується за такою формулою:

$$C_{\text{пені}} = (C_{\text{борг}} \cdot K_{\text{днів}} / 100\% \cdot U_{\text{НБУ}} \cdot 1/2) / K_{\text{рік}}, \quad (7.10)$$

де $C_{\text{пені}}$ – сума пені;

$C_{\text{борг}}$ – сума узгодженого грошового зобов'язання з урахуванням суми штрафних санкцій за їх наявності,

$K_{\text{днів}}$ – кількість календарних днів прострочення у сплаті податкового боргу;

$U_{\text{НБУ}}$ – облікова ставка Національного банку України;

1,2 – коефіцієнт, що відповідає 120 % річних від $U_{\text{НБУ}}$;

$K_{\text{рік}}$ – кількість днів у календарному році. $K_{\text{рік}} = 365$ для звичайного або 366 для високосного року.

Пеня нараховується платником податків самостійно та сплачується одночасно зі сплатою податкового боргу. Суми пені зараховуються до бюджетів, до яких, згідно із законом, зараховуються відповідні податки.

Податкова вимога – письмова вимога органу державної податкової служби до платника податків щодо погашення суми податкового боргу.

Якщо платник податків не сплачує в установлені терміни узгоджену суму грошового зобов'язання, орган доходів і зборів складає подання про здійснення заходів з погашення податкового боргу. Подання має містити інформацію, потрібну для формування податкової вимоги, і може складатися щодо одного платника податків або декількох платників податків за умови їх обліку в одному органі державної податкової служби. Форма зазначеного подання затверджується Кабінетом Міністрів України.

Подання про здійснення заходів з погашення податкового боргу платника податків надсилається до органу державної податкової служби, в якому платник податків перебуває на податковому обліку, не пізніше ніж на п'ятий робочий день після закінчення встановленого законом граничного терміну сплати узгодженої суми грошового зобов'язання.

Орган державної податкової служби на підставі подання, одержаного від органу доходів і зборів, надсилає (вручає) платнику податків податкову вимогу.

У разі непогашення платником податків суми податкового боргу в повному обсязі протягом 70 календарних днів з дати надіслання подання про здійснення заходів з погашення податкового боргу орган доходів і зборів надсилає органу державної податкової служби подання для здійснення заходів щодо залучення додаткових джерел погашення податкового боргу.

Орган державної податкової служби здійснює передбачені законодавством заходи з погашення податкового боргу платника податків.

Податкове повідомлення рішення або податкова вимога вважаються відкликаними, якщо:

- сума податкового боргу самостійно погашається платником податків або органом стягнення;
- контролюючий орган скасовує раніше прийняте податкове повідомлення-рішення про нарахування суми грошового зобов'язання або податкову вимогу;
- контролюючий орган зменшує нараховану суму грошового зобов'язання раніше прийнятого податкового повідомлення-рішення або суму податкового боргу, визначену у податковій вимозі;
- рішенням суду, що набрало законної сили, скасовується повідомлення-рішення або сума податкового боргу податкової вимоги;
- рішенням суду, що набрало законної сили, зменшується сума грошового зобов'язання податкового повідомлення-рішення або сума податкового боргу податкової вимоги.

Орган доходів і зборів, який надіслав відповідному органу державної податкової служби подання про здійснення заходів з погашення податкового боргу платника податків, зобов'язаний подати такому органу інформацію про скасування або зміну суми нарахованого грошового зобов'язання. Зазначена інформація надається у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Податкове повідомлення-рішення про визначення суми грошового зобов'язання платника податків або будь-яке інше рішення контролюючого органу може бути скасоване контролюючим органом вищого рівня під час проведення процедури його адміністративного оскарження та в інших випадках у разі встановлення невідповідності таких рішень актам законодавства.

7.7. Повернення митних платежів

Помилково сплачені грошові зобов'язання – суми коштів, які на певну дату надійшли до відповідного бюджету від юридичних або фізичних осіб, що не є платниками таких грошових зобов'язань.

Надміру сплачені грошові зобов'язання – суми коштів, які на певну дату зараховані до відповідного бюджету понад нараховані суми грошових зобов'язань, граничний термін сплати яких настав на таку дату.

Помилково або надміру сплачені суми грошового зобов'язання підлягають поверненню платнику відповідно до Бюджетного, Податкового та Митного кодексів України, крім випадків наявності у такого платника податкового боргу. У цьому разі повернення зазначених сум проводиться лише після повного погашення такого податкового боргу платником податків.

Повернення не здійснюється, якщо сума митних платежів, що підлягає поверненню, не перевищує 20 грн.

У разі виявлення факту помилкової або надмірної сплати митних платежів орган доходів і зборів не пізніше одного місяця з дня виявлення такого факту зобов'язаний повідомити платника податків про такі суми.

Помилково або надміру зараховані до державного бюджету суми митних платежів повертаються з державного бюджету у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Обов'язковою умовою для повернення сум грошового зобов'язання є подання платником податків заяви про такс повернення протягом 1095 днів від дня виникнення помилково та/або надміру сплаченої суми. Платник податків подає таку заяву у довільній формі, в якій зазначає напрям перерахування коштів: на поточний рахунок платника податків в установі банку або на рахунок органу доходів і зборів як авансовий платіж (передоплату) для забезпечення сплати майбутніх митних платежів.

Орган доходів і зборів не пізніше ніж за п'ять робочих днів до закінчення двадцятиденного терміну з дня подання платником податків заяви готує висновок про повернення відповідних сум коштів з державного бюджету та подає його для виконання до Державної казначейської служби України.

На підставі отриманого висновку Державна казначейська служба протягом п'яти робочих днів здійснює повернення помилково або надміру сплачених грошових зобов'язань платникам податків.

Повернення сум відповідних митних платежів здійснюється також у разі, якщо:

- законом передбачено повернення сум сплаченого мита під час поміщення товарів у митні режими реімпорту або реекспорту;
- здійснюється зміна раніше заявленого митного режиму, якщо суми митних платежів, належних до сплати під час поміщення товарів у новий митний режим, є меншими за суми попередніх митних платежів;
- відновлюється режим найбільшого сприяння, вільної торгівлі;
- митну декларацію змінено або визнано недійсною;
- платником податків подано органу доходів і зборів документи, які підтверджують наявність у нього на день подання митної декларації для митного оформлення права на звільнення від сплати митних платежів.

Повернення сум митних платежів у зазначених випадках здійснюється у тому самому порядку, що і повернення помилково або надміру сплачених сум за заявою платника податків за умови, що така заява подається не пізніше одного року з дня, наступного за днем виникнення обставин, що тягнуть за собою повернення сплачених сум митних платежів.

7.8. Інші бюджетні платежі, що контролюються органами доходів і зборів

Екологічний податок. Відповідно до Податкового кодексу України справляється екологічний податок за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення у разі використання палива. Екологічний податок утримується і сплачується до бюджету під час

митного оформлення податковими агентами – суб'єктами господарювання, які здійснюють ввезення палива на митну територію України.

Об'єктом оподаткування є такі види палива:

- бензин неетилований;
- бензин сумішевий;
- зріджений нафтовий газ;
- дизельне біопаливо;
- дизельне паливо із вмістом сірки;
- бензин авіаційний;
- гас.

Екологічний податок не справляється з мазуту та пічного палива, що використовуються у процесі виробництва теплоенергії та електроенергії.

Базою оподаткування є обсяги ввезеного на митну територію України палива вказаних видів. Ставки податку (специфічні у грн за т) встановлені Податковим кодексом.

Єдиний збір у пунктах пропуску. Єдиний збір запроваджено Законом України «Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України». Цей збір встановлюється щодо транспортних засобів вітчизняних та іноземних власників, які перетинають державний кордон України. Порядок справляння єдиного збору визначається Кабінетом Міністрів України.

Єдиний збір складається з:

– єдиного збору при здійсненні у пунктах пропуску через державний кордон України відповідно до українського законодавства, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю товарів (у тому числі у формі попереднього документального контролю) та радіологічного контролю товарів і транспортних засобів;

- плати за проїзд транспортних засобів автомобільними дорогами України;
- додаткової плати за проїзд автомобільних транспортних засобів з перевищенням встановлених розмірів загальної маси, осьових навантажень та (або) габаритних параметрів. Допустимі розміри зазначених параметрів, за перевищення яких встановлюється додаткова плата, визначаються Кабінетом Міністрів України.

Ставки єдиного збору встановлюються за наведеним вище законом і не можуть перевищувати вартості витрат на здійснення усіх видів контролю та витрат, пов'язаних з відновленням автомобільних доріг.

Зокрема, вантажні автомобілі обкладаються єдиним збором при здійсненні контролю у розмірі 5 або 10 євро залежно від місткості, а залізничні вагони та контейнери – у розмірі 2 євро.

Для автомобільних транспортних засобів та контейнерів, які перетинають державний кордон України без вантажів, ставка єдиного збору при здійсненні контролю встановлюється у розмірі 20 % повної ставки. У разі контейнерних перевезень єдиний збір за контроль стягується з контейнера, а з транспортного

засобу, яким він перевозиться, стягується лише плата за проїзд автомобільними дорогами.

Розрахунок плати за проїзд автомобільними дорогами здійснюють представники ДП «Служба міжнародних автомобільних перевезень» Міністерства інфраструктури України (СМАП). У пунктах пропуску, в яких немає представників СМАП, розрахунок проводять посадові особи органів доходів і зборів.

Єдиний збір не справляється у разі:

- перетинання державного кордону авіаційними та водними транспортними засобами, залізничними вагонами без вантажу, залізничними пасажирськими вагонами, легковими автомобілями;

- переміщення товарів трубопровідним транспортом та лініями електронпередачі;

- перевантаження у пункті пропуску через державний кордон України вантажу з водних та авіаційних транспортних засобів і з трубопровідного транспорту на засоби інших видів транспорту (автомобільний, залізничний);

- транзиту вантажу, що не підлягає пропуску через митний кордон та перевантажується на інший транспортний засіб у зоні митного контролю пункту пропуску, який є одночасно пунктом ввезення та вивезення цього вантажу;

- в'їзду та виїзду транспортного засобу в межах одного пункту пропуску через державний кордон без перетинання митного кордону;

- перевезення вантажу гуманітарної допомоги, якщо товаросупровідні документи оформлені на отримувачів гуманітарної допомоги в Україні, що внесені до Єдиного реєстру отримувачів гуманітарної допомоги.

Єдиний збір справляється одноразово під час в'їзду (у тому числі з метою транзиту) безпосередньо у пунктах пропуску через державний кордон України. Єдиний збір справляється за єдиним платіжним документом (митною декларацією або уніфікованою квитанцією форми МД-1) у національній валюті України за офіційним (обмінним) курсом НБУ на день сплати цього збору.

У разі ввезення залізничним транспортним засобом вантажу, призначеного для використання на митній території України, сплата єдиного збору може здійснюватися на рахунок органу доходів і зборів, в зоні діяльності якого розташована станція призначення.

Відповідно до Митного кодексу Кабінетом Міністрів України встановлені розміри плати за:

- виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування органів доходів і зборів;

- виконання митних формальностей органами доходів і зборів у місцях розташування органів доходів і зборів поза робочим часом, установленим для органів доходів і зборів.

Плата встановлена за одну годину роботи (незалежно від кількості посадових осіб органу доходів і зборів, залучених до виконання митних формальностей) у таких розмірах.

Поза місцем розташування органів доходів і зборів: 20 євро (у робочий час); 40 євро (у надурочний, нічний час і вихідні дні); 50 євро (у святкові та неробочі дні).

У місцях розташування органів доходів і зборів поза робочим часом: 40 євро (у надурочний, нічний час і вихідні дні); 50 євро (у святкові та неробочі дні).

Митні формальності – сукупність дій, що підлягають виконанню, з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Питання робочого часу врегульовані Кодексом законів про працю України.

Тривалість щоденної роботи (зміни) визначається правилами внутрішнього трудового розпорядку або графіками змінності. Надурочними вважаються роботи понад встановлену тривалість робочого дня. Перерва для відпочинку та харчування (обідня перерва) не включається в робочий час. Нічним вважається час з 10 години вечора до 6 години ранку.

Загальним вихідним днем є неділя. Другий вихідний день при п'ятиденному робочому тижні визначається графіком роботи підприємства. З метою створення сприятливих умов для використання святкових та неробочих днів, а також раціонального використання робочого часу Кабінет Міністрів України може рекомендувати керівникам підприємств, установ та організацій перенести вихідні та робочі дні для працівників, яким встановлено п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями. У разі прийняття вказаних рекомендацій роботодавець видає наказ (розпорядження) про перенесення вихідних та робочих днів на підприємстві, тобто графік роботи підприємства змінюється.

Святкові дні: 1 січня - Новий рік; 7 січня – Різдво Христове; 8 березня – Міжнародний жіночий день; 1 і 2 травня – День міжнародної солідарності трудящих; 9 травня – День Перемоги; 28 червня – День Конституції України; 24 серпня – День незалежності України.

Робота також не провадиться у дні релігійних свят (неробочі дні): 7 січня – Різдво Христове; один день (неділя) – Пасха (Великдень); один день (неділя) – Трійця.

Напередодні святкових і неробочих днів тривалість роботи скорочується на одну годину як при п'ятиденному, так і при шестиденному робочому тижні.

У разі якщо святковий або неробочий день збігається з вихідним днем, вихідний день переноситься на наступний робочий день після святкового або неробочого.

Порядок справляння плати за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем їх розташування або поза робочим часом, установленим для них, затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Місце розташування органів доходів і зборів – адреси, зазначені у положенні про митницю та положеннях про митні пости. Поза місцем розташування органів доходів і зборів – це, відповідно, всі інші адреси.

Плата справляється за митною декларацією, а якщо її подання не передбачено – за уніфікованою митною квитанцією МД-1. Плата справляється у гривні за офіційним (валютним) курсом, встановленим НБУ, що діє на дату подання митної декларації або дату оформлення МД-1. Сплата коштів здійснюється платниками у безготівковій формі за рахунок авансових платежів (переплати) або в готівковій формі через касу органу доходів і зборів чи фінансової установи на рахунки, відкриті на ім'я органів доходів і зборів у територіальних органах Державної казначейської служби України. Суми помилково та/або надмірно сплаченої до державного бюджету плати повертаються платнику в порядку, встановленому законодавством.

Платниками плати є декларант або уповноважена ним особа. Сплата коштів здійснюється платниками до/або під час здійснення митних формальностей органами доходів і зборів.

Рішення про виконання митних формальностей поза місцем розташування органу доходів і зборів у робочий час приймається посадовою особою цього органу доходів і зборів, уповноваженою на це наказом керівника митниці. Рішення про роботу поза робочим часом, установленим для органу доходів і зборів, приймається керівником (заступником керівника) органу доходів і зборів шляхом видання наказу (письмового розпорядження). Рішення приймається на підставі письмової заяви декларанта або уповноваженої ним особи. Заява складається у довільній формі і має містити: відомості про товар та/або транспортний засіб, відправника, одержувача, зовнішньоекономічний договір або документ, що використовується замість договору (контракту); заплановані час і дату виконання митних формальностей; зобов'язання про внесення плати; відомості про місце виконання митних формальностей; підпис та печатку заявника (за наявності). У разі переміщення товарів і транспортних засобів експрес-перевізником з письмовою заявою звертається експрес-перевізник.

Підрозділам органу доходів і зборів правилами внутрішнього трудового розпорядку або графіками змінності може бути встановлений один із таких режимів роботи.

П'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними. Плата нараховується на загальних підставах з урахуванням фактичного перенесення вихідних та робочих днів відповідно до рекомендацій Кабінету Міністрів України.

Шестиденний робочий тиждень з одним вихідним. Плата нараховується на загальних підставах.

Робочий тиждень без вихідних (не цілодобово). У цьому разі не нараховується плата за роботу у вихідні, святкові та неробочі дні.

Цілодобовий режим роботи. У цьому разі не нараховується плата за роботу у нагнурочний, нічний час, вихідні, святкові та неробочі дні.

До часу, витраченого посадовою особою органу доходів і зборів на здійснення митних формальностей поза місцем розташування органів доходів і зборів,

зараховується також час, витрачений нею на проїзд до місця призначення й у зворотному напрямку. Плата за такий проїзд не нараховується.

Плата вноситься за кожною письмовою заявою окремо відповідно до фактичного часу виконання митних формальностей з урахуванням кількості витрачених годин незалежно від кількості оформлених митних декларацій.

Плата не справляється:

- під час оформлення гуманітарної допомоги, яка ввозиться на митну територію України (вивозиться) відповідно до Закону України «Про гуманітарну допомогу»;

- під час митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою (для подолання наслідків катастроф та допомоги потерпілим);

- під час митного оформлення вантажів, які переміщуються через митну територію України відповідно до Закону України «Про транзит вантажів»;

- під час оформлення попередньої митної декларації, що складається до моменту везення товарів на митну територію України.

До інших надходжень до бюджету, що контролюються органами доходів і зборів, належать:

- штрафи за порушення митних правил;

- штрафи за порушення податкового законодавства;

- кошти від реалізації конфіскованого майна за матеріалами органів доходів і зборів;

- кошти від реалізації безхазяйного майна, знахідок, спадкового майна (у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття), а також валютні цінності і грошові кошти, власники яких невідомі;

- кошти від реалізації скарбів, які є пам'ятками історії та культури, майна, одержаного державою у порядку спадкування чи дарування (у тому числі того, від якого відмовився власник або отримувач);

- конфіскована національна та іноземна валюти за матеріалами органів доходів і зборів;

- валюта, щодо якої минув строк позовної давності;

- суми кредиторської та депонентської заборгованості підприємств, організацій та установ, щодо яких минув строк позовної давності (у тому числі кошти від реалізації майна, за яким не звернувся власник до закінчення терміну зберігання).

Контрольні запитання

1. Що включає в себе поняття «митні платежі»?
2. У яких законодавчих актах визначені правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України?

3. Хто вважається платником податків?
4. Як здійснюється нарахування митних платежів?
5. У яких випадках митні платежі не сплачуються?
6. Які є види мита і хто є їх платниками?
7. Охарактеризуйте об'єкти оподаткування митом.
8. Які види ставок мита застосовуються в Україні?
9. За якими ставками нараховується ввізне та вивізне мито?
10. Які особливі види мита передбачені законодавством України?
11. Як нараховується мито?
12. Які товари звільняються від оподаткування митом?
13. Що означає політика вільної торгівлі?
14. Який порядок нарахування податку на додану вартість?
15. Які операції звільняються від оподаткування податком на додану вартість?
16. Які товари належать до підакцизних?
17. Як нараховується акцизний податок?
18. У чому особливості оподаткування нафтопродуктів, що ввозяться в Україну як сировина для хімічної промисловості?
19. Який порядок і форми сплати митних платежів?
20. У яких випадках нараховуються штрафні санкції?
21. Що таке пеня і як вона нараховується?
22. Які бюджетні платежі контролюються органами доходів і зборів?

РОЗДІЛ 8 ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД ОРГАНАМИ ДОХОДІВ І ЗБОРІВ

Ключові слова: гарантії, зобов'язання, митні платежі, фінансова гарантія, митний контроль, Конвенція МДП.

8.1. Загальні положення щодо забезпечення зобов'язань

Надання органам доходів і зборів забезпечення (гарантування) сплати митних платежів є обов'язковим під час ввезення на митну територію України та/або переміщення територією України прохідним та внутрішнім транзитом товарів за Цереліком, який затверджується Кабінетом Міністрів України.

Під час переміщення (пересилання) міжнародних поштових та експрес-відправлень через митний кордон України забезпечення сплати митних платежів не застосовується.

Зобов'язання щодо сплати митних платежів підлягають забезпеченню також у таких випадках:

- під час випуску товарів у разі незгоди декларанта з рішенням органу доходів і зборів про коригування заявленої митної вартості товарів;
- під час поміщення окремих товарів у митний режим тимчасового ввезення;
- за тимчасового (з наступним поверненням) вивезення товарів з митного складу;
- під час поміщення окремих товарів у митний режим переробки на митній території України;
- за випуску товарів до завершення розгляду справи про порушення митних правил;
- під час оформлення тимчасової або періодичної митної декларації;
- за тимчасового ввезення громадянами-резидентами на митну територію України окремих транспортних засобів особистого користування;
- в інших випадках, встановлених МКУ.

Розмір забезпечення визначається виходячи із суми митних платежів, що підлягають сплаті. Якщо неможливо точно розрахувати суму митних платежів внаслідок відсутності точних відомостей про товари, розмір забезпечення визначається виходячи з найбільшої величини ставок податків, вартості та/або кількості товарів, що можуть бути визначені на підставі наявних відомостей.

Факт невиконання особою, відповідальною за сплату митних платежів, взятого на себе зобов'язання, у зв'язку з чим такі платежі підлягають сплаті, становить собою гарантійний випадок. Сума митних платежів, що підлягає сплаті за настання гарантійного випадку, становить митний борг. Розмір митного боргу може бути менший за суму забезпечення (гарантії), якщо зобов'язання виконано частково.

Способами забезпечення сплати митних платежів є:

- фінансові гарантії;
- гарантування на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 р.;
- гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 р.) із застосуванням книжки (картету) АТА.

Спосіб забезпечення сплати митних платежів обирається декларантом чи уповноваженою ним особою, якщо інше не передбачено Митним кодексом та іншими законодавчими актами України.

8.2. Фінансові гарантії

Фінансова гарантія як забезпечення сплати митних платежів не надається, якщо сума таких платежів не перевищує суму, еквівалентну 1 000 євро.

За формою фінансові гарантії можуть надаватися у вигляді:

- гарантійного документа (письмового зобов'язання гаранта);
- грошової застави.

Залежно від обсягів забезпечення гарантії у вигляді документа можуть бути таких видів:

- індивідуальна (одноразова);
- багаторазова;
- генеральна.

Гарантія у вигляді грошової застави завжди індивідуальна (одноразова).

Індивідуальна (одноразова) фінансова гарантія надається для забезпечення сплати митних платежів за однією митною декларацією (документом контролю за переміщенням товарів).

Багаторазова фінансова гарантія надається для забезпечення сплати митних платежів за кількома митними деклараціями (документами контролю за переміщенням товарів) у рамках одного зовнішньоекономічного договору.

Генеральна фінансова гарантія надається для забезпечення сплати митних платежів за митними деклараціями (документами контролю за переміщенням товарів), які декларант планує подати протягом одного року. Випадки, умови та порядок застосування генеральної фінансової гарантії визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Якщо надана гарантія виявляється недостатньою для забезпечення сплати митних платежів, на письмову вимогу органу доходів і зборів декларант надає додаткову гарантію. При цьому декларант має можливість замінити раніше вадану гарантію новою.

Підтвердженням фактичного виконання зобов'язань, забезпечених гарантією, є:

- щодо прохідного та внутрішнього транзиту – повідомлення від органу доходів і зборів призначення про доставлення товарів;

- завершення процедур митного контролю та оформлення товарів до митного режиму, що передбачає сплату митних платежів;
- завершення дії митного режиму, що передбачав перебування товарів під митним контролем весь час дії такого режиму;
- виконання зобов'язання зі сплати митних платежів у разі коригування митної вартості.

Невиконанням зобов'язання зі сплати митних платежів, забезпеченого гарантією (гарантійним випадком), вважається:

- персвищення більше ніж на 10 днів встановленого Митним кодексом України терміну доставки товарів;
- встановлення органом доходів і зборів факту порушення вимог і умов митних режимів з умовним звільненням від оподаткування митними платежами;
- настання терміну сплати податкових зобов'язань у разі коригування митної вартості;
- встановлення органом доходів і зборів факту порушення вимог і умов тимчасового ввезення або транзиту товарів, транспортних засобів особистого користування, що переміщуються через митний кордон України громадянами.

Фінансова гарантія, що надається у вигляді документа, є безвідкличним зобов'язанням гаранта, внесеного до реєстру гарантів, виплатити на вимогу органу доходів і зборів кошти у межах певної суми у разі невиконання забезпечених цієї гарантією зобов'язань із сплати митних платежів.

Реєстр гарантів ведеться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. Форми бланків фінансових гарантій встановлюються цим органом.

Орган доходів і зборів здійснює перевірку достатності суми фінансової гарантії. Гарантійний документ вилучається органом доходів і зборів та ставиться на контроль. При цьому на митній декларації посадовою особою органу доходів і зборів робиться запис щодо реквізитів зазначеної гарантії та суми митних платежів, які безумовно мають бути сплачені за порушення зобов'язань, наданих органу доходів і зборів.

Вивіщення (повернення) фінансової гарантії здійснюється не пізніше одного робочого дня після отримання відповідним органом доходів і зборів підтвердження фактичного виконання зобов'язань, забезпечених гарантією.

У разі невиконання особою зобов'язання із сплати митних платежів, забезпеченого фінансовою гарантією у вигляді документа, орган доходів і зборів із залученням представників гаранта, який видав таку гарантію, з'ясовує обставини невиконання зобов'язання, після чого направляє цьому гарантові вимогу щодо сплати належної суми. До вимоги додаються завірені органом доходів і зборів копії документів, що підтверджують невиконання зобов'язання. Форма та процедура направлення вимоги, перелік обов'язкових документів, що до неї додаються, встановлюється угодою між центральним органом виконавчої

влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Гарант зобов'язаний не пізніше трьох банківських днів, наступних за днем отримання вимоги та документів, що підтверджують настання гарантійного випадку, перерахувати належну суму митних платежів на рахунок органу доходів і зборів. Отримані від гаранта кошти у рахунок погашення зобов'язань перераховуються органом доходів і зборів до державного бюджету впродовж одного робочого дня.

У разі порушення терміну перерахування коштів або несплати коштів гарант несе відповідальність як платник податків або вважається боржником.

До правовідносин, пов'язаних з видачею фінансової гарантії, виконанням гарантом зобов'язань і припиненням фінансової гарантії, застосовуються також положення законодавства України про банки і банківську діяльність та цільового законодавства у частині, що не врегульована Митним кодексом

Внесення грошової застави здійснюється у валюті України. Дозволяється внесення застави в іноземній валюті перевізниками-нерезидентами за прохідного транзиту. Перерахунок суми грошової застави здійснюється за курсом, встановленим НБУ на день її внесення. Відсотки на цю суму не нараховуються.

Вивільнення грошової застави здійснюється не пізніше одного робочого дня після отримання відповідним органом доходів і зборів підтвердження фактичного виконання зобов'язань, забезпечених гарантією. За письмовою заявою особи, яка внесла грошову заставу, вивільнені кошти можуть бути використані для сплати митних платежів або забезпечення сплати митних платежів, або підлягають поверненню цій особі не пізніше трьох банківських днів.

Повернення грошової застави може здійснюватися у будь-якому органі доходів і зборів, навіть якщо вона вносилася на рахунок іншого органу доходів і зборів.

За невиконання забезпеченого грошовою заставою зобов'язання сума цієї застави перераховується до державного бюджету у рахунок сплати митних платежів.

Порядок внесення грошової застави та її повернення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

8.3. Гарантування на умовах Конвенції МДП

Конвенція про міжнародне перевезення вантажів з використанням книжки МДП 1975 р. – універсальна система митного транзиту, якою користуються міжнародні автомобільні перевізники у більше ніж 50 країнах. Аббревіатура МДП, французькою *TIR (Transports Internationaux Routiers)*, означає «міжнародні дорожні перевезення».

Система МДП базується на взаємодії двох основних принципів: підвищення митної безпеки та спрощення митних процедур. З цією метою вживаються такі заходи.

1. Вантажі мають перевозитися у безпечних (у митному відношенні) транспортних засобах або контейнерах. Тобто конструкція та стан вантажних місць мають виключати можливість доступу до товарів без залишення слідів пошкодження митних забезпечень. Для цього передбачена процедура допущення транспортних засобів до перевезень товарів під митними печатками й пломбами з видачею Свідоцтва про допущення.

2. Сплата митних платежів у разі порушення процедури МДП, зокрема недоставлення товарів до митниці призначення, забезпечується міжнародною гарантією.

3. Вантажі супроводжуються єдиним для всіх країн – учасниць Конвенції МДП митним документом контролю – книжкою МДП (*Carnet TIR*).

4. Заходи митного контролю, застосовані в країні відправлення, мають визнаватися всіма країнами транзиту та призначення. Це означає визнання митних забезпечень (печаток та пломб) і зведення до мінімуму випадків огляду вантажів під час перевезення.

5. Допущення національних об'єднань (як гарантів) і перевізників (держателів книжок МДП) до перевезень на умовах Конвенції МДП.

Дія Конвенції МДП поширюється на перевезення товарів, які здійснюються без проміжного перевантаження останніх, з митниці місця відправлення до митниці місця призначення транспортними засобами, зчепами дорожніх транспортних засобів або в контейнерах з перетином одного чи декількох кордонів (у проміжних митницях) за умови, що все МДП чи його частина від початку й до кінця здійснюється автомобільним транспортом.

Перевезення МДП може проводитися через декілька митниць місця відправлення і місця призначення, проте загальна кількість таких митниць не має перевищувати чотирьох.

Товари, що перевозяться на умовах Конвенції МДП запломбованими транспортними засобами, зчепами транспортних засобів або у запломбованих контейнерах, зазвичай звільняються від митного огляду у проміжних митницях, і митний контроль таких товарів здійснюється у першочерговому порядку.

Гарантійне об'єднання встановлює термін дії книжки МДП, який не може бути продовжений. Якщо ця книжка була прийнята до оформлення митницею відправлення в останній день терміну її дії чи до цієї дати, то вона є дійсною до завершення перевезення на умовах Конвенції МДП.

Управління системою міжнародних гарантій здійснює Міжнародний союз автомобільного транспорту (МСАТ) у Женеві (Швейцарія).

Кожне національне об'єднання, що урештаві інтереси перевізників у державі-учасниці Конвенції МДП і визнане органами доходів і зборів цієї держави, гарантує сплату митних платежів, які можуть підлягати сплаті у разі виявлення

**Розділ 8. Гаранті забезпечення виконання зобов'язань
перед органами доходів і зборів**

порушення операції МДП на території цієї країни. Таким чином, національне об'єднання гарантує сплату митних платежів як національними, так і іноземними перевізниками, що здійснюють транспортні операції із застосуванням книжок МДП, у тому числі книжок МДП, виданих національними об'єднаннями інших держав – учасниць Конвенції.

Асоціація міжнародних автомобільних перевізників України (АСМАП України) – гарантійне об'єднання, уповноважене МСАТ видавати книжки МДП перевізникам і визнане центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику гарантом сплати податків і зборів за товари, що перевозяться на умовах Митної конвенції із застосуванням книжки МДП.

АСМАП України несе відповідальність перед центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику за кожну книжку МДП, що використовується на території України, у сумі не більше ніж еквівалентна 100 000 (сто тисяч) євро, яка складається з митних платежів, а також пені, які органи доходів і зборів можуть пред'явити за виявлення порушень процедури МДП, допущених перевізником під час використання книжки МДП, прийнятої до оформлення органами доходів і зборів України.

TIR-EPD – це додаток, який дозволяє утримувачам книжок МДП безкоштовно направляти електронну попередню інформацію про перевезення у всі країни маршруту одночасно. Під час використання системи TIR-EPD митні органи можуть бути впевнені, що попередня інформація надана авторизованим утримувачем книжки МДП і що така книжка є дійсною. Такий обмін попередньою інформацією значно полегшує здійснення аналізу ризиків до прибуття транспорту і дозволяє пришвидшити перетин кордону.

Якщо сума митних платежів перевищує суму гарантії за Конвенцією МДП, застосовуються інші форми забезпечення сплати митних платежів, передбачені Митним кодексом України.

Перелік товарів, які виключені з гарантії МДП усіх Договірних Сторін Конвенції МДП, наведено у табл. 8.1.

Таблиця 8.1

Товари, які виключені з гарантії МДП

Назва товару	Підпозиція або товарна позиція за УКТЗЕД
Спирт етиловий неденатурований з концентрацією спирту не менше ніж 80 об. %	2207 10
Спирт етиловий неденатурований з концентрацією спирту менше ніж 80 об. %; спиртові настоювки, лікери та інші спиртові напої	2208
Сигари, включаючи сигари з відрізаними кінцями, та сигарети (тонкі сигари) з вмістом тютюну	2402 10
Сигарети, цигарки з вмістом тютюну	2402 20
Тютюн для паління, з вмістом або без вмісту замінників у будь-якій пропорції	2403 10

Орган доходів і зборів, що виявив недоставлення товарів до митниці призначення, відповідно до вимог законодавства складає протокол про порушення митних правил. Держателю книжки МДП та гарантійному об'єднанню надсилається Повідомлення про порушення умов перевезення товарів під час виконання операції МДП. На підставі отриманого Повідомлення гарантійне об'єднання проводить перевірку належного виконання держателем книжки МДП операції МДП та інформує про її результати орган доходів і зборів.

Якщо держатель книжки МДП або гарантійне об'єднання протягом трьох місяців з дня отримання ними Повідомлення не нададуть переконливих доказів належного виконання держателем книжки МДП операції МДП, то орган доходів і зборів висуває йому претензію щодо сплати передбачених законодавством сум митних платежів. До суми претензії включаються податки, які мали б бути сплачені під час митного оформлення товару у вільне використання, а також пеня (відсоток за прострочення сплати податків).

Матеріали претензії надсилаються також до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику для вирішення питання тимчасового позбавлення держателя книжки МДП права здійснення перевезення товару на умовах Конвенції МДП територією України.

У разі несплати претензії держателем книжки МДП протягом трьох місяців з дня її отримання орган доходів і зборів надсилає матеріали претензії гарантійному об'єднанню. Нарахування пені призупиняється на термін до трьох місяців з дня отримання претензії цим об'єднанням і поновлюється, якщо після закінчення цього терміну претензія залишається неврегульованою.

Відповідно до законодавства України гарантійне об'єднання сплачує суму претензії виключно у національній валюті України за курсом НБУ, який застосовувався для розрахунків із зовнішньоекономічних операцій і діяв на день оформлення книжки МДП українською митницею на кордоні під час ввезення чи українською митницею відправлення товару за вивезення.

8.4. Гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення

Згідно з процедурою під час підписання (ратифікації) Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 р.) кожна Договірна Сторона має обов'язково приєднатися до Додатка А «Про документи на тимчасове ввезення (книжки АТА, книжки CPD)» та принаймні ще до одного із Додатків. Україна приєдналася одразу до всіх Додатків.

Асоціація-гарант – це асоціація, яка визнана органами доходів і зборів Договірної Сторони для надання на території такої Договірної Сторони гарантій сплати митних платежів і яка є членом ландшагової системи гарантій. Асоціація, що видає документи, – це асоціація, яка визнана органами доходів і зборів для

видачі документів на тимчасове ввезення і яка прямо чи опосередковано є членом ланцюгової системи гарантій. Асоціація-кореспондент – асоціація, що заснована в іншій Договірній Стороні та є членом тієї самої ланцюгової системи гарантій. Ланцюгова система гарантій означає систему гарантій, керовану міжнародною організацією, членами якої є асоціації-гаранти.

Кожна асоціація-гарант зобов'язується сплатити органам доходів і зборів Договірної Сторони, на території якої вона заснована, суми митних платежів та відсотків, які вимагаються у разі порушення умов, визначених для тимчасового ввезення або митного транзиту товарів (у тому числі транспортних засобів), доставлених на таку територію на підставі документів на тимчасове ввезення, виданих відповідною асоціацією, що видає документи. Вона зобов'язана сплатити ці суми окремо та солідарно із особами, зобов'язаними сплачувати зазначені вище суми.

Книжка (карнет) А.Т.А. – уніфікований міжнародний митний документ, що використовується як митна декларація під час переміщення через митний кордон України товарів відповідно до положень Стамбульської конвенції та Додатків В.1 –В.9 і D до неї у митних режимах тимчасового ввезення, тимчасового вивезення та транзиту, а також як гарантія сплати сум митних платежів, які вимагаються у разі порушення умов, визначених для тимчасового ввезення або транзиту товарів.

Скорочення А.Т.А. – це комбінація аббревіатур французьких слів «*admission temporaire*» і англійських «*temporary admission*», що в перекладі означає «тимчасове ввезення». Останнім часом більш вживаним є скорочення АТА (без крапок).

Книжка АТА використовується для тимчасового ввезення товарів, крім транспортних засобів. Термін дії книжки АТА не має перевищувати одного року з дати її видачі асоціацією, що видає документи. Відповідальність організації-гаранта не перевищує суму ввізного мита і податків більше ніж на 10 %.

Видача книжок АТА на території України здійснюється Торгово-промисловою палатою України (ТПП України), яку визнано в установленому порядку організацією-гарантом (гарантувальною організацією).

Торгово-промислова палата України в установленому нею порядку може частково або повністю делегувати повноваження щодо видачі книжок (карнетів) АТА регіональним ТПП, залишаючись єдиною гарантувальною організацією в Україні, яка контролює процес видачі книжок регіональними ТПП.

Міжнародна мережа гарантувальних асоціацій, членом якої є ТПП України, адмініструється Всесвітньою радою з питань карнетів АТА (*WATAC – World ATA Carnet Council*) при Міжнародній торговій палаті. На цей час ця мережа об'єднує національні гарантувальні асоціації понад 70 країн світу.

У разі виявлення порушень умов тимчасового ввезення або транзиту орган доходів і зборів у п'ятиденний термін після завершення дії книжки (карнету) АТА направляє на адресу ТПП України Вимогу про стягнення податків згідно з

книжкою (карнетом) АТА. До Вимоги мають додаватися завірені органом доходів і зборів у встановленому порядку копії документів і відривних документів книжок (карнетів) АТА, що підтверджують виявлене порушення, а також розрахунок сум митних платежів.

Використання карнетів АТА за тимчасового ввезення та транзиту товарів не є обов'язковим. Декларант самостійно обирає або карнет АТА, або процедури митного оформлення товарів за національними правилами країн призначення і країн транзиту. Також не слід вважати, що карнет АТА у будь-якому випадку звільняє від оподаткування. Якщо органи доходів і зборів країни ввезення дійдуть висновку, що товари не можуть бути випущені з умовним повним звільненням від оподаткування, карнет АТА не буде прийнятий до оформлення.

Книжка CPD (*Carnet de Passages en Douane*) (книжка для проходження митниці) використовується для тимчасового ввезення транспортних засобів.

Всесвітня рада з питань карнетів АТА координує також і функціонування системи карнетів CPD. Карнет CPD вимагається під час перетину кордону лише у деяких країнах Близького Сходу, Азії, Африки.

Використання карнету CPD регулюється Стамбульською конвенцією, Митною конвенцією про тимчасовий імпорт приватних автомобілів, Митною конвенцією про тимчасовий імпорт комерційних автомобілів та Митною конвенцією про тимчасовий імпорт для приватного користування літаками і туристичними човнами.

Відповідно до Митного кодексу України гарантія дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення щодо транспортних засобів комерційного призначення не вимагається.

Контрольні запитання

1. У яких випадках підлягають забезпеченню зобов'язання щодо сплати митних платежів?
2. Назвіть способи забезпечення сплати митних платежів.
3. Як класифікують фінансові гарантії?
4. Дайте характеристику фінансової гарантії, що надається у вигляді документа.
5. Принципи та заходи системи МДП.
6. Гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення.
7. З якою метою використовується книжка CPD?
8. Для чого використовується книжка АТА і який порядок її видачі?

РОЗДІЛ 9

МИТНІ РЕЖИМИ

Ключові слова: безмитна торгівля, вільна митна зона, митний режим, митний склад, імпорт, реімпорт, експорт, реекспорт, знищення та руйнування, тимчасове ввезення, тимчасове вивезення, транзит.

9.1. Загальні положення щодо митних режимів

Митний режим – це комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення.

Митна процедура – зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон України сукупність митних формальностей (дій, що підлягають виконанню відповідними особами й органами доходів і зборів з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи) та порядок їх виконання.

Мета переміщення товару зумовлює його *правовий статус* для митних цілей: випуск у вільний обіг або подальше перебування під митним контролем. Правовий статус товару розкривається у правах та обов'язках осіб, які мають стосунок до цього товару.

Окремим елементом митних режимів є митний статус товарів. За *митним статусом* товари поділяються на українські та іноземні. Митний статус товарів не слід ототожнювати з країною походження, він визначається окремо від неї.

Українськими за митним статусом є товари:

- які повністю отримані (вироблені) на митній території України та не містять у своєму складі товарів, ввезених із-за меж цієї митної території;
- ввезені на митну територію України та випущені для вільного обігу на цій території;
- отримані (вироблені) на митній території України з товарів, зазначених у попередніх пунктах.

Решта товарів за митним статусом є іноземними.

Вважається, що всі товари, що перебувають на митній території України (за винятком територій вільних митних зон), мають статус українських (презупція українського), якщо не встановлено, що такі товари є іноземними. Митний статус товарів у процесі зовнішньоекономічних операцій з ними може змінюватися.

Митні режими встановлюються виключно Митним кодексом України. Нині запроваджено такі митні режими: 1) імпорт (випуск для вільного обігу); 2) реімпорт; 3) експорт (остаточне вивезення); 4) реекспорт; 5) транзит; 6) тимчасове ввезення; 7) тимчасове вивезення; 8) митний склад; 9) вільна митна зона; 10) безмитна торгівля; 11) переробка на митній території; 12) переробка за

межами митної території; 13) знищення або руйнування; 14) відмова на користь держави.

Декларант має право обрати митний режим, у який він бажає помістити товари, з дотриманням умов такого режиму та у порядку, що визначені Митним кодексом України.

Поміщення товарів у митний режим здійснюється у спосіб їх декларування та виконання митних формальностей, передбачених Митним кодексом.

Відповідно до МКУ поміщення товарів в окремі митні режими здійснюється після отримання окремого дозволу органу доходів і зборів. Він надається на поміщення товарів у митні режими: переробка на митній території; переробка за межами митної території; знищення або руйнування; відмова на користь держави. Форма дозволу та порядок його надання встановлені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Митний режим, у який поміщено товари, може бути змінено на інший, обраний декларантом, за умови дотримання заходів тарифного та нетарифного регулювання ЗЕД, встановлених для товарів, що поміщуються у такий інший митний режим.

9.2. Характеристика митних режимів

Імпорт (випуск для вільного обігу) – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорту цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України.

Митний режим імпорту може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України та що зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим, а також до продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території.

Порядок митного оформлення товарів у митному режимі імпорту наведено на рис. 9.1.

Для поміщення товарів у митний режим імпорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, має:

- подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів, документи на такі товари;
- сплатити митні платежі, якими відповідно до законів України обкладаються товари під час ввезення на митну територію України у режимі імпорту;
- виконати встановлені відповідно до закону вимоги щодо заходів нетарифного регулювання ЗЕД.

Ввізне мито справляється відповідно до МКУ за ставками Митного тарифу, якщо інше не передбачено законом або міжнародними договорами України. У випадках, встановлених законами України, товари також оподатковуються

сезонним митом та особливими видами мита. Акцизний податок і ПДВ справляються відповідно до Податкового кодексу.

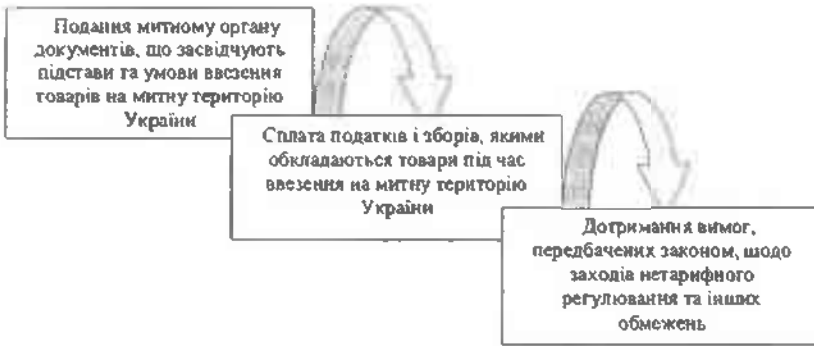

Рис. 9.1. Порядок митного оформлення товарів у режимі імпорту

Товари, поміщені у митний режим імпорту, набувають митного статусу українських товарів.

Реімпорт – це митний режим, відповідно до якого товари, що були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД.

Митний режим реімпорту може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України та що зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим.

У митний режим реімпорту можуть бути поміщені товари, які:

– були вивезені за межі митної території України у митному режимі тимчасового вивезення та ввозяться на цю територію без порушень умов цього митного режиму;

– були вивезені за межі митної території України у митному режимі переробки за межами митної території та ввозяться у тому самому стані (тобто не були піддані переробці);

– були поміщені у митний режим експорту (остаточного вивезення) і повертаються особі, яка їх експортувала, у зв'язку з невиконанням (неналежним виконанням) умов зовнішньоекономічного договору, згідно з яким ці товари поміщувалися у режим експорту, або з інших обставин, що перешкоджають виконанню цього договору, якщо ці товари:

• повертаються на митну територію України у термін, що не перевищує шести місяців з дати вивезення їх за межі цієї території у митному режимі експорту;

• перебувають у такому самому стані, в якому вони оформлені у митний режим експорту, крім природних змін за нормальних умов транспортування,

зберігання та використання (експлуатації), внаслідок чого були виявлені педоліки, що спричинили реімпорт товарів.

Зазначені вище товари можуть бути також поміщені у митний режим реімпорту у разі, якщо:

– під час перебування таких товарів за межами митної території України вони піддавалися операціям, необхідним для їх збереження, а також технічному обслуговуванню чи ремонту, необхідність у яких виникла під час перебування за межами митної території України;

– стан таких товарів змінився внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії таких обставин у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику;

– у митний режим реімпорту поміщується лише частина товарів, раніше випущених для вивезення за межі митної території України.

Застосування митного режиму реімпорту можливе за умови ідентифікації органом доходів і зборів товарів, заявлених у цей митний режим, як таких, що були раніше випущені за межі митної території України. Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

Реімпорт товарів, що були поміщені у митний режим експорту, може бути здійснений експортером цих товарів або його правонаступником. В інших випадках дозволяється застосування митного режиму реімпорту під час ввезення на митну територію України товарів іншою особою, ніж та, яка їх вивезла, якщо це виправдано обставинами.

Для поміщення товарів у митний режим реімпорту особа, на яку покладається обов'язок щодо дотримання вимог митного режиму, має:

– ввезти товари на митну територію України не пізніше, ніж у встановлений законодавством термін після їх вивезення за межі цієї території;

– подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів у митному режимі реімпорту, документи на такі товари;

– надати органу доходів і зборів документи та відомості, необхідні для ідентифікації товарів, що реімпортуються.

Товари, поміщені у митний режим реімпорту, крім товарів, що були вивезені у митному режимі експорту, звільняються від оподаткування ввізним митом, акцизним податком, ПДВ.

Товари, що були вивезені у митному режимі експорту, за їх реімпорту звільняються від оподаткування ввізним митом. Акцизний податок і ПДВ справляються відповідно до Податкового кодексу України на загальних підставах, як під час імпорту.

Суми ввізного мита, сплачені під час експорту товарів, за реімпорту цих товарів повергаються особам, які їх сплачували, або правонаступникам цих осіб.

Українські товари, поміщені у митний режим реімпорту, зберігають статус українських. Іноземні товари після поміщення їх у цей режим набувають статусу українських.

Експорт (остаточне вивезення) – це митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення.

Митний режим експорту може бути застосований до товарів, що призначені для вивезення, вже вивезені за межі митної території України та перебувають під митним контролем.

Для поміщення товарів у митний режим експорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, має:

- подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів у митному режимі експорту, документи на такі товари;
- сплатити митні платежі, якими, відповідно до закону, обкладаються товари під час вивезення за межі митної території України у митному режимі експорту;
- виконати вимоги щодо застосування передбачених законом заходів нетарифного регулювання ЗЕД;
- у випадках, встановлених законодавством, подати органу доходів і зборів дозвіл на проведення зовнішньоекономічної операції з вивезення товарів у третю країну (реекспорт).

Товари, поміщені у митний режим експорту, оподатковуються вивізним митом у випадках, встановлених законом. Вивезення товарів за межі митної території України у митному режимі експорту оподатковуються ПДВ за нульовою ставкою. Оподаткуванню акцизним податком такі операції не підлягають.

Товари, поміщені у митний режим експорту, втрачають статус українських товарів з моменту їх фактичного вивезення за межі митної території України. Товари, що знаходяться за межами цієї території, втрачають статус українських з моменту поміщення їх у митний режим експорту.

Реекспорт – це митний режим, відповідно до якого товари, що були раніше ввезені на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД.

Митний режим реекспорту може бути застосований до товарів, які під час ввезення на митну територію України мали статус іноземних та:

- після ввезення на митну територію України перебували під митним контролем та не були поміщені у митний режим;
- були поміщені у митний режим тимчасового ввезення та вивозяться за межі митної території України без порушень умов цього митного режиму;
- були поміщені у митний режим переробки на митній території та вивозяться за межі цієї території не підданими переробці або у вигляді продуктів їх переробки;
- були поміщені у митний режим митного складу та вивозяться за межі митної території України у незмінному стані;

– були поміщені у митний режим імпорту і повертаються президенту – стороні зовнішньоекономічного договору, згідно з яким ці товари поміщувалися у цей режим, у зв'язку з невиконанням (неналежним виконанням) умов цього договору або з інших обставин, що перешкоджають його виконанню, якщо ці товари:

- вивозяться протягом шести місяців з дати поміщення їх у митний режим імпорту;

- перебувають у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування, зберігання та використання (експлуатації), внаслідок чого були виявлені недоліки, що викликали реекспорт товарів;

- визнані помилково ввезеними на митну територію України.

Митний режим реекспорту може бути застосований також до товарів, які перебували у митному режимі вільної митної зони, безмитної торгівлі та вивозяться за межі митної території України.

Застосування митного режиму реекспорту можливе за умови ідентифікації органом доходів і зборів товарів, заявлених у цей режим, як таких, що були раніше ввезені на митну територію України. Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

Реекспорт товарів, поміщених у митний режим імпорту, може бути здійснений імпортером цих товарів або його правонаступником. В інших випадках дозволяється застосування митного режиму реекспорту під час вивезення за межі митної території України товарів іншою особою, ніж та, яка їх ввозила, якщо це виправдано обставинами.

Для поміщення товарів у митний режим реекспорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, має:

- подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів, документи на такі товари;

- надати органу доходів і зборів документи та відомості, необхідні для ідентифікації товарів, що реекспортуються;

- у випадках, встановлених законодавством, подати органу доходів і зборів дозвіл на проведення зовнішньоекономічної операції з реекспорту цих товарів.

Товари, поміщені у митний режим реекспорту, звільняються від оподаткування вивізним митом, ПДВ (крім реекспорту товарів після митного режиму імпорту, які оподатковуються ПДВ за нульовою ставкою) та не підлягають оподаткуванню акцизним податком.

Суми ввізного мита, сплачені під час імпорту, повертаються особам, які їх сплачували, або їх правонаступникам.

Іноземні товари, поміщені у митний режим реекспорту, зберігають статус іноземних. Товари, що набули статусу українських внаслідок імпорту та реекспортуються, втрачають статус українських з моменту їх фактичного вивезення за межі митної території України.

Транзит – це митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома органами доходів і зборів України або у межах зони діяльності одного органу доходів і зборів без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД.

Митний режим транзиту застосовується до товарів, які переміщуються:

– прохідним транзитом від пункту пропуску (ввезення) на митну територію України до пункту пропуску (вивезення) за межі її митної території (у тому числі у межах одного пункту пропуску);

– внутрішнім транзитом або кабогажем:

• від пункту пропуску (ввезення) на митну територію України до органу доходів і зборів, розташованого на цій території;

• від органу доходів і зборів, розташованого на митній території України, до пункту пропуску (вивезення) за межі цієї території;

• від одного пункту, розташованого на митній території України, до іншого пункту, розташованого на цій самій території, у тому числі якщо частина цього переміщення проходить за межами митної території України;

– від штучного острова, установки або споруди, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, до органу доходів і зборів, розташованого на її території, зайнятий сушею, та у зворотному напрямку.

Митний режим транзиту може бути застосований як до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що безпосередньо ввозяться на митну територію України, так і до таких, що перебувають на цій території, незалежно від митного статусу.

Залежно від виду транспорту встановлюються такі терміни транзитних перевезень:

– для автомобільного транспорту – 10 діб (у разі переміщення в зоні діяльності одного органу доходів і зборів – 5 діб);

– для залізничного транспорту – 28 діб;

– для авіаційного транспорту – 5 діб;

– для морського та річкового транспорту – 20 діб;

– для трубопровідного транспорту – 31 доба;

– для трубопровідного транспорту (з перевантаженням на інші види транспорту) – 90 діб.

До зазначених термінів не включаються:

– час дії обставин непереборної сили;

– час зберігання товарів під митним контролем або інших дозволених операцій з товарами (за умови інформування органу доходів і зборів, який контролює їхнє переміщення).

До іонарів, поміщених у митний режим транзиту, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом, вивізним митом, ПДВ та акцизним податком.

Для поміщення товарів та/або транспортних засобів комерційного призначення у митний режим транзиту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, має:

- подати органу доходів і зборів митну декларацію (документ, який використовується замість митної декларації), товарно-транспортний документ на перевезення та рахунок-фактуру (інвойс) або інший документ, який визначає вартість товару;

- у випадках, визначених законодавством, надати органу доходів і зборів дозвільний документ на транзит через митну територію України, який видається відповідними уповноваженими органами;

- у випадках, встановлених Митним кодексом України, надати органу доходів і зборів гарантії сплати митних платежів.

Поміщення товарів у митний режим транзиту не змінює їхній митний статус.

Товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються у митному режимі транзиту, мають:

- перебувати у незмінному стані, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування і зберігання. Транспортні засоби комерційного призначення можуть піддаватися операціям з технічного обслуговування та ремонту, потреба в яких виникла під час перебування їх на митній території України;

- не використовуватися з жодною іншою метою, крім транзиту;

- бути доставленими у орган доходів і зборів призначення до закінчення встановленого терміну;

- мати неушкоджені засоби забезпечення ідентифікації у разі їх застосування.

Митний режим транзиту завершується:

- вивезенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення за межі митної території України;

- при ввезенні (внутрішній транзит) – фактичним доставлянням товарів до органу доходів і зборів призначення;

- поміщенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення в інший митний режим.

За порушення встановленого порядку переміщення товарів транзитом перевізник притягується до адміністративної відповідальності, передбаченої Митним кодексом України. У разі втрати або видачі без дозволу органу доходів і зборів товарів, що перебувають під митним контролем і переміщуються транзитом, перевізник зобов'язаний сплатити митні платежі, встановлені законом на імпорт зазначених товарів. Порушення перевізником встановлених термінів доставки товарів, якщо виконані всі інші вимоги, не створює для нього зобов'язання щодо сплати митних платежів. Перевізник звільняється від

зобов'язання щодо сплати митних платежів лише у разі, якщо товари, що перебувають під митним контролем і переміщуються транзитом, були знищені або безповоротно пошкоджені внаслідок аварії, дії обставин непереможної сили або природних втрат за нормальних умов транспортування, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереможної сили.

Митний режим транзиту припиняється через конфіскацію товарів або їх повну втрату внаслідок аварії або дії обставин непереможної сили. У цьому разі вивезення товарів за межі митної території України не вимагається, а надані гарантії підлягають поверненню (вивільненню).

Тимчасове ввезення – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД і підлягають реекспорту до завершення встановленого терміну без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу у результаті їх використання.

Митний режим тимчасового ввезення може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України та зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим, який передбачає їх перебування під митним контролем.

Орган доходів і зборів, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі тимчасового ввезення, має пересвідчитися у можливості ідентифікації цих товарів, транспортних засобів за їх реекспорту. Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

Термін тимчасового ввезення товарів встановлюється органом доходів і зборів у кожному конкретному випадку, але не має перевищувати трьох років з дати поміщення товарів у зазначений режим. З урахуванням мети ввезення товарів та інших обставин попередньо встановлений термін тимчасового ввезення може бути продовжений відповідним органом доходів і зборів, у тому числі загалом і понад три роки.

Термін тимчасового ввезення транспортних засобів комерційного призначення встановлюється органом доходів і зборів з урахуванням того, що ці транспортні засоби мають бути реекспортовані відразу ж після закінчення транспортних операцій, для яких вони були ввезені.

Як зазначено у ст. 105 Митного кодексу, у митний режим тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами цюміщуються виключно товари, транспортні засоби комерційного призначення, зазначені у ст. 189 МКУ та в додатках В.1–В.9, С, D до Конвенції про тимчасове ввезення, а також повітряні судна, які ввозяться на митну територію України українськими авіакомпаніями за договорами оперативного лізингу.

Стаття 189 МКУ стосується тимчасового пропуску транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України.

Вказані додатки до Конвенції про тимчасове ввезення стосуються:

Додаток В.1 – товарів, призначених для демонстрації чи використання на виставках, ярмарках, зустрічах та подібних заходах;

Додаток В.2 – професіонального устаткування;

Додаток В.3 – контейнерів, піддонів, упаковки, зразків та інших товарів, що ввозяться у рамках торгової операції;

Додаток В.4 – товарів, які ввозяться у рамках виробничої операції;

Додаток В.5 – товарів, які ввозяться з навчальною, науковою чи культурною метою;

Додаток В.6 – особистих речей осіб, які подорожують, та товарів, що ввозяться для спортивних цілей;

Додаток В.7 – матеріалів для пропаганди туризму;

Додаток В.8 – товарів, що ввозяться у рамках прикордонного обігу;

Додаток В.9 – товарів, які ввозяться з гуманітарною метою;

Додаток С – транспортних засобів;

Додаток D – тварин.

У митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами, відповідно до положень Додатка Е до Конвенції про тимчасове ввезення, можуть поміщуватися товари, не зазначені у ст. 105, 189 МКУ, а також у додатках В.1–В.9, С, D до Конвенції про тимчасове ввезення, або такі, що не відповідають вимогам зазначених додатків. У разі випуску з умовним частковим звільненням від оподаткування за кожний календарний місяць (повний або неповний) заявленого терміну тимчасового ввезення сплачується 3 % суми митних платежів, яка підлягала б сплаті у разі імпорту цих товарів, але у цілому не більше цієї суми. У такому самому порядку сплачуються митні платежі за продовження терміну тимчасового ввезення зазначених товарів. Сплачена сума митних платежів поверненню не підлягає. За наступного випуску таких товарів у митному режимі імпорту або передачі їх у користування іншій особі митні платежі сплачуються у повному обсязі, за відрахуванням раніше сплачених сум та зі сплатою процентів як під час розстрочення податкових зобов'язань. Розрахунок таких процентів здійснюється аналогічно розрахунку пені за несвоєчасну сплату податкового зобов'язання.

Відповідно до положень Додатка Е до Конвенції про тимчасове ввезення кожна Договірна Сторона може скласти перелік товарів, на які поширюється чи не поширюється право на тимчасове ввезення з частковим звільненням. Зміст такого переліку повідомляється Депозитарію цієї Конвенції.

Відповідно до МКУ не можуть бути поміщені у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами:

– імітаційні товари;

– товари за переліком, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Для поміщення товарів у митний режим тимчасового ввезення особа, відповідальна за дотримання митного режиму, має:

– подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у режимі тимчасового ввезення, документи на такі товари, транспортні засоби, що підтверджують мету їхнього тимчасового ввезення;

– у випадках, передбачених законодавством, надати органу доходів і зборів зобов'язання про реекспорт товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які тимчасово ввозяться, у терміни, встановлені органом доходів і зборів;

– подати органу доходів і зборів дозвіл відповідного компетентного органу на тимчасове ввезення товарів, якщо отримавши такого дозволу передбачено законодавством;

– сплатити митні платежі за умовного часткового звільнення від оподаткування;

за умовного повного звільнення від оподаткування, у передбачених Митним кодексом випадках надати органу доходів і зборів гарантію сплати митних платежів.

Іноземні товари, поміщені у митний режим тимчасового ввезення, зберігають статус іноземних.

Товари, транспортні засоби комерційного призначення, що поміщені у митний режим тимчасового ввезення, мають перебувати у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування, зберігання та використання (експлуатації). Транспортні засоби комерційного призначення можуть піддаватися операціям технічного обслуговування та ремонту, необхідність в яких виникла протягом терміну перебування у митному режимі тимчасового ввезення.

За заявою особи, відповідальної за дотримання митного режиму тимчасового ввезення, орган доходів і зборів надає дозвіл на передачу права використання цього режиму щодо товарів будь-якій іншій особі за умови, що така інша особа приймає на себе зобов'язання першої особи.

Митний режим тимчасового ввезення завершується реекспортом товарів, транспортних засобів комерційного призначення або поміщенням їх в інший митний режим. За реекспорту такі товари звільнюються від оподаткування.

Митний режим тимчасового ввезення припиняється через конфіскацію товарів, транспортних засобів комерційного призначення або за їх повної втрати внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили. У цьому разі реекспорт товарів, транспортних засобів комерційного призначення не вимагається, а гарантії підлягають поверненню (визволенню).

Тимчасове вивезення – це митний режим, відповідно до якого українські товари або транспортні засоби комерційного призначення вивозяться за межі

митної території України з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД і підлягають реімпорту до завершення встановленого терміну без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу у результаті їх використання.

Митний режим тимчасового вивезення може бути застосований до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що безпосередньо вивозяться за межі митної території України.

Термін тимчасового вивезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення встановлюється органом доходів і зборів у кожному конкретному випадку, але не має перевищувати трьох років з дати їх поміщення у зазначений митний режим. З урахуванням мети тимчасового вивезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та інших обставин встановлений термін може бути продовжений відповідним органом доходів і зборів, у тому числі загалом і понад три роки.

Орган доходів і зборів, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі тимчасового вивезення, має переслідватися у можливості ідентифікації цих товарів, транспортних засобів під час їх реімпорту. Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

Для поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового вивезення особа, відповідальна за дотримання митного режиму, має:

- подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у режимі тимчасового вивезення, документи на такі товари, транспортні засоби, що підтверджують мету їх тимчасового вивезення;
- у випадках, передбачених законодавством, надати органу доходів і зборів зобов'язання про реімпорт зазначених товарів та засобів, які тимчасово вивозяться, у терміни, встановлені органом доходів і зборів;
- подати органу доходів і зборів дозвіл відповідного компетентного органу на тимчасове вивезення товарів, якщо отримання такого дозволу передбачено законодавством.

До товарів, поміщених у митний режим тимчасового вивезення, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування вивізним митом та ПДВ. Оподаткуванню акцизним податком такі операції не підлягають.

Українські товари, поміщені у митний режим тимчасового вивезення, зберігають статус українських.

Товари, транспортні засоби комерційного призначення, що поміщені у митний режим тимчасового вивезення, мають перебувати у тому самому стані, в якому вони були вивезені за межі митної території України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування, зберігання

та використання (експлуатації). Транспортні засоби комерційного призначення можуть піддаватися операціям технічного обслуговування та ремонту, необхідність в яких виникла протягом терміну перебування у наведеному вище режимі.

За заявою особи, відповідальної за дотримання митного режиму тимчасового вивезення, орган доходів і зборів надає дозвіл на передачу права використання такого режиму щодо товарів будь-якій іншій особі за умови, що така інша особа приймає на себе зобов'язання першої особи.

Митний режим тимчасового вивезення завершується реімпортом товарів, транспортних засобів комерційного призначення або помещенням їх в інший митний режим. За реімпорту ці товари звільняються від оподаткування ввізним митом, акцизним податком, ПДВ.

Митний режим тимчасового вивезення припиняється за конфіскації товарів, транспортних засобів комерційного призначення або їх повної втрати внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили. У цьому разі реімпорт таких товарів та засобів не вимагається.

Митний склад – це митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД.

У митний режим митного складу можуть поміщатися будь-які товари, за винятком:

- товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через її територію;
- товарів, термін придатності для споживання або використання яких закінчився;
- товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога;
- живих тварин;
- електроенергії, що переміщується лініями електропередачі.

Термін зберігання товарів у митному режимі митного складу не може перевищувати 1095 днів від дня помещення цих товарів у зазначений митний режим.

Термін зберігання в митному режимі митного складу підакцизних товарів, іноземних товарів, які були попередньо помещені у митні режими транзиту, тимчасового ввезення або переробки на митній території України, а також продуктів переробки не може перевищувати 365 днів від дня помещення їх у митний режим митного складу. Термін зберігання у зазначеному режимі українських товарів (призначених для експорту) не може перевищувати одного року з дати помещення їх у цей режим.

Товари, що поміщуються у митний режим митного складу, декларуються органу доходів і зборів утримувачем митного складу. Для помещення товарів у цей режим органу доходів і зборів подаються митна декларація, товарно-

транспортний документ на перевезення та рахунок (інвойс) або інший документ, який визначає вартість товару. Забороняється вимагати подання будь-яких інших документів, а також проведення державного санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного та радіологічного контролю.

Митним кодексом України встановлені особливості застосування митного режиму митним складом для митних складів, розташованих на територіях морських і річкових портів, аеропортів, залізничних станцій, у межах яких є пункти пропуску через державний кордон України. Умови розміщення товарів, що переміщуються у складі консолідованих вантажів, на митному складі та подальшого розпорядження ними встановлені МКУ.

До товарів, поміщених у митний режим митного складу, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом, вивізним митом, ПДВ та акцизним податком.

Іноземні товари, поміщені у митний режим митного складу, зберігають статус іноземних. Українські товари, поміщені у цей режим, втрачають статус українських з моменту відшкодування сум ПДВ відповідно до положень Податкового кодексу України.

З товарами, що зберігаються на митному складі, без дозволу органу доходів і зборів можуть проводитися прості складські операції та операції для забезпечення збереження цих товарів. З дозволу органу доходів і зборів може проводитись підготовка товарів для продажу (відчуження) та транспортування: консолідація та подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження, взяття проб і зразків товарів та інші подібні операції. За будь-яких умов такі операції не можуть змінювати характеристик, за якими ці товари були класифіковані згідно з УКТЗЕД.

З дозволу органу доходів і зборів та за умови надання фінансової гарантії товари, поміщені у митний режим митного складу, можуть тимчасово з наступним поверненням вивозитися зі складу на термін, обумовлений метою такого вивезення, але не більше ніж на 45 днів.

Допускається передача права власності на іноземні товари, поміщені у митний режим митного складу. Інформація про власника таких товарів надається органу доходів і зборів під час випуску зазначених товарів з митного складу. Якщо зміна власника передбачає вивезення товару з території України, воно здійснюється на підставі нових товаросупровідних документів і митної декларації (документа, що її замінює).

Митний режим митного складу завершується поміщенням товарів в інший митний режим, який допускається відповідно до Митного кодексу України.

Митний режим митного складу припиняється у разі:

– передачі товарів на склад органу доходів і зборів у зв'язку із закінченням термінів зберігання у режимі митного складу;

- конфіскації товарів;
- повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

За пригнічення митного режиму митного складу поміщення цих товарів у інший митний режим не вимагається, а фінансові гарантії підлягають поверненню (вивільненню).

Вільна митна зона (далі – ВМЗ) – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з неї за межі митної території України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД, а українські товари ввозяться на територію ВМЗ із оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання.

Вільні митні зони можуть бути комерційного, сервісного та промислового типів.

На територіях ВМЗ комерційного типу операції з поміщеними у митний режим такої зони товарами обмежуються лише простими складськими операціями, потрібними для забезпечення збереження цих товарів. Також допускаються подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження та інші подібні операції.

На територіях вільних митних зон сервісного типу з поміщеними у митний режим ВМЗ товарами додатково дозволяється здійснення операцій, пов'язаних із ремонтом, модернізацією, будівництвом повітряних, морських і річкових суден, інших плаваючих засобів та їх частин.

На територіях ВМЗ промислового типу товари, які можуть бути поміщені у зазначений митний режим, та виробничі операції з такими товарами визначаються окремими законами України для кожної такої зони.

Товари, поміщені у митний режим вільної митної зони, протягом усього терміну дії цього режиму перебувають під митним контролем. Товари можуть перебувати у митному режимі ВМЗ на території цієї зони протягом усього часу її функціонування.

Для цілей застосування митних режимів та справляння митних платежів території вільних митних зон вважаються такими, що знаходяться поза межами митної території України.

Поміщення українських товарів у митний режим вільної митної зони для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів. Іноземні товари, що ввозяться на територію ВМЗ, допускаються на зазначену територію з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами.

Українські товари, поміщені у митний режим вільної митної зони, отримують статус іноземних, а іноземні товари – зберігають статус іноземних.

Товари, виготовлені (вироблені, одержані) у ВМЗ, мають статус іноземних та вважаються такими, що поміщені у митний режим вільної митної зони.

Дозволяється передача права власності на товари, поміщені у митний режим вільної митної зони. Інформація про власника таких товарів надається органу доходів і зборів під час завершення цього режиму.

Митний режим вільної митної зони завершується реекспортом товарів або поміщенням їх у інший митний режим.

Імпорт продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим вільної митної зони, здійснюється зі сплатою митних платежів та процентів, що підлягали б сплаті у разі перенесення термінів сплати у зв'язку з наданням розстрочення або відстрочення відповідно до Податкового кодексу України.

Відходи (залишки), що утворилися у результаті здійснення операцій з іноземними товарами у ВМЗ і мають господарську цінність та/або можуть бути утилізовані, у разі вивезення за межі вільної митної зони підлягають поміщенню у цьому стані у відповідний митний режим. Інші відходи з дозволу органу доходів і зборів підлягають видаленню відповідно до законодавства України.

Митний режим вільної митної зони припиняється у разі конфіскації товарів або повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

Безмитна торгівля – це митний режим, відповідно до якого товари, не призначені для вільного обігу на митній території України, знаходяться та реалізуються для вивезення за межі її митної території під митним контролем у пунктах пропуску через державний кордон України, відкритих для міжнародного сполучення, та на повітряних і водних транспортних засобах комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорту та експорт таких товарів, та без застосування до них заходів нетарифного регулювання ЗЕД, у тому числі державного санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного та радіологічного контролю.

У митний режим безмитної торгівлі поміщуються іноземні та українські товари, які ввозяться з-за меж митної території України або вивозяться з цієї території.

У митний режим безмитної торгівлі можуть поміщатися будь-які товари, за винятком:

- товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через її територію;
- товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога;
- живих тварин.

Іноземні товари поміщуються у митний режим безмитної торгівлі з умовним повним звільненням від оподаткування ввізним митом, ПДВ та акцизним податком.

Поміщення українських товарів у митний режим безмитної торгівлі для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів. При цьому застосовується умовне повне звільнення від оподаткування вивізним митом. Операції з вивезення товарів з митної території України у магазин безмитної торгівлі оподатковуються ПДВ за нульовою ставкою. Оподаткуванню акцизним податком такі операції не підлягають.

Товари, поміщені в митний режим безмитної торгівлі, впродовж всього терміну перебування у цьому режимі знаходяться під митним контролем. Термін

перебування товарів у цьому режимі обмежений терміном придатності цих товарів для споживання.

Особливості здійснення митного контролю товарів, що постачаються магазинами безмитної торгівлі на повітряні та водні транспортні засоби комерційного призначення, які виконують міжнародні рейси, для реалізації пасажиром цих рейсів, встановлені Митним кодексом України.

Іноземні товари, поміщені у митний режим безмитної торгівлі, зберігають статус іноземних, а українські товари – набувають статусу іноземних.

Митний режим безмитної торгівлі завершується реекспортом товарів або поміщенням їх у інший митний режим. Цей режим припиняється у разі конфіскації товарів або повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

Переробка на митній території – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці без застосування до них заходів нетарифного регулювання ЗЕД, за умови подальшого реекспорту продуктів переробки.

Операції з переробки товарів можуть включати:

- власне переробку товарів, у тому числі: обробку, монтаж, демонтаж, використання окремих товарів, які сприяють чи полегшують процес виготовлення продуктів переробки;

- ремонт товарів, у тому числі модернізацію, відновлення та регулювання, калібрування.

У процесі переробки іноземних товарів не допускається використання українських товарів (крім палива та енергії), на які законом встановлено вивізне мито.

Кабінет Міністрів України має право визначати:

- товари, під час поміщення яких у митний режим переробки на митній території застосовуються фінансові гарантії сплати митних платежів;

- випадки, коли продукти переробки підлягають обов'язковому реекспорту за межі митної території України;

- мінімальне співвідношення вартості іноземних та українських товарів для окремих категорій товарів, що піддаються операціям з переробки;

- перелік товарів, які не можуть бути допущені до переробки для вільного обігу на митній території України;

- товари, поміщення яких у митний режим переробки на митній території забороняється.

Кількість операцій з переробки товарів у митному режимі переробки на митній території не обмежується. Окремі операції з переробки товарів або повний цикл переробки можуть здійснюватися іншими підприємствами, ніж підприємство, яке поміщує товари у зазначений митний режим.

Загальний термін переробки товарів на митній території України не може перевищувати 365 днів з дати завершення митного оформлення органом доходів

і зборів іноземних товарів для переробки. Термін переробки встановлюється органом доходів і зборів у кожному випадку на підставі тривалості конкретного процесу переробки та може бути продовжений у межах загального терміну. Законами України може визначатися більший термін переробки окремих товарів.

Поміщення товарів у митний режим переробки на митній території допускається з письмового дозволу органу доходів і зборів за заявою власника цих товарів або уповноваженої ним особи.

Разом із заявою подаються такі документи:

- зовнішньоекономічний договір (контракт) на переробку товарів;
 - технологічна схема переробки (крім випадків із ремонтом товарів);
 - договори на переробку товарів з іншими підприємствами, якщо окремі операції (або повний цикл) з переробки товарів здійснюватимуться такими іншими підприємствами;
 - інші документи за бажанням власника товарів або уповноваженої ним особи
- висновки державних органів, експертних установ, організацій, державні стандарти й стандарти підприємства, технічні умови, описи чи креслення зразків, відповідно до яких здійснюватиметься переробка, тощо.

У випадках, встановлених Митним кодексом України, до товарів, що ввозяться для переробки, застосовуються засоби ідентифікації з метою встановлення наявності цих товарів у продуктах переробки.

Дозвіл на переробку товарів на митній території України видається органом доходів і зборів підприємству впродовж п'яти робочих днів від дати реєстрації відповідної заяви.

Рішення про відмову у видачі дозволу на переробку товарів на митній території України приймається, якщо:

- відомостей, зазначених у поданих заявником документах, недостатньо для визначення обов'язкового обсягу виходу продуктів переробки, що утворюються у результаті переробки товарів;
- орган доходів і зборів виявив невідповідності у відомостях, що містяться у поданих заявником документах, або недостовірність цих відомостей;
- органом доходів і зборів встановлено відсутність належного технологічного обладнання, приміщень, умов для обліку і зберігання товарів, що ввозяться з метою переробки;
- підприємством не дотримано встановлених законодавством України заборони чи обмежень щодо переробки товарів на митній території України.

У випадках, встановлених Митним кодексом, дозвіл на переробку товарів на митній території України може бути змінений або відкликаний.

Поміщення товарів у митний режим переробки на митній території здійснюється з умовним повним звільненням від оподаткування ввізним митом, ПДВ та акцизним податком.

Товари, поміщені у митний режим переробки на митній території, а також продукти їх переробки впродовж всього терміну перебування у цьому режимі знаходяться під митним контролем.

Органи доходів і зборів можуть проводити перевірку товарів, ввезених для переробки на митній території України, а також продуктів їх переробки у будь-якої особи, яка здійснює операції з переробки таких товарів.

Органи доходів і зборів здійснюють контроль за обов'язковим обсягом виходу продуктів переробки, що утворюються у результаті переробки товарів на митній території України.

Продукти переробки підлягають поміщенню у митний режим реекспорту з поданням переліку українських товарів, витрачених під час операцій з переробки, із зазначенням їх кількості та вартості. Декларант має право заявити українські товари (крім палива та енергії), що повністю використані під час переробки іноземних товарів, у митний режим експорту.

Дозволяється ввезення товарів для переробки на митній території України з метою подальшого митного оформлення продуктів переробки для вільного обігу на цій території.

Якщо умовами переробки іноземних товарів на митній території України передбачено проведення розрахунків частиною продуктів їх переробки, такі продукти підлягають митному оформленню відповідно до митного режиму імпорту.

Реалізація на митній території України продуктів переробки, власником яких є нерезидент, здійснюється через зареєстроване в Україні його представництво, на яке покладається обов'язок з декларування цих продуктів переробки для вільного обігу.

Залишки або відходи, що утворилися у результаті здійснення операцій з переробки іноземних товарів і мають господарську цінність та/або можуть бути утилізовані, підлягають поміщенню у цьому стані у відповідний митний режим до закінчення терміну переробки товарів. Інші відходи з дозволу органу доходів і зборів підлягають видаленню відповідно до законодавства України до закінчення терміну переробки.

Продукти, отримані у результаті переробки еквівалентних товарів, вважаються продуктами переробки іноземних товарів. Під еквівалентними товарами розуміються українські та іноземні товари, які є ідентичними товарам, ввезеним для операцій з переробки на митній території України.

Дозволяється здійснення реекспорту продуктів переробки, одержаних з використанням еквівалентних товарів, до ввезення товарів для переробки на митній території України або до завершення операцій з їх переробки.

Іноземні товари, поміщені у митний режим переробки на митній території, зберігають статус іноземних. Продукти переробки, залишки (відходи), виготовлені (одержані) у процесі здійснення операцій з переробки іноземних товарів, мають статус іноземних товарів та вважаються такими, що поміщені у

митний режим переробки на митній території. Українські товари, що використовувалися у процесі переробки іноземних товарів на митній території України, отримують статус іноземних у момент вивезення продуктів переробки за межі митної території України.

Митний режим переробки на митній території завершується реекспортом продуктів переробки чи поміщенням їх в інший митний режим.

Продукти переробки, а також товари, що не були піддані переробці, під час поміщення їх у митний режим реекспорту звільняються від оподаткування.

Митний режим переробки на митній території припиняється через конфіскацію товарів або повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили. У цьому разі реекспорт товарів та продуктів їх переробки не вимагається, а фінансові гарантії підлягають вивільненню (поверненню).

Переробка за межами митної території – це митний режим, відповідно до якого українські товари піддаються переробці у встановленому законодавством порядку за межами митної території України без застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД, за умови повернення цих товарів або продуктів їх переробки на митну територію України у митному режимі імпорту.

Операції з переробки товарів можуть включати:

- власне переробку товарів, у тому числі: обробку, монтаж, демонтаж, використання окремих товарів, які сприяють чи полегшують процес виготовлення продуктів переробки;

- ремонт товарів, у тому числі модернізацію, відновлення та регулювання, калібрування.

Не підлягають поміщенню у митний режим переробки за межами митної території товари (крім тих, що вивозяться з метою ремонту), які під час імпорту були звільнені від оподаткування митними платежами.

Кабінет Міністрів України має право визначати:

- продукти переробки, залишки переробки, а також товари, продукти переробки чи залишки переробки яких підлягають обов'язковому поверненню на митну територію України і випуску у вільний обіг;

- мінімальне співвідношення вартості українських та іноземних товарів для окремих категорій товарів, що піддаються операціям з переробки за межами митної території України.

Товари, продукти переробки яких визначені Кабінетом Міністрів України як обов'язкові до повернення на митну територію України, вивозяться у митному режимі переробки за межами митної території із застосуванням заходів гарантування на суму їх вартості у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Якщо умовами переробки товарів за межами митної території України передбачено проведення розрахунків частиною товарів, призначених для переробки, така частина під час вивезення за межі митної території України декларується у митному режимі експорту.

Загальний термін переробки товарів за межами митної території України не може перевищувати 365 днів з дати завершення митного оформлення українських товарів для переробки. Термін переробки встановлюється органом доходів і зборів у кожному випадку, виходячи з тривалості конкретного процесу переробки, та може бути продовжений у межах загального терміну. Законами України може визначатися більший термін переробки окремих товарів.

Поміщення товарів у митний режим переробки за межами митної території допускається з письмового дозволу органу доходів і зборів за заявою власника цих товарів або уповноваженої ним особи.

Разом із заявою подаються такі документи:

- зовнішньоекономічний договір (контракт) на переробку товарів;
- технологічна схема переробки (крім випадків з ремонтом товарів);
- інші документи за бажанням власника товарів або уповноваженої ним особи
- висновки державних органів, експертних установ, організацій, державні стандарти й стандарти підприємства, технічні умови, описи чи креслення зразків, відповідно до яких здійснюватиметься переробка, тощо.

У випадках, встановлених Митним кодексом України, до товарів, що ввозяться для переробки, застосовуються засоби ідентифікації з метою встановлення наявності цих товарів у продуктах переробки.

Дозвіл на переробку товарів за межами митної території України видається органом доходів і зборів підприємству протягом п'яти робочих днів від дати реєстрації відповідної заяви.

Рішення про відмову у видачі дозволу на переробку товарів за межами митної території України приймається, якщо:

- відомостей, зазначених у поданих заявником документах, недостатньо для визначення об'єкта об'язкового обсягу виходу продуктів переробки, що утворюються у результаті переробки товарів;
- орган доходів і зборів виявив невідповідності у відомостях, що містяться у поданих заявником документах, або недостовірність цих відомостей;
- підприємством не дотримано встановлених законодавством України заборон чи обмежень щодо переробки товарів за межами митної території України.

У випадках, встановлених МКУ, дозвіл на переробку товарів за межами митної території України може бути змінений або відкликаний.

Поміщення товарів у митний режим переробки за межами митної території в установлених законом випадках здійснюється зі сплатою вивізного мита. До товарів, поміщених у зазначений митний режим, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ПДВ. Оподаткуванню акцизним податком такі операції не підлягають.

Товари, поміщені в митний режим переробки за межами митної території, протягом всього терміну перебування у цьому режимі перебувають під митним контролем.

Органи доходів і зборів здійснюють контроль за обов'язковим обсягом виходу продуктів переробки, що утворюються у результаті переробки товарів за межами митної території України.

Під час ввезення продуктів переробки іноземні товари, які були витрачені у процесі переробки, декларуванню не підлягають.

Повне звільнення від оподаткування митними платежами застосовується до товарів, які були поміщені у митний режим переробки за межами митної території та в межах визначеного терміну повертаються на митну територію України:

- у тому самому стані, в якому вони були вивезені за межі митної території України (не піддані переробці), з поміщенням у митний режим реімпорту;
- у відремонтованому вигляді, якщо ремонт проведено у рамках гарантійних зобов'язань, з поміщенням у митний режим імпорту.

Продукти переробки, що ввозяться в Україну, поміщуються у митний режим імпорту. До них (крім товарів, відремонтованих у рамках гарантійних зобов'язань) застосовується часткове звільнення від оподаткування митними платежами відповідно до якого сплаті підлягає позитивна різниця між сумою митних платежів, нарахованою на продукти переробки, та сумою митних платежів, яка підлягає сплаті у разі імпорту відповідних товарів, що були вивезені за межі митної території України для переробки.

Товари, поміщені у митний режим переробки за межами митної території, та або продукти їх переробки можуть бути реалізовані за межами цієї території за умови митного оформлення товарів, поміщених у такий режим, у митний режим експорту.

Залишки і відходи, що утворилися у результаті здійснення операцій з переробки українських товарів за межами митної території України і залишаються за межами цієї території, митному контролю та митному оформленню не підлягають.

Продукти, отримані у результаті переробки еквівалентних товарів, вважаються продуктами переробки українських товарів. Під еквівалентними товарами розуміються іноземні товари, які є ідентичними українським товарам, вивезеним для переробки за межами митної території України. Дозволяється ввезення продуктів переробки еквівалентних товарів на митну територію України до вивезення українських товарів для переробки за її межами або до завершення операцій з їхньої переробки.

Українські товари, поміщені у митний режим переробки за межами митної території, отримують статус іноземних товарів з моменту їх фактичного вивезення за межі цієї території. Продукти переробки, виготовлені (одержані) у процесі здійснення операцій з переробки товарів, мають статус іноземних та вважаються такими, що поміщені у митний режим переробки за межами митної території.

Митний режим переробки за межами митної території завершується:

- імпортом продуктів переробки; або
- реімпортом товарів, що не були піддані переробці; або

– експортом товарів, що вивозилися у режимі переробки за межами митної території.

Зазначений митний режим приймається за конфіскації товарів або повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили. За цих обставин повернення товарів та продуктів їхньої переробки на митну територію України не вимагається, а надалі гарантії повертаються лише у разі повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

Знищення або руйнування – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари під митним контролем знищуються або приводяться у стан, який виключає можливість їхнього використання, з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання ЗФД.

Не вважаються знищенням або руйнуванням:

- використання для споживання тваринами товарів, попередньо призначених для споживання людиною;
- проведення з товарами операцій з переробки;
- отримання продуктів переробки, включаючи монтаж, демонтаж, переробку або обробку товарів;
- ремонт товарів, включаючи їх відновлення;
- використання товарів як таких, що полегшують процес виготовлення продуктів переробки, якщо самі вони при цьому повністю витрачаються.

Якщо товари, які передбачається знищити або зруйнувати, можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави, орган доходів і зборів письмово пропонує декларантові обрати цей режим.

Знищення або руйнування товарів допускається з письмового дозволу органу доходів і зборів за заявою власника товарів чи уповноваженої ним особи. Дозвіл на поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування видається органом доходів і зборів, якщо власником чи уповноваженою ним особою:

- укладено договір на знищення (руйнування) товарів з підприємством, уповноваженим відповідно до законодавства України на такі операції з відповідними категоріями товарів;
- отримано дозволу на знищення (руйнування) товарів від державних органів, до повноважень яких належить контроль за переміщенням таких товарів.

Дозвіл на поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування видається органом доходів і зборів протягом трьох робочих днів з дати реєстрації відповідної заяви. У разі відмови у видачі дозволу орган доходів і зборів зобов'язаний у зазначений термін письмово повідомити про підстави відмови.

До товарів, поміщених у митний режим знищення або руйнування, застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ввізним митом, ПДВ та акцизним податком.

Знищення або руйнування товарів здійснюється за рахунок їхнього власника, уповноваженої ним особи чи інших заінтересованих осіб.

Товари, поміщені у митний режим знищення або руйнування, а також залишки та відходи, що утворилися у результаті здійснення операцій із знищення (руйнування), перебувають під митним контролем. Орган доходів і зборів має право здійснювати у будь-який час перевірку товарів, поміщених у зазначений митний режим, а також залишків і відходів, одержаних у результаті операцій із знищення або руйнування.

Залишки, що утворилися у результаті знищення або руйнування товарів, у тому числі складові товару, які не були знищені або зруйновані, та отримані відходи, що мають господарську цінність, підлягають поміщенню протягом 10 днів від дати знищення товарів у відповідний митний режим як іноземні товари.

Відходи, що утворилися у результаті знищення або руйнування товарів і не мають господарської цінності та не можуть бути утилізовані, підлягають видаленню, відповідно до законодавства України, як українські товари підприємством, яке здійснило зазначені операції.

Митний режим знищення або руйнування завершується після виконання таких операцій та декларування у відповідний митний режим їх залишків.

Відмова на користь держави – це митний режим, відповідно до якого власник відмовляється від іноземних товарів на користь держави без будь-яких умов на свою користь.

Кабінет Міністрів України визначає перелік товарів, які не можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави. На сьогодні це:

- товари, заборонені до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через її митну територію;
- товари, що не перебувають на митній території України;
- товари, термін придатності для споживання або використання яких закінчився;
- товари, що потребують особливих умов зберігання (у разі, коли орган доходів і зборів не має можливості забезпечити створення таких умов);
- товари, щодо яких не здійснено державний санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний та радіологічний види контролю (у разі, коли товари підлягають таким видам контролю);
- товари, вилучені органами доходів і зборів у зв'язку з порушеннями митних правил (крім товарів, щодо яких, відповідно до Митного кодексу України, припинено провадження у справі про порушення митних правил шляхом компромісу);
- ядерні матеріали, радіоактивні та небезпечні відходи, особливо небезпечні хімічні речовини, отруйні речовини;
- товари, витрати на зберігання та реалізацію яких перевищуватимуть суму надходжень від їх продажу.

Відмова від товарів на користь держави здійснюється за відповідною письмовою заявою власника цих товарів та з дозволу органу доходів і зборів.

Товари, що поміщуються у митний режим відмови на користь держави, звільнюються від оподаткування ввізним митом, ПДВ та акцизним податком.

Митний режим відмови на користь держави завершується після розміщення товарів на складі органу доходів і зборів.

Контрольні запитання

1. Як поділяються товари за митним статусом?
2. Де і які встановлені митні режими сьогодні?
3. Як здійснюється поміщення товарів у митний режим?
4. До яких товарів може бути застосований митний режим імпорту?
5. За яких умов можливе застосування митного режиму реімпорту?
6. До яких товарів застосовується митний режим реекспорту?
7. Які умови поміщення товарів у митний режим транзиту?
8. Який термін тимчасового ввезення товарів і ким він встановлюється?
9. Які умови поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового вивезення?
10. Які товари не можуть поміщатися у митний режим митного складу?
11. За яких умов припиняється митний режим митного складу?
12. Що таке вільна митна зона і яких типів вона буває?
13. Які умови поміщення у митний режим безмитної торгівлі?

РОЗДІЛ 10

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ

Ключові слова: митний контроль, орган доходів і зборів, технологічна схема, митні формальності, форми митного контролю, митний аудит, технічні засоби митного контролю, митна експертиза.

10.1. Організація митного контролю

Митний контроль -- сукупність заходів, що здійснюються виключно органами доходів і зборів у межах своїх повноважень з метою забезпечення додержання норм Митного кодексу України, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України. Митний контроль у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється відповідно до типових технологічних схем митного контролю, що затверджуються Кабінетом Міністрів України. На підставі міжнародних договорів України у пунктах пропуску через її державний кордон може здійснюватися спільний контроль з органами доходів і зборів суміжних держав.

Митний контроль передбачає виконання органами доходів і зборів мінімуму формальностей, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи. Форми та обсяг контролю, достатнього для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи та міжнародних договорів України під час митного оформлення, обираються на підставі результатів системи управління ризиками.

Користування та/або розпорядження товарами, транспортними засобами комерційного призначення, які перебувають під митним контролем, забороняється, крім випадків, передбачених Митним кодексом та іншими законами України.

Граничний термін перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем не може перевищувати 180 календарних днів, крім митних режимів, які передбачають перебування під цим контролем протягом усього часу дії митного режиму. Зазначені товари та засоби, які перебувають під митним контролем і за якими власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення граничного терміну, набувають статусу таких, що зберігаються на складі органу доходів і зборів.

Митний контроль розпочинається:

– у разі ввезення на митну територію України – з моменту перетинання товарами, транспортними засобами комерційного призначення митного кордону України;

– у разі вивезення за межі митної території України – з моменту пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного оформлення та їх декларування.

Митний контроль закінчується:

у разі ввезення на митну територію України – після закінчення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму;

– у разі вивезення за межі митної території України – після здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та перетинання ними митного кордону України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

Товари, що переміщуються через митний кордон України, разом з їх упаковкою та маркуванням, транспортні засоби комерційного призначення, якими вони переміщуються, пред'являються у незмінному стані для митного контролю, а документи на ці товари, транспортні засоби подаються органам доходів і зборів у пунктах пропуску через державний кордон України та в інших місцях на її митній території, встановлених органами доходів і зборів для здійснення митного контролю та митного оформлення, не пізніше ніж через три години після прибуття зазначених товарів у пункт пропуску або інше визначене місце.

Посадові особи органів доходів і зборів у випадках, передбачених Митним кодексом та іншими законами України, з метою здійснення митного контролю мають право безперешкодного доступу на територію чи у приміщення будь-якого підприємства незалежно від форми власності та сфери управління, де знаходяться або можуть знаходитися товари, що підлягають митному контролю.

Операції з товарами, транспортними засобами комерційного призначення, митне оформлення яких не закінчене, обмежуються. За письмовою заявою власника товарів або уповноваженої ним особи та з дозволу органу доходів і зборів можуть здійснюватися:

- навантаження, вивантаження, перевантаження;
- усунення пошкоджень упаковки, розпакування, упакування, перепаккування;
- зважування та визначення інших істотних характеристик товарів;
- взяття проб та зразків;
- зміна ідентифікаційних знаків чи маркування;
- заміна транспортного засобу комерційного призначення.

Зазначені операції здійснюються за рахунок власника товарів, що переміщуються через митний кордон України, або уповноваженої ним особи. У встановлених Митним кодексом випадках органи доходів і зборів з власної ініціативи або ініціативи правоохоронних органів мають право у письмовій формі вимагати від осіб, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного

призначення через митний кордон України, проведення зазначених вище операцій. У такому разі витрати відшкодовуються органом, з ініціативи якого вони проводилися. Якщо у результаті проведення таких операцій виявлено порушення законодавства України, витрати на проведення зазначених операцій відшкодовуються власником товарів, транспортних засобів комерційного призначення або уповноваженими ними особами.

З метою виключення несанкціонованого доступу до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, приміщень, де знаходяться такі товари, або провадиться діяльність, контроль за якою покладено на органи доходів і зборів, а також до приладів обліку енергоносіїв, електричної, теплової та інших видів енергії органами доходів і зборів можуть застосовуватися засоби забезпечення ідентифікації.

Забезпечення ідентифікації здійснюється накладенням митних забезпечень: одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, печаток, голографічних міток, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційних знаків, проставлення штампів, взяття проб і зразків, складання опису товарів, транспортних засобів комерційного призначення, креслень, масштабних зображень, виготовлення фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної документації тощо. При цьому накладення одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, печаток на транспортні засоби комерційного призначення може здійснюватися без проведення митного огляду товарів, що переміщуються зазначеними транспортними засобами через митний кордон України, про що робиться відповідна відмітка у товаросупровідних документах.

Крім зазначених засобів, для забезпечення ідентифікації товарів, що поміщуються у митний режим, можуть використовуватися маркування, у тому числі у вигляді мікро- або інших електронних пристроїв, або серійні номери, проставлені на товарах або їх частинах виробником, інші комерційні способи ідентифікації; експортні (імпортні) сертифікати; копії документів, на підставі яких органом доходів і зборів було здійснено випуск товарів у попередній митний режим і які дають можливість однозначно ідентифікувати товари; інші подібні документи.

Органи доходів і зборів України визнають митні забезпечення митних служб інших держав, а також встановлюють як митні забезпечення ідентифікаційні пристрої та інші забезпечення, якщо немає сумнівів у їхній надійності.

Засоби забезпечення ідентифікації можуть змінюватися чи знищуватися тільки органами доходів і зборів або з їх дозволу іншими органами, крім випадків форс-мажорних обставин.

У разі потреби для участі у здійсненні митного контролю можуть залучатися спеціалісти та експерти. Вони мають право на відшкодування витрат, пов'язаних з їхньою участю у здійсненні митного контролю, за ними зберігається середня заробітна плата за місцем роботи на час такої участі. Відшкодування зазначених витрат здійснюються за рахунок коштів державного бюджету у порядку, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування

та реалізує державну податкову та митну політику. За власним бажанням спеціалістів та експертів може залучати декларант. У такому разі витрати відшкодовує декларант (власник товару та/або транспортного засобу).

Зона митного контролю (далі – ЗМК) – місце, визначене органами доходів і зборів у пунктах пропуску через державний кордон України або в інших місцях митної території України, в межах якого органи доходів і зборів здійснюють митні формальності.

Зони митного контролю створюються на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та територіях підприємств, вільних митних зон, митних складів, складів тимчасового зберігання, а також в інших місцях, визначених відповідно до Митного кодексу України. Порядок створення ЗМК визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Зони митного контролю можуть бути постійними або тимчасовими (рис. 10.1). Постійні ЗМК створюються у разі регулярного розміщення на їхній території товарів, що підлягають митному контролю. Тимчасові ЗМК утворюються на час здійснення митного контролю.

Рис. 10.1. Види зон митного контролю за режимом функціонування

ЗМК створюються органом доходів і зборів, у зоні діяльності якого вони розташовуються, за погодженням:

- у пунктах пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення – з відповідним органом охорони державного кордону;
- у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон для морського, річкового, повітряного та залізничного сполучення – з відповідним органом охорони державного кордону та адміністрацією морських і річкових портів, аеропортів та залізничних станцій;

- у межах прикордонної смуги на державному кордоні – з відповідним органом охорони державного кордону;
- у морських і річкових портах, аеропортах, на залізничних станціях, територіях підприємств – з адміністрацією портів, аеропортів, залізничних станцій та підприємств;
- на територіях вільних митних зон промислового типу – з відповідним органом управління цієї зони;
- на будь-якій ділянці місцевості у межах митної території України – самостійно.

ЗМК утворюється шляхом підписання керівником органу доходів і зборів або уповноваженою особою рішення про створення ЗМК. Додатком до рішення про створення постійної ЗМК є план-схема з позначенням меж ЗМК. Для тимчасових ЗМК план-схема розробляється, коли неможливо однозначно вказати (описати) межі ЗМК у рішенні.

Межі ЗМК позначаються знаками прямокутної форми, на синьому тлі яких білим кольором виконано написи українською та англійською мовами відповідно – «Зона митного контролю» та «*Customs control zone*».

Режим зони митного контролю – це встановлені законодавством України з питань державної митної справи приписи, заборони та/або обмеження щодо перебування у зоні митного контролю товарів, транспортних засобів комерційного призначення та громадян, розташування в ній споруд та об'єктів, а також проведення у цій зоні господарських робіт.

Споруди та об'єкти, що належать державним органам, уповноваженим здійснювати санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний та радіологічний види контролю, розміщуються у зонах митного контролю, створених у межах пунктів пропуску через державний кордон України, з дозволу центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, державну політику у сфері захисту державного кордону та державну політику у сфері транспорту.

Проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через її межі і в її межах товарів, транспортних засобів, громадян, які не перетинають митний кордон України, а також посадових осіб державних органів, які не здійснюють вказані вище види контролю, відбуваються з дотриманням режиму ЗМК і допускаються лише з письмового дозволу керівника відповідного органу доходів і зборів або особи, яка виконує його обов'язки, а в зонах митного контролю, розташованих у пунктах пропуску через державний кордон України, крім того, за погодженням з начальником відповідного органу охорони державного кордону.

Посадові особи, яким надається доступ у ЗМК, можуть перебувати у ній лише у межах, необхідних для виконання своїх прямих службових обов'язків. Такі посадові особи не повинні мати при собі товарів, вивезення або ввезення яких на митну територію України заборонено чи обмежено законодавством України.

Забезпечення схоронності товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, дотримання режиму зони митного контролю, забезпечення безпеки громадян, законності та правопорядку у ЗМК покладаються на відповідні органи доходів і зборів. Органи доходів і зборів у межах своїх повноважень, визначених Митним кодексом України, мають право застосовувати примусові заходи до порушників режиму ЗМК.

Особи, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи провадять діяльність, контроль за якою покладено на органи доходів і зборів, зобов'язані надавати останнім документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю, в усній, письмовій та/або електронній формі. Органи доходів і зборів мають право вимагати від зазначених осіб лише ті документи та відомості, які необхідні для здійснення митного контролю та встановлені Митним кодексом України.

Документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України під час здійснення зовнішньоекономічних операцій, подаються органу доходів і зборів українською мовою, офіційною мовою митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування. Органи доходів і зборів вимагають переклад українською мовою документів, складених іншою мовою, ніж офіційна мова митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування, якщо дані, які містяться в них, є необхідними для перевірки або підтвердження відомостей, зазначених у митній декларації. У такому разі декларант забезпечує переклад зазначених документів за власний рахунок.

Відомості з офіційних документів, наданих для митного контролю та/або митного оформлення, не потребують додаткового підтвердження. Правоохоронні органи, фінансові установи, податкові та інші контролюючі органи України, відповідно до законодавства, на письмові запити органів доходів і зборів або з власної ініціативи інформують останні про наявні відомості, потрібні для здійснення митного контролю.

Під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України декларант, уповноважена ним особа або перевізник залежно від виду транспорту, яким здійснюється перевезення товарів, надають органу доходів і зборів в паперовій або електронній формі такі документи та відомості:

за перевезення автомобільним транспортом:

- документи на транспортний засіб, зокрема ті, що містять відомості про його державну реєстрацію (національну належність);
- транспортні (перевізні) документи (міжнародні товаротransпортні накладні);
- визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

– комерційні документи (за наявності) на товари, що перевозяться, які містять відомості, зокрема, про найменування та адресу перевізника, найменування країни відправлення та країни призначення товарів, найменування та адреси відправника (або продавця) та отримувача товарів;

– відомості про кількість вантажних місць та вид упаковки;

– найменування товарів;

– вага бруто товарів (у кілограмах) або об'єм товарів (у метрах кубічних), крім великогабаритних вантажів;

за перевезення водним транспортом:

– генеральна декларація, що містить, зокрема, найменування та опис судна, відомості про його реєстрацію та національну належність, прізвище капітана, прізвище та адресу суднового агента;

– декларація про вантаж, яка містить, зокрема, відомості про найменування портів відправки, портів заходу судна, завантаження та вивантаження товарів, першого порту відправки товарів, порту вивантаження товарів, що залишаються на борту, перелік коносаментів або інших документів, що підтверджують наявність та зміст договору морського (річкового) перевезення, кількість вантажних місць товару, опис та вид упаковки товарів, які підлягають вивантаженню у даному порту;

– декларація про припаси (суднові припаси), яка містить, зокрема, відомості про найменування суднових припасів, що є в наявності на судні, та їх кількість;

– декларація про особисті речі екіпажу судна;

– суднова роль, що містить відомості про кількість і склад членів екіпажу під час прибуття і відправлення судна, зокрема прізвища, імена, громадянство, звання або посаду, дату і місце народження, вид і номер документа, що посвідчує особу;

– список пасажирів, що містить відомості про пасажирів під час прибуття і відправлення судна, зокрема кількість пасажирів на судні, прізвища, імена, громадянство, дату і місце народження, порти посадки і висадки;

– визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

– транспортні (перевізні) документи на товари (за наявності), які містять, зокрема, відомості про загальну кількість товарів, кількість вантажних місць, найменування товарів, вид упаковки;

– комерційні документи (за наявності) на товари та відомості про розміщення товарів на борту судна;

– відомості про наявність (відсутність) на борту судна товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено або обмежено, включаючи валютні цінності, наявні у членів екіпажу, лікарські засоби, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні та отруйні речовини;

– відомості про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боєприпасів;

за перевезення повітряним транспортом:

- стандартний документ перевізника, передбачений укладеними, відповідно до закону, міжнародними договорами у галузі цивільної авіації (генеральна декларація);
- документи, що містять відомості про товари, які перевозяться на борту вантажні відомості, авіаційні вантажні накладні);
- документ, що містить відомості про припаси (бортові припаси) та кількість припасів (бортових припасів), завантажених на борт судна та вивантажених з нього;
- транспортні (перевізні) документи;
- комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться;
- визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їхньої наявності);
- відомості про знаки національної належності та реєстраційні знаки судна, номер рейсу, маршрут польоту, пункт вильоту та пункт прибуття судна;
- відомості про найменування підприємства (організації, установи), що експлуатує судно, та кількість членів екіпажу;
- список пасажирів із зазначенням їхньої кількості на судні, прізвищ та ініціалів, пунктів посадки та висадки; відомості щодо багажу пасажирів (пасажирська відомість);
- найменування товарів, номери вантажних накладних, кількість місць за вантажною накладною, пунктів завантаження та пунктів вивантаження товарів;
- відомості про наявність (відсутність) на борту судна товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено або обмежено, включаючи валютні цінності, наявні у членів екіпажу, лікарські засоби, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні та отруйні речовини;
- відомості про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боєприпасів;
- за перевезення залізничним транспортом:
 - транспортні (перевізні) документи;
 - передатку відомість на залізничний рухомий склад;
 - документ, що засвідчує наявність припасів (за наявності припасів);
 - визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їхньої наявності);
 - комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться;
- за переміщення трубопровідним транспортом та лініями електропередачі:
 - зовнішньоекономічний договір (контракт) або інші документи, що підтверджують право володіння, користування та/або розпорядження товарами;
 - акт прийому-передачі товарів або довідка, що підтверджує кількість товарів;
 - комерційні та супровідні документи (за наявності їх у власника трубопроводного транспорту, лінії електропередачі) на товари, що переміщуються через митний кордон України, а на момент митного оформлення – рахунок-фактуру;

- найменування та адреса відправника товарів;
- найменування та адреса отримувача товарів;
- документи (дозволи, сертифікати), що підтверджують показники товару.

Підприємства, що переміщують товари через митний кордон України, у присутності посадової особи органу доходів і зборів складають акти про невідповідність цих товарів відомостям, зазначеним у документах, необхідних для здійснення їх митного контролю, пошкодження товарів, їх упаковки чи маркування або їх втрату. Форма акта встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. За переміщення товарів через митний кордон залізничним транспортом органу доходів і зборів замість акта про невідповідність може подаватися комерційний акт.

Невідповідність фактичних нагоях характеристик товарів відомостям, зазначеним у товаросупровідних документах, пов'язана з особливостями транспортування, зберігання, специфічними характеристиками певних товарів, допускається у межах норм природного убутку та норм списання втрат таких товарів відповідно до законодавства України.

Незалежно від виду транспорту, яким здійснюється переміщення товарів, під час прибуття товарів у пункт пропуску через державний кордон України надаються документи (відомості) або їх реквізити, у тому числі засобами інформаційних технологій (або у вигляді електронного документа), які підтверджують дотримання заборон та/або обмежень згідно із законами України щодо пропуску товарів через її митний кордон, крім тих, що необхідні виключно для поміщення товарів у митний режим.

Разом з митною декларацією органу доходів і зборів подаються рахунок або інший документ, який визначає вартість товару, та у випадках, встановлених Митним кодексом, декларація митної вартості. У встановленому Митним кодексом порядку у митній декларації декларантом або уповноваженою ним особою зазначаються відомості про:

- документи, що підтверджують повноваження особи, яка подає митну декларацію;
- зовнішньоекономічний договір (контракт) або інші документи, що підтверджують право володіння, користування та/або розпорядження товарами;
- транспортні (перевізні) документи;
- комерційні документи, наявні у особи, яка подає декларацію;
- у разі необхідності – документи, що підтверджують дотримання заходів нетарифного регулювання ЗЕД;
- документи, що підтверджують дотримання обмежень, які виникають у зв'язку із застосуванням захисних, антидемпінгових та компенсаційних заходів (за наявності таких обмежень);
- у випадках, передбачених Митним кодексом України, – документи, що підтверджують країну походження товару;

– у разі необхідності – документи, що підтверджують сплату та/або забезпечення сплати митних платежів;

– у разі необхідності – документи, що підтверджують право на пільги зі сплати митних платежів, на застосування повного чи часткового звільнення від сплати митних платежів відповідно до обраного митного режиму;

– у разі необхідності – документи, що підтверджують зміну термінів сплати митних платежів;

– у разі необхідності – документи, що підтверджують заявлену митну вартість товарів та обраний метод її визначення відповідно до Митного кодексу України.

У випадках, коли з причин, визнаних органом доходів і зборів обгрунтованими, окремі документи не можуть бути представлені разом з митною декларацією, дозволяється подання таких документів протягом часу, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Під час надання митному органу попереднього повідомлення про намір здійснити переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України органу доходів і зборів надаються такі документи та/або відомості, у тому числі засобами інформаційних технологій:

для ввезення товарів на митну територію України:

– заява встановленої форми про намір здійснити ввезення товарів на митну територію України (попередня митна декларація);

– відомості про найменування, обсяг (кількість) та вартість товарів, які плануються ввезти на митну територію України;

– вид транспорту, яким планується здійснити ввезення товарів на митну територію України;

– назва пункту пропуску через державний кордон України (органу доходів і зборів), через який планується ввезення товарів;

– відомості про документи, що підтверджують дотримання встановлених, відповідно до закону, заборон та/або обмежень щодо пропуску товарів через митний кордон України;

– для вивезення товарів з митної території України – митна декларація на товари або супровідні документи на товари у випадках, встановлених Митним кодексом України, які подаються органу доходів і зборів для митного контролю.

10.2. Форми митного контролю

Форми митного контролю встановлені Митним кодексом України (рис. 10.2).

Митний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами органів доходів і зборів у формах:

– перевірки документів та відомостей, які відповідно до Митного кодексу надаються органам доходів і зборів під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;

- митного огляду (огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляду та переогляду ручної поклажі та багажу, особистого огляду громадян);
- обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України;
- усного опитування громадян та посадових осіб підприємств;
- огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на органи доходів і зборів;
- перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем;
- проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів (митний аудит);
- направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих органу доходів і зборів.

Рис. 10.2. Форми митного контролю товарів

Перевірка документів та відомостей, які подаються органам доходів і зборів під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, здійснюється візуально, із застосуванням інформаційних технологій (проведенням форматологічного контролю, контролю зіставлення, контролю із застосуванням системи управління ризиками) та в інші способи, передбачені Митним кодексом України.

Перевірка документів та відомостей із застосуванням інформаційних технологій здійснюється за такою схемою (рис. 10.3).

Рис. 10.3. Блок-схема автоматизованої перевірки МД з використанням інформаційних технологій

Форматологічний контроль + це автоматизована перевірка правильності заповнення даних митних декларацій та повернення результатів перевірки; перевірка митних декларацій та інших документів на достовірність та законність; здійснення статистичного, валютного контролю, контролю нарахованих митних платежів, правильності застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД.

Контроль зіставлення – це автоматизоване порівняння даних, які містяться у митних деклараціях або інших документах, поданих для митного контролю або митного оформлення, з даними електронних копій митних декларацій та інших документів, що надходять з митних та правоохоронних органів суміжних держав; в уніфікованих електронних дозвільних документах, що надходять з інших державних органів, інших електронних документах, пов'язаних з перевіркою достовірності даних, що перевіряються.

Контроль із застосуванням системи управління ризиками – це оцінка ризику шляхом аналізу (у тому числі з використанням інформаційних технологій) поданих документів у конкретному випадку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України з метою обрання форм та обсягу митного контролю, достатніх для забезпечення дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення, пред'явлених органу доходів і зборів, проводиться у якомога короткий термін після прийняття рішення про його проведення. Розрізняють такі види митного огляду товарів (рис. 10.4).

Рис. 10.4. Види митного огляду товарів

За результатами застосування системи управління ризиками огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення може бути:

- ідентифікаційним – без розкриття пакувальних місць і обстеження транспортного засобу;
- частковим – з розкриттям до 20 % пакувальних місць і вибіркоvim обстеженням транспортного засобу;
- повним – з розкриттям до 100 % пакувальних місць та поглибленим обстеженням транспортного засобу.

За письмовим рішенням керівника органу доходів і зборів або особи, яка виконує його обов'язки, огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення може також проводитися, якщо:

- митна декларація не подана декларантом протягом термінів декларування, встановлених Митним кодексом, за наявності достатніх підстав вважати, що ці товари переміщуються через митний кордон України з порушенням законодавства з питань державної митної справи;

– товари виявлено (знайдено) під час здійснення митного контролю у зонах митного контролю та/або транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і їх власник невідомий;

– декларантом не виконуються обов'язки, покладені на нього Митним кодексом України.

Переогляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення проводиться у разі виявлення видимих ознак можливого несанкціонованого доступу до товарів, що перебувають під митним контролем (втрата або пошкодження митних забезпечень тощо). Витрати, пов'язані з проведенням такого переогляду, несе власник зазначених товарів, транспортних засобів або уповноважена ним особа.

Огляд (переогляд) може також проводитися за наявності достатніх підстав вважати, що переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України здійснюється з порушенням митного законодавства. Вичерпний перелік підстав для такого огляду (переогляду) встановлений Кабінетом Міністрів України:

– відсутність або непідтвердження відомостей про здійснення у повному обсязі митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення;

– переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України та/або межі зони митного контролю поза робочим часом, установленим для органу доходів і зборів;

– переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у межах контрольованого прикордонного району, прикордонної смуги поза місцем розташування органу доходів і зборів або поза зонами митного контролю;

– переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення маршрутом або у спосіб, що є нехарактерним для переміщення такого виду товару, транспортного засобу;

– переміщення товарів за маршрутом або у спосіб, що є типовим для переміщення предметів контрабанди або товарів, які є безпосередніми предметами порушення митних правил;

– переміщення громадянами товарів в обсязі, що не є обґрунтованим у разі переміщення особистих речей;

– наявність ознак облаштування товарів, транспортних засобів комерційного призначення спеціально виготовленими сховищами (тайниками) або використання інших засобів чи способів, що утруднюють виявлення товарів;

– наявність ознак надання одним товарам вигляду інших;

– припущення за результатами використання технічних засобів митного контролю про те, що переміщені через митний кордон України товари заборонені або обмежені до такого переміщення згідно із законодавством,

– виявлення у результаті використання технічних засобів митного контролю місць у товарах, транспортних засобах комерційного призначення, які можуть використовуватися для приховування товарів від митного контролю;

- невідповідність даних, отриманих під час використання технічних засобів митного контролю, даним товаросупровідних та інших документів (відомостей), які подаються для митного контролю;

- подання органу доходів і зборів як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних у незаконний спосіб, або виявлення у поданих документах недостовірних даних;

- переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення з незаконним звільненням від митного контролю внаслідок використання службового становища посадовими особами органу доходів і зборів;

- одержання в установленому порядку від правоохоронних органів інформації про переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення з порушенням вимог законодавства з питань державної митної справи.

У зазначених випадках посадові особи органів самостійно вживають заходів для проведення огляду (переогляду) товарів на всій митній території України, у тому числі в межах контрольованого прикордонного району. Такий огляд (переогляд) проводиться за рахунок органу, з ініціативи або на підставі інформації якого прийнято рішення про його проведення. Якщо у результаті огляду (переогляду) виявлено факт незаконного переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, витрати, пов'язані з цими операціями, відшкодовуються власником зазначених товарів, транспортних засобів або уповноваженою ним особою.

Порядок проведення огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється у присутності особи, яка переміщує ці товари, транспортні засоби через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем, а у разі її відсутності – за умови залучення не менше ніж двох понятих. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду (переогляду). Працівники органів доходів і зборів не можуть бути понятими.

За результатами митного огляду (переогляду) складається акт про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. Акт засвідчується відбитком особистої номерної печатки посадової особи органу доходів і зборів, яка проводила огляд (переогляд). Один примірник акта передається (надсилається) особі, яка переміщує товари через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем.

Орган доходів і зборів має право провести *огляд (переогляд)* з розпакуванням *ручної поклажі та багажу* громадянина у разі, якщо є підстави вважати, що переміщуються товари:

- які підлягають обліку або

- які підлягають державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та радіологічному контролю, або
- під час митного оформлення яких справляються митні платежі, або
- переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено.

Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу громадянина здійснюються в присутності цього громадянина чи уповноваженої ним особи.

Зазначені операції за відсутності громадянина чи уповноваженої ним особи здійснюються:

- якщо є підстави вважати, що несупроводжуваний багаж містить товари, які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей, тварин та рослин, а також довкілля;

- якщо громадянин або уповноважена ним особа не з'явився протягом одного місяця з дня надходження до митниці призначення несупроводжуваного багажу;

- у разі залишення на території України ручної поклажі, багажу з порушенням зобов'язання про їхній транзит через територію України.

Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу за відсутності громадянина чи його уповноваженого представника здійснюються у присутності представників підприємства, що здійснює перевезення, пересилання ручної поклажі та багажу чи їх зберігання.

За результатами митного огляду (переогляду) складається акт про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. Акт засвідчується відбитком особистої номерної печатки посадової особи органу доходів і зборів, яка проводить огляд (переогляд). Один примірник акта передається громадянину або уповноваженій ним особі або представнику підприємства, що здійснює перевезення, пересилання ручної поклажі та багажу чи їх зберігання.

Особистий огляд як виняткова форма митного контролю проводиться за письмовим рішенням керівника органу доходів і зборів або особи, яка виконує його обов'язки, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи перебуває у зоні митного контролю або у транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил або заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України чи транзиту через її територію.

Варто мати на увазі, що, крім митниць, до органів доходів і зборів також належать митні пости. Отже, начальник митного поста також має право приймати рішення про проведення особистого огляду.

Перед початком огляду посадова особа органу доходів і зборів має пред'явити громадянину письмове рішення про проведення особистого огляду, ознайомити

громадянина з його правами та обов'язками під час проведення такого огляду і запропонувати добровільно видати приховані та/або незадекларовані товари.

Факт ознайомлення громадянина з рішенням про проведення особистого огляду засвідчується посадовою особою органу доходів і зборів відповідним написом на рішенні про проведення такого огляду. У разі відмови громадянина від добровільної видачі прихованих та/або незадекларованих товарів на цьому рішенні робиться відповідний запис, завірений підписом посадової особи органу доходів і зборів, яка пред'являла зазначене рішення громадянину.

Громадянин, стосовно якого здійснюється особистий огляд, має право:

- до початку проведення особистого огляду ознайомитися з відповідним рішенням та порядком проведення особистого огляду;
- ознайомитися зі своїми правами та обов'язками під час проведення особистого огляду;
- надавати пояснення та заявляти клопотання;
- добровільно видати товари, що переміщуються ним через митний кордон України з порушенням вимог законодавства з питань державної митної справи;
- робити заяви з обов'язковим внесенням їх посадовою особою органу доходів і зборів, яка проводить особистий огляд, до протоколу проведення такого огляду;
- користуватися рідною мовою та послугами перекладача;
- ознайомитися з актом проведення особистого огляду після його складення та зробити заяву, яка підлягає внесенню до акта;
- оскаржувати рішення, дії органу доходів і зборів щодо проведення такого огляду.

Особистий огляд проводиться в ізольованому приміщенні, що відповідає встановленим санітарно-гігієнічним вимогам, посадовою особою органу доходів і зборів однієї статі з громадянином, стосовно якого проводиться особистий огляд, у присутності не менше ніж двох понятних тієї самої статі. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду. Понятими не можуть бути родичі особи, яка підлягає особистому огляду, та працівники органів доходів і зборів. Доступ до приміщення, де проводиться огляд, громадян, які не беруть участі в ньому, і можливість спостерігати за проведенням огляду з боку таких громадян мають бути виключені. Обстеження органів тіла громадянина, який підлягає особистому огляду, проводиться виключно медичним працівником.

Під час проведення особистого огляду складається протокол за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Протокол підписується посадовою особою органу доходів і зборів, яка провела огляд, громадянином, який пройшов особистий огляд, понятими, які були присутні під час огляду, а в разі обстеження медичним працівником – і цим працівником. Копія протоколу надається громадянину.

Особистому огляду не підлягають Президент України, Голова Верховної Ради України, народні депутати України, Прем'єр-міністр України, перший віце-прем'єр-

міністр України, голова та судді Верховного Суду України, голова та судді Конституційного Суду України, міністр закордонних справ України, генеральний прокурор України та члени їхніх сімей, які прямують разом з ними.

Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюється органом доходів і зборів з метою проведення їх митного контролю на підставі митних декларацій на товари та національних реєстраційних документів транспортних засобів.

Облік товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, здійснюється з використанням відповідних приладів обліку.

Порядок здійснення органами доходів і зборів обліку товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, та форми документів для здійснення такого обліку, у тому числі в електронній формі, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Усне опитування громадян та посадових осіб підприємств під час здійснення митного контролю – це отримання посадовою особою органу доходів і зборів інформації, що має значення для здійснення митного контролю, від осіб, які володіють такою інформацією.

У разі необхідності під час проведення усного опитування складається протокол, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. Про складення протоколу особа, яку опитують, попереджається перед початком опитування.

Огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на органи доходів і зборів (крім житла громадян), може здійснюватися посадовими особами органу доходів і зборів за письмовим рішенням керівника цього органу або особи, яка виконує його обов'язки, з метою:

- перевірки законності ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України, дотримання порядку їх ввезення, а також правильності нарахування та повноти сплати митних платежів;

- перевірки відповідності фактичної кількості ввезених товарів, транспортних засобів комерційного призначення відомостям, заявленим у митній декларації;

- перевірки дотримання встановлених Митним кодексом та іншими законами України правил провадження діяльності, контроль за якою покладено на органи доходів і зборів.

Огляд проводиться після пред'явлення відповідальній особі, у володінні (користуванні) якої перебуває територія, особі, відповідальній за експлуатацію складу організації – отримувача гуманітарної допомоги, утримувачеві складу

тимчасового зберігання, митного складу, магазину безмитної торгівлі, вільної митної зони або уповноваженій ним особі відповідного рішення та службового посвідчення посадової особи органу доходів і зборів.

Огляд має здійснюватися не більше ніж протягом одного дня, якщо інше не встановлено законодавством. За результатами огляду складається акт встановленої форми. Один примірник такого акта вручається відповідальній особі.

Перевірка обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, – це проведення органами доходів і зборів дій щодо встановлення відповідності документації про зазначені товари, транспортні засоби комерційного призначення вимогам, встановленим Митним кодексом та іншими законами України з питань державної митної справи.

Перевірка обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, як форма митного контролю здійснюється щодо:

- підприємств, які здійснюють митну брокерську діяльність, утримують магазини безмитної торгівлі, митні склади, вільні митні зони комерційного або сервісного типу, склади тимчасового зберігання, вантажні митні комплекси;

- підприємств, до яких застосовуються спеціальні спрощення (уповноважені економічні оператори);

- підприємств, які здійснюють операції з товарами, поміщеними у митний режим, що передбачає ведення обліку таких товарів.

За результатами перевірки обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, посадовими особами органу доходів і зборів складається акт, один примірник якого надається керівнику підприємства, що перевірялося.

Проведення документальних перевірок (митний аудит). Митний аудит – форма митного контролю шляхом проведення в установленому законодавством порядку документальних виїзних (планових, позапланових) та документальних невиїзних перевірок платників податків з метою перевірки дотримання ними вимог законодавства України з питань митної справи. Враховуючи, що документальні перевірки проводяться після випуску товарів, таку форму митного контролю також називають «пост-аудит».

Документальна перевірка – це сукупність заходів, за допомогою яких органи доходів і зборів переконуються у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості та в достовірності зазначених у них даних, законності ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або за межі території вільної митної зони, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів. Такі документальні перевірки проводяться органами доходів і зборів з урахуванням строків давності, встановлених Податковим кодексом України.

Органи доходів і зборів мають право здійснювати митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи щодо:

- правильності визначення бази оподаткування, своєчасності, достовірності, жовноти нарахування та сплати митних платежів;
- обґрунтованості та законності надання (отримання) пільг і звільнення від оподаткування;
- правильності класифікації, згідно з УКТЗЕД, товарів, щодо яких проведено митне оформлення;
- відповідності фактичного використання переміщених через митний кордон України товарів заявленій меті такого переміщення та/або відповідності фінансових і бухгалтерських документів, звітів, договорів (контрактів), калькуляцій, інших документів підприємства, що перевіряється, інформації, зазначеній у митній декларації, декларації митної вартості, за якими проведено митне оформлення товарів у відповідному митному режимі;
- законності переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі ввезення товарів на територію вільної митної зони або їх вивезення з цієї території.

Під час проведення документальної перевірки посадові особи органу доходів і зборів мають реалізовувати визначені Митним кодексом України повноваження виключно в обсязі, необхідному для з'ясування питань перевірки. Відшкодування збитків та/або шкоди, заподіяних посадовими особами органу доходів і зборів підприємству під час проведення перевірки, здійснюється у порядку, встановленому законом.

У разі виявлення органом доходів і зборів під час проведення перевірки ознак порушень митних правил або контрабанди посадові особи органу доходів і зборів вживають передбачених законом заходів.

Документальні виїзні перевірки проводяться на підставі наказу відповідного органу доходів і зборів за місцезнаходженням підприємства, що перевіряється. За відсутності на підприємстві належних умов для роботи посадових осіб органу доходів і зборів перевірка такого підприємства, за згодою його керівника, може проводитися у приміщенні органу доходів і зборів. Права та обов'язки посадових осіб органів доходів і зборів під час проведення документальних виїзних перевірок, а також посадових осіб підприємства, що перевіряється, визначені Митним кодексом. Документальні виїзні перевірки можуть бути плановими та позаплановими.

Документальною плановою виїзною перевіркою вважається перевірка, яка передбачена планом-графіком органу доходів і зборів. Порядок планування органами доходів і зборів виїзних перевірок визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. Документальна планова виїзна перевірка одного й того самого підприємства може проводитися не частіше одного разу на 12 місяців, а уповноваженого економічного оператора – не частіше одного разу на 30 місяців.

Квартальні плани-графіки виїзних перевірок формуються органом доходів і зборів самостійно, виходячи з результатів аналізу зовнішньоекономічних операцій підприємств із застосуванням системи управління ризиками. У разі планування митними та іншими контролюючими органами проведення планової виїзної перевірки одного й того самого підприємства така перевірка проводиться зазначеними органами одночасно. Порядок координації проведення планових виїзних перевірок органами виконавчої влади, уповноваженими здійснювати контроль за нарахуванням і сплатою податків та зборів, визначається Кабінетом Міністрів України.

Право на проведення документальної планової перевірки підприємства надається лише за умови, що керівнику цього підприємства або уповноваженій ним особі не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня проведення зазначеної перевірки вручено під розписку або надіслано рекомендованим листом з повідомленням про вручення копію наказу про проведення такої перевірки та письмове повідомлення із зазначенням дати початку її проведення.

Документальною позаплановою виїзною перевіркою вважається перевірка підприємства, яка не передбачена планами роботи органу доходів і зборів і може проводитися за наявності хоча б однієї з таких обставин:

– центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, у порядку контролю здійснено перевірку матеріалів документальної перевірки, проведеної органом доходів і зборів, і виявлено невідповідність висновків акта перевірки вимогам законодавства або неповне з'ясування під час перевірки питань, що мали бути з'ясовані для винесення об'єктивного висновку щодо дотримання підприємством вимог законодавства з питань державної митної справи. Проведення такої позапланової документальної виїзної перевірки може ініціюватися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, лише за умови, що стосовно посадових осіб органу доходів і зборів, які проводили таку перевірку, розпочато службове розслідування або порушено кримінальну справу. У такому разі центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, визначає орган доходів і зборів, що проводитиме таку перевірку;

– виявлено факти або отримано документальну інформацію, які свідчать про порушення підприємством вимог законодавства з питань державної митної справи, якщо підприємство не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу доходів і зборів протягом 10 робочих днів з дня отримання такого запиту;

– підприємством не подано в установленний термін митну декларацію;

– розпочато процедуру припинення підприємства (крім перетворення) порушено провадження у справі про визнання підприємства банкрутом;

– підприємством подано в установленому порядку органу доходів і зборів заперечення до акта перевірки або скаргу на прийняте за її результатами

податкове повідомлення-рішення, в яких вимагається повний або частковий перегляд результатів відповідної перевірки чи скасування податкового повідомлення-рішення і зазначаються обставини, які не були досліджені під час перевірки та об'єктивний розгляд яких неможливий без проведення перевірки. Така перевірка проводиться виключно з питань, що стали предметом оскарження.

Тривалість документальної виїзної перевірки не має перевищувати 30 робочих днів. У зазначений термін не включаються:

- період часу між врученням письмової вимоги про надання документів та відомостей, необхідних для з'ясування питань перевірки, та наданням таких документів та відомостей;

- час, потрібний для відновлення втрачених, пошкоджених або достроково знищених документів, необхідних для з'ясування питань перевірки;

- час, необхідний для відновлення бухгалтерського обліку;

- час, необхідний для складання акта (довідки) про результати перевірки.

За письмовим поданням посадової особи, яка проводить перевірку, або за обґрунтованим зверненням підприємства, що перевіряється, документальну виїзну (планову чи позапланову) перевірку може бути зупинено наказом відповідного органу доходів і зборів з подальшим поновленням її проведення на невикористаний термін за наявності хоча б однієї з таких підстав:

- необхідність відновлення підприємством втрачених документів або обґрунтованої потреби у додатковому часі для надання документів, визначених у запиті посадової особи органу доходів і зборів;

- необхідність проведення митної експертизи;

- необхідність проведення зустрічної звірки;

- необхідність отримання інформації від інших державних органів України або уповноважених органів іноземних держав.

При цьому перевірка може бути зупинена на загальний термін, що не перевищує 30 робочих днів, а за необхідності проведення митної експертизи, отримання інформації від інших державних органів України або уповноважених органів іноземних держав, завершення розгляду судом позовів з питань, пов'язаних з предметом перевірки, відновлення підприємством втрачених документів перевірка може бути зупинена на термін, необхідний для завершення таких процедур.

Термін проведення документальної виїзної перевірки може бути продовжений наказом відповідного органу доходів і зборів, але не більше ніж на 15 робочих днів. Підставами для продовження терміну проведення планової виїзної перевірки є:

- заява підприємства (у разі необхідності подання ним документів, що стосуються питань перевірки);

- змінний режим роботи або підсумований облік робочого часу підприємства та/або його господарських об'єктів;

- випадки подання документів, що стосуються питань перевірки, менше ніж за три дні до закінчення перевірки;

– випадки, коли у період проведення документальної виїзної перевірки письмовий запит посадової особи органу доходів і зборів, уповноваженої проведення перевірки, підприємством, яке перевіряється, не надані документи необхідні для з'ясування питань такої перевірки.

Зустрічні звірки. Посадові особи органів доходів і зборів під час проведення документальних виїзних перевірок підприємств мають право проводити зустрічні звірки. Зустрічні звірки не є перевітками і проводяться у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Зустрічна звірка полягає в отриманні від будь-якого суб'єкта господарювання, який має правові відносини з підприємством, що перевіряється, документальних підтверджень операцій та розрахунків між ними і зіставлянні отриманих даних з даними обліку підприємства, що перевіряється, для з'ясування реальності та достовірності такого обліку.

Зустрічна звірка проводиться, якщо суб'єкт господарювання не надасть пояснень та необхідних документальних підтверджень на письмовий запит органу доходів і зборів протягом трьох робочих днів з дати отримання запиту. Зустрічна звірка проводиться органом доходів і зборів, який проводить перевірку, або за його запитом органом доходів і зборів за місцезнаходженням суб'єкта господарювання. За результатами звірки складається довідка довільної форми. Якщо зустрічна звірка проводилась іншим органом доходів і зборів, довідка разом з документами надсилається ініціатору проведення цієї звірки.

Посадові особи органу доходів і зборів мають право приступити до проведення документальної (планової чи позапланової) виїзної перевірки підприємства чи зустрічної звірки на підприємстві за умови пред'явлення керівнику відповідного підприємства або уповноваженій ним особі під розписку:

- посвідчення на право проведення перевірки за підписом керівника органу доходів і зборів, скріпленого печаткою органу доходів і зборів;
- копії наказу органу доходів і зборів про проведення перевірки;
- службових посвідчень.

Непред'явлення керівнику підприємства або уповноваженій ним особі вказаних документів є підставою для недопущення посадових осіб органу доходів і зборів до проведення перевірки.

За відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи розписатися в посвідченні на право проведення перевірки посадовими особами органу доходів і зборів складається акт, який засвідчує факт відмови. Акт про таку відмову є підставою для початку проведення перевірки. Якщо керівник підприємства або уповноважена ним особа відмовляє у допуску посадових осіб органу доходів і зборів до проведення перевірки, то складається відповідний акт.

Документальна невиїзна перевірка проводиться на підставі наказу органу доходів і зборів посадовими особами органу доходів і зборів в приміщенні цього органу за умови письмового повідомлення особи, яка перевіряється, про дату

початку та місце проведення перевірки. Присутність особи, яка перевіряється, або його представників під час проведення невиїзної документальної перевірки не обов'язкова.

Предметом документальних невиїзних перевірок є дані про своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати митних платежів під час переміщення товарів через митний кордон України підприємствами, а також переміщення товарів через митний кордон України громадянами з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств.

Документальна невиїзна перевірка проводиться у разі:

- виявлення ознак, що свідчать про можливе порушення законодавства України з питань державної митної справи, за результатами аналізу електронних копій митних декларацій, інформації, що стосується товарів, митне оформлення яких завершено, отриманої від суб'єктів ЗЕД та виробників таких товарів, з висновків акредитованих, відповідно до законодавства, експертів;

- надходження від уповноважених органів іноземних держав інформації про неспіттвердження автентичності поданих органам доходів і зборів документів або про недостовірність відомостей, що у них містяться;

- надходження від уповноважених органів іноземних держав запитів щодо надання інформації про зовнішньоекономічні операції, які здійснювалися за участі суб'єктів ЗЕД – резидентів України.

Тривалість проведення документальної невиїзної перевірки, з урахуванням продовження її термінів, не може перевищувати терміни, встановлені для проведення документальних виїзних перевірок. Зупинення документальної невиїзної перевірки законодавством не передбачено.

Результати перевірок оформлюються у формі акта або довідки, які підписуються посадовими особами органу доходів і зборів та керівником підприємства, що перевірялося, або уповноваженою ним особою. У разі встановлення під час перевірки порушень складається акт. Якщо порушення не виявлені, складається довідка.

В акті перевірки зазначаються факти заниження і завищення податкових зобов'язань підприємства. Рішення щодо правильності визначення заявлених у митних деклараціях кодів товарів згідно з УКТЗЕД, їх митної вартості та країни походження, підстав для звільнення від оподаткування окремими документами не оформляються, а зазначаються в акті про результати перевірки. Акт перевірки є підставою для визначення органом доходів і зборів суми податкового зобов'язання та застосування заходів щодо погашення грошового зобов'язання платника податків.

Керівник підприємства, що перевірялося, або уповноважена ним особа протягом п'яти робочих днів з дня, що настає за днем отримання акта (довідки), зобов'язані повернути органу доходів і зборів підписаний примірник акта (довідки). Другий примірник акта (довідки) залишається на підприємстві.

У разі незгоди керівника підприємства або уповноваженої ним особи з висновками перевірки чи фактами та даними, викладеними в акті або довідці

про результати перевірки, вони зобов'язані підписати ці документи із запереченнями, які вони мають право подати протягом п'яти робочих днів з дня отримання акта або довідки. Такі заперечення є невід'ємною частиною акта або довідки. Заперечення розглядаються органом доходів і зборів протягом п'яти робочих днів, що настають за днем їх отримання (днем завершення перевірки, проведеної у зв'язку з необхідністю з'ясування обставин, що не були досліджені під час перевірки та зазначені у зауваженнях). За результатами розгляду підприємству надсилається відповідь. Керівник підприємства або уповноважена ним особа має право брати участь у розгляді заперечень у порядку, визначеному Митним кодексом України.

За відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи від підписання акта або довідки про результати документальної перевірки посадовими особами органу доходів і зборів складається відповідний акт, що засвідчує факт такої відмови. Один примірник акта або довідки у день їх складення вручається або надсилається керівникові підприємства, що перевірялося.

У разі відмови керівника підприємства або уповноваженої ним особи від отримання примірника акта або довідки про результати перевірки чи неможливості його вручення та підписання у зв'язку з відсутністю підприємства за місцезнаходженням такий документ надсилається зазначеному підприємству. У таких випадках органом доходів і зборів складається відповідний акт.

Відмова керівника підприємства, що перевірялося, або уповноваженої ним особи від підписання акта про результати перевірки або від отримання його примірника не звільняє підприємство від обов'язку сплатити суми коштів відповідно до грошових зобов'язань, визначених органом доходів і зборів за результатами перевірки.

Однією з форм митного контролю є *направлення органами доходів і зборів запитів* до правоохоронних органів, інших державних органів, установ та організацій, фінансових установ, уповноважених органів іноземних держав для:

- одержання відомостей, необхідних для здійснення митного контролю;
- встановлення автентичності документів, поданих органу доходів і зборів.

З метою здійснення митного контролю після випуску товарів органи доходів і зборів мають право направляти письмові запити та отримувати документи або їхні засвідчені копії, інформацію (у тому числі в електронній формі), що стосуються переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, випуску товарів та їх використання на митній території України або за її межами.

10.3. Технічні засоби митного контролю

Використання технічних засобів, як зазначено в Митному кодексі України, здійснюється з метою скорочення часу проведення митного контролю та підвищення його ефективності. Таке застосування має бути безпечним для життя

і здоров'я людини, тваринного та рослинного світу і не завдавати шкоди товарам, транспортним засобам.

Основні технічні засоби митного контролю, виходячи з їхнього призначення, розподіляються за такими категоріями:

- технічні засоби, призначені для пошуку предметів контрабанди та порушень митних правил;
- технічні засоби, що використовуються для ідентифікації виявлених предметів контрабанди і порушень митних правил, а також для визначення кількісних та якісних характеристик товарів;
- технічні засоби забезпечення візуального спостереження і контролю;
- технічні засоби, що застосовуються під час документування виявлень предметів контрабанди і порушень митних правил.

Технічні засоби, призначені для пошуку предметів контрабанди та порушень митних правил. Засоби рентгенівського інтроскопічного контролю є одними із основних та найбільш ефективних технічних засобів контролю. Принцип їхньої дії полягає у тому, що випромінювачі рентгенівських апаратів перетворюють електричну енергію на рентгенівське випромінювання. Використання засновано на зменшенні інтенсивності рентгенівського випромінювання під час проходження його через речовину внаслідок взаємодії з цією речовиною. Залежно від щільності, складу речовини, її товщини та характеру випромінювання втрати енергії випромінювання різні. Тому під час проходження рентгенівських променів через предмет інтенсивність випромінювання буде нести інформацію про характеристики цього предмета.

У транспортних рентгенівських апаратах, які є найрозповсюдженішим типом рентгенівських засобів митного контролю, зображення предмета в одній із проєкцій отримують скануванням предмета вздовж лінійки спеціальних рентгенівських детекторів (декілька сотень датчиків).

Блок пам'яті надає змогу зберігати інформацію про зображення предмета та здійснювати її обробку впродовж тривалого часу після короткочасної дії рентгенівського випромінювання. За цей час не встигає зруйнуватися навіть світлочутливий шар фотоплівки. У митній системі України найбільш розповсюджені рентгенівські апарати відомих світових виробників – *Rapiscan* та *Linescan*.

Рентгенівські апарати можуть з успіхом використовуватися для оперативного виявлення заборонених вкладень у предметах та вантажах, які перетинають митний кордон. При цьому лише вони можуть надати найбільш достовірну інформацію про наявність прихованих вкладень за досить короткий час.

Крім транспортних рентгенівських апаратів, призначених для контролю ручної поклажі та багажу, застосовуються мобільні та стаціонарні рентгенівські комплекси для контролю вантажних автомобілів та контейнерів. Прикладом систем такого типу є мобільна рентгенівська система *Rapiscan Eagle Mobile M4507* (рис. 10.5), яка використовує джерело іонізуючого випромінювання та

забезпечує «просвічування» об'єктів із щільністю, що відповідає еквіваленту сталевій пластині товщиною до 260 мм.

Для порівняння: потужність рентгенівських інтроскопів, призначених для контролю багажу, надає змогу «просвічувати» сталь завтовшки 30–35 мм.

Металошукачі. Металошукачі призначені для виявлення металевих предметів у неметалевому середовищі. Робота цих технічних засобів ґрунтується на зміні частоти генератора електричних коливань під час внесення у зону його дії металевих предметів. Така зміна частоти призводить до спрацювання звукової та світлової сигналізації.

Рис. 10.5. Мобільна рентгенівська система Rapiscan Eagle Mobile M4507

За конструкцією металодетектори можуть бути як портативними, так і стаціонарними.

Як стаціонарні металошукачі, використовуються декілька типів приладів, наприклад: КС-7, Метекс, *Sentrie HS-4W*, *Garrett PD 6500i* (рис. 10.6).

Переносні металошукачі типів МКХ-900, МКД-9903, КС-1, Денсок, Гамма, ІМ-1, МО-1, *Garrett THD 1165900*, *Garrett Super Scanner V* (рис. 10.7).

Під час роботи з металошукачем у транспортних засобах потрібно заздалегідь визначити місце наявності металу для запобігання неправильних спрацювань приладу.

Детектори контрабанди. Детектор контрабанди *Buster K910B* має джерело рентгенівського випромінювання, за допомогою якого визначаються наявність та ступінь наповненості порожнеч у різноманітних предметах. Детектори мають високу ефективність використання під час обстеження

важкодоступних місць (колеса та двері автомобілів, порожнечі стінок у залізничних вагонах тощо).

Рис. 10.6. Стационарний металошукач Garrett PD 6500i

Рис. 10.7. Ручний металошукач Garrett Super Scanner V

Під час експлуатації детектори потребують дотримання спеціальних правил використання приладів з джерелами іонізуючих випромінювань.

Ендоскопи. Напряв використання ендоскопів – огляд важкодоступних місць транспортних засобів (у тому числі бензобаків) та контейнерів. Конструктивною

основною ендоскопу є оптико-волоконний світлопровід (гнучкий або жорсткий), через який зображення, що знаходиться у полі зору з однієї його сторони, надходить до окуляра оператора на іншій стороні цього світлопроводу. Через окремі сегменти світлопроводу також забезпечується підсвічення об'єкта контролю. Крім того, ендоскопи забезпечуються спеціальними ручками керування, за допомогою яких можливо змінювати напрямок огляду.

З початку заснування органів доходів і зборів України в експлуатації знаходились ендоскопи вітчизняного виробництва типів ТСС, ТССГ, ЕТЖ, ЕТГ. У подальшому проводилось оснащення більш сучасними приладами зарубіжного виробництва – *Cseco FO-10* (з комплекту детекторів контрабанди СТ-30 (рис. 10.8), ЕТА 6-1,5, ЕТГ 6-1.2 АП та інших.

Рис. 10.8. Ендоскоп *Cseco FO-10*

Оглядові дзеркала. Для огляду важкодоступних неосвітлених місць у транспортних засобах використовуються комплекти дзеркал з підсвіченням. Для огляду в кабінах та салонах автомашин, літаків та інших місцях можна застосовувати дзеркала типу *CF-142*, телескопічна ручка яких складається з двох частин. У складеному вигляді дзеркало легко вміщається в кишені. За допомогою шарнірів дзеркало встановлюється під будь-яким кутом до рукоятки. Зручними оглядовими дзеркалами з підсвіченням оснащені також комплекти детекторів контрабанди СТ-30 та комплекти оглядових дзеркал типу ОАД-2.

Оптичні прилади для огляду автомобіля у важкодоступних місцях. Зображення об'єкта контролю у важкодоступних місцях у таких технічних засобах сприймається за допомогою мініатюрної відеокамери та кабелем зв'язку передається до малогабаритного монітору оператора. Органи доходів і зборів забезпечені такими приладами вітчизняного виробництва типу *COBA* і *COBA-M*, а також приладами зарубіжного виробництва *Регула-3022*.

Електрошупи та щупи. Електрошуп типу *QFA/800* складається з футляра для батарей та гнучкого шнура з лампочкою. Завдяки маленькому діаметру лампочки електрошупом можна з успіхом користуватися для підсвічення вузьких щілин за меблями, ящиками, простору за решітками вентиляції та в багатьох

і інших місцях. Також під час митного огляду окремих вантажів можуть застосовуватись комплекти спеціальних шупів (наприклад, типу КЩ-1), які є набором металевих прутів, призначених для виявлення незаконних вкладень.

Ліхтарі акумуляторні галогенові та світлодіодні. Призначені для використання у вибухонебезпечних, задимлених і вологих середовищах, під час догляду великих ємностей, цистерн і трюмів на транспортних засобах, мають підвищений рівень світлового потоку. Типи галогенових акумуляторних ліхтарів – *Rangersu, MAGLITE, Varta, LER-4M*. З розвитком сучасних технологій відбувається поступове оснащення органів доходів і зборів ліхтарями із світлодіодними випромінювачами, які є більш економічними в експлуатації.

Комплекти інструменту, що застосовуються під час митного контролю. Застосування комплектів інструменту обумовлене необхідністю проведення, за потреби, збірно-розбірних робіт на транспортних засобах та місцях пакування вантажу з метою виявлення предметів контрабанди та порушень митних правил. Різноманіття типів місць, які можуть розбиратися, визначає необхідність застосування комплектів інструменту з найбільш універсальними функціями. Підрозділи митниць використовують комплекти інструментів таких марок, як *GERBER, SPYDERCO*, ДІ-1 та ДІ-1С, а також окремо електричний інструмент – дрилі і шурупверти, шліфувальні кутові електричні машини, інструмент для встановлення заклепок та інше обладнання.

Технічні засоби, що використовуються для ідентифікації виявлених предметів контрабанди і порушень митних правил, а також для визначення кількісних та якісних характеристик товарів. Електронні ваги. Можуть розрізнятися за діапазоном зважування, класом точності, конструктивним виконанням та сервісними функціями.

Для визначення ваги дорогоцінних каменів та металів, а також для зважування речовин під час проведення лабораторних аналізів використовуються електронні прецизійні ваги. Для зважування багажу та великовантажних транспортних засобів застосовуються ваги, розраховані на відповідну вагу і виконані у стаціонарному або портативному варіанті.

Ваги для зважування транспортних засобів можуть бути:

- платформного типу – зважування відбувається за одне вимірювання та під час розташування транспортного засобу на платформі відповідного розміру;
- поєсового типу – зважується кожна окрема колісна вісь транспортного засобу під час його руху з малою швидкістю. Загальна вага транспортного засобу розраховується на підставі сумарних вимірювань ваги осей.

Детектори металів і сплавів. Тестер золота (типу *Gold star*) призначений для швидкого і точного визначення вмісту золота різних проб, дослідження покритих золотом чи золотовмісних металів. Додатково цей прилад ідентифікує платину і паладій.

Для досліджень складу металів і сплавів можуть також застосовуватись такі прилади, як рентгенівський аналізатор складу речовин *Expert-01T*,

мультиелементний аналізатор вмісту сплавів *Inam Expert 3L*, рентгенофлуоресцентний аналізатор вмісту сплавів *Inam Expert Mobile*. Зазначені технічні засоби надають змогу досліджувати якісний та кількісний склад широкого спектра металів у зразках. При цьому робота з приладами потребує високого рівня спеціальної кваліфікації від працівників, які їх використовують.

Детектори діамантів. Портативні детектори діамантів *Diatest* та *Diamond star* використовуються для визначення в оперативних умовах природних діамантів та їхніх штучних імітацій. Принцип дії полягає у вимірюванні теплопровідності діамантів, яка на відміну від імітацій є досить низькою.

Детектори діамантів надають змогу в оперативних умовах під час проведення оглядових операцій здійснювати попереднє дослідження з метою виявлення дорогоцінних та напівдорогоцінних, а також синтетичних каменів, що імітують природні діаманти.

Каратоміри. За допомогою каратоміру *Leveridg* визначають розмір перснів, приблизну вагу перлів та дорогоцінних каменів в оправі та без неї.

Детектори хімічних сполук, наркотичних та вибухових речовин. Детектор Канабіса, або детектор наркотичних речовин САС, призначений для виявлення основних рослинних наркотичних речовин, які не піддавалися попередній хімічній обробці. За допомогою приладу можна виявити такі речовини, як гашиш і марихуана. Частинки рослин мають форму, характерну лише для цих рослин, і тому можуть бути легко визначені під час розгляду в мікроскоп, вбудований у прилад.

У приладі *Sabre-2000* (рис. 10.9) використано принцип спектрометрії, він призначений для виявлення героїну, кокаїну, каннабіноїдів, метамфетаміну та інших сполук.

Рис. 10.9. Переносний детектор Sabre-2000

За наявності опцій може виявляти вибухові та бойові отруйні речовини. У своєму складі прилад містить джерело іонізуючого випромінювання, що потребує відповідної підготовки персоналу для його експлуатації.

Також для ідентифікації наркотичних речовин на основі кокаїну, опіатів, гашишу, марихуани та речовин типу амфетаміну використовується переносний газовий хроматограф *N-2000*. Особливістю приладу є відсутність у його конструкції джерела іонізуючого випромінювання та порівняно недорогі витратні матеріали.

У переносному приладі ідентифікації твердих та рідких хімічних елементів *HazMatID Ranger* використано принцип Фур'є – інфрачервоної спектроскопії. Програмно-апаратне забезпечення приладу надає змогу проводити оперативну ідентифікацію понад 32 тис. субстанцій, що включають наркотичні, вибухові речовини, хімічні сполуки зброї масового ураження, токсичні хімікати, пестициди та інші сполуки. Модифікований прилад *HazMatID 360* має поліпшені характеристики та підвищену продуктивність (рис. 10.10).

Рис. 10.10. Прилад ідентифікації твердих та рідких хімічних елементів *HazMatID 360*

Комплекти хімічних реактивів. Зазначені комплекти також призначені для оперативної ідентифікації наркотичних і вибухових речовин, а також визначення проб дорожніх металів.

Комплект індикаторів вибухових речовин призначений для виявлення таких вибухових речовин:

- групи А: тротилу, тетрилу, тринітробензолу;
- групи Б: гексогену, нітрогліцерину, етилентріхлориднітрату, нітроцелюлози.

Комплекти хімічних реактивів:

- *NIK-1* застосовується для швидкої перевірки та розпізнавання сильнодіючих ліків, наркотиків або галюциногенів;
- *Cannabispray* надає змогу здійснити швидку й надійну перевірку наявності гашишу та марихуани;
- *Herasol* призначений для виявлення кокаїну;
- *EXPRAY* – для ідентифікації вибухівки;

– Нарет-М та Нарет-В використовуються для пробірного визначення вмісту золота, срібла та платини у виробках з них в умовах митного догляду;

– *Helling* застосовується для визначення проби дорогоцінних металів.

Дозиметри. Переносний мікропроцесорний дозиметр РМ-1202 призначений для вимірювання потужності польової еквівалентної дози та накопиченої дози гамма-випромінювання.

Дозиметр ДКС-04 (рис. 10.11) використовується для виявлення й оцінювання за допомогою звукової та світлової сигналізації щільності потоків теплових нейтронів, рентгенівського, гамма- та жорсткого бета-випромінювань, а також для вимірювання потужності експозиційної дози рентгенівського та гамма-випромінювання.

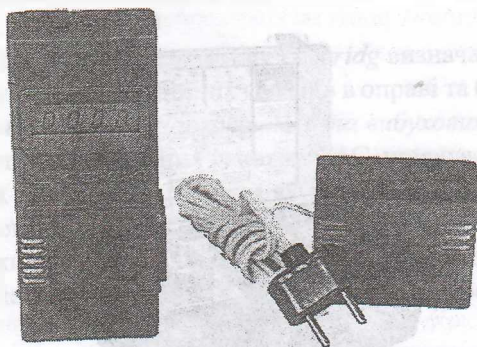

Рис. 10.11. Дозиметр ДКС-04

Вимірювач-сигналізатор гамма-випромінювань портативний *Polimaster PM1703MA* застосовується для вимірювання потужності еквівалентної дози зовнішнього гамма-випромінювання, відображення результату на цифровому індикаторі та якісного оцінювання інтенсивності гамма-випромінювання за допомогою звукової сигналізації.

Дозиметри використовуються для оперативного оцінювання радіаційного стану приміщень, вантажів або місцевості.

Прилади для аналізу достовірності документів та бланків. Прилад стаціонарного виконання Спектр Відео М2 призначений для дослідження документів та бланків з використанням різноманітних типів підсвічування, що у комплексі надає змогу виявляти виправлення і підчистки у тексті, а також ознаки підробки бланків документів. Малогабаритна телевізійна камера виводить зображення документа на екран монітора, що створює додаткові зручності під час дослідження. Більш сучасним є стаціонарний прилад для перевірки документів Регула 4303.03.

Також прилади для перевірки документів мають портативне виконання, наприклад Спектр ЛП 2/1/АВТ та Регула 1019.01.

Ультрафіолетові ліхтарі. Окремі процедури перевірки документів можливо здійснювати за допомогою ультрафіолетових ліхтарів. Такі ліхтарі складаються з перетворювача напруги та двох змінних ламп – звичайного та ультрафіолетового світла.

Лампа ультрафіолетового світла надає змогу побачити у ряді випадків сліди підробок митних документів, валюти, невидимі за звичайного освітлення.

Основне призначення ультрафіолетового ліхтаря – використання його в комплексі із фломастером, заправленим флюоресцентною рідиною, яка невидима за звичайного освітлення, але стає видимою під час дії на неї ультрафіолетовим світлом.

Мініскопи. Це портативні мікроскопи тридцятикратного збільшення. Мініскопи моделей 1171, 1174 призначені для мікроскопічних досліджень різних об'єктів. Під час митного догляду можуть використовуватися для:

досліджень службових документів з метою виявлення в них підробок та змін;

- зчитування проби на виробках з дорогоцінних металів;
- установлення фактів заміни дорогоцінних каменів у ювелірних виробках;
- ідентифікації основних рослинних наркотичних речовин, які хімічно не оброблені попереду тощо;
- дослідження поверхонь різних видів матеріалів, таких як метали, тканини; оцінки дефектних матеріалів.

Технічні засоби забезпечення візуального спостереження і контролю. До таких засобів належать оптичні прилади, які використовуються для безпосереднього спостереження: біноклі, портативні біноккулярні прилади нічного бачення та тепловізори.

Також функції візуального спостереження за територіями зон митного контролю та об'єктами митної інфраструктури ефективно забезпечують сучасні системи телевізійного відеоспостереження. До їхнього складу можуть входити як аналогові, так і цифрові відеокамери із можливістю запису та перегляду відеоінформації.

За відповідного налагодження та встановлення спеціалізованого програмного забезпечення елементи системи відеоспостереження можуть виконувати функції автоматичного розпізнавання номерів транспортних засобів.

Перспективним є запровадження систем інтелектуального відеоспостереження, які за допомогою спеціальних повідомлень інформують оператора про можливі ризики та нестандартні ситуації – відхилення об'єктів, що перебувають у полі зору відеокамер, від встановлених напрямків та траєкторій руху, поява об'єктів з особливими габаритами та інші події.

Технічні засоби, що застосовуються під час документування виявлень предметів контрабанди і порушень митних правил. До цієї категорії належать фото- та відеообладнання, за допомогою чого здійснюється документування об'єктів правопорушень. В органах доходів і зборів використовуються сучасні

фотоапарати та відеокамери відомих світових виробників: Sony, Panasonic, Canon та інших. Також для документування подій можуть використовуватися цифрові диктофони (виробник – *Olympus*).

Крім аудіовізуального документування подій, пов'язаних з виявленням контрабанди та предметів порушень митних правил, у роботі співробітників митниць можуть застосовуватись спеціальні комплекти криміналістичних валіз.

10.4. Митні експертизи

Взяття проб (зразків) товарів для проведення експертизи здійснюється посадовими особами органу доходів і зборів на підставі вмотивованого письмового рішення керівника цього органу або особи, яка виконує його обов'язки, з метою встановлення характеристик, визначальних для:

- класифікації товарів згідно з УКТЗЕД;
- перевірки задекларованої митної вартості товарів;
- встановлення країни походження товарів;
- встановлення приналежності товарів до наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів, прекурсорів, сильнодіючих чи отруйних речовин;
- встановлення приналежності товарів до предметів, що мають художню, історичну чи археологічну цінність;
- встановлення приналежності товарів до таких, які виготовлені з використанням об'єктів права інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону.

Під час вивезення товарів з митної території України взяття проб (зразків) товарів може здійснюватися лише в органі відправлення. При цьому проби (зразки) можуть братися до завантаження товарів у транспортний засіб за умови забезпечення надійної ідентифікації всіх товарів, призначених для завантаження.

Декларанти або уповноважені ними особи мають бути присутніми під час взяття проб (зразків) товарів та сприяти посадовим особам органів доходів і зборів, здійснювати вантажні та інші необхідні операції. Органи доходів і зборів не відшкодовують витрат декларанта або уповноваженої ним особи внаслідок взяття проб (зразків) товарів, що перебувають під митним контролем.

Взяття проб (зразків) товарів, що перебувають під митним контролем, посадовими особами інших державних органів, а також декларантами або уповноваженими ними особами здійснюється спільно з посадовими особами відповідного органу доходів і зборів. Органи доходів і зборів мають бути ознайомлені з результатами цих досліджень (аналізів, експертиз) проб (зразків) товарів не пізніше наступного робочого дня після їхнього отримання зазначеними органами та особами, а також отримати примірники результатів досліджень.

Проби беруться у мінімальній кількості у двох примірниках (досліджування та контрольний), кожен з яких є достатнім для проведення дослідження. Нормативи взяття проб (зразків) товарів устанавлюються центральним органом

виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. Якщо взяття контрольних проб (зразків) товарів з об'єктивних причин не видається можливим (одиночний товар, обмежена кількість, вміст поштового відправлення тощо), проби (зразки) товарів беруться в одному примірнику (досліджуваному). Про взяття проб (зразків) товарів складається акт за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. На кожну взятую пробу (зразок) накладається окреме митне забезпечення.

Для великогабаритних і технічно складних товарів (машини, технологічні лінії, промислові конструкції тощо) органи доходів і зборів можуть вимагати від суб'єктів ЗЕД надання лише техніко-технологічної документації. Достовірною техніко-технологічною документацією вважаються офіційно видані книги, національні стандарти, технічні умови, специфікації, каталоги, креслення і паспортні дані на виріб виробника.

Взяті проби (зразки) під митним забезпеченням разом з актом про їх взяття доставляються поштою або посадовою особою органу доходів і зборів до спеціалізованого органу доходів і зборів з питань експертного забезпечення (спеціалізована лабораторія з питань експертизи та досліджень) або до іншої експертної установи (організації) для проведення досліджень (аналізів, експертизи). Призначення органом доходів і зборів дослідження (аналізу, експертизи) в інших установах (організаціях) допускається лише у разі неможливості такого дослідження (аналізу, експертизи) спеціалізованим органом доходів і зборів. Значенні дослідження (аналізи, експертизи) не є судовими експертизами.

Дослідження (аналіз, експертиза) проб (зразків) проводиться протягом 10 днів після їхнього надходження до спеціалізованого органу доходів і зборів з питань експертного забезпечення або іншої експертної установи (організації). За потреби цей термін може бути продовжено за рішенням керівника таких установ, але не більше ніж на 20 днів. Дослідження (аналіз, експертиза) проб (зразків) товарів, які швидко псуються або мають обмежений термін зберігання, здійснюється невідкладно.

Термін проведення досліджень (аналізів, експертиз) проб (зразків) призупиняється за клопотання експерта перед органом доходів і зборів, який призначив дослідження (аналіз, експертизу), про надання йому додаткових матеріалів. Вони мають бути надані у термін, що не перевищує 10 днів з дня отримання такого клопотання. У разі ненадання додаткових матеріалів у зв'язаний термін керівник спеціалізованого органу доходів і зборів з питань експертного забезпечення або відповідної експертної установи (організації) приймає рішення про проведення часткового дослідження (аналізу, експертизи) або про відмову у дослідженні (аналізі, експертизі).

У разі порушення встановлених термінів проведення досліджень (аналізів, експертиз) чи неможливості їхнього проведення орган доходів і зборів

зобов'язаний повідомити про це декларанта або уповноважену ним особу. Збитки, завдані декларанту або уповноваженій ним особі внаслідок порушення встановлених термінів проведення досліджень (аналізів, експертиз), відшкодовуються органами доходів і зборів в установленому законом порядку.

За результатами проведених досліджень (аналізів, експертиз) експерт готує висновок за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. Якщо експерт під час проведення дослідження (аналізу, експертизи) виявить істотні обставини, з приводу яких йому не було поставлено запитань, він може включити їх до висновку. За недостатньої ясності та повноти висновку експерта може бути призначено додаткове дослідження (аналіз, експертиза), яке доручається тому самому або іншому експертові. За необґрунтованості висновку або виникнення сумнівів у його правильності може бути призначено повторне дослідження (аналіз, експертиза), проведення якого доручається іншому експерту.

Декларанти або уповноважені ними особи мають бути ознайомлені з результатами дослідження (аналізу, експертизи) проб та зразків товарів і отримати від органу доходів і зборів, який призначив таке дослідження (аналіз, експертизу), примірники цих результатів не пізніше наступного робочого дня після проведення дослідження (аналізу, експертизи) органом доходів і зборів або отримання ним примірників результатів такого дослідження (аналізу, експертизи) від інших державних органів.

Оплата проведення досліджень (аналізів, експертиз) проб (зразків) товарів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету. Витрати на проведення дослідження (аналізу, експертизи) проб (зразків) товарів, здійснені органами доходів і зборів, не відшкодовуються декларантом або уповноваженою ним особою, крім випадків, коли таке дослідження (аналіз, експертиза) проводиться з ініціативи зазначених осіб.

Контрольні проби (зразки), а також залишки досліджених проб та пошкоджені під час проведення досліджень (аналізів, експертиз) зразки зберігаються у спеціалізованому органі доходів і зборів з питань експертного забезпечення протягом 60 днів з дня їх надходження. Протягом цього терміну декларант або уповноважена ним особа в установленому порядку має право оскаржити рішення органу доходів і зборів, прийняте на підставі результатів проведеного дослідження. Проби (зразки) товарів, які швидко псуються або мають обмежений термін зберігання, зберігаються протягом терміну їх зберігання.

Проби (зразки) товарів, у складі яких виявлено наркотичні засоби, психотропні речовини, їхні аналоги чи прекурсори, сильнодіючі або отруйні речовини, проби (зразки) товарів, взяті в одному примірнику, одразу після їхнього дослідження (аналізу, експертизи) та надання висновку передаються органу доходів і зборів, який призначив таке дослідження (аналіз, експертизу), за актом, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Проби (зразки) товарів, у тому числі пошкоджені, і техніко-технологічна документація належать їхнім власникам. Після закінчення дослідження (аналізу, експертизи) проби (зразки) з урахуванням встановленого терміну зберігання повертаються декларанту або уповноваженій ним особі на їх письмову вимогу з оформленням відповідного акта, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Не затребувані власником або уповноваженою ним особою протягом встановленого терміну зберігання проби (зразки) товарів знищуються з оформленням відповідного акта, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. При цьому вартість зазначених проб (зразків) власникові або уповноваженій ним особі не відшкодовується.

Техніко-технологічна документація та інші документи з інформацією про характеристики товару, проби (зразки) якого відбиралися для проведення досліджень (аналізів, експертиз), повертаються власнику товарів або уповноваженій ним особі після закінчення митного оформлення цих товарів або надання органу доходів і зборів засвідчених в установленому порядку копій зазначених документів, які залишаються у справах органу доходів і зборів.

10.5. Особливі процедури митного контролю

Відповідно до Митного кодексу України митний контроль у першочерговому порядку здійснюється у разі переміщення через митний кордон України:

- товарів, необхідних для подолання наслідків стихійного лиха, аварій, катастроф, епідемій;
- живих тварин;
- органів та інших анатомічних матеріалів людини для потреб трансплантації;
- товарів, що мають обмежений термін чи особливий режим зберігання;
- товарів військового призначення;
- радіоактивних матеріалів;
- фото-, аудіо- і відеоматеріалів для засобів масової інформації;
- товарів міжнародної технічної та гуманітарної допомоги;
- товарів, що переміщуються у рамках угод про виробничу кооперацію;
- товарів, що переміщуються за процедурою МДП,
- інших категорій товарів, визначених законами України.

Огляд (перегляд) зазначених товарів, а також взяття проб та зразків таких товарів здійснюються лише за виключних обставин.

Звільнення від окремих форм митного контролю встановлюється Митним кодексом України, іншими законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Звільнення від окремих форм митного контролю не означає звільнення від обов'язкового

дотримання порядку переміщення через митний кордон України товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Митному огляду не підлягає ручна поклажа та супроводжуваний багаж Президента України, Голови Верховної Ради України, народних депутатів України, Прем'єр-міністра України, першого віце-прем'єр-міністра України, голови та суддів Верховного Суду України, голови та суддів Конституційного Суду України, міністра закордонних справ України, Генерального Прокурора України та членів їхніх сімей, які прямують разом з ними.

Митному огляду не підлягають засоби залізничного та повітряного транспорту, які перевозять офіційні державні делегації. Підставою для звільнення транспортного засобу від митного огляду є подання органу доходів і зборів офіційного повідомлення Міністерства закордонних справ України.

Дипломатичні представництва іноземних держав в Україні можуть ввозити на митну територію України та вивозити з її митної території товари, призначені для офіційного (службового) користування цих представництв із звільненням від митного огляду та сплати митних платежів. Моторні транспортні засоби можуть ввозитися цими представництвами на таких пільгових умовах у кількості не більше від кількості членів дипломатичного персоналу представництва, а також двох додаткових транспортних засобів.

Особистий багаж глави дипломатичного представництва іноземної держави, членів дипломатичного персоналу представництва, а також членів їхніх сімей, які проживають разом з ними, звільняється від митного огляду, якщо немає достатніх підстав вважати, що він містить товари, не призначені для особистого користування, або товари, ввезення (вивезення) яких заборонене законом або регулюється карантинними та іншими спеціальними правилами. Такий огляд має здійснюватися тільки у присутності зазначених осіб або їхніх уповноважених представників та за письмовим розпорядженням керівника відповідного органу доходів і зборів чи особи, яка виконує його обов'язки.

Глава дипломатичного представництва іноземної держави та члени дипломатичного персоналу представництва, а також члени їхніх сімей, які проживають разом з ними, за умови, що вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, можуть ввозити на її територію товари, призначені для особистого користування, включаючи предмети початкового облаштування, та вивозити товари для особистого користування, включаючи придбані на митній території України, зі звільненням від сплати митних платежів. Зазначені особи можуть ввозити в Україну моторні транспортні засоби, призначені для особистого користування зі звільненням від сплати митних платежів у кількості, що не перевищує: двох одиниць для глави представництва; однієї одиниці для кожного члена дипломатичного персоналу представництва; однієї одиниці для кожного повнолітнього члена сім'ї глави представництва та членів дипломатичного персоналу.

Члени адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави та члени їхніх сімей, які проживають разом з ними, якщо вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, можуть ввозити в Україну товари, призначені для початкового облаштування із звільненням від сплати митних платежів. Перелік таких товарів встановлюється Кабінетом Міністрів України. Зазначені особи можуть ввозити в Україну моторні транспортні засоби для особистого користування із звільненням від сплати митних платежів у кількості не більше одного моторного транспортного засобу на сім'ю. З урахуванням принципу взаємності стосовно кожної окремої держави митні пільги, що надаються згідно з Митним кодексом України членам дипломатичного персоналу представництва іноземної держави, можуть поширюватися на членів адміністративно-технічного персоналу цього представництва, а також на членів їхніх сімей, які не є громадянами України та не проживають в Україні постійно.

Консульським установам іноземних держав, консульським посадовим особам, включаючи главу консульської установи та консульських службовців, а також членів їхніх сімей, надаються митні пільги, передбачені Митним кодексом України для дипломатичних представництв іноземних держав або відповідного персоналу дипломатичного представництва. З урахуванням принципу взаємності щодо кожної окремої держави на працівників обслуговуючого персоналу консульської установи, а також на членів їхніх сімей, якщо вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, можуть поширюватися митні пільги, що надаються, згідно з Митним кодексом України, відповідному персоналу дипломатичного представництва іноземної держави.

Дипломатична пошта та консульська валіза іноземних держав, що переміщуються через митний кордон України, не підлягають ні розпечатуванню, ні затриманню. Усі місця, що становлять дипломатичну пошту та консульську валізу, повинні мати видимі зовнішні ознаки, що свідчать про їхній характер. Дипломатична пошта може містити виключно дипломатичні документи та товари для офіційного користування, а консульська валіза – лише офіційну кореспонденцію та документи або товари, призначені виключно для офіційного користування. За достатніх підстав вважати, що консульська валіза містить товари, не призначені для офіційного користування, орган доходів і зборів може вимагати розпечатання валізи уповноваженими особами цієї іноземної держави у присутності посадових осіб органу доходів і зборів. У разі відмови від розпечатання така валіза повертається до місця відправлення.

Іноземні дипломатичні та консульські кур'єри можуть ввозити в Україну та вивозити з України товари, призначені для їхнього особистого користування, із звільненням на основі взаємності від митного огляду та сплати митних платежів.

Представникам іноземних держав, членам парламентських та урядових делегацій, а також на основі взаємності членам делегацій іноземних держав, які приїждять в Україну для участі в міжнародних переговорах, міжнародних конференціях та нарадах або з іншими офіційними дорученнями, надаються митні

пільги, передбачені для дипломатичного персоналу представництв іноземних держав. Такі пільги надаються також членам сімей цих осіб, які їх супроводжують.

Митні пільги для міжнародних організацій та представництв іноземних держав при них, а також для персоналу цих організацій і представництв та членів сімей персоналу визначаються міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону.

У разі надання закордонному дипломатичному представництву України або його персоналу іноземною державою менш сприятливого режиму, ніж передбачено Митним кодексом України, до дипломатичного представництва такої іноземної держави в Україні та його персоналу застосовуватиметься аналогічний режим на умовах взаємності. Інформація про надання митних пільг дипломатичним установам України за кордоном та їхньому персоналу для визначення умов взаємності щодо кожної окремої іноземної держави надається Міністерством закордонних справ України.

10.6. Особливості взаємодії органів доходів і зборів із правоохоронними органами під час здійснення митного контролю

Органи доходів і зборів, відповідно до ст. 558 МКУ, при виконанні покладених на них завдань взаємодіють з правоохоронними органами в порядку, встановленому законодавством.

Митний контроль здійснюється виключно органами доходів і зборів відповідно до МКУ та інших законів України.

Відповідно до п. 1 ст. 320 МКУ форми та обсяги контролю, достатнього для забезпечення додержання законодавства з питань державної митної справи та міжнародних договорів України при митному оформленні, обираються митницями на підставі результатів застосування системи управління ризиками (СУР). Також не допускаються визначення форм та обсягів митного контролю іншими органами державної влади та їхня участь у здійсненні митного контролю.

Огляд (перегляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення як одна із форм митного контролю може проводитися за наявності достатніх підстав вважати, що переміщення цих товарів, транспортних засобів через митний кордон України здійснюється поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, у тому числі в разі отримання відповідної офіційної інформації від правоохоронних органів.

Інформація, що спрямована до митних органів у рамках взаємодії, згідно з Митним кодексом України, враховується під час митного оформлення митних декларацій та при визначенні додаткових форм митного контролю. При цьому така інформація не є обов'язковою умовою, а є підставою для врахування детального та всебічного аналізу всіх даних, достатніх для формування висновків

про переміщення товарів поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю. Враховується лише інформація, яка містить конкретні факти порушення митного законодавства. Дані загального характеру з переліком підприємств, груп товарів та інших загальних відомостей, що не вказують на конкретні порушення, враховуються митним органом як інформативні. Такі відомості не є підставою для застосування будь-яких форм митного контролю як спосіб чи засіб перевірочних дій під час проведення розшукових заходів правоохоронними органами.

Відповідно до порядку внесення інформації про можливі порушення законодавства з питань державної митної справи до модуля «Орієнтування» АСМО «Інспектор», затвердженого наказом ДФС України від 26.05.2016 № 472, митниця при отриманні інформації від правоохоронних органів, інших органів державної влади, міжнародних організацій, митних та інших уповноважених органів іноземних держав розглядає таку інформацію на предмет доцільності її внесення до модуля «Орієнтування» та у разі прийняття відповідного рішення вносить відповідну інформацію до модуля «Орієнтування».

На рівні митниці доступ для роботи з модулем «Орієнтування» надається посадовим особам підрозділів боротьби з митними правопорушеннями відповідних митниць за визначенням керівника (особи, яка виконує його обов'язки) відповідної митниці.

У разі необхідності митниця може запитувати в ініціатора орієнтування додаткові відомості, необхідні, зокрема, для ідентифікації переміщень через митний кордон України товарів, транспортних засобів, яких стосується інформація.

Митний контроль не є формою оперативно-розшукових та слідчих дій. Законами України «Про Службу безпеки України», «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про оперативно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» не передбачена участь правоохоронних органів у проведенні митного контролю та митного оформлення. Площина відносин, пов'язаних із розкриттям злочинів, або встановлення ознак правопорушення, які передбачені Кримінально-процесуальним кодексом України (далі – КПК України) та іншими законами України, регулюється спеціальним законодавством та не встановлює вимог до митних органів щодо забезпечення реалізації оперативної діяльності та інших правоохоронних органів, зокрема шляхом випадкового відбору контрольованого суб'єкта та об'єкта шляхом застосування додаткових форм митного контролю.

У випадках застосування заходів, передбачених вищезазначеними актами України, правоохоронні та інші контролюючі органи можуть здійснювати свою діяльність виключно у площині спеціального законодавства, у тому числі КПК України. Вимогами МКУ встановлено прямі заборони втручання у процес здійснення митного контролю та митного оформлення, надання вказівок щодо необхідних та додаткових форм митного контролю.

Отже, в рамках реалізації оперативно-розшукової діяльності, проведення слідчих дій правоохоронні органи здійснюють свою діяльність на підставі процесуальних рішень у формі постанови слідчого або прокурора, ухвали слідчого судді або інших документів, встановлених спеціальним законодавством України.

За відсутністю підстав для проведення вказаних дій операції з товарами, що перебувають під митним контролем, здійснюються у площині законодавства України, що регулює митну справу. Відповідно до вимог п. 2 ст. 558 МКУ у разі виявлення під час проведення митного контролю та інших заходів, що здійснюються органами доходів і зборів, відповідно до МКУ та інших законодавчих актів України, ознак правопорушень, розслідування яких не належить до повноважень органів доходів і зборів, повідомляють про це відповідні правоохоронні органи

Правоохоронні органи у своїй діяльності не здійснюють митний контроль, не встановлюють обсяг форм митного контролю, зокрема не зобов'язують митні органи застосовувати додаткові форми митного контролю, у тому числі митний огляд та взяття проб або зразків товарів.

З метою оцінювання підстав, за наявності яких може проводитися огляд (переогляд) товарів як додаткової форми митного контролю, відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 25.05.2016 № 371 «Про внесення змін до вичерпного переліку підстав, за наявності яких проводиться огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами України», передбачено одержання в установлених законодавством випадках від правоохоронних органів письмового звернення із зазначенням підстави проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів комерційного призначення, з використанням яких можуть бути вчинені порушення законодавства з питань державної митної справи.

Такі доручення обов'язково повинні містити інформацію про підстави їхнього надсилання, номер відповідного провадження (справи), строк виконання, відомості про товари, осіб, які їх переміщують, та/або про транспортні засоби комерційного призначення, з використанням яких можуть бути вчинені порушення законодавства з питань державної митної справи.

Доручення на проведення огляду, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 № 467, не встановлює обов'язків митниці на проведення митного огляду, а є підставою для аналізу документів, що можуть вказувати на переміщення товарів поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.

Якщо митний орган дійшов висновку про потребу проведення митного огляду, то відповідно до порядку внесення інформації про можливі порушення законодавства з питань державної митної справи до модуля «Орієнтування» АСМО «Інспектор», затвердженого наказом ДФС України від 26.05.2016 № 472, вносить відповідне завдання до автоматизованої системи аналізу та управління ризиками (АСАУР).

Під час проведення митного огляду посадовим особам правоохоронного органу надається право бути присутніми з метою здійснення слідчих (розшукових) дій, спрямованих на отримання доказів без права втручання у діяльність митниці. Також ст. 332 МКУ встановлено, що особам, допущеним у зону митного контролю, забороняється втручатися у дії посадових осіб митниці, які здійснюють митний контроль та митне оформлення, і вчиняти будь-які дії щодо товарів, транспортних засобів, а також інших осіб, які знаходяться у зоні митного контролю, якщо інше не передбачено законом.

Якщо під час проведення розшукових дій виникає потреба у затриманні товару, то таке право правоохоронних органів реалізовується у спосіб, визначений КПК України, та здійснюється у рамках спеціального законодавства із оформленням процесуальних рішень у відповідній формі. За відсутності таких процесуальних рішень митне оформлення здійснюється у рамках законодавства, що регулює митну справу згідно з МКУ.

Присутність посадових осіб правоохоронних та інших контролюючих органів під час проведення посадовою особою митниці митного огляду забезпечується правоохоронним органом у спосіб, визначений спеціальним законодавством, що регулює правоохоронну діяльність. Відповідно до МКУ фізична відсутність такої посадової особи не встановлює заборони й обмеження у здійсненні митного контролю та оформлення.

Законодавством України достатньою мірою врегульовано питання взаємодії органів доходів і зборів із правоохоронними органами під час здійснення митного контролю. Зазначені державні органи взаємодіють між собою у площині вказаних на них повноважень і здійснюють свою діяльність у межах та у спосіб, що передбачені законодавством України з питань державної митної справи та нормативно-правовими актами, які регулюють правоохоронну діяльність.

Контрольні запитання

1. Який граничний термін перебування товарів і транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем?
2. У яких випадках розпочинається і закінчується митний контроль?
3. Якими правами наділені посадові особи органів доходів і зборів з метою здійснення митного контролю?
4. Що таке зона митного контролю і де вона створюється?
5. Як здійснюється перевірка документів та відомостей, які подаються органам доходів і зборів під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України?
6. Якими правами наділений громадянин, стосовно якого здійснюється особистий огляд?
7. Охарактеризуйте особливі процедури митного контролю.

РОЗДІЛ 11

МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Ключові слова: митні формальності, митний кордон, митні процедури, декларування, контроль за переміщенням, державний контроль.

11.1. Переміщення через митний кордон України

Під переміщенням через митний кордон України розуміється ввезення товарів, транспортних засобів на митну територію України, вивезення товарів, транспортних засобів за межі її митної території у відповідному напрямку у будь-який спосіб.

Відправник (Sender) – особа, яка відправляє товари на адресу одержувача (*Consignee*). Зазначені особи вказуються у товаротранспортному документі, що супроводжує товар.

Перевізник – особа, яка здійснює перевезення товарів через митний кордон України та/або між органами доходів і зборів на її території або є відповідальною за такі перевезення.

Залежно від наявності перевізника, відправника, одержувача, а також договору на перевезення, товари переміщуються у:

- вантажних відправленнях;
- супроводжуваному багажі;
- несупроводжуваному багажі;
- ручній поклажі;
- міжнародних поштових відправленнях;
- міжнародних експрес-відправленнях.

Вантажне відправлення – товари, що надходять в Україну на адресу осіб або відправляються ними за межі України, або переміщуються транзитом через її митну територію, крім товарів, що належать громадянам та переміщуються ними у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі.

Супроводжуваний багаж – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України у багажних відділеннях транспортних засобів, якими прямують ці громадяни, з оформленням багажних або інших перевізних документів.

Несупроводжуваний багаж – товари, що відправляються власниками – громадянами з оформленням багажних або інших перевізних документів та переміщуються через митний кордон України окремо від цих громадян.

- не розпочинати вивантаження чи перевантаження товарів без дозволу органу доходів і зборів;
- у разі прибуття до органу доходів і зборів призначення у неробочий час забезпечувати схоронність товарів і вживати визначені органом доходів і зборів заходи для недопущення їхнього несанкціонованого вилучення з-під митного контролю.

Адміністрації автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти пропуску через державний кордон України, на безоплатній основі забезпечують органи доходів і зборів потрібними службовими приміщеннями, обладнанням, засобами зв'язку та створює їм належні умови для роботи. Перелік зазначених приміщень і вимоги до них визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері транспорту, відповідно до обсягу та характеру міжнародних перевезень.

Місця розвантаження та завантаження транспортних засобів комерційного призначення, посадки та висадки пасажирів, а також місця стоянки для здійснення митного контролю визначаються зазначеними вище адміністраціями пунктів, з урахуванням особливостей їхньої функціональної і технологічної діяльності та за поданням відповідного органу доходів і зборів, погодженим з відповідним органом охорони державного кордону. З метою прискорення виконання митних формальностей під час переміщення транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України працівники водного, повітряного, автомобільного та залізничного транспорту сприяють посадовим особам органів доходів і зборів у виконанні ними своїх службових обов'язків.

Транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для переміщення товарів та/або пасажирів через митний кордон України, можуть тимчасово ввозитися на її митну територію без справляння митних платежів та застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД. Тимчасове ввезення таких транспортних засобів допускається за умови, що вони не використовуватимуться для внутрішніх перевезень на митній території України. Тимчасово ввезені на митну територію України транспортні засоби комерційного призначення підлягають вивезенню без внесення в їхню конструкцію будь-яких змін (крім природного зношення, витрат паливно-мастильних матеріалів та необхідного ремонту). Спеціальне обладнання, призначене для навантаження, вивантаження, захисту і зберігання вантажу, яке переміщується разом з транспортним засобом комерційного призначення через митний кордон України, підлягає пропуску в тому самому порядку, що і транспортний засіб, за умови використання такого обладнання за призначенням та зворотного вивезення (звезення) разом з цим транспортним засобом.

Ручна поклажа – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України разом з цими громадянами або уповноваженими ними особами без оформлення багажних чи інших перевізних документів.

Міжнародні поштові відправлення – упаковані та оформлені, відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв'язку, листи, поштові картки, бандеролі, спеціальні мішки з позначкою «М», дрібні пакети, відправлення з оголошеною цінністю, поштові посилки, згруповані поштові відправлення з позначкою «Консигнація», відправлення міжнародної прискореної пошти «EMS», які приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються через її територію транзитом операторами поштового зв'язку.

Міжнародні експрес-відправлення – належним чином упаковані міжнародні відправлення з документами чи товарним вкладенням, які приймаються, обробляються, перевозяться будь-яким видом транспорту за міжнародним транспортним документом з метою доставки одержувачу прискореним способом у визначений термін.

Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку. Переміщення окремих видів товарів через митний кордон України може здійснюватися у спеціально визначених пунктах пропуску через державний кордон України. Переліки таких товарів та пунктів пропуску затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Органу доходів і зборів в пункті пропуску через державний кордон України подаються документи, визначені МКУ, що містять відомості про товари, достатні для їхньої ідентифікації та необхідні для прийняття рішення про пропуск їх через митний кордон України.

Не можуть бути пропущені через митний кордон України:

- товари, переміщення яких заборонено законом;
- товари, на пропуск яких, відповідно до закону, потрібні дозволи інших державних органів, за відсутності цих дозволів;
- товари, що переміщуються з порушенням вимог МКУ та інших законів України.

У випадках, передбачених законом, на окремі товари встановлюються обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України. Пропуск таких товарів та їхнє митне оформлення здійснюються органами доходів і зборів на підставі отриманих документів, які підтверджують дотримання зазначених обмежень, виданих державними органами, уповноваженими на здійснення відповідних контрольних функцій, іншими юридичними особами, уповноваженими на їх видачу, якщо подання таких документів органам доходів і зборів передбачено законами України. Переліки таких товарів, а також порядок видачі відповідних дозволів та їх обігу затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Граничний термін перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у пунктах пропуску через державний кордон України не може перевищувати 30 днів, а для автомобільного транспорту – п'яти днів з моменту прибуття у пункт пропуску для здійснення митних процедур.

Товари можуть бути визнані помилково ввезеними на митну територію України, якщо вони не призначені для ввезення в Україну або хоча і призначені одержувачу в Україні, але не є предметом відповідного зовнішньоекономічного договору. Товари визнаються помилково ввезеними, якщо орган доходів і зборів переконається у тому, що їхнє ввезення не є результатом умисних дій. Помилково ввезені на митну територію України товари вивозяться за межі цієї території на підставі товаросупровідних документів, якщо такі товари не пропущені на митну територію України. Помилково ввезені товари, які пропущені на митну територію України і зберігають статус іноземних товарів, вивозяться за межі цієї території у митному режимі реекспорту на підставі товаросупровідних документів, згідно з якими ці товари були ввезені. Помилково ввезені на митну територію України товари, які були випущені у заявлений митний режим, вивозяться за межі цієї території у митному режимі експорту (реекспорту) на підставі нових товаросупровідних документів.

Органи доходів і зборів під час митного контролю взаємодіють з іншими державними органами, які здійснюють контроль під час переміщення товарів через митний кордон України.

Товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю, можуть підлягати таким видам державного контролю:

- санітарно-епідеміологічному;
- ветеринарно-санітарному;
- фітосанітарному;
- екологічному;
- радіологічному.

Митний контроль та митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, завершуються лише після проведення встановлених законами України для певних товарів зазначених видів контролю. Органи доходів і зборів інформують відповідні державні органи України про результати митного контролю та митного оформлення товарів, підконтрольних цим органам.

Зазначені вище види контролю здійснюються:

– у пунктах пропуску через державний кордон України – стосовно встановлених законодавством України заборон щодо переміщення окремих товарів через її митний кордон;

– під час поміщення в митний режим – стосовно встановлених законодавством України обмежень щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України.

Під час вивезення товарів за межі митної території України радіологічний контроль може здійснюватися в органах доходів і зборів відправлення при

завершенні митного оформлення або у пунктах пропуску через державний кордон України при завершенні митного контролю товарів.

Перелік товарів, що підлягають державному контролю (у тому числі у формі попереднього документального контролю), у разі переміщення їх через митний кордон України затверджується Кабінетом Міністрів України.

11.2. Попередній документальний контроль

У пунктах пропуску через державний кордон України зазначені вище види державного контролю (крім радіологічного) здійснюються органами доходів і зборів у формі попереднього документального контролю (далі – ПДК). Процедура ПДК затверджена Кабінетом Міністрів України.

Для здійснення ПДК товарів перевізник або експедитор чи уповноважена особа надає посадовій особі органу доходів і зборів документи та/або відомості, необхідні для відповідного виду державного контролю, зокрема:

– для санітарно-епідеміологічного контролю харчових продуктів (під час ввезення товарів на митну територію України, крім транзиту) – міжнародний санітарний сертифікат, що видається країною-експортером (оригінал документа), якщо такий сертифікат вимагається санітарними заходами;

– для ветеринарно-санітарного контролю товарів:

• міжнародний ветеринарний сертифікат, що видається країною-експортером (оригінал документа) (під час ввезення товарів на митну територію України або транзиту);

• реквізити дозволу на ввезення в Україну об'єктів ветеринарно-санітарного контролю у випадках, визначених ст. 83 Закону України «Про ветеринарну медицину» (під час ввезення товарів на митну територію України, крім транзиту);

• відомості про включення товарів до державного реєстру ветеринарних препаратів, кормових добавок, преміксів та готових кормів, а саме: номер реєстраційного посвідчення та дата реєстрації (під час ввезення товарів на митну територію України, крім транзиту);

– для фітосанітарного контролю товарів, крім дерев'яного пакувального матеріалу як супровідного матеріалу для товарів, що класифікується у товарній позиції 4415 згідно з УКТЗЕД (під час ввезення товарів на митну територію України або транзиту):

• фітосанітарний сертифікат, який видається державним органом з карантину і захисту рослин країни-експортера, що засвідчує фітосанітарний стан товару (оригінал документа);

• реквізити карантинного дозволу, що видається згідно із ст. 37 Закону України «Про карантин рослин»;

– для екологічного контролю товарів:

• свідоцтво про допуск транспортних засобів до перевезення небезпечних вантажів (оригінал документа) (під час ввезення на митну територію України

або транзиту небезпечних вантажів згідно із Законом України «Про перевезення небезпечних вантажів»);

- свідоцтво про підготовку водіїв транспортних засобів, що перевозять небезпечні вантажі (оригінал документа) (під час ввезення на митну територію України або транзиту небезпечних вантажів згідно із Законом України «Про перевезення небезпечних вантажів»);

- реквізити висновку Мінприроди про те, що відходи, які включені до Зеленого переліку відходів, не підпадають під дію пунктів 6–33 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням (під час ввезення на митну територію України або транзиту небезпечних відходів);

- відомості про включення товарів до Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів, а саме: серія, номер реєстраційного посвідчення та дата реєстрації (під час ввезення товарів на митну територію України, крім транзиту);

- для контролю за переміщенням культурних цінностей (під час ввезення товарів на митну територію України, крім транзиту) – свідоцтво на право вивезення культурних цінностей, якщо це передбачено законодавством держави, з якої культурні цінності ввозяться на митну територію України.

Реквізити вказаних документів (крім тих, що видаються компетентними органами іноземних держав, а також допуск транспортних засобів до перевезення небезпечних вантажів та свідоцтва про підготовку водіїв транспортних засобів, що перевозять небезпечні вантажі) зазначаються у попередній митній декларації.

Відповідно до переліку товарів, що підлягають державному контролю (у тому числі у формі ПДК) у разі переміщення їх через митний кордон України, та поданих товаросупровідних (товаротранспортних) документів посадова особа органу доходів і зборів визначає вид (види) державного контролю та форму його проведення (ПДК посадовою особою органу доходів і зборів або державний контроль посадовими особами відповідних контролюючих органів).

ПДК здійснюється посадовими особами органів доходів і зборів шляхом перевірки та аналізу інформації, яка міститься у наданих документах, переліку товарів, що підлягають державному контролю, та ЄАІС. Факт здійснення ПДК засвідчується проставленням посадовою особою на товаросупровідних (товаротранспортних) документах на товар відміток у формі відбитків штампа «Здійснено попередній документальний контроль» та особистої номерної печатки. Інформація про проведення попереднього документального контролю заноситься до ЄАІС.

Митне оформлення у відповідний митний режим ввезених на митну територію України товарів, які пройшли в пункті пропуску через державний кордон України попередній документальний контроль, завершується після проведення встановлених законодавством відповідних видів державного контролю посадовими особами контролюючих органів.

Здійснення ПДК припиняється, якщо:

– відсутній хоча б один документ, необхідний для здійснення попереднього документального контролю, або інформація в ЄАІС про видачу контролюючими органами такого документа;

– державними органами запроваджено заборону на ввезення на митну територію України товарів (у тому числі з метою транзиту), здійснюються протиепідемічні, ветеринарно-санітарні заходи, відповідно до рішень державних надзвичайних протиепізоотичних комісій, щодо сприйнятливих до хвороби тварин, продукції та сировини з них під час переміщення їх через митний кордон України або карантину тварин, запроваджено карантинний режим, виявлено вогнище карантинних організмів у країні походження, реекспорту або транзиту;

– під час проведення митного огляду товарів і транспортних засобів виявлено:

- пошкодження упаковки, яка безпосередньо контактує з товаром;
- закінчення терміну придатності товару;
- ознаки псування товару (наявність у транспортному засобі комах, невластивого для товару запаху тощо);
- невідповідність транспортних засобів, якими перевозяться небезпечні вантажі, вимогам екологічної безпеки (для автомобільних транспортних засобів).

У разі припинення попереднього документального контролю посадова особа органу доходів і зборів негайно вживає заходів для залучення посадової особи контролюючого органу, яка для здійснення відповідного виду державного контролю товару прибуває у пункт пропуску через державний кордон України.

Контроль за переміщенням через митний кордон України окремих видів товарів, що проводиться іншими державними органами, здійснюється за принципом «єдиного візона» відповідно до міжнародної практики та рекомендацій міжнародних організацій.

11.3. Митні формальності на транспорті

Митні формальності – сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами й органами доходів і зборів з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Митні формальності, що здійснюються під час митного контролю та митного оформлення транспортних засобів комерційного призначення, якими переміщуються пасажирів та/або товари через митний кордон України, мають уніфікований характер. Митні формальності не залежать від країни реєстрації або країни – власника транспортного засобу, країни, з якої прибув цей транспортний засіб, або країни, куди він прямує, крім випадків, передбачених міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону, та відповідними міжнародними актами у частині застосування санкцій та обмежень у торгівлі з окремими країнами.

Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється засобами:

- авіаційного транспорту;

- водного транспорту;
- автомобільного транспорту;
- залізничного транспорту;
- трубопровідного транспорту та лініями електропередачі;
- змішаними перевезеннями.

Під змішаним (комбінованим) перевезенням розуміють міжнародне перевезення вантажів щонайменше двома різними видами транспорту, відповідно до договору змішаного (комбінованого) перевезення, з місця в одній країні, де вантажі переходять у відання оператора такого перевезення, до визначеного місця доставки в іншій країні.

Перевізники мають право:

- не приймати для перевезення між органами доходів і зборів товари у разі оформлення митних та/або транспортних документів з порушенням порядку, встановленого законодавством України;

- замінювати моторний транспортний засіб, попередньо повідомивши орган доходів і зборів призначення про причини такої заміни (технічний стан, екологічні вимоги, економічна доцільність);

- замінювати уповноважену перевізником особу (водія), відповідальну за доставку товарів до органу доходів і зборів призначення, попередньо повідомивши цей орган про причини такої заміни (стан здоров'я, візові питання, вимоги Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення);

- з дозволу органу доходів і зборів призначення вивантажувати товар на склад цього органу, якщо доставлені перевізником товари, що перебувають під митним контролем, протягом трьох діб не будуть заявлені відповідальною за це особою до жодного митного режиму. У такому разі витрати на вивантаження та зберігання товару відшкодовуються його власником;

- отримувати роз'яснення причин відмови у митному оформленні чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України та перелік заходів, яких необхідно вжити для їхнього усунення.

Перевізники зобов'язані:

- під час прийняття товарів до перевезення перевіряти точність відомостей щодо кількості вантажних місць, їхнє маркування, номери, зовнішній стан товарів та їхнє пакування. За неможливості такої перевірки вносити відповідний запис до транспортних документів;

- здійснити зворотне вивезення товарів, ввезення і транзит яких на митну територію України заборонений;

- у термін, встановлений органом доходів і зборів відправлення, доставляти товари до органу доходів і зборів призначення, а також подавати передбачені законодавством документи на ці товари;

- вживати необхідні заходи для запобігання будь-якому недозволеному використанню припасів;

- не розпочинати вивантаження чи перевантаження товарів без дозволу органу доходів і зборів;
- у разі прибуття до органу доходів і зборів призначення у неробочий час забезпечувати скоронність товарів і вживати визначені органом доходів і зборів заходи для недопущення їхнього несанкціонованого вилучення з-під митного контролю.

Адміністрації автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти пропуску через державний кордон України, на безоплатній основі забезпечують органи доходів і зборів потрібними службовими приміщеннями, обладнанням, засобами зв'язку та створює їм належні умови для роботи. Перелік зазначених приміщень і вимоги до них визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері транспорту, відповідно до обсягу та характеру міжнародних перевезень.

Місця розвантаження та завантаження транспортних засобів комерційного призначення, посадки та висадки пасажирів, а також місця стоянки для здійснення митного контролю визначаються зазначеними вище адміністраціями пунктів, з урахуванням особливостей їхньої функціональної і технологічної діяльності та за поданням відповідного органу доходів і зборів, погодженим з відповідним органом охорони державного кордону. З метою прискорення виконання митних формальностей під час переміщення транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України працівники водного, повітряного, автомобільного та залізничного транспорту сприяють посадовим особам органів доходів і зборів у виконанні ними своїх службових обов'язків.

Транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для переміщення товарів та/або пасажирів через митний кордон України, можуть тимчасово ввозитися на її митну територію без справляння митних платежів та застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД. Тимчасове ввезення таких транспортних засобів допускається за умови, що вони не використовуватимуться для внутрішніх перевезень на митній території України. Тимчасово ввезені на митну територію України транспортні засоби комерційного призначення підлягають вивезенню без внесення в їхню конструкцію будь-яких змін (крім природного зношення, витрат паливно-мастильних матеріалів та необхідного ремонту). Спеціальне обладнання, призначене для навантаження, вивантаження, захисту і зберігання вантажу, яке переміщується разом з транспортним засобом комерційного призначення через митний кордон України, підлягає пропуску в тому самому порядку, що і транспортний засіб, за умови використання такого обладнання за призначенням та зворотного вивезення (ввезення) разом з цим транспортним засобом.

Запасні частини та обладнання, призначені для використання у процесі ремонту чи технічного обслуговування транспортних засобів комерційного призначення, тимчасово ввезених на митну територію України або тимчасово вивезених з неї, можуть ввозитися (вивозитися) під зобов'язання про їхнє зворотнє вивезення (ввезення) без справляння митних платежів та застосування до них заходів нетарифного регулювання ЗЕД. Орган доходів і зборів, що здійснює пропуск таких запасних частин та обладнання, може вимагати застосування заходів гарантування. Замінені запасні частини та обладнання замість зворотного вивозу (ввозу) можуть бути оформлені для вільного обігу або знищені з дозволу та під контролем органу доходів і зборів.

Митні формальності на морському і річковому транспорті. Судно закордонного плавання протягом усього часу стоянки у порту перебуває під митним контролем. Орган доходів і зборів має право у цей період здійснювати огляд і переогляд судна, пломбування та опечатування його окремих трюмів і приміщень, де розміщені товари, підстави для ввезення яких на митну територію України, вивезення за межі митної території України чи транзит через її територію відсутні.

Залежно від водотоннажності і призначення суден закордонного плавання їхнє митне оформлення проводиться у термін, який визначається керівником органу доходів і зборів за погодженням з керівником відповідного органу охорони державного кордону України та іншими контролюючими службами.

Митне оформлення суден закордонного плавання здійснюється цілодобово у такій черговості: аварійні судна; пасажирські судна; вантажно-пасажирські судна; лінійні судна; танкерні судна; інші судна у порядку їхнього прибуття.

Органи доходів і зборів здійснюють митний контроль на морському та річковому транспорті в зонах митного контролю на територіях морських та річкових портів, а також в акваторіях портів, відкритих для міжнародних перевезень. Якщо судно закордонного плавання внаслідок аварії, стихійного лиха або інших обставин, що мають характер непереборної сили, не в змозі досягти одного з місць митного контролю на митній території України, вивантаження з нього товарів допускається у місцях, де немає органів доходів і зборів. У таких випадках капітан судна має вжити всіх необхідних заходів для забезпечення зберігання цих товарів та пред'явлення їх найближчому органу доходів і зборів.

Вивантаження товарів із суден закордонного плавання та навантаження товарів на зазначені судна здійснюються з дозволу органу доходів і зборів та під його контролем згідно з документами, передбаченими Митним кодексом України. Дозвіл надається невідкладно після перевірки поданих документів та встановлення їхньої відповідності. У разі відмови у наданні дозволу орган доходів і зборів зобов'язаний невідкладно письмово повідомити власника товарів або уповноважену ним особу про причини і підстави такої відмови.

Товари, вивантажені із судна в зону митного контролю на території морського річкового порту, для митних цілей вважаються такими, що перебувають на складі

тимчасового зберігання. При цьому договір на зберігання товарів не вимагається. За втрати таких товарів (крім природних втрат за нормальних умов зберігання) або видачі їх без дозволу органу доходів і зборів обов'язок із сплати митних платежів, установлених законом на імпорту цих товарів, покладається на адміністрацію порту.

Вивезення за межі митної території України товарів, вивантажених із судна закордонного плавання на тимчасове зберігання у разі транзиту в межах одного пункту пропуску, а також відмови у пропуску товарів через митний кордон України чи визнання товарів такими, що ввезені помилково, здійснюється перевізником і окремого дозволу органу доходів і зборів не потребує. Здійснювати будь-які інші операції з такими товарами без дозволу органу доходів і зборів забороняється.

Судно закордонного плавання, яке заходить у відкритий для міжнародних водних перевезень порт для поповнення запасів води, палива, продовольства, проведення термінових ремонтних робіт на термін до п'яти діб, митному оформленню не підлягає, але перебуває під митним контролем до його відправлення. Товари (крім припасів), які навантажуються на це судно, підлягають митному оформленню на загальних підставах.

Митне оформлення придбаного або побудованого резидентом за межами митної території України судна здійснюється у режимі імпорту під час його першого заходу в один з українських портів після набуття резидентом права власності на таке судно. Митне оформлення придбаного нерезидентом на митній території України судна здійснюється у режимі експорту, якщо таке судно вивозиться за межі митної території України.

Органи управління портом не дозволяють капітанові судна закордонного плавання виходити з акваторії порту без відмітки органу доходів і зборів на відповідному судовому документі. Для тимчасового відходу судна з порту у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійним лихом, а також з метою рятування людей дозвіл органу доходів і зборів не обов'язковий.

Митні формальності на авіатранспорті. Командир повітряного судна зобов'язаний подати органу доходів і зборів для здійснення митного контролю документи, передбачені Митним кодексом України. Дозвіл органу доходів і зборів на вивантаження товарів з повітряного судна або завантаження товарів на нього надається після перевірки поданих документів та встановлення їхньої відповідності.

Командир повітряного судна, який здійснив вимушену посадку за межами міжнародного аеропорту, зобов'язаний вжити необхідних заходів для забезпечення збереження товарів, які підлягають митному контролю, та протягом доби повідомити найближчий міжнародний аеропорт про місце посадки судна. Адміністрація міжнародного аеропорту після одержання такого повідомлення зобов'язана забезпечити перевезення посадових осіб органу доходів і зборів до цього місця або доставити пасажирів, екіпаж і товари, що підлягають митному контролю, до органу доходів і зборів.

Товари, що перевозяться транзитними авіапасажирами (крім товарів, заборонених до транзиту), не підлягають оподаткуванню митними платежами та безперешкодно переміщуються у межах зони митного контролю міжнародного аеропорту.

Митні формальності на залізничному транспорті. Терміни здійснення митних формальностей щодо залізничного рухомого складу визначаються керівником органу доходів і зборів за погодженням з іншими контролюючими органами та адміністрацією залізниці, а в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України – крім того, з керівником відповідного органу охорони державного кордону України.

У виняткових випадках, перелік яких визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну податкову та митну політику, на вимогу органу доходів і зборів окремі вагони, локомотиви, інші елементи рухомого складу для здійснення митного контролю можуть бути виключені зі складу поїзда, якщо проведення такого контролю у складі поїзда неможливе.

Розвантажувальні, навантажувальні, перевантажувальні та інші операції, необхідні для митного контролю та митного оформлення товарів, проводяться підприємствами залізниці за рахунок власників товарів або уповноважених ними осіб.

Митний контроль товарів у міжнародному залізничному сполученні здійснюється в зонах митного контролю. Пасажири поїздів міжнародного сполучення можуть проходити митний контроль також в інших місцях, визначених уздовж маршруту руху поїзда за погодженням між центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну податкову та митну політику, захисту державного кордону, державної політики у сфері транспорту.

З метою запобігання порушенню розкладу руху поїздів митний контроль може здійснюватися поза пунктами пропуску через державний кордон або в місцях, визначених керівником органу доходів і зборів за погодженням з керівниками залізничної станції та органу охорони державного кордону України. Відправлення залізничних транспортних засобів з місць стоянки здійснюється з дозволу органу доходів і зборів та органу охорони державного кордону України.

Залізниця несе передбачену Митним кодексом України та іншими законодавчими актами України відповідальність за втрату чи неналежну доставку товарів, що перебувають під митним контролем, до органу доходів і зборів призначення.

Митні формальності на автомобільному транспорті. Автотранспортний засіб комерційного призначення, що використовується для переміщення товарів через митний кордон України, не потребує окремої митної декларації, якщо під час такого переміщення декларуються товари, які перевозяться цим автотранспортним засобом. Відомості про нього вносяться до митної декларації,

за якою оформлено ці вантажі, книжки МДП, товарно-транспортних накладних, дорожнього листа, провізних та інших супровідних документів, передбачених законодавством.

Порожні автотранспортні засоби комерційного призначення та автотранспортні засоби, які перевозять пасажирів через митний кордон України, декларуються шляхом подання національних реєстраційних документів.

Митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі. Митний контроль товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, у тому числі з метою транзиту через митну територію України, здійснюється в місцях митного контролю, які визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Порядок і терміни митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом і лініями електропередачі, терміни сплати митних платежів визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, виходячи з особливостей переміщення зазначених товарів через митний кордон України.

11.4. Декларування припасів

Під *припасами* розуміють товари, призначені для:

– споживання пасажирами та членами екіпажів (бригад) на борту транспортних засобів, незалежно від того, продаються ці товари чи ні;

– експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів на шляху прямування та у пунктах проміжних стоянок чи зупинок (у тому числі пально-мастильні матеріали), крім запасних частин та устаткування, які знаходяться у транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території;

– продажу на винос пасажирам та членам екіпажів (бригад) транспортних засобів і знаходяться у цих транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території.

Дозволи на видачу припасів або на здійснення інших операцій з припасами надаються органами доходів і зборів протягом однієї години з моменту отримання відповідного звернення. У разі відмови у наданні дозволу органи доходів і зборів зобов'язані невідкладно письмово повідомити особу, яка звернулася за отриманням дозволу, про причини і підстави такої відмови.

Припаси за дотримання умов, установлених МКУ, переміщуються через митний кордон України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування до них заходів нетарифного регулювання ЗЕД.

Декларування припасів, які ввозяться на митну територію України.

Припаси, які ввозяться на митну територію України морськими, річковими та

повітряними суднами, звільняються від оподаткування митними платежами за умови, що вони залишаються на борту цих суден.

Припаси, які ввозяться на митну територію України засобами залізничного та автомобільного транспорту, що здійснюють міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів, і призначені для споживання особами, які перебувають на борту цих транспортних засобів, звільняються від оподаткування митними платежами за умови, якщо:

- вони придбані лише у країнах, територію яких перетинав відповідний транспортний засіб;
- усі належні митні платежі щодо них сплачено в країнах, де вони були придбані.

Припаси, потрібні для експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів, які прибувають на митну територію України, звільняються від оподаткування митними платежами за умови, якщо вони залишаються на борту цих транспортних засобів під час їхнього перебування на цій території.

Інформація, що зазначається у митній декларації на припаси, які ввозяться на митну територію України, обмежується мінімумом відомостей, необхідних для здійснення їхнього митного контролю. Допускається використання замість митної декларації на припаси облікових документів про рух товарів у вагонах-ресторанах, кафе-барах тощо.

У митній декларації на припаси або в документі, що її замінює, які подаються під час прибуття транспортного засобу на митну територію України, має враховуватися кількість припасів, які видаються з дозволу органу доходів і зборів з припасів, що знаходяться на борту цього засобу, при цьому на зазначену кількість припасів окрема митна декларація або документ, що її замінює, не подаються.

У наведених вище документах зазначається кількість припасів, доставлених на транспортний засіб під час його перебування на митній території України. На припаси, які залишаються на борту транспортного засобу, таких документів не подається.

Органи доходів і зборів мають дозволяти видачу припасів, ввезених на митну територію України морським (річковим) судном або доставлених на це судно під час його перебування на митній території України, для споживання пасажирами та членами екіпажу під час перебування зазначеного судна на митній території України, з урахуванням кількості пасажирів і членів екіпажу та тривалості перебування судна на цій території.

Також ці органи мають дозволяти видачу припасів, ввезених на митну територію України морським (річковим) судном або доставлених на борт цього судна під час його перебування на митній території України, під час його ремонту у доці або на верфі за умови, якщо тривалість такого перебування визнана обгрунтованою.

Якщо повітряне судно має зробити посадку в одному чи кількох аеропортах на митній території України, органи доходів і зборів мають дозволяти видачу

припасів, які знаходяться на борту або доставлені на борт під час перебування цього судна на митній території України, для споживання під час стоянки повітряного судна у таких проміжних аеропортах та під час перельоту між ними.

Припаси, ввезені на митну територію України засобами водного, авіаційного та залізничного транспорту, дозволяється:

- випускати для вільного обігу на митній території України або поміщати в інший митний режим, за умови дотримання вимог Митного кодексу України та інших законодавчих актів України;

- переважувати з попереднього дозволу органу доходів і зборів на інші засоби, відповідно, водного, авіаційного чи залізничного транспорту, що виконують міжнародні рейси.

Забезпечення схоронності припасів. Органи з метою забезпечення схоронності припасів можуть за потреби накладати на них митне забезпечення.

У випадках, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, органи доходів і зборів вправі вимагати вилучення припасів із транспортних засобів комерційного призначення, які здійснюють міжнародні перевезення та перебувають на митній території України. Це випадки:

- необхідності запобігання виникненню техногенної ситуації у разі аварії транспортного засобу комерційного призначення на митній території України;

- неможливості з боку адміністрації транспортного засобу комерційного призначення забезпечити схоронність припасів під час перебування цього транспортного засобу на митній території України (відсутність умов для зберігання припасів; неможливість за потреби накласти митне забезпечення з метою забезпечення схоронності припасів тощо).

Під час перебування транспортного засобу комерційного призначення на митній території України вилучені припаси підлягають зберіганню на складі органу доходів і зборів, митному складі чи на складі тимчасового зберігання за вибором адміністрації цього транспортного засобу.

Декларування припасів, що вивозяться за межі митної території України. Порядок митного оформлення та контролю за переміщенням припасів, що вивозяться за межі митної території України, на транспортні засоби комерційного призначення, які знаходяться на митній території України, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Органи доходів і зборів здійснюють митне оформлення та контроль за припасами, що постачаються на транспортні засоби комерційного призначення, експлуатантом яких є нерезидент. Митне оформлення і контроль за переміщенням припасів здійснюються підрозділом органу доходів і зборів у пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон, де перебуває транспортний засіб комерційного призначення, на який ці припаси постачаються.

Для пропуску припасів на транспортний засіб комерційного призначення посадовій особі органу доходів і зборів агентом надається товаросупровідний документ (рахунок або інший документ, що визначає вартість припасів, а також містить інформацію про їхнє найменування та кількість). Після завершення митного контролю припасів посадова особа органу доходів і зборів проставляє відбиток особистої номерної печатки на рахунку чи іншому документі, що визначає вартість припасів, що є підставою для завантаження цих припасів на транспортний засіб комерційного призначення. Адміністрація цього засобу (експлуатант-нерезидент) перевіряє доставлені на судно товари, підписує рахунок або інший документ, що визначає вартість припасів, і скріплює його відбитком печатки (за наявності). Декларування експорту припасів проводиться агентом у термін не більше 30 календарних днів від дати завершення митного контролю припасів шляхом поданням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа.

Після часу відбуття транспортного засобу комерційного призначення за межі митної території України окрема митна декларація або документ, що її замінює, на припаси, що знаходилися на такому транспортному засобі на момент його прибуття на митну територію України, не вимагаються.

Обмеження щодо алкогольних напоїв і тютюнових виробів на борту транспортного засобу. На борту транспортного засобу, що здійснює міжнародний рейс і прибуває на митну територію України або відбуває з неї, дозволяється ввозити та вивозити для споживання особами, які перебувають на його борту, алкогольні напої і тютюнові вироби з розрахунку споживання однією особою на добу за нормами, які встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. На сьогодні це алкогольні напої – 1 л; тютюнові вироби – 40 г.

11.5. Пересилання товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

Міжнародні поштові відправлення – упаковані та оформлені, відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв'язку, листи, поштові картки, бандеролі, спеціальні мішки з позначкою «М», дрібні пакети, відправлення з оголошеною цінністю, поштові посилення, згруповані поштові відправлення з позначкою «Консигнація», відправлення міжнародної прискореної пошти «EMS», які приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються через її територію транзитом операторами поштового зв'язку.

Міжнародні експрес-відправлення – належним чином упаковані міжнародні відправлення з документами чи товарним вкладенням, які приймаються, обробляються, перевозяться будь-яким видом транспорту за міжнародними

транспортним документом з метою доставки одержувачу прискореним способом у визначений термін.

Під час переміщення (пересилання) міжнародних поштових та експрес-відправлень через митний кордон України гарантії сплати митних платежів не застосовуються.

Митний контроль і митне оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових відправленнях, здійснюються в місцях міжнародного поштового обміну або за місцем розташування (проживання) одержувача. Митний контроль і митне оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних експрес-відправленнях, здійснюються у центральних (регіональних) сортувальних станціях або за місцем розташування (проживання) одержувача (відправника).

Законом України внесені зміни до Податкового кодексу України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році, основні вимоги щодо визначення об'єктів оподаткування та бази оподаткування митними платежами товарів, що пересилаються у МПВ та МЕВ.

В новій редакції Податкового кодексу України встановлюється розмежування операцій з ввезення на митну територію України залежно від одержувача МПВ та МЕВ (юридичні або фізичні особи) з метою визначення об'єктів та бази оподаткування товарів податком на додану вартість.

З моменту набрання чинності зазначеного закону, операції з ввезення на митну територію України товарів у МПВ та МЕВ, одержувачами яких є юридичні особи, будуть об'єктами оподаткування ПДВ у випадках, якщо сумарна митна вартість таких товарів (у випадку їх переміщення у одному вантажі експрес-перевізника чи одній депеші) буде перевищувати 150 євро. При цьому буде враховуватись митна вартість всіх товарів, що надійшли на адресу юридичної особи, незалежно від їх відправника.

Базою оподаткування зазначених товарів ПКУ визначено їхню митну вартість.

У випадках пересилання товарів у МПВ та МЕВ на адресу фізичних осіб, законом визначено, що не будуть вважатися об'єктом оподаткування ПДВ операції з ввезення на митну територію України товарів на адресу одного одержувача лише у перших трьох міжнародних поштових та/або міжнародних експрес-відправленнях протягом одного календарного місяця. При цьому сумарна фактурна вартість таких товарів не повинна перевищувати еквівалент 150 євро в одній депеші у міжнародних поштових відправленнях або в одному вантажі експрес-перевізника у міжнародних експрес-відправленнях.

Починаючи з четвертого МПВ чи/або МЕВ, що надходить на адресу одного одержувача (фізичної особи) протягом календарного місяця, товари, що в них пересилаються незалежно від їхньої вартості, будуть об'єктами оподаткування ПДВ за встановленою Податковим кодексом України ставкою – 20 відсотків.

Базою оподаткування таких товарів є фактурна вартість, визначена відповідно до статей 234 та 374 Митного кодексу України, з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті.

Товари (за винятком підакцизних), що переміщуються (пересилаються) на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях, на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях. Якщо сумарна фактурна вартість зазначених вище товарів, що пересилаються наведеними вище способами, перевищує еквівалент 150 євро, то вони оподатковуються митом, відповідно до МКУ, та ПДВ відповідно до ПКУ.

Підакцизні товари, переміщення (пересилання) яких через митний кордон України не заборонено законом, незалежно від вартості, оподатковуються митом відповідно до Митного кодексу України, а також іншими податками відповідно до Податкового кодексу України.

Товари, що пересилаються через митний кордон України в міжнародних поштових відправленнях, декларуються у спосіб подання органу доходів і зборів:

– митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа у разі:

• надходження на адресу декларанта підакцизних товарів;

• або надходження на адресу декларанта (крім громадянина) в одній депеші від одного відправника товарів, що, відповідно до МКУ та ПКУ, є об'єктами оподаткування митними платежами;

• або пересилання декларантом (крім громадянина) товарів, митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 150 євро;

• або надходження на адресу громадянина в одній депеші від одного відправника товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро;

• або пересилання громадянином товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро;

– або у випадках, не зазначених вище, – уніфікованих міжнародних документів, форми яких установлені актами Всесвітнього поштового союзу, а саме:

• митної декларації CN 23, використання якої обов'язкове під час пересилання посилок, міжнародних згрупованих поштових відправлень з позначкою «Консигнація» і відправлень «EMS» та можливе у разі пересилання відправлень з оголошеною цінністю;

• або митної декларації CN 22, використання якої обов'язкове під час пересилання дрібних пакетів, мішків «М» і відправлень «EMS» з вкладенням письмової кореспонденції та можливе у разі пересилання бандеролей.

Товари, що пересилаються через митний кордон України у міжнародних експрес-відправленнях, декларуються шляхом подання органу доходів і зборів:

– митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа:

• у разі надходження на адресу декларанта підакцизних товарів;

- або у разі надходження на адресу декларанта (крім громадянина) товарів, що, відповідно до МКУ та ПКУ, є об'єктами оподаткування митними платежами;
- або у разі пересилання декларантом (крім громадянина) товарів, митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 150 євро;
- або у разі надходження на адресу громадянина в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро;
- або у разі пересилання громадянином товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро;
- або у випадках, не зазначених вище, – митної декларації М-16;
- у разі надходження на адресу громадянина товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, що не є об'єктом оподаткування митними платежами, але не перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро;
- у разі пересилання громадянином товарів, які є об'єктом оподаткування вивізним митом, та/або якщо відповідно до закону державними органами видаються документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів;
- або письмової заяви за встановленою формою у разі пересилання декларантом (крім громадянина) товарів, митна вартість яких не перевищує суму, еквівалентну 150 євро.

Відповідно до Митного кодексу України *забороняється переміщення (пересилання) в міжнародних поштових та експрес-відправленнях:*

- товарів, заборонених МКУ та іншими законодавчими актами України відповідно до ввезення на митну територію України або вивезення з цієї території;
- товарів, відправлених з порушенням митних правил;
- товарів, щодо яких відсутні відповідні дозвільні документи, у разі застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД;
- товарів, які за результатами державного санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного або радіологічного контролю не можуть бути пропущені через митний кордон України;
- товарів (одяг, взуття тощо), що були у використанні та перебувають у брудному стані, які за своїми ознаками можуть становити небезпеку для працівників поштового зв'язку, без документів про проведену фумігацію;
- товарів, що підпадають під визначення 1–24 груп УКТЗЕД, які переміщуються (пересилаються) на адресу громадян, крім продуктів харчування, загальною вагою не більше 10 кг в упаковці виробника.

Забороняється переміщення (пересилання) в міжнародних поштових відправленнях товарів, заборонених до пересилання відповідно до актів Всесвітнього поштового союзу, а також товарів, відправлених з порушенням вимог нормативно-правових актів з питань надання послуг поштового зв'язку.

Відповідно до Всесвітньої поштової конвенції в усіх категоріях відправлень забороняється вкладання:

– наркотиків і психотропних речовин, якщо вони визначені Міжнародним комітетом з контролю над наркотиками, або інших незаконних речовин, що заборонені в країні-призначення;

– предметів непристойного чи аморального характеру;

– контрафактних та піратських предметів;

– інших предметів, ввезення чи обіг яких заборонено в країні призначення;

– предметів, що за своїм характером чи пакуванням можуть становити небезпеку для поштових працівників або населення, забруднювати чи псувати інші відправлення, поштове обладнання чи власність третьої сторони;

– документів, що мають характер поточного та особистого листування, а також будь-якого роду кореспонденцію, якою обмінюються особи, які не є відправником і одержувачем, чи особи, які мешкають з ними;

– вибухових, займистих чи інших небезпечних речовин, а також радіоактивних речовин. Вкладення неспоряджених вибухових пристроїв і боєприпасів, у тому числі неспоряджених гранат, снарядів та інших аналогічних предметів, а також мультків таких пристроїв і предметів. Як виняток, допускаються до пересилання такі небезпечні вантажі:

• радіоактивні речовини, що направляються у відправленнях письмової кореспонденції та поштових посилках, про які говориться у ст. 16.1 Всесвітньої поштової конвенції;

• інфекційні речовини, що пересилаються у відправленнях письмової кореспонденції та поштових посилках, про які йдеться у ст. 16.2 зазначеної Конвенції;

– живих тварин. Як виняток, допускаються до пересилання:

• у відправленнях письмової кореспонденції, крім відправлень з оголошеною цінністю: бджоли, п'явки та шовковиси; паразити та винишувачі шкідливих комах, що призначені для дослідження цих комах, і які обмінюються між офіційно визнаними установами; мушки родини дрозофіла (*Drosophilidae*) для медико-біологічних досліджень для офіційно визнаних установ;

• у посилках живі тварини, пересилання яких поштою дозволено поштовими правилами зацікавлених країн.

Крім того:

– заборонено укладати в поштові посилки кореспонденцію (за винятком архівних документів), якою обмінюються особи, крім відправника та одержувача, чи особи, які мешкають з ними;

– забороняється вкладати монети, банківські білети, кредитні білети або будь-які цінності на пред'явника, дорожні чеки, платину, золото чи срібло у виробач чи у необробленому вигляді, коштовне каміння, ювелірні вироби та інші коштовності у відправленнях письмової кореспонденції без оголошеної цінності.

Проте якщо національне законодавство країни подання та призначення це дозволяє, то ці предмети можуть пересилатися:

– у закритому конверті як рекомендовані відправлення;

- у посилках без оголошеної цінності, крім випадків, коли відповідно до національного законодавства країн подання та призначення це дозволяється;
- у посилках без оголошеної цінності, якими обмінюються дві країни, що допускають оголошення цінності.

Кожна країна-член Всесвітнього поштового союзу або призначений оператор має право заборонити вкладення золота у зливках у посилках з оголошеною цінністю чи без неї, вихідних або тих, що направляються на її територію або пересилаються транзитом через її територію; вона може обмежити фактичну вартість цих відправлень.

Згідно із Законом України «Про поштовий зв'язок»:

– забороняються до пересилання у поштових відправленнях вкладення, які можуть становити загрозу життю та здоров'ю людей, призводити до знищення чи псування (пошкодження) інших поштових відправлень та поштового обладнання. Перелік вкладень, заборонених до пересилання у поштових відправленнях, порядок їх вилучення із поштових відправлень та розпорядження якими визначаються Кабінетом Міністрів України;

– доступ користувачів до інформації про заборонені до пересилання предмети забезпечують оператори поштового зв'язку;

– користувачі, відповідно до закону, несуть відповідальність за збитки, завдані операторам або третім особам унаслідок вкладення до поштових відправлень предметів, заборонених до пересилання, або неналежного упакування вкладення, що пересилається;

– органи доходів і зборів мають право вилучати в установленому законодавством України порядку предмети, заборонені законом до пересилання у міжнародних поштових відправленнях або відправленні з порушеннями митного законодавства України.

Правилами надання послуг поштового зв'язку встановлено, зокрема, таке: у міжнародних поштових відправленнях забороняється пересилати:

– вогнепальну зброю усіх видів і боєприпаси до неї, холодну зброю та інші предмети, спеціально призначені для нападу та оборони (кастет, стилет, балончики з рідиною паралітичної дії тощо), вибухові, легкозаймисті або інші небезпечні речовини, якщо інше не передбачено законодавством;

– наркотичні засоби, психотропні речовини, їхні аналоги і прекурсори, включені до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів і прекурсорів, що підлягають спеціальному контролю відповідно до законодавства, та радіоактивні речовини;

– дозволи на право носіння зброї, трудові книжки, військові квитки, документи, що посвідчують особу (крім паспортів громадянина України для виїзду за кордон);

– іпні предмети, ввезення яких заборонено до країн відповідно до законодавства та актів Всесвітнього поштового союзу;

– живих тварин тощо.

У міжнародних посылках, бандеролях, мішках «М» забороняється пересилати письмові повідомлення, що мають характер ділового й особистого листування, а також будь-яку кореспонденцію, яка не належить відправникам або адресатам, за винятком рахунків та описів вкладення.

Розпорядження товарами, на пересилання яких у міжнародних поштових відправленнях встановлено заборони та/або обмеження, здійснюється відповідно до законодавства України.

11.6. Контроль за переміщенням товарів

Товари та транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома органами доходів і зборів України або у межах зони діяльності одного органу доходів і зборів у митному режимі транзиту (як внутрішній або прохідний транзит). Товари та транспортні засоби, а також документи на них мають бути доставлені перевізником до митниці призначення у терміни, встановлені Митним кодексом України залежно від виду транспорту.

Порядок виконання митних формальностей під час транзитних перемішень, який регламентує дії посадових осіб органів доходів і зборів, перевізників, декларантів або уповноважених ними осіб під час здійснення контролю за переміщенням товарів та/або транспортних засобів комерційного призначення юридичними та фізичними особами, крім переміщення стаціонарними засобами транспортування (трубопроводи та лінії електропередачі), затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Контроль за доставкою товарів у митниці призначення здійснює митниця відправлення цих товарів. Органи доходів і зборів для контролю за переміщенням товарів використовують ЄАІС.

Залежно від виду транспорту, напрямку та інших обставин переміщення як документ контролю за переміщенням товарів (ДКПТ) можуть використовуватися такі документи та їхні електронні копії (або документи в електронному вигляді) (рис. 11.1):

- попередня митна декларація (ПД),
- митна декларація (МД);
- книжка МДП (*Carnet TIR*);
- накладна УМВС (СМГС), накладна ЦІМ (СІМ), накладна ЦІМ/УМВС (ЦІМ/СМГС, СІМ/СМГС);
- авіаційна вапажна накладна (*Air Waybill*);
- коносамент (*Bill of Lading*).

Після надання митницею відправлення дозволу на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення власник товарів або уповноважена ним особа зобов'язані доставити товари та документи на них без будь-якої зміни їхнього стану у місце, визначене органом доходів і зборів.

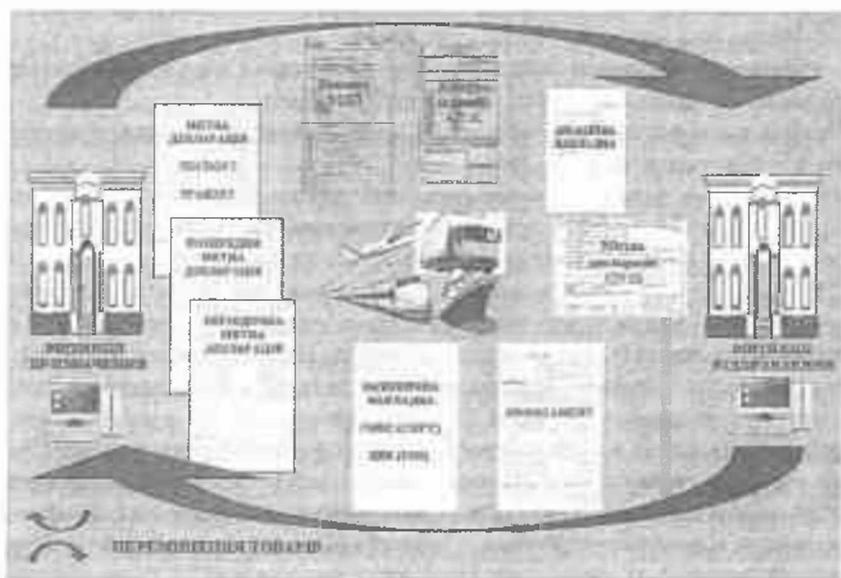

Рис. 11.1. Документи контролю за переміщенням товарів

Місцем доставки може бути визначена територія (або її частина) пункту пропуску (пункту контролю) через державний кордон України, морського чи річкового порту, аеропорту, залізничної станції, вільної митної зони, підрозділу митниці призначення, у якому безпосередньо проводиться митне оформлення, підприємства з безперервним циклом виробництва, вантажного митного комплексу, територія, що прилягає до центральної сортувальної станції, регіональної сортувальної станції, місця міжнародного поштового обміну, складу тимчасового зберігання або митного складу. У місці доставки товари і транспортні засоби пред'являються, а документи на них передаються органу доходів і зборів у мінімально можливий термін після їхнього прибуття, а у разі прибуття поза робочим часом, встановленим для органу доходів і зборів, – у мінімально можливий термін після початку роботи цього органу. Товари і транспортні засоби, якими вони перевозяться, після прибуття у місце доставки розміщуються у зонах митного контролю. Зміна місця стоянки (прибуття) транспортного засобу, вивантаження, перевантаження товарів, розпакування, пакування чи перепакування товарів, зміна, вилучення чи пошкодження засобів забезпечення ідентифікації допускаються лише з дозволу органу доходів і зборів.

Якщо під час перевезення товарів транспортний засіб унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили не зміг прибути до органу доходів і зборів призначення, допускається вивантаження товарів в іншому місці. При цьому перевізник зобов'язаний:

– вжити всіх необхідних заходів для забезпечення збереження товарів та недопущення будь-якого їхнього використання;

– терміново повідомити найближчий орган доходів і зборів про обставини події, місцезнаходження товарів і транспортного засобу.

Органи доходів і зборів не відшкодовують перевізнику витрати, понесені у зв'язку із вжиттям зазначених заходів.

Контроль за переміщенням з використанням попередньої митної декларації. Для здійснення контролю за переміщенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що ввозяться на митну територію України, як ДКПТ може використовуватися ПД. Попередня митна декларація подається органу доходів і зборів, у зоні діяльності якого товари будуть пред'явлені для митного оформлення (митниці призначення), до моменту ввезення товарів на митну територію України або після ввезення та перебування товарів у пункті пропуску на державному кордоні України. Оформлена ПД в автоматичному режимі передається до відповідного програмно-інформаційного комплексу ЄАІС.

Переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України здійснюється після перевірки посадовою особою митниці відправлення відповідності інформації, що міститься у поданих товаросупровідних (товаротransпортних) документах, відомостях, заявлених у ПД. Після перевірки ця посадова особа заносить до ЄАІС відомості про пропуск товару та роздруковує три примірники витягу з ПД. Завершення митних формальностей у митниці відправлення здійснюється проставлянням відбитка штампа під митним контролем (ПМК) на всіх примірниках поданих товаросупровідних (товаротransпортних) документів та всіх примірниках витягів з ПД. Один примірник витягу з ПД залишається в митниці відправлення, два інші – передаються перевізнику для доставки разом з товаром у митницю призначення. Наявність у ЄАІС відмітки про пропуск свідчить про постановку на контроль за переміщенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Посадова особа митниці призначення зазначає на витягах з ПД дату та час надходження товарів і завіряє цей запис особистим підписом та відбитком штампа ПМК, проставляє у поданих товаросупровідних (товаротransпортних) документах штамп ПМК, невідкладно вносить до ЄАІС відмітку про дату та час прибуття товарів. Один примірник витягу з ПД зберігається у справах митниці призначення, один примірник цього витягу та представлені товаросупровідні (товаротransпортні) документи повертаються перевізнику або декларанту чи уповноваженій ним особі. Наявність у ЄАІС відмітки про прибуття є підставою для зняття переміщення з контролю.

Інформація про операції з товарами, митне оформлення яких не завершено (розміщення на складах тимчасового зберігання, розміщення на складах органів доходів і зборів, вилучення правоохоронними органами), протягом доби після їхнього проведення передається посадовою особою митниці призначення до ЄАІС.

Інформація про завершення митного оформлення товарів невідкладно передається посадовою особою митниці призначення, яка проводила це оформлення, до ЄАІС.

Контроль за переміщенням з використанням митної декларації. Для здійснення контролю за перевезенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються між двома органами доходів і зборів України або в межах зони діяльності одного органу доходів і зборів як ДКПТ, може використовуватися митна декларація, подана митниці відправлення. Оформлена МД в автоматичному режимі ставиться на контроль за переміщенням у відповідному програмно-інформаційному комплексі ЄАІС. Аркуш з позначенням «4/5» МД прямує разом з товаром та товаросупровідними (товаротransпортними) документами у митницю призначення.

Під час надходження у пункт пропуску на державному кордоні України товарів, які переміщуються прохідним транзитом або вивозяться у режимах експорту, реекспорту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території, посадова особа митниці призначення:

- проставляє у поданих товаросупровідних (товаротransпортних) документах та на аркуші з позначенням «4/5» МД штамп ПМК та повідомляє митницю відправлення про доставку товарів шляхом внесення до ЄАІС інформації про прибуття;

- приймає рішення про пропуск товарів через митний кордон України, проставляє на всіх примірниках товаросупровідних (товаротransпортних) документів та аркуші з позначенням «4/5» МД відбиток особистої номерної печатки (ОНП) та негайно вносить до ЄАІС інформацію про пропуск товарів.

Після виконання митних формальностей аркуш з позначенням «4/5» МД залишається у справах митниці призначення. Товаросупровідні (товаротransпортні) документи з відбитком ОНП повертаються перевізнику.

Під час надходження в митницю призначення, розташовану на митній території України, товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються внутрішнім транзитом, декларант, уповноважена ним особа або перевізник подає цієї митниці аркуш з позначенням «4/5» МД і товаросупровідні документи на товари та транспортні засоби. Посадові особи митниці призначення виконують митні формальності у порядку, аналогічному як при ввезенні товарів.

Контроль за переміщенням з використанням книжки МДП. Для здійснення контролю за переміщенням товарів, які перевозяться на умовах Конвенції МДП та ввозяться на митну територію України з будь-якою метою (зокрема, прохідним транзитом через територію України), як ДКПТ може використовуватися книжка МДП. Вона не використовується як ДКПТ під час переміщення підакцизних товарів, товарів, що підлягають експортному контролю, а також якщо гарантія МДП (60 000 євро) не покриває суму імпорتنих митних платежів. Пропуск на митну територію України підакцизних товарів та товарів,

що підлягають експортному контролю, здійснюється з використанням митних декларацій.

Для здійснення контролю за переміщенням товарів на умовах Конвенції МДП декларант або уповноважена ним особа подає посадовій особі митниці відправлення книжку МДП, товаросупровідні (товаротransпортні) документи та відомості в електронному вигляді, джерелом яких є графи книжки МДП та товаросупровідні (товаротransпортні) документи на товари.

Митні формальності щодо контролю за переміщенням товарів аналогічні як для ПД, МД залежно від напрямку переміщення.

Контроль за переміщенням з використанням залізничної накладної. Контроль за переміщенням товарів з використанням залізничної накладної ЦІМ (СІМ) або накладної УМВС (СМГС), або накладної ЦІМ/УМВС (СІМ/СМГС), ЦІМ/СМГС поширюється на товари, які:

- ввозяться на митну територію України залізничним транспортом та переміщуються територією України прохідним транзитом або в межах одного пункту пропуску (пункту контролю) через державний кордон України та ввозяться за її межі залізничним транспортом;

- ввозяться на митну територію України залізничним транспортом та переміщуються територією України прохідним транзитом з перевалкою у морських (річкових) портах України і подальшим їхнім вивезенням за межі митної території України водним транспортом;

- ввозяться на митну територію України морським (річковим) транспортом з перевалкою у морських (річкових) портах України та подальшим їхнім вивезенням за межі митної території України залізничним транспортом;

- ввозяться на митну територію України залізничним транспортом та переміщуються цією територією внутрішнім транзитом з метою подальшого їхнього поміщення у відповідний митний режим.

Пропуск на митну територію України ідакцизних товарів та товарів, що підлягають експортному контролю, здійснюється з використанням митних декларацій.

Як ДКПТ, використовується накладна ЦІМ або накладна УМВС, або накладна ЦІМ/УМВС та відомості в електронному вигляді, що містять інформацію з окремих граф цих накладних і додаткові відомості, потрібні для здійснення митного контролю й наявні у товаросупровідних (товаротransпортних) документах. Один роздрукований примірник електронних відомостей залишається у справах митниці відправлення, другий – прямує з вантажем у митницю призначення.

Митні формальності щодо контролю за переміщенням товарів аналогічні як для ПД, МД залежно від напрямку переміщення.

Контроль за переміщенням з використанням авіаційної вантажної накладної або коносамента. Для здійснення контролю за переміщенням транзитом у межах одного пункту пропуску непідакцизних товарів залежно від

виду транспорту, як ДКПТ замість митної декларації можуть використовуватися авіаційна вантажна накладна (*Air Waybill*) або коносамент (*Bill of Lading*) та відомості в електронному вигляді, джерелом яких є графі паперових примірників зазначених авіаційної вантажної накладної або коносамента та товаросупровідні (товаротранспортні) документи на товари, які подаються декларантом або уповноваженою ним особою у цьому пункті пропуску.

Митні формальності щодо контролю за переміщенням товарів аналогічні як для МД.

Підтвердження про вивезення товарів за межі митної території України. З метою реалізації механізму бюджетного відшкодування податку на додану вартість за операціями з експорту продукції органи доходів і зборів надають підтвердження про вивезення товарів за межі митної території України. Вивезення товарів підтверджується органами доходів і зборів у разі поміщення товарів у митні режими експорту, реекспорту, безмитної торгівлі, вільної митної зони.

Для одержання повідомлення про фактичне вивезення товарів, митне оформлення яких здійснюється з використанням МД на паперовому бланку єдиного адміністративного документа (ЄАД), декларант або уповноважена ним особа звертається до органу доходів і зборів, яким оформлено відповідну митну декларацію, із заявою довільної форми, до якої додається оригінал декларації. Заява розглядається органом доходів і зборів не більше п'яти робочих днів з дня її реєстрації.

Посадова особа органу доходів і зборів за допомогою ЄАІС перевіряє інформацію про пропуск задекларованих у МД товарів за межі митної території України. У разі наявності такої інформації на зворотньому боці МД робиться запис про обсяги фактично вивезених товарів та дату вивезення, який засвідчується підписом та ОНП посадової особи органу доходів і зборів. Митна декларація повертається заявнику.

Електронна митна декларація, а також повідомлення про фактичне вивезення товарів за межі митної території України надсилаються за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем. Засвідчене електронним цифровим підписом відповідальної посадової особи органу доходів і зборів повідомлення про фактичне вивезення товарів за межі митної території України також надсилається декларанту або уповноваженій ним особі.

11.7. Тимчасове зберігання товарів під митним контролем

Товари з моменту пред'явлення їх органу доходів і зборів до поміщення їх у відповідний митний режим можуть перебувати на тимчасовому зберіганні під митним контролем, що здійснюється на складах тимчасового зберігання.

Склад тимчасового зберігання (далі – СТЗ) – це відповідним чином облаштовані приміщення та/або криті чи відкриті майданчики, резервуари,

холодильні чи морозильні камери, призначені для тимчасового зберігання товарів під митним контролем до поміщення їх у митний режим.

СТЗ закритого типу призначається виключно для зберігання утримувачем складу товарів, що належать йому, СТЗ відкритого типу – для зберігання товарів, що належать будь-яким особам.

На СТЗ можуть розміщуватися будь-які товари за винятком тих, які, відповідно до Митного кодексу України, зберігаються виключно органами доходів і зборів. Небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що потребують спеціальних умов зберігання, можуть розміщуватися лише на складах тимчасового зберігання, які мають відповідні умови для зберігання таких товарів.

Порядок розміщення, зберігання та обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення на СТЗ, а також випуску їх із цього складу визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Товари розміщуються на складі тимчасового зберігання за єдиним уніфікованим документом (ЄУД) для розміщення товарів на тимчасове зберігання. Товари можуть бути розміщені на СТЗ без вивантаження їх з транспортних засобів.

Загальний термін тимчасового зберігання товарів під митним контролем становить 90 календарних днів. Він може бути продовжений (але не більше ніж на 30 днів) органом доходів і зборів, за дозволом якого товари були розміщені на складі.

Товари з обмеженим терміном зберігання (товари, що швидко псуються) не можуть перебувати на тимчасовому зберіганні під митним контролем понад терміни їхньої придатності до споживання. Не допускається розміщення на СТЗ товарів, до закінчення терміну придатності яких залишається менше одного місяця.

На складах тимчасового зберігання утворюються постійні зони митного контролю. З дозволу органу доходів і зборів з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, можуть проводитись такі операції:

– прості складські операції, потрібні для забезпечення збереження цих товарів: переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення, чищення, провітрювання, створення оптимального температурного режиму зберігання, сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла), захист від корозії, боротьба із шкідниками, інвентаризація;

– огляд та вимірювання;

– усунення пошкодження упаковки;

– взяття проб та зразків;

– підготовка товарів до продажу (відчуження) і транспортування: сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження та інші подібні операції.

До закінчення термінів зберігання товари, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, мають бути:

- задекларовані власником або уповноваженою ним особою до відповідного митного режиму;
- або передані власником чи уповноваженою ним особою, або утримувачем складу органу доходів і зборів для зберігання та/або розпорядження відповідно до Митного кодексу України;
- або відправлені під митним контролем до інших органів доходів і зборів для їхнього подальшого митного оформлення;
- або вивезені за межі митної території України.

Орган доходів і зборів встановлює термін для вивезення товарів із складу виходячи з можливостей наявних засобів для транспортування цих товарів та навантажувально-розвантажувальної техніки.

На тимчасове зберігання під митним контролем товари також можуть розміщуватися на митних складах або складах органів доходів і зборів.

11.8. Зберігання товарів, транспортних засобів на складах органів доходів і зборів

Під складами митних органів розуміються складські приміщення, резервуари, криті та відкриті майданчики, холодильні чи морозильні камери, які належать органам доходів і зборів або використовуються ними і спеціально обладнані для зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Порядок роботи складу органу доходів і зборів визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. На складах органів доходів і зборів створюються зони митного контролю.

Обов'язковій передачі органу доходів і зборів для зберігання підлягають:

- товари, не пропущені під час ввезення на митну територію України внаслідок установлених законодавством заборон чи обмежень на їхнє ввезення в Україну або транзит через її територію і не вивезені з її території у день їхнього ввезення;
- товари, що ввозяться громадянами на митну територію України і підлягають оподаткуванню митними платежами, якщо вони не сплачені;
- товари, які до закінчення встановлених термінів тимчасового зберігання під митним контролем не були задекларовані власником або уповноваженою ним особою до відповідного митного режиму або такі, що декларувалися, але щодо яких після закінчення термінів зберігання під митним контролем двічі надавалася відмова у митному оформленні;
- товари, граничний термін перебування яких під митним контролем на території зони митного контролю закінчився;

– товари, транспортні засоби комерційного призначення, які перебувають під митним контролем і за якими власник або уповноважена ним особа не звернулася до закінчення граничних термінів перебування у пунктах пропуску через митний кордон України;

– товари, заявлені у режим відмови на користь держави;

– товари, які були виявлені (знайдені) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або у транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і власник яких невідомий (безхазяйні);

– зразки товарів і техніко-технологічна документація, взяті органами доходів і зборів для проведення класифікації товарів;

– зразки товарів та документація, одержані органами доходів і зборів під час здійснення верифікації сертифікатів походження товару;

– проби та зразки товарів, необхідні для проведення експертизи у справах про порушення митних правил;

– зразки товарів, відібрані у зв'язку із знищенням за спрощеною процедурою товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності.

На складах органів доходів і зборів можуть зберігатися:

– товари, що знаходяться на тимчасовому зберіганні під митним контролем;

– товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, якщо їхнє митне оформлення не може бути завершено у день пред'явлення органу доходів і зборів, а також в інших випадках на прохання власників або уповноважених ними осіб;

– товари, що вивозяться за межі митної території України та після закінчення митного оформлення, зберігаються під митним контролем до фактичного їхнього вивезення;

– товари, які перебувають у митному режимі транзиту;

– товари, які перебувають у митному режимі митного складу;

– товари, транспортні засоби комерційного призначення, вилучені як безпосередні предмети порушення митних правил;

– товари, доставлені перевізником до органу доходів і зборів призначення, якщо протягом трьох діб власник товарів не заявляє товари до жодного митного режиму;

– товари, митне оформлення яких призупинено у зв'язку з порушенням прав інтелектуальної власності.

Загальний термін зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складах органів доходів і зборів – 90 днів.

Товари, граничний термін перебування яких під митним контролем на території зони митного контролю закінчився, а також товари, заявлені у режим відмови на користь держави, зберігаються на складах органів доходів і зборів протягом термінів, необхідних для організації процедури розпорядження ними, але не більше 90 днів.

Товари, які перебувають у митному режимі митного складу, можуть зберігатися на складах органів доходів і зборів протягом термінів, передбачених для цього режиму.

Товари, транспортні засоби комерційного призначення, вилучені як безпосередні предмети порушення митних правил, що підлягають поверненню власнику, можуть зберігатися на складах органів доходів і зборів протягом 90 днів з дня набрання законної сили відповідним рішенням.

Безхазяйні товари можуть зберігатися на складах органів доходів і зборів протягом 180 днів.

Зразки товарів та документація, а також товари, митне оформлення яких призупинено у зв'язку з порушенням прав інтелектуальної власності, зберігаються на складах органів доходів і зборів протягом термінів, визначених законодавством.

Валютні цінності, передані органу доходів і зборів на зберігання, депонуються в уповноважених банках України та можуть зберігатися протягом 1 095 днів.

Власники товарів, що зберігаються на складах органів доходів і зборів під митним контролем, або уповноважені ними особи можуть з дозволу та під контролем цих органів здійснювати із зазначеними товарами операції, передбачені Митним кодексом України для товарів, митне оформлення яких не закінчено, а також:

- підготовку товарів до продажу (відчуження, транспортування, консолідацію, подрібнення партій, маркування, формування відправлень, сортування, зберігання у шлях транзиту);

- змішування товарів (компонентів) без надання одержаній продукції характеристик і властивостей, що істотно відрізняють її від вихідних складових частин;

- прості складські операції, потрібні для забезпечення збереження цих товарів (переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення; чищення; провітрювання; створення оптимального температурного режиму зберігання; сушіння, у тому числі із створенням потоку тепла; захист від корозії; боротьба із шкідниками; інвентаризація);

- взяття проб та зразків.

Зберігання товарів та транспортних засобів на складах органів доходів і зборів у визначених випадках є платною послугою. Витрати органів доходів і зборів на зберігання відшкодовуються власниками товарів, транспортних засобів або уповноваженими ними особами у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. Суми таких відшкодувань не є бюджетними надходженнями, а спрямовуються органами доходів і зборів на утримання складів.

Товари, що зберігаються на складах органів доходів і зборів під митним контролем, можуть бути видані їхнім власникам або уповноваженим ними особам лише після митного оформлення зазначених товарів, сплати відповідних митних платежів та відшкодування витрат органів доходів і зборів на їхнє зберігання.

Товари, транспортні засоби комерційного призначення, що зберігаються на складах органів доходів і зборів, за якими власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення термінів зберігання, встановлених Митним кодексом України, підлягають реалізації, а у випадках, передбачених законодавством, – безоплатній передачі у володіння і користування або переробці, утилізації чи знищенню.

Кошти, одержані від реалізації товарів, після врахування сум належних митних платежів та інших витрат, пов'язаних зі зберіганням та реалізацією товарів, зберігаються на рахунку відповідного органу доходів і зборів. Власник товарів може протягом встановленого терміну отримати з рахунку органу доходів і зборів залишок коштів від реалізації товарів.

Контрольні запитання

1. Який граничний термін перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення та автомобільного транспорту у пунктах пропуску через державний кордон України?

2. Яким видам державного контролю, крім митного, підлягають товари, що переміщуються через митний кордон України?

3. Що таке митні формальності?

4. Якими засобами здійснюється переміщення товарів через митний кордон України?

5. Які митні формальності здійснюються на автомобільному та авіатранспорті?

6. Що таке припаси і який порядок їхнього декларування?

7. Як здійснюється митне оформлення та контроль за переміщенням припасів, що вивозяться за межі митної території України?

8. Як декларуються товари, що пересилаються через митний кордон України у міжнародних поштових відправленнях?

9. Які заборони та обмеження щодо переміщення (пересилання) окремих видів товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях?

10. Які документи та їхні електронні копії використовуються як документ контролю за переміщенням товарів залежно від виду транспорту та напрямку переміщення?

11. Як здійснюється контроль за переміщенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що ввозяться на митну територію України з використанням попередньої митної декларації та митної декларації?

12. Що таке склад тимчасового зберігання?

РОЗДІЛ 12

МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ

Ключові слова: декларування, декларант, митне оформлення, орган доходів і зборів, митна декларація, єдиний адміністративний документ, попередня митна декларація, тимчасова митна декларація, додаткова декларація.

12.1. Загальні положення щодо митного оформлення

Митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, а також забезпечення статистичного обліку таких товарів.

Порядок виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

За загальним правилом, митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється в будь-якому органі доходів і зборів з пред'явленням їх цьому органу.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, може визначати спеціальні органи доходів і зборів, в яких здійснюється митне оформлення підакцизних товарів, природного газу, товарів, які відповідно до законодавства підлягають клеймуванню державним пробірним клеймом, а також лікарських засобів.

Місця митного оформлення товарів, що переміщуються трубопроводами та лініями електронепередачі, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через територію України у митному режимі транзиту, здійснюється органом доходів і зборів, у зоні діяльності якого починається транзитне переміщення.

Митне оформлення товарів у окремих митних режимах здійснюється органом доходів і зборів, у зоні діяльності якого знаходяться відповідні об'єкти (митний склад, вільна митна зона, магазин безмитної торгівлі) або здійснюються відповідні операції (знищення або руйнування).

Митне оформлення здійснюється в місцях розташування підрозділів митного оформлення (далі – ПМО) органів доходів і зборів протягом робочого часу, встановленого для цих підрозділів. За письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи митні формальності можуть виконуватися поза місцем

розташування органів доходів і зборів, а також поза робочим часом. За виконання митних формальностей у цьому разі із заінтересованих осіб справляється відповідна плата.

Декларанти або уповноважені ними особи можуть бути присутніми під час митного оформлення товарів, які пред'являються ними для такого оформлення. Під час огляду (переогляду) товарів, а також на вимогу органу доходів і зборів присутність декларантів або уповноважених ними осіб під час митного оформлення є обов'язковою.

Митне оформлення розпочинається з моменту подання органу доходів і зборів декларантом митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, а у разі електронного декларування – з моменту отримання органом доходів і зборів від зазначених осіб електронної митної декларації або електронного документа, який відповідно до законодавства замінює МД.

Засвідчення органом доходів і зборів прийняття товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів на них до митного оформлення здійснюється представленням відбитків відповідних митних забезпечень (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

Митне оформлення завершується протягом чотирьох робочих годин з моменту подання МД (документа, який її замінює), інших необхідних документів (відомостей) та пред'явлення органу доходів і зборів товарів, транспортних засобів комерційного призначення (якщо вони підлягають пред'явленню).

Зазначений термін може бути перевищений на час, потрібний виключно для:

- виконання митних формальностей поза місцем розташування органу доходів і зборів;
- подання додаткових документів чи відомостей про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару (за письмово підтвердженим бажанням декларанта їх надати);
- проведення досліджень (аналізу, експертизи) проб і зразків товарів, якщо при цьому товари не випускаються;
- виявлення порушень митних правил, якщо товари не випускаються (санкція допускає конфіскацію або товари потрібні як докази);
- зупинення митного оформлення відповідно до Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»;
- подання (за наявності) додаткових документів для підтвердження заявленої митної вартості.

Якщо товар декларується з використанням попередньої або періодичної МД, митне оформлення за цими деклараціями завершується у термін, що не перевищує чотирьох робочих годин з моменту їх подання.

Митне оформлення вважається завершеним після виконання всіх митних формальностей, визначених Митним кодексом України відповідно до заявленого митного режиму, що засвідчується органом доходів і зборів шляхом проставлення відповідних митних забезпечень (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

Відмова у митному оформленні – це письмове вмотивоване рішення органу доходів і зборів про неможливість здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через невиконання декларантом або уповноваженою ним особою умов, визначених Митним кодексом України. Рішення про відмову у митному оформленні приймається в межах терміну, відведеного для завершення митного оформлення. Неприйняття такого рішення впродовж зазначеного терміну є бездіяльністю, яка може бути оскаржена.

У рішенні про відмову у митному оформленні мають бути зазначені причини відмови та наведені вичерпні роз'яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Зазначене рішення має також містити інформацію про порядок його оскарження. На сьогодні таке рішення оформлюється картою відмови у прийнятті митної декларації, митному оформленні, випуску чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення (картка відмови). Форма картки відмови встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

12.2. Процедура, місце та терміни декларування

Декларант – особа, яка самостійно здійснює декларування або від імені якої здійснюється декларування.

Декларантами мають право бути:

- резидент, яким або від імені якого укладено зовнішньоекономічний договір щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення;
- в інших випадках – особа, яка відповідно до законодавства України має право вчиняти на митній території України щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення юридично значущі дії від свого імені.

Підприємства можуть бути декларантами за умови перебування їх на обліку в органах доходів і зборів України. Громадяни можуть бути декларантами після досягнення ними 16-річного віку.

Декларант може здійснювати декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення самостійно або уповноважувати інших осіб на здійснення декларування від свого імені.

Підприємства, уповноважені на декларування, діють на підставі договору з декларантом і повинні мати дозвіл на провадження митної брокерської діяльності.

Декларування товарів, що належать громадянам може здійснюватись цими громадянами або іншими громадянами, уповноваженими на це власниками зазначених товарів нотаріально посвідченими дорученнями.

Декларант зобов'язаний:

- здійснити декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до порядку, встановленого Митним кодексом України;
- на вимогу органу доходів і зборів пред'явити товари, транспортні засоби комерційного призначення для митного контролю і митного оформлення;
- надати органу доходів і зборів передбачені законодавством документи і відомості, необхідні для виконання митних формальностей;
- у випадках, визначених Митним та Податковим кодексами України, сплатити митні платежі або надати гарантії їх сплати;
- у випадках, визначених законодавством, сплатити інші платежі, контроль за справлянням яких покладено на органи доходів і зборів.

Декларант має право:

- перед подачею митної декларації здійснювати з дозволу органу доходів і зборів фізичний огляд товарів з метою перевірки їх відповідності опису (відомостям), зазначеним у товаросупровідних документах, брати проби та зразки товарів,
- у випадках та в порядку, визначених Митним кодексом України, вимагати від органу доходів і зборів випуску товарів, за умови забезпечення сплати митних платежів.

Особа, уповноважена декларантом на декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, має такі самі права і обов'язки та несе таку саму відповідальність, що й декларант.

Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, вчиненням дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

За застосування письмової форми декларування використовується митна декларація. *Митна декларація* – заява встановленої форми, в якій декларантом або уповноваженою ним особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, потрібних для застосування цієї процедури.

Посадові особи органів доходів і зборів не мають права заповнювати митну декларацію, змінювати відомості, зазначені в ній, крім внесення до неї відомостей, що належать до повноважень органів доходів і зборів.

Під час застосування письмової форми декларування можуть використовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії. Електронне декларування здійснюється з використанням електронної МД, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках. Митна декларація та інші

документи, подання яких органам доходів і зборів передбачено Митним кодексом України, оформлені на паперовому носії та у вигляді електронних документів, мають однакову юридичну силу.

Перелік товарів, що не підлягають обов'язковому письмовому декларуванню, встановлюється МКУ та іншими законодавчими актами України.

Умови та порядок декларування, перелік відомостей, потрібних для здійснення митного контролю та митного оформлення, визначаються Митним кодексом України. Перелік відомостей, що підлягають внесенню до митних декларацій, обмежується лише тими відомостями, які потрібні для цілей справляння митних платежів, формування митної статистики, а також забезпечення дотримання законодавства з митної справи. Органам доходів і зборів забороняється вимагати внесення до митної декларації інших відомостей.

До митної декларації вносяться такі відомості, у тому числі у вигляді кодів:

- заявлений митний режим, тип декларації та відомості про особливості переміщення;

- відомості про декларанта, уповноважену особу, яка склала декларацію, відправника, одержувача, перевізника товарів і сторони зовнішньоекономічного договору (контракту) або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), а в разі якщо він укладений на підставі посередницького договору, – також про іншу, крім сторони зовнішньоекономічного договору (контракту), сторону такого посередницького договору;

- відомості про найменування країн відправлення та призначення;

- відомості про транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для міжнародного перевезення товарів та/або їх перевезення митною територією України під митним контролем, та контейнери;

- відомості про товари: найменування; звичайний торговельний опис, що дає змогу ідентифікувати та класифікувати товар; торговельна марка та виробник товарів (за наявності у товаросупровідних та комерційних документах); код товару згідно з УКТЗЕД; найменування країни походження товарів (за наявності); опис упаковки (кількість, вид); кількість у кілограмах (вага брутто та вага нетто) та інших одиницях виміру; фактурна вартість товарів; митна вартість товарів та метод її визначення; відомості про уповноважені банки декларанта; статистична вартість товарів;

- відомості про нарахування митних та інших платежів, а також про вжиття заходів гарантування їх сплати: ставки митних платежів; застосування пільг зі сплати митних платежів; суми митних платежів; офіційний курс валюти України до іноземної валюти, у якій складені рахунки, на день подання митної декларації; спосіб і особливості нарахування та сплати митних платежів; спосіб забезпечення сплати митних платежів (у разі вжиття заходів гарантування їх сплати);

- відомості про зовнішньоекономічний договір (контракт) або інший документ, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), та його основні умови;

– відомості, що підтверджують дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України;

– відомості про документи, що надаються для митного контролю разом з митною декларацією;

– довідковий номер декларації (за бажанням декларанта).

Положення про митні декларації, їх форми затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Товари декларуються шляхом подання органу доходів і зборів:

– митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа;

– або митної декларації М-16;

– або письмової заяви за встановленою формою;

– або митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності;

– або іншого документа, що відповідно до законодавства може використовуватись замість митної декларації.

Митна декларація на бланку ЄАД для декларування товарів (крім тих, що пересилаються через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях), що переміщуються через митний кордон України декларантами (крім громадян), заповнюється на:

– товари, митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 150 євро;

– товари, які підлягають державному експортному контролю та переміщенню яких через митний кордон України, згідно із законодавством, потребує надання відповідного дозволу чи висновку;

– товари, які ввозяться на митну територію України і підлягають державній реєстрації відповідно до законодавства;

– товари, які поміщуються в митні режими митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі, переробки на митній території України, переробки за межами митної території України та після перебування у таких митних режимах поміщуються в інші митні режими.

Декларування товарів у випадках, передбачених Митним кодексом України та укладеними в установленому законом порядку міжнародними договорами України, може здійснюватись з використанням замість митної декларації іншого документа, а саме:

1) авіаційна вантажна накладна (*Air Waybill*);

2) коносамент (*Bill of Lading*);

3) накладна УМВС (СМГС);

4) накладна ЦІМ (СІМ);

5) накладна ЦІМ/УМВС (ЦІМ/СМГС, СІМ/СМГС);

6) книжка МДП (*Carnet TIR*);

7) книжка АТА;

8) книжка СРД.

Товари, на які не заповнюється митна декларація на бланку ЄАД та які не можуть декларуватись за іншим документом, декларуються поданням органу доходів і зборів письмової заяви за встановленою формою.

Товари, що переміщуються через митний кордон України, декларуються органу доходів і зборів, який здійснює митне оформлення цих товарів.

Транспортні засоби, що використовуються для переміщення товарів, декларуються одночасно з цими товарами, крім морських, річкових та повітряних суден, які декларуються органу доходів і зборів в порту чи аеропорту прибуття на митну територію України або в порту чи аеропорту відправлення з митної території України.

Порожні транспортні засоби і транспортні засоби, що перевозять пасажирів, декларуються в місці перетину митного кордону України.

Митна декларація подається органу доходів і зборів, який здійснює митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, протягом 10 робочих днів з дати доставлення цих товарів, транспортних засобів до зазначеного органу. У разі відмови у прийнятті МД або в митному оформленні товарів нова МД подається органу доходів і зборів не пізніше 10 робочих днів з дати такої відмови, якщо товари протягом зазначеного часу не розміщено на складі тимчасового зберігання чи на складі органу доходів і зборів.

Зазначені терміни подання МД продовжуються органом доходів і зборів за заявою декларанта на підставі підтверджуючих документів, виданих компетентними органами:

– у разі хвороби власника товарів, транспортних засобів комерційного призначення або уповноваженої ним особи, що настала після прибуття у місце, встановлені органами доходів і зборів для здійснення митного контролю,

– коли процедура контролю, який здійснюється іншими державними органами під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, потребує додаткового часу;

– якщо виникли обставини та/або сталися події, що перешкоджають поданню органу доходів і зборів митної декларації, зокрема:

• стихійне лихо (пожежа, повінь тощо), введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях у зоні митного контролю, інші надзвичайні та невідворотні за таких умов події (обставини непереборної сили);

• протиправні дії третіх осіб, спрямовані проти перевізника, транспортного засобу комерційного призначення чи товарів, що підлягають декларуванню;

• неможливість подальшого руху транспортного засобу внаслідок зсуву, пошкодження або розпакування товару, що унеможливує пред'явлення органу доходів і зборів товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Орган доходів і зборів на підставі заяви та доданих до неї документів продовжує термін декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення на час, потрібний для усунення причин, що не дали змоги своєчасно задекларувати ці товари, транспортні засоби.

Товари, які протягом 30 днів з дня доставлення їх у орган доходів і зборів призначення не поміщені у митний режим або не розміщені на складі тимчасового зберігання чи складі органу доходів і зборів, набувають статусу таких, що зберігаються на складі органу доходів і зборів.

12.3. Митні декларації

Бланки єдиного адміністративного документа використовуються для оформлення:

- митної декларації, заповненої у звичайному порядку;
- попередньої митної декларації;
- тимчасової митної декларації;
- періодичної митної декларації;
- додаткової митної декларації.

Митна декларація на бланку ЄАД заповнюється з використанням форми МД-2, до якої у разі потреби можуть додаватися доповнення форми МД-6 та додаткові аркуші форми МД-3 або специфікація форми МД-8. Бланки ЄАД форми МД-4, додаткового аркуша форми МД-5 та доповнення форми МД-7 не застосовуються до прийняття Кабінетом Міністрів України окремого рішення.

В одній митній декларації на бланку єдиного адміністративного документа може бути задекларовано не більше ніж 999 товарів. Додаткові аркуші форми МД-3, доповнення форми МД-6 та специфікації форми МД-8 у разі їхнього застосування є невід'ємною частиною МД на бланку ЄАД форми МД-2.

На додаткових аркушах форми МД-3 зазначаються відомості про:

- товари, що мають різні коди згідно з УКТЗЕД;
- товари з однаковим кодом згідно з УКТЗЕД, які мають різні дані (країну походження, ознаки та характеристики, що впливають на застосування ставок ввізного (вивізного), особливих видів мита, акцизного податку, податку на додану вартість);

– інші товари у випадках, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Замість додаткових аркушів форми МД-3 у випадках, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, дозволяється застосування специфікації форми МД-8.

Доповнення форми МД-6 використовується у разі, коли у будь-якій графі форми МД-2, МД-3 або МД-8 митної декларації на паперовому носії не вистачає місця для внесення необхідних відомостей декларантом або для проставлення службових відміток чи внесення відомостей посадовою особою органу доходів і зборів.

Митна декларація на бланку ЄАД заповнюється на партію товарів, що переміщуються через митний кордон України на підставі одного зовнішньоекономічного договору (контракту) або іншого документа, що використовується

в міжнародній практиці замість цього договору (контракту), та поміщується у визначений митний режим.

Партією товарів вважають:

– товари, що переміщуються через митний кордон України від одного відправника на адресу одного одержувача за одним товарно-транспортним документом на перевезення;

– товари, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом або лініями електропередачі протягом одного календарного місяця;

– товари, що пересилаються на митну територію України від одного відправника на адресу одного одержувача в міжнародних поштових відправленнях в одній депеші;

– товари, що пересилаються на митну територію України в міжнародних експрес-відправленнях протягом однієї доби, незалежно від кількості товарно-транспортних документів на перевезення;

– товари, що переміщуються через митний кордон України одним громадянином у ручній поклажі у пасажирському відділенні (салоні) транспортного засобу, яким прямує такий громадянин, або супроводжуваному (несупроводжуваному) багажі.

За бажанням декларанта одна митна декларація на бланку ЄАД може бути заповнена на кілька партій товарів, що ввезені на митну територію України або вивозяться за межі її митної території залізничним транспортом та відправляються від одного відправника на адресу одного одержувача або переміщуються транзитом від одного відправника на адресу одного одержувача та відправляються з однієї прикордонної передавальної станції за місцем ввезення на митну територію України, за умови, що такі товари переміщуються через її митний кордон на підставі одного зовнішньоекономічного договору (контракту) або іншого документа, який використовується в міжнародній практиці замість цього договору (контракту), поміщуються у визначений митний режим, одночасно пред'являються органу доходів і зборів, яким здійснюється їх митне оформлення, та за наявності можливості заповнення, відповідно до встановленого порядку, спільних для всіх задекларованих товарів граф МД на бланку ЄАД.

За бажанням декларанта товари, що ввозяться на митну територію України у складі однієї партії, можуть декларуватись за кількома митними деклараціями за умови, що таке розділення не призводить до віднесення товарів до таких, що не є об'єктом оподаткування митними платежами, та МД подаються на всі товари у складі цієї партії незалежно від їх вартості.

Одна МД на кілька партій товарів або кілька МД на одну партію товарів можуть складатись у випадках, передбачених Порядком заповнення митних декларацій на бланку ЄАД, який затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Особливості виконання митних формальностей під час здійснення митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України у розібраному чи незібраному стані декількома партіями протягом певного терміну (комплектних об'єктів), визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Під митною декларацією, заповненою у звичайному порядку, розуміється МД, що містить обсяг відомостей (даних), достатній для завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у заявлений митний режим.

За рішенням органу доходів і зборів митне оформлення та випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до митного режиму експорту може здійснюватися без їх пред'явлення органу доходів і зборів, якому подано митну декларацію, заповнену у звичайному порядку. Рішення про можливість випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення без їх пред'явлення органу доходів і зборів або про необхідність такого пред'явлення приймається органом доходів і зборів на основі результатів аналізу ризиків у термін не більше чотирьох робочих годин з моменту прийняття МД, заповненої у звичайному порядку відповідно до митного режиму експорту.

Попередня митна декларація подається до ввезення в Україну товарів, транспортних засобів комерційного призначення або після їхнього ввезення, якщо вони перебувають на території пункту пропуску через державний кордон України.

Попередня митна декларація подається декларантом органу доходів і зборів в зоні діяльності якого товари, транспортні засоби комерційного призначення будуть пред'явлені для митного оформлення, з метою проведення аналізу ризиків та прискорення виконання митних формальностей.

ПД має містити відомості, достатні для:

– ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України та забезпечення доставки їх до органу доходів і зборів призначення;

– або випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму за ПД після пропуску через митний кордон України з пред'явленням або без пред'явлення їх органу доходів і зборів, яким оформлена така попередня митна декларація. У разі випуску товарів така ПД вважається митною декларацією, заповненою у звичайному порядку.

Рішення про випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення, відповідно до заявленого митного режиму, без пред'явлення їх органу доходів і зборів за ПД, яка містить всю потрібну для цього інформацію, приймається органом доходів і зборів, яким оформлена така попередня митна декларація, на основі результатів аналізу ризиків у термін не більше чотирьох робочих годин з моменту пропуску цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

При ввезенні на митну територію України підакцизних товарів подання ПД доставка та пред'явлення цих товарів органу доходів і зборів, яким оформлена така попередня митна декларація, є обов'язковими.

Попередня митна декларація приймається органом доходів і зборів, якщо її перевіркою встановлено, що вона містить необхідні відомості щодо товару і до неї додано необхідні документи. У разі відсутності на момент подання ПД оригіналів документів дозволяється подання їхніх копій. Ввезення товару на територію України за попередньою митною декларацією дозволяється протягом 30 днів з дати її оформлення органом доходів і зборів.

Якщо ПД містить лише відомості, достатні для ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України та забезпечення їх доставки до органу доходів і зборів призначення, для випуску товарів декларантом подається додаткова декларація. ПД разом з додатковою декларацією становлять МД, заповнену в звичайному порядку.

Декларування партії товарів, ввезених на митну територію України, або партії товарів, що вивозяться за межі її митної території, може бути здійснено з використанням *тимчасової митної декларації* (далі – ТД) за бажанням декларанта у разі, коли він не володіє точними відомостями про характеристики товарів, потрібні для заповнення митної декларації у звичайному порядку, зокрема коли:

– точні відомості про код товару згідно з УКТЗЕД можуть бути встановлені після проведення їхнього дослідження;

– у процесі контролю правильності заявленого декларантом коду товару згідно з УКТЗЕД виникають суперечності щодо тлумачення положень УКТЗЕД, розв'язання яких вимагає додаткової інформації, спеціальних знань, проведення досліджень тощо;

– відомості про кількісні характеристики товарів можуть бути встановлені після навантаження товарів на транспортний засіб або вивантаження товару з транспортного засобу;

– ціна товарів визначається за формулою.

Якщо в рамках процедур митного контролю та оформлення товарів, ввезених на митну територію України, за поданою митною декларацією на бланку ЄАД посадовою особою органу доходів і зборів відбиралися проби (зразки) товарів, за бажанням декларанта декларування таких товарів може бути здійснено з використанням ТД.

Оформлення органом доходів і зборів ТД передбачає необхідність виконання вимог Митного кодексу України, передбачених для поміщення товарів в обраний митний режим та сплати митних платежів або забезпечення їх сплати (гарантії сплати). Для випуску товарів за ТД застосовуються курси валют, заходи тарифного та нетарифного регулювання ЗЕД, чинні на дату прийняття органом доходів і зборів ТД для оформлення. Якщо декларант не володіє точними відомостями, необхідними для визначення ставок митних платежів, для

нарахування за ТД сум таких платежів застосовується найбільша ставка митних платежів з тих, під яку може підпадати товар.

Тимчасова митна декларація підтверджує взяття декларантом зобов'язання подати органу доходів і зборів додаткову декларацію у термін не більше 45 днів з дати оформлення ТД. Під час оформлення додаткової декларації застосовуються ставки податків та курси валют, чинні на день прийняття органом доходів і зборів ТД.

Періодична митна декларація (далі – ПМД) може подаватися для декларування:

– товарів, переміщення яких через митний кордон України однією і тією ж особою на одних і тих самих умовах планується регулярно (не рідше ніж двічі протягом терміну дії ПМД);

– товарів, що переміщуються суднами закордонного плавання;

– товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом або лініями електропередачі;

– припасів;

– періодичних друкованих видань.

Оформлення органом доходів і зборів ПМД передбачає необхідність виконання вимог Митного кодексу України стосовно поміщення товарів в обраний митний режим та сплати митних платежів або забезпечення їх сплати (гарантії сплати). Термін дії ПМД не може перевищувати 180 днів. Подана органу доходів і зборів ПМД підтверджує взяття декларантом зобов'язання подати органу доходів і зборів додаткові декларації на товари, переміщені за ПМД протягом попереднього календарного місяця.

Пропуск товарів через митний кордон України за періодичною митною декларацією може здійснюватися з моменту її оформлення органом доходів і зборів протягом терміну її дії у межах кількості товарів, зазначеної в ній.

Товари, що вивозяться за межі митної території України за періодичною митною декларацією (крім товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом або лініями електропередачі, та періодичних друкованих видань), можуть бути переміщені через митний кордон України у разі:

– пред'явлення органу доходів і зборів в пункті пропуску через державний кордон України документів, що свідчать про дотримання вимог законодавства щодо заходів нетарифного регулювання (крім документів, вказаних у ПМД) та здійснення необхідних видів контролю;

– подання у разі переміщення товарів залізничним і автомобільним транспортом декларантом органу доходів і зборів, що оформив ПМД, не пізніше ніж через дві доби з дати прийняття товарів до перевезення реєстру номерів транспортних засобів та товарно-транспортних документів.

Товари, що вивозяться за межі митної території України за періодичною митною декларацією трубопровідним транспортом або лініями електропередачі.

та періодичні друковані видання можуть бути переміщені через митний кордон України після оформлення органом доходів і зборів ПМД.

Під час ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення в Україну періодична митна декларація використовується замість ПД. Товари, що ввезені на митну територію України за ПМД, перебувають під митним контролем до оформлення додаткової декларації.

За ПМД можуть бути випущені у вільний обіг лише:

- товари, що ввозяться грубопровідним транспортом;
- періодичні друковані видання, що надходять у міжнародних поштових та експрес-відправленнях;
- товари, що ввозяться для безперервного виробництва (металургійного, хімічного тощо).

До 15 числа місяця, що настає за кожним календарним місяцем переміщення товарів через митний кордон України за періодичною митною декларацією, декларант зобов'язаний:

- подати додаткову декларацію із зазначенням точних відомостей про товари, переміщені через митний кордон України за ПМД відповідно до заявленого митного режиму протягом попереднього календарного місяця;
- подати передбачені законодавством документи, необхідні для здійснення митного оформлення товарів, крім документів, поданих разом з періодичною митною декларацією;
- сплатити митні платежі, що справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України. При цьому застосовуються ставки податків та курси валют, чинні на день прийняття органом доходів і зборів додаткової декларації.

У разі подання попередньої, тимчасової або періодичної митних декларацій декларант має протягом термінів, визначених Митним кодексом України, подати органу доходів і зборів *додаткову декларацію*, яка містить точні відомості про товари, що подавалися б у разі декларування цих товарів за МД, заповненою у звичайному порядку.

За відсутності інформації, необхідної для визначення числових значень складових митної вартості товарів, яка стане відомою після випуску товарів у вільний обіг та сплати роялті, ліцензійних платежів, інших складових вартості, які визначаються залежно від обсягів продажу або прибутку від продажу, декларант має право подати додаткову декларацію протягом 180 днів з дати випуску товарів.

Якщо значення ціни товару в зовнішньоекономічному договорі визначається за формулою і на дату декларування невідоме, декларант має право подати додаткову декларацію протягом 90 днів з дати випуску товарів.

Додаткова декларація також подається у визначених випадках з метою внесення змін до декларації, заповненої у звичайному порядку.

Додаткова декларація подається до відповідного органу доходів і зборів, яким була оформлена відповідна попередня, тимчасова, періодична МД або декларація, заповнена у звичайному порядку. Дозволяється подання однієї додаткової декларації до кількох попередніх, тимчасових або періодичних МД, що були оформлені одним органом доходів і зборів у межах одного зовнішньоекономічного договору та одного митного режиму.

12.4. Порядок оформлення, внесення змін та визнання митних декларацій недійсними, картки відмови

Митна декларація та інші документи подаються органу доходів і зборів на паперових носіях або в електронному вигляді. МД на паперовому носії подається безпосередньо до підрозділу митного оформлення органу доходів і зборів разом з її електронною копією та інформаційним аркушем, який виготовляється органом доходів і зборів або декларантом (за його бажанням). МД та документи в електронному вигляді, засвідчені електронним цифровим підписом декларанта, передаються електронною поштою.

Разом з митною декларацією органу доходів і зборів подаються рахунок або інший документ, що визначає вартість товару, та ДМВ (у встановлених випадках). Відомості про документи, необхідні для митного контролю, зазначаються декларантом у МД. На вимогу органу доходів і зборів декларант зобов'язаний надати такі документи (оригінали, якщо це передбачено законодавством, або засвідчені копії). Вимога про надання документів доводиться до декларанта під підпис в інформаційному аркуші, а за електронного декларування – направленням декларанту відповідного електронного повідомлення, засвідченого ЕЦП посадової особи органу доходів і зборів.

Митне оформлення та інші митні формальності виконуються одноосібно посадовою особою ПМО органу доходів і зборів. У складних випадках для виконання окремих митних формальностей можуть залучатися посадові особи спеціалізованих підрозділів органу доходів і зборів. Для митного оформлення застосовується автоматизована система митного оформлення, до якої вносяться відмітки про виконання митних формальностей та затримки у їх виконанні.

Орган доходів і зборів зобов'язаний надати декларанту можливість самостійного фіксування в АСМО факту і часу подання органу доходів і зборів митної декларації. У разі подання МД на паперовому носії її електронна копія приймається через інформаційний термінал, який видає квитанцію. За подання електронної МД декларант одержує електронне повідомлення про дату і час її отримання органом доходів і зборів.

Етапи здійснення митних формальностей за митною декларацією наведені на рис. 12.1.

Реєстрація митної декларації. Реєстрація здійснюється за допомогою АСМО присвоєнням МД реєстраційного номера. Реєстрація МД, електронна

копія якої введена до АСМО через інформаційний термінал, здійснюється у термін, що не перевищує 1 годину з моменту її введення. Декларації митної вартості присвоюється реєстраційний номер, що відповідає реєстраційному номеру МД.

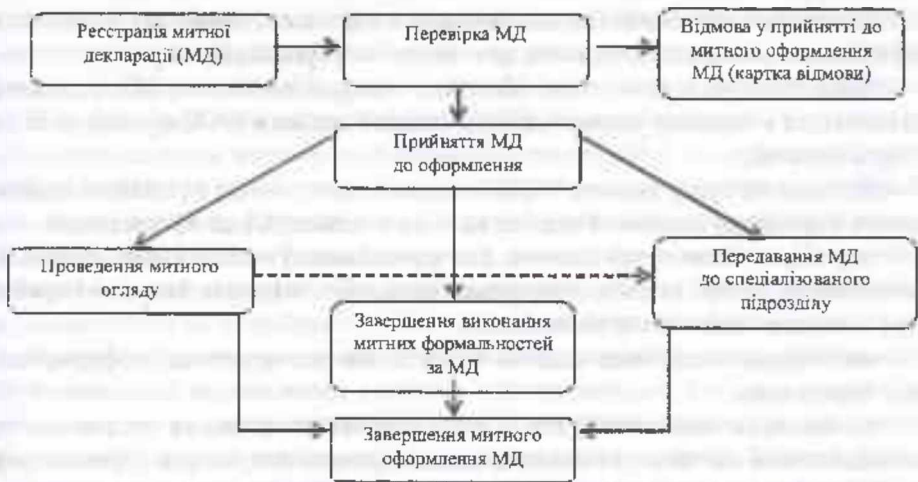

Рис. 12.1. Етапи здійснення митних формальностей за МД

Перевірка митної декларації. За допомогою АСМО проводиться форматологічний контроль правильності заповнення МД, перевірка наявності поданих разом з МД рахунка або іншого документа, який визначає вартість товару, та у передбачених випадках ДМВ. Також перевіряється відповідність паперової МД та її електронної копії.

Орган доходів і зборів відмовляє у прийнятті митної декларації виключно через такі підстави:

- митна декларація не містить усіх відомостей або подана без документів, передбачених Митним кодексом України;
- електронна митна декларація не містить встановлених законодавством обов'язкових реквізитів;
- митну декларацію подано з порушенням інших вимог, встановлених МКУ.

Прийняття митної декларації для оформлення. Факт прийняття митної декларації засвідчується посадовою особою органу доходів і зборів, яка її прийняла, шляхом проставлення відбитка штамп «Під митним контролем» на МД, рахунку або іншому документі, який визначає вартість товару.

З моменту прийняття органом доходів і зборів МД вона є документом, що засвідчує факти, які мають юридичне значення, а декларант несе відповідальність за подання недостовірних відомостей, наведених у цій декларації.

Оформлення митної декларації. Під час митного оформлення МД виконуються такі митні формальності:

1. Перевірка дотримання термінів подання МД (у випадках, визначених законодавством).

2. Перевірка наявності відміток про завершення переміщення товарів (у випадках, визначених законодавством з питань державної митної справи).

3. Контроль зіставлення (автоматизоване порівняння) даних, які містяться в МД та інших документах, поданих для митного оформлення, зокрема:

– зіставлення реквізитів уповноваженого банку, зазначеного у МД, з даними, що містяться в переліку уповноважених банків України в ЄАІС органів доходів і зборів України;

– зіставлення курсу валюти України, зазначеного у МД, з офіційним курсом валюти України до іноземної валюти на день подання МД до оформлення;

– перевірка наявності діючих (не скасованих) спеціальних санкцій, застосованих до суб'єктів господарської діяльності згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність»;

– зіставлення з картками відмови та митними деклараціями, в оформленні яких відмовлено;

– зіставлення відомостей, що підтверджують дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України, з інформацією, що міститься в уніфікованих електронних дозвільних документах, що надходять з інших державних органів;

– зіставлення відомостей про нарахування митних та інших платежів, а також про застосування заходів гарантування їх сплати з інформацією, що міститься в електронних гарантійних документах, виданих гарантами та розміщених в ЄАІС органів доходів і зборів України, та з інформацією про наявність та суму коштів авансових платежів (передоплати) платника податків;

– зіставлення з інформацією, що надходить з митних та правоохоронних органів іноземних держав.

4. Контроль із застосуванням системи управління ризиками, у тому числі з використанням АСАУР.

5. Перевірка правильності класифікації товарів.

6. Перевірка правильності визначення країни походження товарів.

7. Перевірка дотримання заходів нетарифного регулювання.

8. Перевірка наявності задекларованих товарів у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності.

9. Перевірка правильності застосування пільг в оподаткуванні.

10. Перевірка правильності визначення митної вартості товарів.

Призупинення митного оформлення. За наявності достатніх підстав вважати, що товари переміщуються через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності, митне оформлення цих товарів призупиняється у випадках і в порядку, визначених законодавством.

Митне оформлення нехарчової продукції, що ввозиться на митну територію України для вільного обігу, за результатами документальної перевірки та/або

вибіркового обстеження зразків продукції у разі виявлення обставин, визначених Законом України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», може бути у встановленому порядку призупинене.

Залучення спеціалізованого підрозділу. У випадках, передбачених законодавством України з питань державної митної справи, у складних випадках виконання митних формальностей, а також на вимогу спеціалізованого підрозділу, виконання окремої митної формальності за МД передається до цього підрозділу.

У такому разі посадовою особою ПМО до спеціалізованого підрозділу надсилається запит встановленої форми (на папері або у вигляді електронного документа). Запит може стосуватися визначення митної вартості, класифікації, визначення країни походження товару, застосування пільг в оподаткуванні, заходів із захисту прав інтелектуальної власності, призупинення митного оформлення нехарчової продукції тощо. Після оформлення запиту завершення виконання відповідної митної формальності покладається на спеціалізований підрозділ.

Проведення митного огляду. Митний огляд задекларованих товарів може здійснюватися посадовими особами органу доходів і зборів у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику. За результатами проведення митного огляду у випадках, встановлених законодавством України з питань державної митної справи, складається акт огляду у встановленої форми.

Завершення митних формальностей за митною декларацією. Під час завершення митного оформлення посадовими особами ПМО виконуються такі митні формальності:

- перевірка відомостей про виконання митних формальностей, сформованих за результатами оцінки ризику із застосуванням системи управління ризиками (у тому числі АСАУР);

- перевірка правильності нарахування митних та інших платежів, контроль і облік векселів;

- нарахування плати за виконання митних формальностей поза місцем розташування органу доходів і зборів або поза робочим часом (у разі виконання таких формальностей);

- справляння митних та інших платежів за МД;

- приведення електронної копії МД у відповідність із змінами, внесеними у паперовий примірник МД (у разі внесення змін);

- проставлення у МД, згідно з порядком заповнення митних декларацій, відбитка особистої номерної печатки посадової особи ПМО, інших необхідних записів;

- передавання в установлений термін електронної МД (електронної копії МД) до ЄАІС органів доходів і зборів України;

- видача декларанту відповідних аркушів МД, копії акта огляду (у разі його складення) та інших документів (крім документів, що мають зберігатися в органі доходів і зборів) під підпис в інформаційному аркуші про отримання.

У всіх випадках відмови у прийнятті митної декларації, митному оформленні, випуску чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення оформлюється картка відмови.

Картка відмови складається за допомогою АСМО, роздруковується у двох примірниках і підписується посадовою особою органу доходів і зборів, яка прийняла рішення про відмову, а в разі електронного декларування формується лише як електронний документ.

Один примірник оформленої картки відмови на паперовому носії невідкладно вручається (надсилається) декларанту під його особистий підпис у другому примірнику. Другий примірник, а також копії документів, що були підставою для оформлення цієї картки відмови, залишаються на зберігання в ПМО.

Картка відмови, оформлена як електронний документ, або електронний примірник картки відмови на паперовому носії надсилається декларанту електронним повідомленням, засвідченим ЕЦП посадової особи органу доходів і зборів, яка прийняла рішення про відмову.

Реєстраційний номер митної декларації, за якою надано картку відмови, не може бути присвоєний іншій МД.

За письмовою заявою декларанта відомості, зазначені в поданій МД, можуть бути змінені або митна декларація може бути відкликана. У заяві зазначаються причини зміни або відкликання МД з доданням, якщо це потрібно, документів, що підтверджують необхідність внесення змін або відкликання. Порядок внесення змін до митних декларацій та їхнє відкликання визначається Кабінетом Міністрів України.

Внесення змін до митної декларації, прийнятої органом доходів і зборів, допускається до моменту завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму, а також протягом трьох років з дня завершення їхнього митного оформлення. Зміни мають стосуватися лише товарів, транспортних засобів комерційного призначення, зазначених у МД.

Відкликання митної декларації допускається лише до моменту завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму. Після відкликання МД товари, транспортні засоби комерційного призначення, що в ній задекларовані, мають бути видані з-під митного контролю за заявою декларанта або уповноваженої ним особи, якщо до початку митного оформлення такі товари та засоби перебували у вільному обігу на митній території України або задекларовані протягом 10 днів до обраного митного режиму.

Не дозволяється:

- внесення змін, що стосуються відомостей про декларанта та митний режим;
- внесення змін або відкликання митної декларації після прийняття рішення про митний огляд товарів або перевірку документів на товари (крім випадків, коли після проведення зазначених митних формальностей порушень митних правил не виявлено);

– внесення змін або відкликання митної декларації у разі виявлення порушень митних правил щодо задекларованих товарів;

– внесення змін до митної декларації або її відкликання у разі відсутності документів, що підтверджують необхідність внесення таких змін або її відкликання;

– внесення змін до митної декларації, якщо з поданих документів не випливає, що відомості, зазначені у МД, потрібно змінювати;

– внесення змін до митної декларації з метою подання відомостей у випадках, коли Митним кодексом України передбачена необхідність подання з цією метою додаткової декларації.

Дозвіл органу доходів і зборів на зміну або відкликання митної декларації, митне оформлення якої не завершено, надається посадовою особою органу доходів і зборів, яка здійснює оформлення цієї МД, в усній формі.

Зміни до митної декларації на паперовому носії, оформлення якої органом доходів і зборів не завершено, вносяться до всіх аркушів цієї декларації шляхом перекреслення помилкових і зазначення правильних відомостей (або відомостей, якими доповнюється МД) кульковою ручкою чорного, синього або фіолетового кольорів. Кожна зміна засвідчується підписом особи, яка подала МД, та скріплюється печаткою декларанта або уповноваженої ним особи.

Внесення змін до поданої органу доходів і зборів електронної митної декларації здійснюється її відкликанням. Заява декларанта або уповноваженої ним особи щодо її відкликання надсилається декларантом органу доходів і зборів разом із засвідченим ЕЦП електронним повідомленням.

Після завершення митного оформлення зміни до митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа можуть вноситися у такий спосіб:

1. Подання декларантом додаткової МД з метою продовження терміну тимчасового ввезення товарів з частковим звільненням від оподаткування митними платежами, а також у випадках, визначених Митним кодексом України, з метою збільшення кількості товарів у зв'язку з виявленням незадекларованих товарів.

2. Заповнення органом доходів і зборів аркуша коригування у разі:

– доплати або повернення з державного бюджету сум митних платежів;

– необхідності виправлення помилково зазначених відомостей про товари;

– необхідності відображення відомостей про товари, що стали відомі після закінчення митного оформлення.

Внесення змін до митної декларації на бланку ЄАД у спосіб оформлення аркуша коригування здійснюється в порядку, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Аркуш коригування складається посадовою особою органу доходів і зборів, яким здійснювався випуск товарів за МД, у термін, що не перевищує 10 робочих днів з дня надходження до органу доходів і зборів інформації про доплату (повернення) сум митних платежів або реєстрації заяви декларанта про внесення змін до МД, не пов'язаних з рухом коштів. Оформлений

органом доходів і зборів аркуш коригування є невід'ємною частиною відповідної митної декларації. Аркуш коригування оформлюється у двох примірниках. Один примірник разом з документами, що підтверджують підстави внесення змін до МД, зберігається в справах органу доходів і зборів. Другий – вручається декларанту. Електронний примірник аркуша коригування вноситься до локальних баз даних органу доходів і зборів та ЄАІС органів доходів і зборів України.

Якщо товари, транспортні засоби комерційного призначення, оформлені за декларацією для вивезення за межі митної території України, не перетнули державний кордон України протягом 180 днів, орган доходів і зборів визнає цю митну декларацію недійсною. Зазначений термін може бути зменшений за письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи. За результатами застосування системи управління ризиками орган доходів і зборів, яким оформлена митна декларація, може прийняти рішення про проведення огляду товарів. У разі прийняття такого рішення, якщо товари перебувають у зоні діяльності іншого органу доходів і зборів, про це невідкладно повідомляється органу доходів і зборів за місцезнаходженням товарів для проведення огляду. Копія акта про проведення огляду надсилається засобами електронного зв'язку органу доходів і зборів, яким оформлена відповідна МД.

Якщо переміщення товарів через митний кордон України за періодичною або попередньою МД не здійснювалося, за письмовим зверненням декларанта така декларація визнається недійсною без проведення митного огляду товарів.

У разі коли хоча б частина задекларованих у митній декларації товарів була переміщена через митний кордон України, така МД не може бути визнана недійсною.

Порядок визнання митних декларацій недійсними визначається Кабінетом Міністрів України. Визнання МД недійсною здійснюється посадовими особами органу доходів і зборів, яким її оформлено, внесенням відповідних записів та відміток до неї на паперовому носії та її електронної копії або до електронної МД.

Після визнання недійсною митної декларації товари, транспортні засоби комерційного призначення, що в ній задекларовані, мають бути видані з-під митного контролю за заявою декларанта або уповноваженої ним особи, якщо до початку митного оформлення цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення вони перебували у вільному обігу на митній території України.

12.5. Митне оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності

Серед інших завдань на органи доходів і зборів України покладено сприяння захисту прав інтелектуальної власності, вжиття заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України товарів з порушеннями охоронюваних законом прав інтелектуальної власності. Такі заходи розроблюються і втілюються у відповідних законодавчих та нормативних документах, прийняття яких наближає

Україну до створення цивілізованого ринку інтелектуальних продуктів та встановлює бар'єри для проникнення на митну територію України фальсифікованої та піратської продукції.

Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений законом. До об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать:

- літературні та художні твори;
- комп'ютерні програми;
- компіляції даних (бази даних);
- виконання;
- фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення;
- наукові відкриття;
- винаходи, корисні моделі, промислові зразки;
- компонування (топографії) інтегральних мікросхем;
- раціоналізаторські пропозиції;
- сорти рослин, породи тварин;
- комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення;
- комерційні таємниці.

Митним кодексом України визначені загальний порядок митного контролю та митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, випадки та процедуру призупинення митного оформлення товарів, переміщення яких порушує права правовласників на об'єкти права інтелектуальної власності, спрощену процедуру знищення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, а також взаємодію органів доходів і зборів з іншими органами державної влади у сфері захисту права інтелектуальної власності.

Заходи, пов'язані з призупиненням митного оформлення у зв'язку з порушенням прав інтелектуальної власності, застосовуються органами доходів і зборів щодо товарів, які ввозяться на митну територію України для вільного обігу або вивозяться для вільного обігу за межі митної території України, за винятком:

- особистих речей громадян;
- товарів, які переміщуються через митний кордон України для власного використання громадянами і не призначені для виробничої чи іншої підприємницької діяльності, в обсягах, що не підлягають оподаткуванню;
- припасів.

Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності. Правовласник може подати до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності

шляхом внесення відповідних відомостей до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону (далі – митний реєстр). Порядок реєстрації у митному реєстрі зазначених об'єктів затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Цей порядок встановлює форму заяви, перелік інформації та документів, які додаються до заяви, порядки подання і розгляду заяви, ведення митного реєстру.

Реєстрація об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі проводиться на термін шість місяців або один рік, який може бути продовжений на шість місяців або на один рік на підставі письмового звернення, поданого правовласником до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику не пізніше ніж за 10 робочих днів до закінчення такого терміну. Реєстрація проводиться безкоштовно і не передбачає внесення гарантій. Перелік об'єктів права інтелектуальної власності, включених до митного реєстру, оприлюднюється на офіційному сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику України.

Після реєстрації об'єкта права інтелектуальної власності в митному реєстрі органи доходів і зборів на підставі даних такого реєстру вживають заходи щодо запобігання переміщенню через митний кордон України контрафактних товарів.

Призупинення митного оформлення товарів на підставі даних митного реєстру. Якщо орган доходів і зборів на підставі даних митного реєстру виявляє ознаки порушення прав інтелектуальної власності щодо товарів, пред'явлених до митного контролю та митного оформлення, їх митне оформлення призупиняється, а товари підлягають розміщенню на складі цього органу доходів і зборів.

Рішення про призупинення митного оформлення товарів на термін до 10 робочих днів і про продовження цього терміну не більше ніж на 10 робочих днів (за вмотивованим клопотанням правовласника) приймає керівник органу доходів і зборів або особа, яка виконує його обов'язки. Термін призупинення митного оформлення швидкопсувних товарів становить три робочі дні та не може бути продовжений.

У разі якщо протягом зазначених термінів правовласник подасть органу доходів і зборів, що призупинив митне оформлення товарів, ухвалу суду про заборону вчинення певних дій у справі про порушення прав інтелектуальної власності або інше рішення з цього питання, винесене (прийняте) іншими уповноваженими державними органами, орган доходів і зборів продовжує призупинення митного оформлення товарів на термін, встановлений цими органами.

Товари, митне оформлення яких було призупинено, підлягають митному оформленню в установленому порядку, якщо:

– протягом перших 10 робочих днів після отримання повідомлення про призупинення митного оформлення товарів правовласник письмово не поінформує

орган доходів і зборів про звернення до суду з метою забезпечення захисту прав інтелектуальної власності або не звернеться до такого органу доходів і зборів з письмовим вмотивованим клопотанням про продовження терміну призупинення митного оформлення за умови відсутності ознак порушення митних правил;

– за відсутності вагомих причин вважати товари контрафактними правовласник може представити до органу доходів і зборів письмову заяву про надання згоди на поновлення митного оформлення товарів. У такому разі правовласник не має права вимагати знищення такого товару від його власника.

Правовласник та/або декларант можуть з дозволу органу доходів і зборів брати проби (зразки) товарів, щодо яких прийнято рішення про призупинення митного оформлення, і передавати їх на експертизу.

Призупинення митного оформлення товарів за ініціативи органу доходів і зборів. Митним законодавством передбачений також контроль за переміщенням товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, які не зареєстровані у митному реєстрі. У такому разі за наявності достатніх підстав вважати, що внаслідок переміщення через митний кордон України товарів, щодо яких правовласником не подано заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, можуть бути порушені такі права, орган доходів і зборів може за власної ініціативи призупинити митне оформлення зазначених товарів.

Перелік підстав для такого призупинення визначений Кабінетом Міністрів України.

1. До органу доходів і зборів подана заява особи, якій, відповідно до закону, належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, що не включений до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, або особи, яка діє від її імені в межах наданих повноважень.

2. Органами доходів і зборів офіційно отримана інформація про порушення прав інтелектуальної власності від:

- правоохоронних та контролюючих органів;
- органів доходів і зборів України та інших країн;
- міжнародних організацій, до компетенції яких входять питання захисту прав інтелектуальної власності.

3. Декларування товару з торговельною маркою, яка відрізняється від торговельної марки, наявної в митному реєстрі, лише окремими елементами та є подібною з нею настільки, що їх можна сплутати.

У всіх цих випадках органи доходів і зборів вживають заходів щодо призупинення за власної ініціативи митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, але виключно за умови наявності відомостей про правовласника, та надсилають йому повідомлення про можливе порушення його прав, а декларантові – про призупинення митного оформлення товару.

Якщо правовласник протягом трьох робочих днів подасть органу доходів і зборів, що надіслав йому повідомлення, заяву про сприяння захисту належних

йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, то митне оформлення таких товарів призупиняється у тому ж порядку, що і на підставі митного реєстру. За неподання такої заяви митне оформлення товару завершується у встановленому порядку. Якщо протягом термінів призупинення митного оформлення порушення прав інтелектуальної власності буде підтверджене висновком експертизи, проведеної відповідним уповноваженим органом, то орган доходів і зборів порушує справу про порушення митних правил та вилучає товари – безпосередні предмети правопорушення.

Товари, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, можуть бути знищені під митним контролем за спрощеною процедурою до розгляду судом справи про порушення прав інтелектуальної власності, по суті, за умови відсутності обмежень, встановлених відповідно до рішень інших уповноважених державних органів. У такому разі за умови фактичного знищення таких товарів їх власник звільняється від адміністративної відповідальності.

У процесі здійснення митного оформлення допускається також зміна ідентифікаційних знаків чи маркування на товарах або їх упаковці з метою усунення ознак порушень прав інтелектуальної власності за умови узгодження таких операцій з правовласником або на його вимогу.

Знищення товарів за спрощеною процедурою, зміна ідентифікаційних знаків чи маркування, а також відшкодування витрат, пов'язаних із зберіганням товарів, щодо яких застосована процедура призупинення митного оформлення, здійснюється за рахунок правовласника.

12.6. Митне оформлення майна, що імпортується як іноземні інвестиції

Особливості режиму іноземного інвестування на території України визначені Законом України «Про режим іноземного інвестування».

Іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності, відповідно до законодавства України, з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Іноземні інвестиції можуть здійснюватися у вигляді валютних коштів, цінних паперів, рухомого та нерухомого майна, корпоративних прав, прав інтелектуальної власності, прав на здійснення певних видів господарської діяльності та інших цінностей.

Митному оформленню підлягають товари, тобто лише іноземні інвестиції у вигляді рухомого майна.

Іноземні інвестиції можуть здійснюватися у таких основних формах:

1) як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями;

2) на підставі зареєстрованих договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність.

Підприємство з іноземними інвестиціями – підприємство (організація) будь-якої організаційно-правової форми, створене відповідно до законодавства України, іноземна інвестиція в статутному капіталі якого, за його наявності, становить не менше ніж 10 %. Підприємство набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс.

Митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, здійснюється у першу чергу.

Договором про спільну інвестиційну діяльність одному з учасників договору доручається ведення спільних справ, у тому числі й виконання митних формальностей.

Порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність встановлюється Кабінетом Міністрів України. Державній реєстрації підлягають договори (контракти) про виробничу кооперацію, спільне виробництво та інші види спільної інвестиційної діяльності, не пов'язаної із створенням юридичної особи, укладені, відповідно до законодавства, суб'єктами ЗЕД України за участі іноземного інвестора. Зміни і доповнення до таких договорів реєструються в такому ж порядку, що і самі договори.

Державну реєстрацію договорів (контрактів) здійснює Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та уповноважені ним органи. Документи розглядаються протягом 20 календарних днів. Підтвердженням державної реєстрації є картка державної реєстрації договору (контракту) та спеціальна відмітка про державну реєстрацію на договорі (контракті). Примірник такої картки суб'єкт ЗЕД подає до органів доходів і зборів для митного оформлення майна.

Товари (крім товарів для реалізації або використання з метою, безпосередньо не пов'язаною з провадженням підприємницької діяльності), що ввозяться на митну територію України на термін не менше трьох років іноземними інвесторами, відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування», з метою інвестування на підставі зареєстрованих договорів (контрактів) або як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями, звільняються від сплати ввізного мита. Подання векселя або інше забезпечення сплати мита не вимагається.

За відчуження товарів, ввезених як іноземна інвестиція, раніше трьох років з часу зарахування їх на баланс ввізне мито підлягає сплаті на загальних підставах.

12.7. Митне оформлення вантажів гуманітарної допомоги

Питання отримання, надання, оформлення, розподілу і контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги регулюються Законом України «Про гуманітарну допомогу».

Гуманітарна допомога – цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, що добровільно надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам допомоги в Україні або за кордоном. Гуманітарна допомога є різновидом благодійництва, має надаватися за умови згоди її отримувачів і спрямовуватися для цілей, визначених Законом України «Про благодійництво та благодійні організації».

Донори – юридичні та фізичні особи в Україні або за її межами, які добровільно надають гуманітарну допомогу отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за її межами.

Отримувачі гуманітарної допомоги – юридичні особи, які зареєстровані в установленому Кабінетом Міністрів України порядку в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги.

Набувачі гуманітарної допомоги – фізичні та юридичні особи, які її потребують і яким вона безпосередньо надається.

Підставою для започаткування процедури визнання допомоги гуманітарною є письмова пропозиція донора про її надання. Підставою для здійснення гуманітарної допомоги в Україні є письмова згода отримувача гуманітарної допомоги на її одержання. Отримувач гуманітарної допомоги має такі самі права на її використання, що і її набувач.

Спеціально уповноваженим державним органом з питань гуманітарної допомоги є, зокрема, Міністерство соціальної політики України.

Міністерство соціальної політики України приймає рішення про визнання вантажів гуманітарною допомогою (у кожному конкретному випадку її надання).

Не належать до гуманітарної допомоги підакцизні товари, крім транспортних засобів, визначених Законом України «Про гуманітарну допомогу». Товари, визнані гуманітарною допомогою, звільняються від оподаткування. Також не справляються єдиний збір у пунктах пропуску через державний кордон України та плата за виконання митних формальностей поза місцем розташування органів доходів і зборів або поза робочим часом.

Граничні обсяги пільгового отримання гуманітарної допомоги одним отримувачем за кількісною або вартісною оцінкою встановлюються Кабінетом Міністрів України з урахуванням кількості населення, що потребує допомоги від цього отримувача. Допомога, що надходить понад встановлені обсяги, підлягає оподаткуванню на загальних підставах.

Органи прикордонної служби та органи доходів і зборів забезпечують першочергове проведення контролю гуманітарних вантажів під час перетину державного кордону України. Міністерство внутрішніх справ України забезпечує підтримку транспортування гуманітарних вантажів до місця призначення на території України.

Товари гуманітарної допомоги для їх тимчасового зберігання з дозволу відповідного органу доходів і зборів можуть розміщуватися на складах організацій – отримувачів гуманітарної допомоги (далі – СГД). При цьому

керівник організації – отримувача гуманітарної допомоги забезпечує ведення обліку товарів, що розміщуються на складі цієї організації та випускаються з нього, в порядку, передбаченому для складів тимчасового зберігання. На СГД утворюється тимчасова зона митного контролю.

Товари, що ввозяться як гуманітарна допомога, підлягають першочерговому безкоштовному спрощеному декларуванню з обов'язковим просгавленням у товаросупровідних документах, митних деклараціях клейма «Гуманітарна допомога. Продаж заборонено», завіреного особистою номерною печаткою посадової особи органу доходів і зборів. Митні брокери у разі відмови від надання безкоштовних послуг з декларування вантажів гуманітарної допомоги позбавляються ліцензії митного брокера. Інструкція про першочергове безкоштовне спрощене декларування гуманітарної допомоги затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Товари гуманітарної допомоги підлягають державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та радіологічному контролю. Зазначені види контролю здійснюються безкоштовно, зокрема не стягується єдиний збір у пунктах пропуску на державному кордоні. У разі надання органами, що проводили контроль гуманітарної допомоги, висновків про неурядатність до споживання товарів (предметів) гуманітарної допомоги вони мають бути вивезені за межі України або знищені у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Рішення про надання Україною гуманітарної допомоги приймається Верховною Радою України або Президентом України. Порядок надання Україною цієї допомоги встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Гуманітарна допомога, що надається Україною, при її вивезенні за межі митної території України звільняється від сплати вивізного мита.

На підставі рішення про надання гуманітарної допомоги отримувачам гуманітарної допомоги за межами України держава забезпечує донорам України повернення податку на додану вартість у порядку, встановленому Податковим кодексом України.

Контрольні запитання

1. Де здійснюється митне оформлення?
2. Яка процедура і форми декларування?
3. Які відомості вносяться до митної декларації?
4. У яких випадках використовуються попередня, тимчасова, додаткова декларації та митна декларація, заповнена у звичайному порядку?
5. Як проводиться митне оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності?
6. Які особливості митного оформлення майна, що імпортується як іноземні інвестиції, та вантажів гуманітарної допомоги?

РОЗДІЛ 13

ПІДПРИЄМСТВА, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ

Ключові слова: уповноважений економічний оператор, сертифікат УЕО, митний брокер, ліцензійні умови, агент з митного оформлення, магазин безмитної торгівлі, митний склад, вільна митна зона, склад тимчасового зберігання, вантажний митний комплекс, гарант.

13.1. Уповноважений економічний оператор

Спеціальний інститут уповноважених економічних операторів (далі – УЕО) – одна з новацій чинного Митного кодексу України. Статус уповноваженого економічного оператора (*Authorised Economic Operator – AEO*) був встановлений Європейським Співтовариством з метою підвищення безпеки міжнародної торгівлі відповідно до стандартів безпеки ВМО.

Уповноважений економічний оператор – це підприємство, створене відповідно до законодавства України, яке відповідає встановленим умовам надійності й безпеки та має право користуватися спеціальними спрощеннями під час виконання митних формальностей.

Статус УЕО надається підприємству митницею шляхом видачі сертифіката уповноваженого економічного оператора та включення його до Єдиного реєстру уповноважених економічних операторів. Статус УЕО визнається на всій митній території України.

Підприємству може бути видано сертифікати уповноваженого економічного оператора таких видів:

- 1) на спрощення митних процедур;
- 2) щодо надійності й безпеки;
- 3) на спрощення митних процедур та щодо надійності й безпеки.

Для отримання сертифіката УЕО підприємство має відповідати таким умовам:
– здійснення ЗЕД протягом не менше трьох років до дня звернення до митниці з заявою про надання статусу УЕО;

– відсутність на день звернення до митниці невиконаного зобов'язання із сплати митних платежів та пені;

– відсутність на день звернення до митниці заборгованості відповідно до податкового законодавства;

– відсутність протягом трьох років до дня звернення до митниці фактів притягнення посадових осіб підприємства до адміністративної відповідальності за порушення митних правил за ст.ст. 472, 482–485 Митного кодексу України;

– наявність такої системи обліку товарів, яка дає змогу порівнювати документи і відомості, що надаються органам доходів і зборів під час здійснення

митного контролю та митного оформлення, з документами і відомостями про провадження господарської діяльності;

– відсутність на день звернення до митниці суми непогашеного грошового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки.

З метою отримання статусу УЕО підприємство подає до митниці за місцем своєї державної реєстрації заяву, підписану керівником і завірену печаткою підприємства. Вид сертифіката уповноваженого економічного оператора заявник обирає самостійно. До заяви про видачу такого сертифіката додається анкета з результатами самооцінки, проведеної заявником за критеріями, встановленими Митним кодексом України.

Митниця проводить попередню (фізичну та документальну) перевірку відомостей, наданих заявником, і передає центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, анкету та свій висновок про можливість або неможливість надання заявникові статусу УЕО.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику у двотижневий термін з дня надходження до нього документів, приймає рішення про підтвердження можливості або неможливості надання заявнику статусу УЕО та повідомляє про прийняте рішення митницю. У разі прийняття рішення про неможливість надання заявнику статусу УЕО зазначаються підстави прийняття такого рішення.

Форми заяви про видачу сертифіката уповноваженого економічного оператора та анкети з результатами самооцінки, проведеної заявником, порядок та критерії оцінки відомостей, заявлених підприємством для отримання статусу УЕО, форма і порядок видачі сертифіката УЕО визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Рішення щодо надання або ненадання статусу УЕО приймається митницею протягом 90 календарних днів з дня отримання нею заяви. За необхідності цей термін може бути продовжений на 30 календарних днів. За відмови у наданні статусу УЕО митниця письмово повідомляє заявника про підстави такої відмови. У разі прийняття рішення про надання підприємству статусу УЕО таке підприємство включається до Єдиного реєстру уповноважених економічних операторів і протягом трьох робочих днів з дня прийняття рішення йому видається відповідний сертифікат. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, веде Єдиний реєстр УЕО та забезпечує його оприлюднення на своєму офіційному сайті.

Підприємство зобов'язане інформувати відповідний митний орган про зміну відомостей, заявлених ним для отримання сертифіката уповноваженого економічного оператора, протягом п'яти робочих днів з дня зміни таких відомостей.

Сертифікат УЕО на спрощення митних процедур дає право на такі спеціальні спрощення:

- здійснення митного контролю в першу чергу;
- розміщення товарів на складі тимчасового зберігання закритого типу без отримання дозволу органу доходів і зборів;
- звільнення від надання гарантії при здійсненні внутрішнього митного транзиту товарів (крім підакцизних), якщо декларантом є уповноважений економічний оператор;
- митне оформлення товарів на об'єктах уповноваженого економічного оператора;
- подання однієї митної декларації, якщо протягом певного часу, погодженого з органом доходів і зборів, товари неодноразово ввозяться на митну територію України або вивозяться за її межі однією особою за одним зовнішньоекономічним договором.

Сертифікат УЕО щодо надійності й безпеки дає право на такі спеціальні спрощення:

- зменшений обсяг відомостей, які необхідно надати органу доходів і зборів до прибуття на митну територію України та/або вибуття за межі митної території України товарів, транспортних засобів комерційного призначення;
- тимчасове зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, у приміщеннях, на відкритих та критих майданчиках уповноваженого оператора економічної діяльності;
- зняття митного забезпечення без отримання дозволу митниці;
- відправка товарів з приміщень, відкритих та критих майданчиків уповноваженого оператора економічної діяльності без пред'явлення їх органу доходів і зборів відправлення.

Сертифікат УЕО на спрощення митних процедур та щодо надійності й безпеки дає право на всі зазначені вище спеціальні спрощення.

Спеціальні спрощення застосовуються у разі, якщо УЕО здійснює декларування товарів самостійно, та у разі, якщо УЕО доручає декларування товарів від свого імені іншій особі. Порядок застосування спеціальних спрощень встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Отримання сертифіката УЕО надає відповідній особі право на відкриття та експлуатацію митного складу, складу тимчасового зберігання, вантажного митного комплексу за умови виконання вимог щодо облаштування відповідних об'єктів.

Взаємовідносини уповноваженого економічного оператора з органом доходів і зборів визначаються погодженою керівником органу доходів і зборів та УЕО процедурою, що встановлює:

- регламент інформаційного обміну між органом доходів і зборів та уповноваженим економічним оператором;

– порядок обліку, зберігання та перевірки митного забезпечення, знятого з товарів, транспортних засобів комерційного призначення;

– особливості виконання митних формальностей під час застосування спеціальних спрощень, що надаються уповноваженому економічному оператору.

У випадках та порядку, передбачених Митним кодексом України, дія сертифіката УЕО може бути зупинена або цей сертифікат може бути анульований.

13.2. Митний брокер

Для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, декларант повинен здійснити їх декларування шляхом заявлення за встановленою формою точних відомостей про ці товари та транспортні засоби, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для виконання органом доходів і зборів відповідних митних формальностей щодо їх випуску.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється органами доходів і зборів на підставі митної декларації, до якої декларантом, залежно від митних формальностей, установлених Митним кодексом України для митних режимів та заявленої мети переміщення, вносяться відповідні відомості.

Митна декларація подається декларантом до органу доходів і зборів, який здійснює митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, протягом 10 робочих днів з дати пред'явлення цих товарів, транспортних засобів до зазначеного органу.

Декларант – це особа, яка самостійно здійснює декларування або від імені якої здійснюється декларування.

Декларантами мають право виступати:

– при переміщенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України або при зміні митного режиму щодо товарів на підставі зовнішньоекономічного договору, укладеного резидентом, – резидент, яким або від імені якого укладено цей договір;

– в інших випадках – особа, яка відповідно до законодавства України має право вчиняти щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення юридично значущі дії від свого імені.

Підприємства можуть бути декларантами за умови перебування їх на обліку в органах доходів і зборів України.

Декларант зобов'язаний:

– здійснити декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до порядку, встановленого Митним кодексом України,

– на вимогу органу доходів і зборів пред'явити товари, транспортні засоби комерційного призначення для митного контролю та митного оформлення;

– надати органу доходів і зборів передбачені законодавством документи і відомості, необхідні для виконання митних формальностей;

– у випадках, визначених Митним кодексом України та іншими законами України, сплатити всі платежі, контроль за справлянням яких покладено на органи доходів і зборів.

Декларант може здійснювати декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення самостійно або уповноважувати митного брокера на здійснення декларування від свого імені.

Митний брокер, уповноважений на декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені декларанта, має такі самі обов'язки, права і несе таку саму відповідальність, що й декларант.

До видів діяльності, контроль за провадженням яких здійснюється органами доходів і зборів, належить, зокрема, брокерська діяльність.

Митний брокер – це підприємство (будь-яка юридична особа, а також громадянин-підприємець), що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України.

Митним брокером може бути тільки резидент.

На провадження митної брокерської діяльності центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, разом з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, надається дозвіл.

Форми, порядок подання та розгляду заяв, порядок надання, зупинення дії, анулювання дії на провадження митної брокерської діяльності, а також порядок контролю за його провадженням затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Рішення про надання дозволу на провадження митної брокерської діяльності приймається не пізніше 20-го робочого дня з дня надходження заяви до органу, уповноваженого на надання дозволу.

Підприємство, якому надано дозвіл, включають до реєстру митних брокерів.

Дія дозволу поширюється на всі відокремлені підрозділи головного підприємства, якому надано дозвіл.

Право використання дозволу на провадження митної брокерської діяльності не може передаватись іншій особі.

На адресу підприємства, якому надано дозвіл, протягом трьох робочих днів з дня прийняття рішення про його надання засобами поштового зв'язку надсилається витяг з реєстру митних брокерів.

Дозволи на провадження митної брокерської діяльності надаються та переоформляються безоплатно і діють безстроково.

Митний брокер може розпочати декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення з моменту включення його до реєстру митних брокерів.

Реєстр митних брокерів ведеться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику і забезпечує його оприлюднення в мережі Інтернет.

Митний брокер може провадити власну діяльність у будь-якому органі доходів і зборів України.

Дозволи на провадження митної брокерської діяльності можуть бути анульовані або їхня дія може зупинитися на строк до 30 днів органами, уповноваженими надавати ці дозволи.

Дія дозволу на провадження митної брокерської діяльності зупиняється:

– у разі невиконання підприємством вимог, встановлених Митним кодексом України, актами Кабінету Міністрів України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику, – на строк до 30 днів, але не більше, ніж до моменту виконання цих вимог;

– за заявою підприємства, якому надано дозвіл.

Дозвіл на провадження митної брокерської діяльності анулюється:

– у разі неусунення підприємством обставин, що були підставою для зупинення дії дозволу, протягом 30 днів, наступних за днем зупинення дії дозволу;

– у разі повторного протягом року виникнення підстав для зупинення дії дозволу, які призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

– за заявою підприємства, якому надано дозвіл;

– у разі припинення підприємства, якому надано дозвіл;

– у разі встановлення факту надання особою під час отримання дозволу недостовірної інформації.

За вчинення правопорушень, пов'язаних з провадженням митної брокерської діяльності, митний брокер несе відповідальність, встановлену Митним кодексом України та іншими законами України.

Взаємовідносини митного брокера з особою, яку він представляє, визначаються відповідним договором.

Фізична особа-резидент, що перебуває в трудових відносинах з митним брокером і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням органу доходів і зборів товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення, є агентом з митного оформлення.

Агент з митного оформлення має право виконувати свої функції з пред'явлення органу доходів і зборів товарів, транспортних засобів комерційного призначення,

а також документів, потрібних для їх митного контролю та митного оформлення, у будь-якому органі доходів і зборів України.

Інформація, отримана митним брокером та його працівниками – агентами з митного оформлення від особи, яку представляє митний брокер, у процесі виконання митних формальностей може використовуватися виключно для цілей виконання цих формальностей.

За розголошення інформації, що становить комерційну таємницю або є конфіденційною, митний брокер та його агенти з митного оформлення несуть відповідальність відповідно до закону.

13.3. Магазин безмитної торгівлі

Магазин безмитної торгівлі (Duty-free shop) (далі – МБТ) – це спеціалізований торговельний заклад, розташований у пункті пропуску через державний кордон України, відкритому для міжнародного сполучення, а також на повітряному або водному транспортному засобі комерційного призначення, що виконує міжнародні рейси, та призначений для реалізації товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі.

Порядок подання та розгляду заяв, надання, зупинення дії, анулювання дозволів на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі і форми заяви на його відкриття та експлуатацію встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Дозвіл на відкриття та експлуатацію МБТ безплатно надається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику спільно із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону. Магазин безмитної торгівлі включається до відповідного реєстру, який ведеться та оприлюднюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Дозвіл на відкриття та експлуатацію МБТ діє безстроково.

Магазини безмитної торгівлі здійснюють продаж товарів громадянам, які виїжджають за межі митної території України, а також пасажиром міжнародних рейсів, які виконуються повітряними та водними транспортними засобами комерційного призначення, що експлуатуються резидентами. Реалізація МБТ товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі, підприємствам забороняється. Правила продажу товарів магазинами безмитної торгівлі затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Магазини безмитної торгівлі в установленому порядку здійснюють торгівлю всіма видами продовольчих і непродовольчих товарів, крім:

- товарів, які відповідно до закону заборонені до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через її територію;
- товарів за товарними позиціями 2701–2716 згідно з УКТЗЕД.

У приміщенні МБТ створюється зона митного контролю. Приміщення магазину безмитної торгівлі може включати:

- торговельний зал (зали), у тому числі бари та пункти громадського харчування;
- допоміжні приміщення;
- склади магазину, у тому числі склади для товарів, що реалізуються у торговельних залах, розташованих у різних пунктах пропуску, та переміщуються між ними виключно під митним контролем, та для майна, яке використовується у таких залах для реалізації зазначених товарів.

Розташування магазинів безмитної торгівлі та умови реалізації в них товарів мають виключати можливість безпосереднього ввезення цих товарів для споживання на митній території України.

Утримувач магазину безмитної торгівлі зобов'язаний:

- своєчасно декларувати органу доходів і зборів, в зоні діяльності якого перебуває магазин, товари, що надходять до магазину чи вибувають з магазину, у тому числі товарні нестачі, що виникли не внаслідок умисних дій утримувача магазину, та подавати всі документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення цих товарів;
- виключити можливість надходження товарів до магазину та вживати всіх можливих заходів щодо запобігання вилученню товарів з магазину поза митним контролем, у тому числі виникненню товарних нестач;
- дотримуватися положень Митного кодексу України та інших законодавчих актів України щодо умов діяльності магазинів безмитної торгівлі;
- вести облік товарів, що надходять до МБТ та реалізуються ним, і щоквартально подавати органу доходів і зборів, в зоні діяльності якого перебуває магазин, звіт про рух товарів у магазині за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Утримувачі МБТ можуть у порядку, передбаченому Митним кодексом України, отримати дозвіл на відкриття та експлуатацію митного складу або складу тимчасового зберігання закритого типу для зберігання та наступного постачання товарів у МБТ.

13.4. Митний склад

Митний склад (далі – МС) – це відповідним чином облаштовані складське приміщення, резервуар, холодильна чи морозильна камера, критий чи відкритий майданчик, призначені для зберігання товарів під митним контролем. Митний склад може бути закритого або відкритого типу. Утримувачем МС може бути виключно резидент.

Митний склад закритого типу призначається виключно для зберігання під митним контролем товарів, що переміщуються через митний кордон України

згідно із зовнішньоекономічними договорами (контрактами), що укладаються утримувачем цього складу або учасниками об'єднання підприємств, учасником якого є утримувач складу.

Митний склад відкритого типу призначається для зберігання під митним контролем товарів, що переміщуються через митний кордон України згідно із зовнішньоекономічними договорами (контрактами), укладеними як утримувачем цього складу, так і будь-якими іншими особами. Взаємовідносини утримувача МС відкритого типу з особами, які розміщують товари на цьому складі, визначаються договором зберігання. Утримувачем МС відкритого типу може бути суб'єкт господарювання, що має ліцензію на здійснення митної брокерської діяльності.

Дозвіл на відкриття та експлуатацію МС безплатно надається митницею, в зоні діяльності якої розташовані відповідні складські об'єкти, з обов'язковим подальшим повідомленням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Цей орган веде реєстр митних складів та забезпечує його оприлюднення. Дозвіл на відкриття та експлуатацію МС діє безстроково.

Порядок надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Митний склад є зоною митного контролю. На МС можуть розміщуватися товари:

- поміщені у митний режим митного складу (у тому числі консолідовані вантажі);
- поміщені у митні режими транзиту, тимчасового ввезення, переробки на митній території, експорту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території (без зміни цих митних режимів на митний режим митного складу);
- призначені для тимчасового зберігання під митним контролем (на умовах, встановлених для складів тимчасового зберігання).

Взаємовідносини утримувача митного складу з органом, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, визначаються затвердженою керівником органу доходів і зборів та погодженою утримувачем МС процедурою експлуатації такого складу, яка встановлює:

- перелік посадових осіб, які мають право доступу на МС;
- особу керуючого МС;
- мінімальну кількість посадових осіб органу, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, які будуть залучені до здійснення митного контролю та митного оформлення;
- режим роботи складу;
- терміни подання утримувачем МС звітів про рух товарів на складі;
- особливості функціонування МС (за наявності).

Товари, поміщені у різні митні режими, що знаходяться на одному митному складі, зберігаються на ньому окремо. Товари можуть бути розміщені на МС без вивантаження їх з транспортних засобів за згодою утримувача такого складу та за умови погодження власником товару (або уповноваженою ним особою) таких дій із особою, відповідальною за транспортний засіб. Небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що вимагають спеціальних умов зберігання, не можуть розміщуватися на митних складах, які не забезпечують відповідні умови для зберігання таких товарів.

Утримувач МС веде облік товарів, що розміщуються на цьому складі та випускаються з нього, та щоквартально подає органу доходів і зборів звіт про рух товарів на складі за попередній квартал за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Облік товарів на митному складі ведеться утримувачем МС на рівні підгрупи (чотирьох знаків) згідно з УКТЗЕД з використанням звичайних правил складського обліку. Орган доходів і зборів має право вимагати подання позачергового звіту не частіше, ніж один раз на рік.

13.5. Вільна митна зона

Вільна митна зона (далі – ВМЗ) – це відповідним чином облаштована територія або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.

Вільні митні зони можуть створюватися у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, а також в інших місцях, у яких можливо забезпечити відповідний режим. Вільні митні зони можуть бути комерційного, сервісного та промислового типів.

ВМЗ комерційного типу створюються з метою забезпечення вільного зберігання товарів без обмеження термінів.

ВМЗ сервісного типу створюються з метою забезпечення вільної діяльності підприємств з ремонту, модернізації, будівництва повітряних, морських і річкових суден, інших плаваючих засобів, їх складових частин.

ВМЗ промислового типу створюються для цілей переробки (виробництва) товарів на територіях відповідних типів спеціальних (вільних) економічних зон. Відкриття вільних митних зон промислового типу здійснюється окремими законами України.

Відкриття ВМЗ комерційного та сервісного типів здійснюється відповідно до положень Митного кодексу України. Вимоги до облаштування вільних митних зон цих типів встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Взаємовідносини утримувача ВМЗ комерційного або сервісного типу з особами, які розміщують товари у цих зонах, визначаються відповідним договором.

Дозвіл на відкриття та експлуатацію ВМЗ комерційного або сервісного типів безплатно надається митницею, в зоні діяльності якої розташована відповідна територія, з обов'язковим подальшим повідомленням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, який веде реєстр вільних митних зон та забезпечує його оприлюднення. Дозвіл на відкриття та експлуатацію ВМЗ діє безстроково.

Форми, порядок подання та розгляду заяв, порядок надання, зупинення дії, анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію ВМЗ, а також правила провадження зазначеної діяльності і порядок контролю за її провадженням затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Взаємовідносини утримувача ВМЗ комерційного або сервісного типу з органом доходів і зборів визначаються затвердженою начальником органу доходів і зборів та погодженою утримувачем ВМЗ процедурою експлуатації такої зони, що встановлює: перелік категорій посадових осіб, які мають право доступу у ВМЗ; особу керуючого ВМЗ; мінімальну кількість посадових осіб органу доходів і зборів, які будуть залучені до здійснення митного контролю і митного оформлення; режим роботи вільної митної зони; терміни подання утримувачем ВМЗ звітів про рух товарів у ній; інші вимоги та умови, пов'язані з функціонуванням ВМЗ.

З метою забезпечення належного митного контролю на територіях ВМЗ органи доходів і зборів мають право:

- здійснювати постійний нагляд за межами зазначених територій, а також за доступом на ці території;
- вимагати від утримувача вільної митної зони ведення обліку товарів, що знаходяться на території ВМЗ, та подання звітів про рух цих товарів;
- проводити перевірку товарів, що переміщуються через межі території ВМЗ з метою забезпечення здійснення передбачених Митним кодексом України операцій та недопущення переміщення заборонених товарів;
- здійснювати у будь-який час перевірки товарів, що знаходяться на територіях вільних митних зон;
- здійснювати інші передбачені Митним кодексом України заходи, спрямовані на забезпечення контролю за операціями з товарами, що перебувають під митним контролем.

На територію вільної митної зони можуть ввозитися іноземні та українські товари як із-за меж митної території України, так і з її митної території, за винятком:

- товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через її територію;
- товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога;
- товарів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

Небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що вимагають спеціальних умов зберігання, допускаються на територію ВМЗ лише за наявності на ній відповідних умов для зберігання таких товарів.

Реалізація та/або споживання іноземних товарів на території вільної митної зони забороняється.

Облік товарів у ВМЗ ведеться з використанням звичайних правил складського обліку. Будь-які зміни, що відбуваються з товарами у межах території ВМЗ, мають відобразитися в облікових документах. Утримувач ВМЗ або особи, які здійснюють операції з товарами на території цієї зони, ведуть облік усіх товарів, що перебувають у зазначеній зоні, і щомісяця подають органам доходів і зборів звіт про рух товарів за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Органи доходів і зборів мають право вимагати подання позачергового звіту не частіше, ніж один раз на рік.

На сьогодні Законом України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» у межах Автономної Республіки Крим та міста Севастополь створена вільна митна зона, що за своїм функціональним типом є одночасно ВМЗ комерційного, сервісного та промислового типів.

13.6. Склад тимчасового зберігання

Склад тимчасового зберігання (далі – СТЗ) – це відповідним чином облаштовані приміщення та/або криті чи відкриті майданчики, резервуари, холодильні чи морозильні камери, призначені для тимчасового зберігання товарів під митним контролем до поміщення їх у митний режим. Склад тимчасового зберігання може бути закритого та відкритого типів.

СТЗ закритого типу призначається виключно для зберігання утримувачем складу товарів, що належать йому.

Утримувач складу організації – отримувача гуманітарної допомоги (далі – утримувач СТД) – організація, дані про яку внесено до Єдиного реєстру отримувачів гуманітарної допомоги і у власності, користуванні якої перебуває склад організації – отримувача гуманітарної допомоги (далі – СТД).

СТЗ відкритого типу призначається для зберігання товарів, що належать будь-яким особам. Взаємовідносини утримувача складу тимчасового зберігання відкритого типу з особами, які розміщують товари на цьому складі, визначаються договором зберігання.

Дозвіл на відкриття та експлуатацію СТЗ безплатно надається митницею, у зоні діяльності якої розташовані відповідні складські об'єкти, з обов'язковим подальшим повідомленням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, який веде реєстр складів тимчасового зберігання та забезпечує його оприлюднення. Дозвіл на відкриття та експлуатацію СТЗ діє безстроково.

Порядок розміщення, зберігання та обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складі тимчасового зберігання, а також випуску їх

із цього складу визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

У межах СТЗ та прилеглої до СТЗ території створюється зона митного контролю. На складах тимчасового зберігання можуть розміщуватися будь-які товари. Однак небезпечні товари, товари, що можуть зашкодити іншим товарам, або товари, що потребують спеціальних умов зберігання, можуть розміщуватися лише на СТЗ, які мають відповідні умови для зберігання таких товарів. Товари можуть бути розміщені на складі тимчасового зберігання без вивантаження їх з транспортних засобів.

Не підлягають передачі на тимчасове зберігання підприємствам товари, що зберігаються виключно органами доходів і зборів відповідно до частини першої статті 238 Митного кодексу України. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, може визначати перелік окремих видів товарів, які передаються на тимчасове зберігання під митним контролем лише на склади органів доходів і зборів. Не допускається розміщення на СТЗ товарів, які швидко псуються або мають обмежений термін зберігання, якщо до закінчення терміну їх придатності залишається менше одного місяця.

Утримувач складу тимчасового зберігання веде облік товарів, що розміщуються на цьому складі та випускаються з нього, та щомісяця подає органу доходів і зборів звіт про рух товарів на складі за попередній місяць за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Облік товарів на СТЗ ведеться утримувачем цього складу з використанням звичайних правил складського обліку. Орган доходів і зборів має право вимагати подання позачергового звіту.

13.7. Вантажний митний комплекс

Вантажний митний комплекс (далі – ВМК) – це ділянка території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів і комунікацій, потрібних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України. Взаємовідносини утримувача ВМК з особами, які користуються послугами комплексу, визначаються відповідними договорами.

Необхідною умовою для отримання дозволу на відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу є наявність у підприємства дозволу на здійснення митної брокерської діяльності, дозволів на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання відкритого типу та на відкриття та експлуатацію митного складу відкритого типу.

Дозвіл на відкриття та експлуатацію ВМК безоплатно надається митницею, у зоні діяльності якої розташована відповідна територія, з обов'язковим

подальшим повідомленням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, який веде реєстр вантажних митних комплексів та забезпечує його оприлюднення. Дозвіл на відкриття та експлуатацію ВМК діє безстроково.

Форми, порядок подання та розгляду заяв, порядок надання, зупинення дії, анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію ВМК, а також правила провадження зазначеної діяльності та порядок контролю за її провадженням, вимоги до облаштування вантажного митного комплексу встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Утримувач ВМК має обов'язково забезпечувати:

- надання посередницьких послуг з декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України;
- надання послуг із зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України, і транспортних засобів комерційного призначення;
- виконання навантажувально-розвантажувальних робіт.

На вантажному митному комплексі також можуть бути обладнані місця для надання додаткових послуг.

На території ВМК створюється зона митного контролю. Утримувач ВМК зобов'язаний:

- дотримуватися положень Митного кодексу України, виконувати умови дозволу на відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу та вимоги щодо конструкції, облаштування і функціонування комплексу;
- забезпечити безоплатний вхід та в'їзд на територію комплексу та безоплатне перебування на його території протягом перших чотирьох годин;
- виключити можливість несанкціонованого доступу на територію комплексу сторонніх осіб, а також вилучення з його території товарів, що перебувають під митним контролем, і транспортних засобів комерційного призначення;
- забезпечувати безперешкодний доступ посадових осіб органу доходів і зборів до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем на території комплексу, та документів на такі товари, створювати цим особам належні умови для роботи;
- безкоштовно надати на договірній основі у користування облаштовані приміщення для розміщення на території комплексу посадових осіб органу доходів і зборів та облаштовані робочі місця для посадових осіб усіх державних органів, які здійснюють інші види контролю;
- вести облік товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що обслуговуються комплексом, і щоквартально подавати відповідному органу доходів і зборів звіт про такі товари, транспортні засоби за формою та у порядку, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику;

– забезпечити наявність та функціонування електронного обліку товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються територією вантажного митного комплексу, і безперешкодний доступ до системи такого обліку посадових осіб органів доходів і зборів;

– забезпечити наявність та функціонування контрольно-пропускної системи при в'їзді на територію вантажного митного комплексу та виїзді з неї, обладнаної шлагбаумами, засобами автоматичної фіксації даних реєстраційних номерних знаків транспортних засобів та електронними вагами, з можливістю автоматичного внесення інформації про реєстраційний номер транспортного засобу та його загальну вагу до системи електронного обліку товарів і транспортних засобів;

– забезпечити наявність та функціонування системи відеоспостереження за входом (в'їздом) на територію комплексу та виходом (виїздом) з неї, процедурою здійснення митного контролю з фіксацією такого відображення для ведення відповідного архіву, а також безперешкодний доступ посадових осіб органів доходів і зборів до зазначеної системи відеоспостереження.

13.8. Гарант

Юридичні особи, які мають намір виступати *гарантом* забезпечення зобов'язань інших осіб перед органами доходів і зборів України зі сплати митних платежів, уповноважуються на це центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Гарантом може бути:

– банківська установа, яка надає гарантії безпосередньо або може застосовувати їх як фінансове забезпечення гарантії, що надаються органам доходів і зборів незалежними фінансовими посередниками;

– незалежний фінансовий посередник – юридична особа, створена у формі повного або командитного товариства.

Особа, яка має намір одержати повноваження гаранта, повинна відповідати таким критеріям:

1) для банківських установ – мати відповідну чинну ліцензію (дозвіл, витяг з реєстру) Національного банку України;

для інших юридичних осіб – мати відповідні укладені угоди з банками та/або страховими компаніями щодо фінансового забезпечення гарантії, що надаються пими юридичними особами;

2) мати досвід роботи у здійсненні банківської чи іншої фінансової діяльності не менше п'яти років;

3) мати доведену за останні три календарні роки платоспроможність шляхом підтвердження виконання встановлених нормативів, які забезпечують безумовне виконання платіжних зобов'язань перед державним бюджетом;

4) для банківських установ – протягом останніх трьох календарних років не бути об'єктом застосування НБУ заходів впливу за порушення нормативів (критеріїв) у вигляді обмеження, призупинення чи припинення здійснення окремих видів діяльності, примусової реорганізації установи, призначення тимчасової адміністрації;

для інших юридичних осіб – протягом останніх трьох календарних років не бути об'єктом застосування спеціальних санкцій, передбачених Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», і не мати випадків притягнення їх посадових осіб до адміністративної відповідальності за порушення митних правил за стст. 472, 482-485 МКУ;

5) не мати збитковості за останні три календарні роки (крім банківських установ);

6) не мати заборгованості зі сплати податків і зборів до бюджетів усіх рівнів;

7) мати можливість формування повним обсягом грошових резервів для відшкодування можливих втрат у розмірі визначеної нею самою суми всіх одночасно наданих органам доходів і зборів фінансових гарантій;

8) не мати заборгованості перед органами доходів і зборів за попередньо наданими гарантіями;

9) мати електронну систему накопичення та обміну інформацією з органами доходів і зборів, яка забезпечує захист цієї інформації від несанкціонованого використання, копіювання та/або модифікації, зокрема систему застосування та передачі електронного гарантійного документа незалежного фінансового посередника чи листа банку в єдину автоматизовану інформаційну систему органів доходів і зборів України.

Юридична особа, що має намір отримати статус гаранта, повинна отримати офіційне підтвердження:

– у передбачених законодавством випадках від НБУ – про дотримання (виконання) встановлених для цієї установи нормативів, які забезпечують безумовне виконання платіжних зобов'язань перед державним бюджетом;

– від органу державної податкової служби за місцем реєстрації – про відсутність збитковості та заборгованості зі сплати податків і зборів до бюджетів усіх рівнів за останні три календарні роки;

– від незалежної аудиторської компанії, внесеної до Реєстру аудиторів банків Національного банку України, яка здійснює аудит відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, – позитивний аудиторський висновок за останні три звітні роки.

Зазначена інформація надається державними органами у місячний термін з дня запиту.

Термін перевірки органом доходів і зборів відсутності заборгованості перед органами доходів і зборів за попередньо наданими гарантіями не перевищує трьох робочих днів з дня подання юридичною особою заяви на отримання статусу гаранта і необхідних документів. Висновок про результати такої перевірки у довільній формі за підписом керівника органу доходів і зборів не пізніше одного

робочого дня надсилається юридичній особі, а його копія додається до інших документів.

Взаємовідносини центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику з гарантими, регулюються на підставі укладених між ними угод. Гарант приймає на себе обов'язок безумовної сплати сум митних платежів у разі невиконання відповідними особами зобов'язань перед органами доходів і зборів.

Термін прийняття центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику рішення про включення гарантів до реєстру, не має перевищувати 30 календарних днів з дня отримання заяви та необхідних документів. Включення гарантів до реєстру здійснюється безоплатно. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, щорічно перевіряє гарантів на відповідність встановленим до них вимогам.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, веде реєстр гарантів та форм фінансових гарантій, що надаються ними, і забезпечує оприлюднення зазначеного реєстру на своєму офіційному веб-сайті.

Контрольні запитання

1. Дайте визначення терміна «уповноважений економічний оператор».
2. Які існують види сертифікатів уповноваженого економічного оператора?
3. На які спеціальні спрощення дає право сертифікат УЕО щодо надійності й безпеки?
4. Якими товарами не може здійснювати торгівлю магазин безмитної торгівлі?
5. Які типи митних складів Ви знаєте?
6. Що таке вільна митна зона?
7. Дайте визначення терміна «склад тимчасового зберігання».
8. Назвіть обов'язки утримувача вантажного митного комплексу.
9. Яким критеріям повинна відповідати особа, яка має намір отримати повноваження гаранта?

РОЗДІЛ 14

ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ГРОМАДЯНАМИ

Ключові слова: супроводжуваний багаж, ручна поклажа, несупроводжуваний багаж, вантажне відправлення, міжнародні поштові відправлення, міжнародні експрес-відправлення, тимчасове ввезення, транзит, оподаткування товарів, митний кордон України, декларування товарів, двоканальна система митного контролю товарів, вартість товарів, переміщення (пересилання) особистих речей.

14.1. Загальні положення щодо пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами

Особливості пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами, регулюються розділом XII Митного кодексу України. Цей розділ регулює питання так званого неторгового обігу, тобто переміщення товарів громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності. У разі переміщення громадянами-підприємцями через митний кордон України товарів, пов'язаних зі здійсненням ними підприємницької діяльності (торговий обіг), митне оформлення здійснюється в порядку, встановленому Митним кодексом України та іншими законодавчими актами для підприємств.

Під час здійснення митних формальностей щодо товарів громадян органами доходів і зборів враховуються кількість товарів, вартість та мета їх ввезення. Ввезення громадянами товарів, які за своїми кількісними показниками не можуть відповідати меті щодо особистих, сімейних потреб, вважається торговим обігом і митне оформлення здійснюється в порядку, встановленому для підприємств.

Громадяни за умови дотримання вимог Митного кодексу України та інших актів законодавства можуть переміщувати через її митний кордон будь-які товари, крім тих, що заборонені до ввезення в Україну (у тому числі з метою транзиту) та вивезення з України.

Пропуск та оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами, здійснюється за умови декларування. Декларування здійснюється заявленням за встановленою формою (письмовою, усною, вчиненням дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

Громадянам, які в'їжджають на територію України або виїжджають з неї засобами автомобільного та залізничного транспорту, а також транспортними засобами особистого користування, дозволяється здійснювати декларування

товарів, що переміщуються ними через митний кордон України, не залишаючи цих транспортних засобів.

Під час переміщення (пересилання) товарів через митний кордон України громадянами митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа заповнюється у разі, коли такі товари, відповідно до Митного кодексу України, декларуються з поданням МД, передбаченої законодавством України для підприємств, а також для декларування товарів (у тому числі транспортних засобів особистого користування), що ввозяться на митну територію України і підлягають державній реєстрації відповідно до законодавства.

Для письмового декларування громадянами особистих речей, інших товарів для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності, використовується митна декларація, форма якої затверджена Кабінетом Міністрів України. Бланки митної декларації можуть виготовлятися громадянами самостійно у спосіб роздрукування із застосуванням засобів комп'ютерної техніки або їх копіювання на папері формату А4 (210x296 мм). Бланк митної декларації розміщений на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Митна декларація заповнюється кожною особою, яка досягла 16-річного віку, зберігається на весь період тимчасового в'їзду/виїзду і пред'являється органам доходів і зборів під час повернення громадянина. У разі втрати МД не поновлюється.

Під час письмового декларування товарів громадянин зазначає:

- напрямок переміщення (в'їзд або виїзд);
- відомості про себе (прізвище, ім'я, по батькові; країну постійного проживання; громадянство/підданство; документ, що посвідчує особу; з якої країни прибув та до якої прямує);
- наявність та кількість дітей, що прямують разом з ним;
- відомості про спосіб переміщення товарів (супроводжуваний багаж, ручна поклажа, несупроводжуваний багаж, вантажне відправлення) та кількість місць, які займають такі товари;
- відомості про наявність товарів, у тому числі відомості про:
 - валюту України та іноземну валюту готівкою, платіжні документи та інші цінні папери, банківські метали (найменування валютних цінностей, сума/кількість цифрами та словами);
 - транспортний засіб особистого користування (марку, рік випуску, об'єм двигуна в см³, номер кузова (ідентифікаційний номер), мету переміщення: тимчасове ввезення, транзит, зворотнє вивезення);
 - товари, переміщення яких через державний кордон України обмежено (здійснюється за дозвільними документами, що видаються органами виконавчої влади) або заборонено;

• товари, що підлягають обов'язковому письмовому декларуванню та/або оподаткуванню митними платежами, товари, переміщення яких через державний кордон України заборонено або здійснюється за дозвільними документами, що видаються органами виконавчої влади, та інші товари, що декларуються письмово за бажанням громадянина або на вимогу органу доходів і зборів (найменування та інші характерні ознаки товару, номер і дата видачі дозвільного документа та орган, що його видав; вага/кількість товару цифрами та словами, вартість товару у валюті України або в євро; загальна вага/кількість та вартість товарів);

– дату заповнення митної декларації та свій особистий підпис.

Митне оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України громадянами, може здійснюватися у будь-якому органі доходів і зборів на всій митній території України.

Митне оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України громадянами (крім товарів, що переміщуються у несупроводжуваному багажі та у вантажних відправленнях, а також товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТЗЕД, які підлягають державній реєстрації), здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України.

Митне оформлення товарів, які ввозяться на митну територію України громадянами у несупроводжуваному багажі та вантажних відправленнях, здійснюється в органах за місцем проживання або тимчасового перебування зазначених громадян, у місці кінцевого призначення транспортного засобу, що здійснював перевезення цих товарів, або, за заявою громадянина, – у пунктах пропуску через державний кордон України.

Місця здійснення митного оформлення ввезених на митну територію України громадянами товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТЗЕД, що підлягають державній реєстрації, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та митну політику.

Двоканальна система – це спрощена система митного контролю, яка надає громадянам змогу здійснювати декларування, обираючи один з двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України.

Канал, позначений символами зеленого кольору («зелений коридор»), призначений для декларування шляхом вчинення дій громадянами, які переміщують через митний кордон України товари в обсягах, що не підлягають оподаткуванню митними платежами та не підпадають під встановлені законодавством заборони або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території і не підлягають письмовому декларуванню.

Канал, позначений символами червоного кольору («червоний коридор»), призначений для всіх інших громадян.

Громадянин самостійно обирає відповідний канал («зелений коридор» або «червоний коридор») для проходження митного контролю за двоканальною системою.

Обрання «зеленого коридору» вважається заявою громадянина про те, що перемішувані ним через митний кордон України товари не підлягають письмовому декларуванню, оподаткуванню митними платежами, не підпадають під встановлені законодавством заборони та/або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території, та свідчить про факти, що мають юридичне значення.

Громадяни, які проходять (проїжджають) через «зелений коридор», звільняються від подання письмової митної декларації. Звільнення від цього подання не означає звільнення від обов'язкового дотримання порядку переміщення товарів через митний кордон України.

Особисті речі, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, підлягають декларуванню шляхом учинення дій, усно або, за бажанням власника чи на вимогу органу доходів і зборів, письмово, не оподатковуються митними платежами та звільняються від подання документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, а також від застосування до них видів державного санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного та радіологічного контролю. У міжнародних поштових та експрес-відправленнях особисті речі переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у порядку та на умовах, встановлених для переміщення (пересилання) товарів.

Під особистими речами, згідно з пунктом 36 статті 4 МКУ, варто розуміти товари, нові і такі, що були у вжитку, призначені для забезпечення звичайних щоденних потреб фізичної особи, які відповідають меті перебування зазначеної особи, відповідно, в Україні або за кордоном, переміщуються через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі і не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам.

Перелік товарів, які можуть бути віднесені до особистих речей громадян, такий:

- товари особистої гігієни та індивідуальні косметичні засоби у кількості, що забезпечує потреби однієї особи на період поїздки;

- одяг, білизна, взуття, що мають суто особистий характер, призначені виключно для власного користування і мають ознаки таких, що були у користуванні;

- особисті прикраси, у тому числі з дорогоцінних металів та каміння, що мають ознаки таких, що були у користуванні;

- індивідуальне письмове та канцелярське приладдя;

– один фотоапарат, одна кіно-, відеокамера разом з обґрунтованою кількістю фото-, відео-, кіноплівок та додаткового приладдя;

– один переносний проектор та аксесуари до нього разом з обґрунтованою кількістю діапозитивів та/або кіноплівок;

– бінокль;

– переносні музичні інструменти у кількості не більше двох штук;

– один переносний звуковідтворювальний пристрій (у тому числі магнітофон, диктофон, програвач компакт-дисків тощо) з обґрунтованою кількістю шпівок, платівок, дисків;

– один переносний радіоприймач;

– стільникові (мобільні) телефони у кількості не більше двох штук, пейджери;

– один переносний телевізор;

– переносні персональні комп'ютери у кількості не більше двох штук і периферійне обладнання та приладдя до них; флеш-карти у кількості не більше трьох штук;

– одна переносна друкарська машина;

– калькулятори, електронні книжки у кількості не більше двох штук;

– індивідуальні вироби медичного призначення для забезпечення життєдіяльності людини та контролю за її станом з ознаками таких, що були в користуванні;

– звичайні та/або прогулянкові дитячі коляски у кількості, що відповідає кількості дітей, які перетинають кордон разом із громадянином, а у разі відсутності дітей – у кількості не більше однієї штуки;

– одна інвалідна коляска на кожну особу з інвалідністю, яка перетинає митний кордон України, а у разі відсутності такої особи – у кількості не більше однієї штуки;

– лікарські засоби, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в порядку та обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України;

– годинники у кількості не більше двох штук;

– 0,5 л туалетної води та/або 100 г парфумів;

– спортивне спорядження – велосипед, вудка рибальська, комплект альпіністського спорядження, комплект спорядження для підводного плавання, комплект лиж, комплект тенісних ракеток, дошка для серфінгу, віндсерфінгу, комплект спорядження для гольфу, інше аналогічне спорядження, призначене для використання однією особою;

– спеціальне дитяче харчування для дітей, хворих на фенілкетонурию або інше захворювання, що потребує спеціального харчування, яке не виробляється (не реалізується) в Україні, що переміщується (пересилається) через її митний кордон у порядку та обсягах, визначених Кабінетом Міністрів України;

– інші товари, призначені для забезпечення повсякденних потреб громадянина, перелік і гранична кількість яких визначаються законами України.

Для цілей оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України, застосовується фактурна вартість

цих товарів, зазначена в касових або товарних чеках, ярликах, інших документах роздрібної торгівлі, які містять відомості щодо вартості таких товарів.

Під час визначення фактурної вартості товарів, які переміщуються у несупроводжуваному багажі та вантажному відправленні, крім вартості самих товарів, враховується вартість їх страхування та перевезення (фрахту) до моменту перетинання ними митного кордону України.

Особа, яка декларує товари, вправі довести достовірність відомостей, представлених для визначення їхньої фактурної вартості.

За наявності доказів недостовірності заявленої фактурної вартості товарів органи доходів і зборів визначають їхню вартість самостійно на підставі ціни на ідентичні або подібні (аналогічні) товари відповідно до вимог Митного кодексу України.

14.2. Пропуск та оподаткування товарів, що вивозяться (пересилаються) громадянами за межі митної території України

Оподаткування товарів, що вивозяться (пересилаються) громадянами за межі митної території України. Товари, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10 000 євро (крім тих, на які законом встановлено вивізне мито та/або якщо відповідно до закону державними органами видаються документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів), не підлягають письмовому декларуванню під час вивезення (пересилання) їх громадянами за межі митної території України.

Товари, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10 000 євро та на які законом встановлено вивізне мито та/або якщо відповідно до закону державними органами видаються документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, підлягають письмовому декларуванню у порядку, встановленому для громадян, із сплатою у випадках, визначених законами України, вивізного мита та з поданням відповідних документів, виданих державними органами.

Товари, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10 000 євро, під час вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України підлягають письмовому декларуванню у порядку, встановленому для громадян, та звільняються від подання документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України, за умови, що ці товари:

– вивозяться у зв'язку з виїздом за межі України на постійне місце проживання;

– входять до складу спадщини, оформленої в Україні на користь громадянина-нерезидента, за умови підтвердження складу спадщини органами, що вчиняють нотаріальні дії;

- тимчасово вивозяться громадянами-резидентами за межі митної території України під письмове зобов'язання про їх зворотнє ввезення,
- були тимчасово ввезені на митну територію України під зобов'язання про їх зворотнє вивезення, що підтверджується відповідними документами;
- були одержані громадянами-нерезидентами у вигляді призив і нагород за участь у змаганнях, конкурсах, фестивалях тощо, які проводяться на території України, що підтверджується відповідними документами.

Товари, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10 000 євро (крім зазначених вище), під час вивезення (пересилання) їх громадянами за межі митної території України підлягають письмовому декларуванню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, та зі сплатою вивізного мита у випадках, встановлених законами України.

Товари, придбані громадянами-нерезидентами на території України, загальна фактурна вартість яких не перевищує суми іноземної валюти, ввезеної цими громадянами в Україну, та товари, що вивозяться громадянами-нерезидентами у зв'язку з остаточним виїздом за межі України, на суму доходу, одержаного за час роботи чи навчання в Україні, що підтверджується відповідними документами, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, зі сплатою у випадках, встановлених законами України, вивізного мита, та поданням документів, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, які за переміщення (пересилання) громадянами таких товарів через митний кордон України видаються відповідними державними органами.

Особливості тимчасового вивезення (пересилання) громадянами-резидентами товарів за межі митної території України. Тимчасове вивезення (пересилання) громадянами-резидентами товарів за межі митної території України здійснюється з наданням органу доходів і зборів зобов'язання про зворотнє ввезення або книжки (карнету) АТА.

Зобов'язання про зворотнє ввезення не вимагається за тимчасового вивезення (пересилання) за межі митної території України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10 000 євро, особистих речей і транспортних засобів особистого користування, на яких громадяни перетинають митний кордон.

Зобов'язання щодо зворотного ввезення товарів, які тимчасово вивозяться (пересилаються) за межі митної території України і сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10 000 євро, може надаватися за бажанням громадянина.

У разі надання громадянином такого зобов'язання орган доходів і зборів вживає заходів для забезпечення ідентифікації цих товарів з метою їх зворотного ввезення без письмового декларування та оподаткування митними платежами.

Обмеження щодо вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України окремих товарів. Згідно з законодавчими актами України не допускається вивезення громадянами за межі митної території України:

- культурних цінностей, занесених до Державного реєстру національного культурного надбання;
- культурних цінностей, включених до Національного архівного фонду;
- культурних цінностей, включених до Музейного фонду України;
- творів, зображень, інших предметів порнографічного характеру;
- алкогольних напоїв та тютюнових виробів громадянами, які не досягли 18-річного віку;
- товарів, на пропуск яких, відповідно до закону, потрібні дозволи інших державних органів, за відсутності цих дозволів;
- товарів, що переміщуються через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності;
- товарів, що переміщуються через митний кордон України з порушенням вимог Митного кодексу України та інших законів України.

Крім того, не допускається вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України товарів, незалежно від їх загальної фактурної вартості, згідно з переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України:

Код товару згідно з УКТЗЕД	Найменування товару
0505 10 10 00	Пір'я, придатне для набивання; пух, необроблені
2805 30	Рідкісноземельні метали, скандії та ітрії у чистому вигляді, у сумішах або сплавах
2805 40	Ртуть
4101	Шкури необроблені великої рогатої худоби (включаючи буйволів) або тварин родини конячих (свіжі або солоні, сушені, зелені, пікельовані або консервовані іншим способом, але недублені, невиворочені під пергамент і непіддані подальшій обробці), з волоссяним покритвом або без волоссяного покритву, спилки або неспилки
4102	Шкури необроблені овець або шкурки в'ягат (свіжі або солоні, сушені, зелені, пікельовані або консервовані іншим способом, але недублені, невиворочені під пергамент або непіддані подальшій обробці), з вовняним покритвом або без вовняного покритву, спилки або неспилки, крім зазначених у примітці 1(с) до цієї групи
4103 30 00 00	Шкури свиней необроблені (свіжі або солоні, сушені, зелені, пікельовані або консервовані іншим способом, але недублені, невиворочені під пергамент або не піддані подальшій обробці), з волоссяним покритвом або без волоссяного покритву, спилки або неспилки
4401 10 00 00	Деревина паливна у вигляді колод, полін, хмизу, гілок тощо
4401 21 00 00	Тріска або стружка деревна хвойних порід
4401 22 00 00	Тріска або стружка деревна листяних порід
4403	Лісоматеріали необроблені, обкорвані або необкорвані, начорно брусовані або не брусовані
4404	Деревина бондарна; колоди колоді, деревинні палі та кілки, загострені, але не розпиляні вздовж, деревина обтесана або закручена, але необточена, не вигнута і необроблена іншим способом, що використовуються для виробництва ціпків, парасольок, ручок для інструментів тощо; деревина у вигляді трісок, пластинок, стрічок тощо
4406	Шпалі дерев'яні для залізничних або аналогічних колій

Розділ 14. Переміщення товарів громадянами

4407	Лісоматеріали розпиляні або струтані вздовж, колоті або лушні, обтесані або необтесані, шліфовані чи нешліфовані, з'єднані або нез'єднані у шпир, завтовшки більше ніж 6 мм
7106	Срібло (включаючи срібло з покриттям із золота або платини) у необробленому або напівобробленому вигляді, або у вигляді порошку
7108	Золото (включаючи золото з покриттям із платини) необроблене або напівоброблене, або у вигляді порошку
7110	Платина необроблена або напівоброблена, або у вигляді порошку
7112	Відходи або брухт дорогоцінних металів чи металів, плакованих дорогоцінними металами; інші відходи або брухт з вмістом дорогоцінних металів чи сполук дорогоцінних металів, що використовуються головним чином для добування дорогоцінних металів
7115	Вироби з дорогоцінних металів або металів, плакованих дорогоцінними металами
7202 99 80 00	Феросплави
7204 10 00 00	Відходи та брухт ливарного чавуну
7204 21	Відходи та брухт корозійностійкої (нержавної) сталі
7204 29 00 00	Відходи та брухт легваної сталі, крім корозійностійкої (нержавної)
7204 30 00 00	Відходи та брухт чорних металів, лужені
7204 41 10 00	Токарна стружка, обрізки, уламки, відходи фрезерного виробництва та ошурки
7204 41 91 00	Відходи обрізування або штампування чорних металів, пакетовані
7204 41 99 00	Відходи обрізування або штампування чорних металів непакетовані
7204 49 10 00	Відходи та брухт чорних металів подрібнені (різані)
7204 49 30 00	Відходи та брухт чорних металів пакетовані
7204 49 90 00	Відходи та брухт чорних металів непакетовані
7204 50 00 00	Зливки чорних металів для переплавлення (шихтові зливки)
7218 10 00 00	Зливки та інші первинні форми сталі корозійностійкої (нержавної)
7401 00 00 00	Штейн мідний; мідь цементційна (мідь осаджена)
7402 00 00 00	Мідь нерафінована, аноди мідні для електролітичного рафінування
7403 12 00 00	Ваєрбарси (літї заготовки з металу для виробництва дроту) з міді рафінованої
7403 13 00 00	Білеті (заготовки з металу квадратного чи круглого поперечного перерізу для подальшої прокатки сортових профілів) з міді рафінованої
7403 19 00 00	Вироби з міді рафінованої, крім катодів та секцій катодів, ваєрбарсів та білетів
7403 21 00 00	Сплави на основі міді та цинку (латуні)
7403 22 00 00	Сплави на основі міді та олова (бронзи)
7403 29 00 00	Мідні сплави (за винятком лігатур)
7404 00	Відходи і брухт мідні
7405 00 00 00	Лігатури на основі міді
7406	Порошки та луска мідні
7407	Пружки, бруски та профілі мідні
7408	Дріт мідний
7409	Плити, листи та стрічки з міді завтовшки понад 0,15 мм
7415 29 00 00	Вироби мідні без різьби, крім шайб
7415 39 00 00	Вироби мідні з різьбою, крім гвинтів, болтів та гайок
7418 19 90 00	Вироби столові, кухонні або інші побутові вироби та їх частини, мідні, крім мочалок для чищення кухонного посуду, подушечок для чищення або полірування, рукавичок та аналогічних виробів, приладів побутових для приготування або розігрівання їжі, неелектричних та їх частин

7419	Вироби мідні
7502	Нікель необроблений
7503 00	Відходи та брухт нікелеві
7504 00 00 00	Порошки та луска нікелеві
7505	Прутки, бруски, профілі та дріт нікелеві
7506	Плити, листи, стрічки та фольга нікелеві
7507	Труби, трубки та фітінги для них (наприклад, муфти, коліна, втулки) нікелеві
7508	Вироби нікелеві
7602 00	Відходи та брухт алюмінієві
7801	Свинць необроблений
7802 00 00 00	Відходи та брухт свинцеві
7902 00 00 00	Відходи та брухт цинкові
8001	Олово необроблене
8002 00 00 00	Відходи та брухт олов'яні
8003 00 00 00	Прутки, бруски, профілі та дріт олов'яні
8007 00	Вироби олов'яні
8101	Вольфрам і вироби з вольфраму, включаючи відходи та брухт
8102	Молибден і вироби з молибдену, включаючи відходи та брухт
8103	Тантал і вироби з танталу, включаючи відходи та брухт
8104	Магній і вироби з магнію, включаючи відходи та брухт
8105	Штейни кобальтові та інші проміжні продукти металургії кобальту; кобальт і вироби з кобальту, включаючи відходи та брухт
8106 00	Вісмут і вироби з вісмуту, включаючи відходи та брухт
8107	Кадмій і вироби з кадмію, включаючи відходи та брухт
8108	Титан і вироби з титану, включаючи відходи та брухт
8109	Цирконій і вироби з цирконію, включаючи відходи та брухт
8110	Сурма та вироби із сурми, включаючи відходи та брухт
8111 00	Марганець та вироби з марганцю, включаючи відходи та брухт
8112	Берилій, хром, германій, ванадій, галій, гафній (кельтій), індій, ніобій (колумбій), реній і талій, а також вироби з цих металів, включаючи відходи та брухт
8113 00	Металокераміка і вироби з металокераміки, включаючи відходи та брухт

Порядок вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів із них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження визначається Кабінетом Міністрів України.

Таке відчуження здійснюється у разі, коли сумарна фактурна вартість дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та виробів з них:

– не перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро (крім заборонених до вивезення за межі митної території України), шляхом вчинення дій, усного або за бажанням власника таких товарів чи на вимогу посадової особи органу доходів і зборів письмового декларування;

– перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро (крім дорогоцінних металів, заборонених до вивезення за межі митної території України, та особистих речей), – на умовах поміщення товарів у митний режим експорту.

Вивезення (пересилання) за межі митної території України громадянами культурних цінностей з метою їх відчуження здійснюється у разі, коли сумарна фактурна вартість культурних цінностей:

– не перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро, на підставі свідоцтва встановленого зразка на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей та з обов'язковим письмовим декларуванням;

– перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро, – на умовах поміщення товарів у митний режим експорту.

Вивезення громадянами особистих нагород. Порядок вивезення за межі України державних нагород з дорогоцінних металів та/або дорогоцінного каміння затверджений Кабінетом Міністрів України.

Громадяни України, іноземці та особи без громадянства (далі – громадяни), нагороджені державними нагородами з дорогоцінних металів та/або дорогоцінного каміння, мають право вивозити ці нагороди за наявності документів про нагородження ними у разі:

– переїзду на постійне місце проживання до інших країн за наявності документів, що підтверджують такий переїзд;

– виїзду за межі України для тимчасового перебування за умови надання митниці на кордоні зобов'язання про зворотнє ввезення державних нагород в Україну.

Якщо громадяни, які відбувають на постійне місце проживання до іншої країни, вивозять успадковані ними державні нагороди з дорогоцінних металів та/або дорогоцінного каміння, вони мають подати до митниці для митного оформлення:

– документи, що підтверджують переїзд громадянина на постійне місце проживання до іншої країни;

– копію свідоцтва про смерть власника нагороди, засвідчену в установленому порядку;

– документи про нагородження;

– свідоцтво про право на спадщину.

14.3. Пропуск та оподаткування товарів, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України

Товари можуть ввозитися (пересилатися) громадянами у супроводжуваному багажі, ручній поклажі, несупроводжуваному багажі, вантажних відправленнях, міжнародних поштових та експрес-відправленнях.

У випадках, передбачених законом, на окремі товари встановлюються обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України. Пропуск таких товарів через митний кордон України та їх митне оформлення здійснюються органами доходів і зборів на підставі документів, які підтверджують дотримання

зазначених обмежень, виданих державними органами, уповноваженими на здійснення відповідних контрольних функцій.

Визначення фактурної вартості товарів в еквіваленті євро здійснюється за офіційним курсом гривні до євро, установам Національним банком, або за крос-курсом, визначеним згідно з офіційним курсом гривні до відповідних іноземних валют на день митного оформлення товарів.

Супроводжуваний багаж та/або ручна поклажа у повітряних пунктах пропуску. Одна особа один раз протягом однієї доби може ввезти без сплати митних платежів товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 1 000 євро. Такі товари не є об'єктом оподаткування і підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, лише у випадку встановлення обмежень щодо переміщення таких товарів.

Товари, що ввозяться у вказаних вище обсягах тією ж особою частіше одного разу протягом однієї доби, оподатковуються за квитанцією МД-1 ввізним митом за ставкою 10 % і ПДВ. Такі товари підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 1 000 євро, але не перевищує еквівалент 10 000 євро, оподатковуються за квитанцією МД-1 ввізним митом за ставкою 10 % і ПДВ. Базою оподаткування таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 1 000 євро. Такі товари підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10 000 євро, оподатковуються за митною декларацією, передбаченою законодавством України для підприємств, ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України і ПДВ.

Супроводжуваний багаж та/або ручна поклажа в інших (крім повітряних) пунктах пропуску. Одна особа один раз протягом однієї доби може ввезти без сплати митних платежів товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг. Такі товари не є об'єктом оподаткування і підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, лише у разі встановлення обмежень щодо переміщення таких товарів.

Товари, що ввозяться у вказаних вище обсягах тією ж особою частіше одного разу протягом однієї доби, оподатковуються за квитанцією МД-1 ввізним митом за ставкою 10 % і ПДВ. Такі товари підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 500 євро або вага перевищує 50 кг, за умови, що сумарна фактурна вартість не перевищує еквівалент 10 000 євро, оподатковуються за квитанцією МД-1 ввізним митом за ставкою 10 % і ПДВ. Базою оподаткування таких товарів є частина сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 500 євро, або

вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг. Такі товари підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10 000 євро, оподатковуються за митною декларацією, передбаченою законодавством України для підприємств, ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України і ПДВ.

Несупроводжуваний багаж. Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, підлягають усному декларуванню на підставі товаросупровідних документів та не є об'єктами оподаткування митними платежами.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, але не перевищує еквівалент 10 000 євро, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, та оподатковуються за квитанцією МД-1 ввізним митом за ставкою 10 % та ПДВ. Базою оподаткування для таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 150 євро.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10 000 євро, оподатковуються за митною декларацією, передбаченою законодавством України для підприємств, ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України і ПДВ.

Вантажне відправлення. Товари (крім підакцизних), незалежно від їх фактурної вартості, оподатковуються за митною декларацією, передбаченою законодавством України для підприємств, ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України і ПДВ.

Міжнародні поштові відправлення. Товари (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) на митну територію України на адресу одного одержувача (фізичної особи) у перших трьох міжнародних поштових та/або міжнародних експрес-відправленнях протягом одного календарного місяця, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, в одній депеші у міжнародних поштових відправленнях або в одному вантажі експрес-перевізника у міжнародних експрес-відправленнях, підлягають усному декларуванню на підставі товаросупровідних документів та не є об'єктами оподаткування митними платежами.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, але не перевищує еквівалент 10 000 євро, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, та оподатковуються за оглядовим розписом М 15 ввізним митом за ставкою 10 % та ПДВ. Базою оподаткування для таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 150 євро.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10 000 євро, оподатковуються за митною декларацією, передбаченою

законодавством України для підприємств, ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України і ПДВ.

Міжнародні експрес-відправлення. Товари (крім підакцизних), що переміщуються (пересилаються) на митну територію України на адресу одного одержувача (фізичної особи) у перших трьох міжнародних поштових та/або міжнародних експрес-відправленнях протягом одного календарного місяця, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, в одній депеші у міжнародних поштових відправленнях або в одному вантажі експрес-перевізника у міжнародних експрес-відправленнях, підлягають усному декларуванню на підставі товаросупровідних документів та не є об'єктами оподаткування митними платежами.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, але не перевищує еквівалент 10 000 євро, підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, та оподатковуються за митною декларацією М 16 ввізним митом за ставкою 10 % та ПДВ. Базою оподаткування для таких товарів є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 150 євро.

Товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10 000 євро, оподатковуються за митною декларацією, передбаченою законодавством України для підприємств, ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України і ПДВ.

Під час ввезення (пересилання) на митну територію України громадянами звільняються від оподаткування митними платежами:

- 1) особисті речі, визначені статтею 370 Митного кодексу України;
- 2) культурні цінності за кодами 9701 10 00 00, 9701 90 00 00, 9702 00 00 00, 9703 00 00 00, 9704 00 00 00, 9705 00 00 00, 9706 00 00 00 згідно з УКТ ЗЕД, виготовлені 50 і більше років тому;
- 3) товари, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб громадянина та початкового облаштування, що ввозяться (пересилаються) громадянами у зв'язку з переселенням на постійне місце проживання в Україну протягом шести місяців з дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні, за умови документального підтвердження того, що до дня видачі цього документа громадянин проживав на території країни, з якої він прибув, не менше трьох років:

а) товари, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб громадянина та початкового облаштування (крім товарів, що класифікуються за товарною позицією 8802 або одним із кодів 8903 91 99 00, 8903 92 99 00, 8903 99 99 00 згідно з УКТ ЗЕД);

б) транспортні засоби особистого користування, що класифікуються в одній із товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД (у кількості однієї одиниці на кожного громадянина, який досяг 18-річного віку), за умови документального підтвердження того, що до дня видачі

документа, що підтверджує право на постійне проживання в Україні, громадянин був власником (або співвласником) такого транспортного засобу не менше одного року, а транспортний засіб перебував за ним на постійному обліку (реєстрації) у відповідних реєстраційних органах країни постійного місця попереднього проживання громадянина не менше одного року, якщо даний транспортний засіб підлягає реєстрації в цій країні;

в) товари, що класифікуються в товарній позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД (у кількості однієї одиниці на кожного повнолітнього громадянина) за умови одночасного ввезення з транспортними засобами особистого користування, що класифікуються в одній із товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД.

У разі пропуску внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили, хвороби або з інших поважних причин, що підтверджується відповідними документами, встановленого цим пунктом строку ввезення (пересилання) товарів на митну територію України із звільненням від оподаткування митними платежами цей строк може бути продовжений відповідним органом доходів і зборів, але не більше ніж до двох років з дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні;

4) товари, що належать громадянам і переміщуються транзитом через митну територію України;

5) товари, що входять до складу спадщини за законом, відкритої за межами України на користь резидента (у тому числі в кількості однієї одиниці за кожною товарною позицією 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД), у разі підтвердження її складу органами, що вчиняють нотаріальні дії у країні її відкриття. Зазначене підтвердження підлягає засвідченню або легалізації у відповідній закордонній консульській установі України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

6) товари, одержані громадянами-резидентами у вигляді нагород і призів на міжнародних змаганнях, конкурсах за межами митної території України (у тому числі не більше одного товару за товарними позиціями 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД), за умови документального підтвердження факту нагородження нотаріальними органами відповідної країни. Зазначене підтвердження підлягає засвідченню або легалізації у відповідній закордонній консульській установі України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

7) товари (включаючи транспортні засоби особистого користування), що були попередньо вивезені громадянами-резидентами за межі митної території України і зворотно ввозяться на митну територію України, за наявності відповідного підтвердження факту попереднього вивезення таких товарів;

8) транспортні засоби особистого користування, що тимчасово ввозяться на митну територію України громадянами-нерезидентами, а також пальне, що

Тимчасове ввезення та транзит товарів. Товари, що ввозяться громадянами тимчасово або з метою транзиту, в обсягах, що не об'єктом оподаткування митними платежами, пропускаються за умови усного або, за бажанням власника цих товарів чи на вимогу посадової особи органу доходів і зборів, письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян.

Пропуск через митний кордон України товарів (крім транспортних засобів особистого користування), що ввозяться громадянами на митну територію України тимчасово або з метою транзиту, в обсягах, що підлягають оподаткуванню, здійснюється в порядку, передбаченому для підприємств, під письмове зобов'язання про їх зворотнє вивезення (транзит). У випадках, встановлених Митним кодексом України, застосовуються заходи гарантування сплати митних платежів.

Пропуск через митний кордон України товарів (крім транспортних засобів особистого користування), що ввозяться на митну територію тимчасово, мають ознаки таких, що були у користуванні, та призначені для власного облаштування і забезпечення життєдіяльності громадян-нерезидентів, які за офіційним запрошенням прибувають у довготермінове відрядження в Україну, здійснюється під письмове зобов'язання про їх зворотнє вивезення та без застосування заходів гарантування.

Дозволяється тимчасове ввезення на митну територію України домашніх тварин у кількості не більше 3 свавців, 6 птахів, 20 акваріумних риб без застосування до них заходів гарантування та з поданням органам доходів і зборів документів, які видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України. -

Терміни тимчасового ввезення громадянами товарів на митну територію України (крім транспортних засобів) та терміни ввезення з метою транзиту встановлюються, згідно з Митним кодексом України, для відповідного митного режиму.

Порядок внесення та повернення грошової застави встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. У разі вивезення товарів за межі митної території України в установлені терміни грошова застава повертається громадянам. За порушення встановлених термінів зворотного вивезення за межі митної території України або транзиту товарів, за винятком випадків, якщо таке порушення сталося внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, внесена грошова застава перераховується до державного бюджету. У разі втрати чи повного зіпсування товарів, ввезених на митну територію України тимчасово або з метою транзиту, внаслідок аварії чи дії обставин непереборної сили, тимчасове ввезення (транзит) таких товарів припиняється, а внесена грошова застава повертається власнику зазначених товарів, його спадкоємцю або уповноваженій ними особі.

14.4. Оформлення транспортних засобів особистого користування

Транспортні засоби особистого користування – наземні транспортні засоби товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 т), 8711 згідно з УКТЗЕД та причепа до них товарної позиції 8716 згідно з УКТЗЕД, плаваючі засоби та повітряні судна, що зареєстровані на території відповідної країни, перебувають у власності або тимчасовому користуванні відповідного громадянина та ввозяться або вивозяться цим громадянином у кількості не більше однієї одиниці на кожну товарну позицію виключно для особистого користування, а не для промислового або комерційного транспортування товарів чи пасажирів за плату або безоплатно.

Транспортні засоби (далі – ТЗ) поділяються на механічні (що приводяться в рух за допомогою двигуна) та немеханічні.

До механічних транспортних засобів, згідно з УКТЗЕД, належать:

8701 – трактори, у тому числі сідельні тягачі (870120);

8702 – моторні транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, включаючи водія,

8703 – автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей (крім моторних транспортних засобів товарної позиції 8702), включаючи вантажопасажирські автомобілі – фургони та гоночні автомобілі;

8704 – моторні транспортні засоби для перевезення вантажів;

8705 – автомобілі спеціального призначення;

8711 – мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них.

До немеханічних транспортних засобів належать причепа та напівпричепа (8716).

До кодів товарних позицій 8706 та 8707 за УКТЗЕД належать шасі і встановленими двигунами та кузова до моторних транспортних засобів, зазначених вище товарних позицій.

Транспортні засоби, що були зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземних держав і ввозяться в Україну для вільного обігу, мають бути зняті з обліку в цих органах.

Відповідно до МКУ місця здійснення митного оформлення ввезених на митну територію України громадянами товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТЗЕД, що підлягають державній реєстрації, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Нині митне оформлення транспортних засобів, які ввозяться на митну територію України громадянами з метою вільного обігу, проводиться органом доходів і зборів за місцем постійного проживання або тимчасового перебування таких громадян (у митниці призначення).

Кабінетом Міністрів України затверджено Перелік пунктів пропуску для автомобільного сполучення через державний кордон України для переміщення громадянами транспортних засобів та шасі і кузовів до них (для вільного використання; у режимі тимчасового ввезення у разі сплати податків і зборів, передбачених законодавством; з метою транзиту у разі внесення передбаченої законодавством грошової застави).

Транспортний засіб може бути ввезений на митну територію України як його власником, так і уповноваженою власником особою. Під час ввезення ТЗ на митну територію України ці особи представляють посадовій особі органу доходів і зборів у пункті пропуску транспортний засіб для митного огляду і документи, необхідні для проведення митних формальностей. Перелік вказаних документів визначений МКУ.

Для доставки транспортного засобу до митниці призначення застосовується документ доставки, який оформлюється органом доходів і зборів при ввезенні даного ТЗ, та за умови внесення як гарантії доставки грошової застави у розмірі суми платежів, які необхідно сплатити під час ввезення ТЗ для вільного обігу. Кошти грошової застави перераховуються органом доходів і зборів в'їзду (орган доходів і зборів відправлення) на рахунок органу доходів і зборів призначення та використовуються під час митного оформлення ТЗ.

Альтернативним варіантом є внесення грошової застави та оформлення попередньої декларації в митниці призначення (до ввезення ТЗ в Україну). Ввезення товару на територію України за цією декларацією дозволяється протягом 30 днів з дати її оформлення органом доходів і зборів.

Термін доставки ТЗ встановлюється органом доходів і зборів відправлення відповідно до Митного кодексу України як для внутрішнього транзиту автомобільним транспортом.

Після пропуску через митний кордон України та доставлення ТЗ до органу доходів і зборів призначення власником або уповноваженою особою подаються цьому органу доходів і зборів МД та документи, необхідні для здійснення митного оформлення. Митна декларація подається органу доходів і зборів протягом 10 робочих днів з дати доставлення ТЗ до зазначеного органу, термін її подання може бути продовжений органом доходів і зборів у випадках, встановлених Митним кодексом України. На кожний транспортний засіб оформлюється окрема МД.

Зі вступом України до СОТ скасовано обмеження щодо віку транспортних засобів, що ввозяться в Україну з метою вільного використання.

Транспортні засоби за кодами товарних позицій 870120, 8702, 8703, 8704, 8705 згідно з УКТЗЕД, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, підлягають обов'язковій сертифікації у випадках, встановлених законодавством для підприємств. Документи, що засвідчують відповідність таких товарів вимогам технічних регламентів та національних стандартів, подаються органам доходів і зборів під час митного оформлення цих товарів з

метою вільного обігу та уповноваженим органам під час їх державної реєстрації в Україні.

Відповідно до вимог Закону України «Про деякі питання ввезення на митну територію України та реєстрації транспортних засобів» пропуск на митну територію України з метою вільного обігу та першу реєстрацію в Україні ввезених транспортних засобів нових і таких, що були в користуванні, або виготовлених в Україні, здійснюють за умови їх відповідності екологічним нормам. З кожним роком вимоги до екологічних норм підвищуються.

Починаючи з 1 січня 2013 р. пропуск на митну територію України з метою вільного обігу та першу реєстрацію в Україні транспортних засобів за кодами товарних позицій 8701 20, 8702, 8703, 8704, 8705 згідно з УКТЗЕД буде здійснюватися за умови їх відповідності екологічним нормам:

- не нижче рівня «ЄВРО-3» – з 1 січня 2013 р., за винятком транспортних засобів, вироблених в Україні або ввезених на митну територію України до дати введення екологічних норм не нижче рівня «ЄВРО-3»;

- не нижче рівня «ЄВРО-4» – з 1 січня 2014 р., за винятком транспортних засобів, вироблених в Україні або ввезених на митну територію України до дати введення екологічних норм не нижче рівня «ЄВРО-4»;

- не нижче рівня «ЄВРО-5» – з 1 січня 2016 р., за винятком транспортних засобів, вироблених в Україні або ввезених на митну територію України до 31 грудня 2015 р. включно;

- не нижче рівня «ЄВРО-6» – з 1 січня 2018 р., за винятком транспортних засобів, вироблених в Україні або ввезених на митну територію України до 31 грудня 2017 р. включно.

Товари за кодами 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТЗЕД, що ввозяться (пересилаються) безпосередньо громадянами на митну територію України або надходять на адресу громадян у несупроводжуваному багажі чи у вантажних відправленнях для вільного обігу, незалежно від їх вартості, за митною декларацією, передбаченою законодавством України для підприємств, оподатковуються ввізним митом за повними ставками митного тарифу, ПДВ та в установлених законодавством України випадках акцизним податком.

Кузови (включаючи кабіни) для моторних транспортних засобів товарних позицій 8701–8705, що класифікуються в товарній позиції 8707, шасі з установленими двигунами для товарів товарних позицій 8701–8705, що класифікуються в товарній позиції 8706 згідно з УКТЗЕД, підлягають митному оформленню та оподаткуванню як зібрані транспортні засоби.

Після завершення митного оформлення транспортного засобу, ввезеного громадянином на митну територію України з метою вільного обігу, йому разом з оригіналами документів (що підтверджують право власності (користування), реєстраційні й технічні документи), які були підставою для здійснення митного оформлення даного ТЗ, видається примірник оформленої МД та примірник

оформленого посвідчення про реєстрацію ТЗ. Ці документи є підставою для державної реєстрації цього ТЗ.

Ввезені громадянами на митну територію України для вільного обігу товари зазначених вище товарних позицій за УКТЗЕД, що підлягають державній реєстрації уповноваженими органами України, забороняється відчужувати або передавати у володіння, користування чи розпорядження іншим особам до здійснення державної реєстрації.

Транспортні засоби можуть бути звільнені від оподаткування за таких умов.

1. За переселення на постійне місце проживання в Україну.

Питання щодо отримання дозволу на переселення громадян в Україну, отримання посвідки на постійне місце проживання, а також оформлення паспортних та інших документів, пов'язаних з переселенням на постійне місце проживання в Україну, регулюються Конституцією України, законами України «Про імміграцію», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про громадянство України» та міжнародними договорами України з питань імміграції, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Звільняються від оподаткування митними платежами товари, що ввозяться (пересилаються) громадянами у зв'язку з переселенням на постійне місце проживання в Україну протягом шести місяців з дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні, за умови документального підтвердження того, що до дня видачі цього документа громадянин проживав на території країни, з якої він прибув, не менше трьох років. При цьому транспортні засоби особистого користування, що класифікуються в одній із товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 т), 8711 згідно з УКТЗЕД (у кількості однієї одиниці на кожного громадянина, який досяг 18-річного віку), за умови документального підтвердження того, що до дня видачі документа, що підтверджує право на постійне проживання в Україні, громадянин був власником (або співвласником) такого транспортного засобу не менше одного року, а транспортний засіб перебував за ним на постійному обліку (реєстрації) у відповідних реєстраційних органах країни постійного місця попереднього проживання громадянина не менше одного року, якщо цей транспортний засіб підлягає реєстрації у цій країні.

Також під час переселення на постійне місце проживання зі звільненням від оподаткування митними платежами дозволяється ввозити товари, що класифікуються в товарній позиції 8716 згідно з УКТЗЕД, у кількості однієї одиниці на кожного повнолітнього громадянина з умови одночасного ввезення з транспортними засобами особистого користування, що класифікуються в одній із товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 т), 8711 згідно з УКТЗЕД.

Зазначені вище товари підлягають постановці на тимчасовий облік у державних реєстраційних органах на термін до двох років з оформленням документів на право тимчасового користування такими товарами та можуть

бути відчужені або передані у володіння, користування чи розпорядження іншим особам (крім членів сімей таких громадян) упродовж двох років з дня ввезення на митну територію України лише після сплати особами, які ввезли їх в Україну, всіх митних платежів за ставками, чинними на день подання митної декларації.

Документи на право постійного користування (з правом відчуження) зазначеними товарами можуть бути видані громадянам – власникам цих товарів після постійного проживання їх на території України протягом двох років з дня митного оформлення таких товарів.

2. Під час отримання спадщини.

Звільняються від оподаткування товари, що входять до складу спадщини за законом, відкритої за межами України на користь резидента (у тому числі в кількості однієї одиниці за кожною товарною позицією 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 т), 8711 згідно з УКТЗЕД).

Звільнення поширюється лише на товари, що входять до складу спадщини за законом. Товари, що входять до складу спадщини за заповітом, не звільняються від оподаткування.

Склад спадщини підтверджується органами, що вчиняють нотаріальні дії у країні її відкриття. Зазначене підтвердження підлягає засвідченню або легалізації у відповідній закордонній консульській установі України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

3. Під час ввезення працівниками дипломатичної служби.

Звільняються від оподаткування транспортні засоби у кількості однієї одиниці за кожною товарною позицією 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 т), 8711 згідно з УКТЗЕД, що ввозяться працівниками дипломатичної служби, які перебували за кордоном у довготермінових відрядженнях або проходили дипломатичну службу терміном не менше одного року та повертаються в Україну, за умови якщо:

- а) працівник дипломатичної служби є власником цих товарів;
- б) товари були придбані працівником дипломатичної служби у межах терміну відрядження або проходження дипломатичної служби, що підтверджується відповідним наказом Міністерства закордонних справ України;
- в) сукупна вартість товарів не перевищує 50 % від суми, що виплачується працівнику дипломатичної служби у зв'язку з перебуванням у довготерміновому відрядженні або проходженням дипломатичної служби за кордоном та підтверджується документами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

4. Під час отримання як нагороди і призи.

Звільняються від оподаткування товари, одержані громадянами-резидентами у вигляді нагород і призов на міжнародних змаганнях, конкурсах за межами митної території України (у тому числі не більше одного транспортного засобу за

товарними позиціями 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 т), 8711 згідно з УКТЗЕД).

Факт нагородження підтверджується нотаріальними органами відповідної країни. Зазначене підтвердження підлягає засвідченню або легалізації у відповідній закордонній консульській установі України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Тимчасове ввезення в Україну громадянами товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, регулюється Митним кодексом України та положеннями Додатку С до Конвенції про тимчасове ввезення.

Дозволяється тимчасове ввезення громадянами-нерезидентами на митну територію України транспортних засобів особистого користування на термін до одного року. Цей термін може бути продовжено органами доходів і зборів з урахуванням дії обставин непереборної сили та особистих обставин громадян, які ввезли такі транспортні засоби, за умови документального підтвердження цих обставин, але не більше ніж на 60 днів. Обов'язковою умовою допуску зазначених ТЗ до тимчасового ввезення на митну територію України є їх реєстрація в уповноважених органах іноземних держав, що підтверджується відповідним документом.

Транспортні засоби особистого користування, що тимчасово ввозяться громадянами-нерезидентами на митну територію України, а також пальне, що міститься у звичайних баках таких ТЗ, встановлених заводом-виробником, не підлягають письмовому декларуванню та звільняються від подання документів, що видаються державними органами, та звільняються від оподаткування митними платежами.

Тимчасове ввезення громадянами-резидентами транспортних засобів особистого користування, що класифікуються за товарними позиціями 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 т), 8711 згідно з УКТЗЕД, та причепів до них товарної позиції 8716 згідно з УКТЗЕД дозволяється на термін до одного року під письмове зобов'язання про їх зворотне вивезення за умови письмового декларування в порядку, передбаченому законодавством України для громадян, після сплати всіх митних платежів, які, відповідно до закону, підлягають сплаті під час імпорту таких ТЗ.

Тимчасове ввезення громадянами-резидентами на митну територію України інших транспортних засобів особистого користування (плавучі засоби 8903 за УКТЗЕД та повітряні судна 8802 за УКТЗЕД) дозволяється на строк до одного року під письмове зобов'язання про їх зворотне вивезення за умови письмового декларування в порядку, передбаченому законодавством України для громадян, та із застосуванням до них заходів гарантування сплати митних платежів (фінансової гарантії або книжки СРД).

Термін тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування громадянами-резидентами може бути продовжений органами доходів і зборів з

урахуванням дії обставин непереборної сили та особистих обставин громадян, які ввезли ТЗ, за умови документального підтвердження цих обставин, але не більше ніж на 60 днів.

Громадяни-резиденти, які перебувають на тимчасовому консульському обліку в консульській установі України за кордоном, мають право тимчасово ввозити на митну територію України під письмове зобов'язання про зворотне вивезення за умови письмового декларування в порядку, передбаченому законодавством України для громадян, один транспортний засіб особистого користування. Цей засіб класифікується за товарною позицією 8703 (крім товарної підпозиції 8703 10 – транспортні засоби, спеціально призначені для пересування по снігу; спеціальні автомобілі для перевезення спортсменів на майданчики для гри у гольф та аналогічні транспортні засоби) згідно з УКТЗЕД та принцип до нього, що класифікується за товарною підпозицією 8716 10 – причепа та напівпричепа типу причіпних будиночків для тимчасового проживання у кемпінгах або для автотуристів – згідно з УКТЗЕД (за умови ввезення разом із ТЗ), на термін, що не перевищує 60 днів протягом одного календарного року (який може бути як безперервним, так і з перервами), без сплати митних платежів, які відповідно до закону підлягають сплаті за імпорт таких транспортних засобів. Зазначені ТЗ можуть бути тимчасово ввезені на митну територію України за умови подання органу доходів і зборів документів, що підтверджують право власності громадянина на такі транспортні засоби та їх реєстрацію на території відповідної країни.

Тимчасово ввезені транспортні засоби особистого користування можуть використовуватися на митній території України виключно тими громадянами, які їх ввезли, для особистих потреб, не можуть використовуватися для цілей підприємницької діяльності в Україні, бути розкомплектовані, а також відчужені чи передані у володіння, користування або розпорядження іншим особам.

Тимчасово ввезені транспортні засоби особистого користування мають бути вивезені за межі митної території України з дотриманням установлених термінів або поміщені у митні режими відмови на користь держави, знищення або руйнування чи можуть бути оформлені для вільного обігу на митній території України за умови сплати митних платежів, які відповідно до закону підлягають сплаті за імпорт таких ТЗ.

Транспортні засоби, тимчасово ввезені на митну територію України для власного користування більше ніж на два місяці, підлягають державній реєстрації у підрозділах Управління безпеки дорожнього руху. Така реєстрація здійснюється відповідно до Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Ввезені в Україну транспортні засоби підлягають державній реєстрації на підставі заяв власників і митних декларацій або виданих органами доходів і зборів посвідчень про їх реєстрацію в підрозділах Управління безпеки дорожнього руху. Державна реєстрація ТЗ під зобов'язання про їх зворотне вивезення проводиться виключно за наявності документа, що підтверджує їх реєстрацію за межами України.

Національні номерні знаки і документи про реєстрацію (право власності, користування або розпорядження) ТЗ іноземних держав, з яких вони тимчасово ввезені на митну територію України під зобов'язання про зворотне вивезення, здаються на зберігання до підрозділів Управління безпеки дорожнього руху, що є умовою тимчасового обліку транспортних засобів, і повертаються власникам в установленому порядку після зняття таких засобів з обліку. На зазначені ТЗ видаються номерні знаки та свідоцтва про реєстрацію із зазначенням терміну тимчасового ввезення, який встановлюється органами доходів і зборів відповідно до митного законодавства та зазначається у документах про митне оформлення таких засобів. Після закінчення терміну тимчасового ввезення ТЗ вважаються незареєстрованими.

Зняття з обліку у зв'язку з відчуженням (купівля-продаж, міна, дарування) або вибраковуванням транспортних засобів, щодо яких не знято обмеження органів доходів і зборів, здійснюється з дозволу органу доходів і зборів.

У разі втрати чи повного зіпсування тимчасово ввезених транспортних засобів особистого користування внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили перебіг терміну тимчасового ввезення зупиняється за умови надання органам доходів і зборів власниками таких ТЗ достатніх доказів їх втрати чи зіпсування. Дозволяється поміщення цих ТЗ у митний режим відмови на користь держави чи знищення або руйнування.

Порушення встановлених термінів зворотного вивезення за межі митної території України товарів (перевищення термінів тимчасового ввезення товарів) тягне за собою адміністративну відповідальність, передбачену Митним кодексом України.

Громадянам дозволяється ввозити транспортні засоби особистого користування з метою транзиту через митну територію України за умови їх письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян, та внесення на рахунок органу доходів і зборів, що здійснив пропуск таких ТЗ на митну територію України, грошової застави у розмірі митних платежів, що підлягають сплаті під час ввезення таких ТЗ на митну територію України з метою вільного обігу. Зазначені вимоги не поширюються на ТЗ, постійно зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземної держави, що підтверджується відповідним документом.

За виконання зобов'язання, забезпеченого грошовою заставою, сплачені кошти підлягають поверненню особі, яка внесла цю заставу, або уповноваженій нею особі не пізніше трьох банківських днів. Повернення грошової застави може

здійснюватися у будь-якому органі доходів і зборів, навіть якщо вона вносилася на рахунок іншого органу доходів і зборів.

За письмовою заявою особи, яка внесла грошову заставу, або уповноваженої нею особи відповідні кошти можуть бути використані для сплати митних платежів або забезпечення сплати митних платежів за іншим зобов'язанням зазначеної особи перед органами доходів і зборів.

Кошти, внесені як грошова застава, що перебувають на рахунку органу доходів і зборів без розпорядження про їх використання протягом 1 095 днів з дня їх внесення, у 30-денний термін підлягають поверненню особі, яка вносила ці кошти, або уповноваженій нею особі, а у разі неможливості такого повернення – перерахуванню до державного бюджету.

За невиконання зобов'язання, забезпеченого грошовою заставою, сума митних платежів, що підлягає сплаті, перераховується до державного бюджету із сум грошової застави.

У разі знищення чи повного зіпсування транспортних засобів особистого користування, ввезених на митну територію України з метою транзиту, внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили перебіг терміну їх транзиту зупиняється, а внесена грошова застава повертається особі, яка внесла заставу, її спадкоємцю або уповноваженій ними особі за умови надання такою особою органам доходів і зборів достатніх доказів знищення чи повного зіпсування ТЗ.

Вивезення, тимчасове вивезення (пересилання) громадянами транспортних засобів особистого користування здійснюється на умовах, визначених Митним кодексом України для вивезення, тимчасового вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України.

14.5. Переміщення валютних цінностей через митний кордон України

Порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України готівки і банківських металів визначається Національним банком України.

Монети, що вироблені з дорогоцінних металів з пробями для вітчизняних монет не нижче ніж для золота – 995, срібла – 999, платини і паладію – 999,5 а для іноземних монет не нижче ніж для золота – 900, срібла – 925, платини та паладію – 999, віналежать до банківських металів.

Фізична особа, незалежно від віку, має право вивозити за межі України і ввозити в Україну готівку і банківські метали відповідно до встановлених норм. Для цілей додержання цих норм перерахунок сум готівки в євро здійснюється за офіційним курсом гривні до євро, установленим Національним банком, або за крос-курсом, визначеним згідно з офіційним курсом гривні до відповідних іноземних валют на день перетинання митного кордону України або на день пересилання готівки.

Митна декларація є підставою для вивезення (ввезення) зазначеної у ній готівки і банківських металів протягом одного року з часу оформлення декларації.

Ввезення та вивезення готівки. Будь-яка фізична особа має право ввозити в Україну та вивозити за її межі готівку в сумі, що не перевищує в еквіваленті 10 000 євро, без письмового декларування органу доходів і зборів (рис. 14.1).

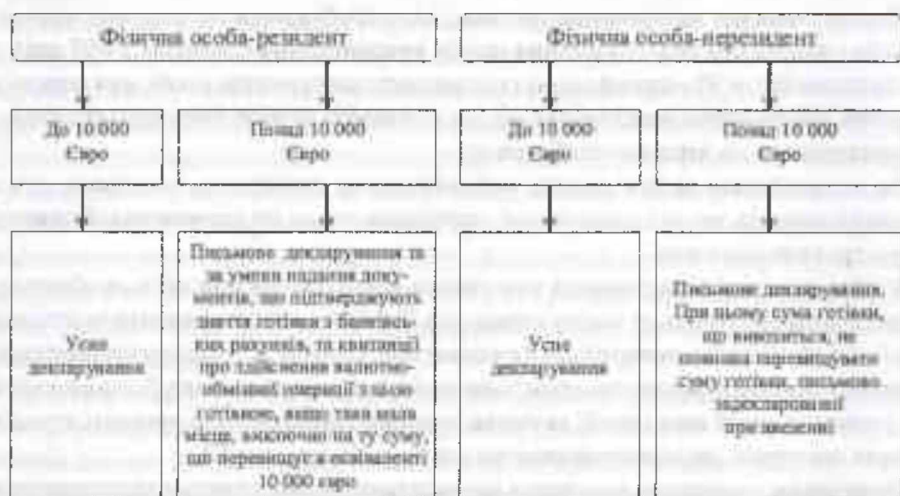

Рис. 14.1. Переміщення готівки через митний кордон громадянами

Фізична особа-резидент має право ввозити в Україну та вивозити за її межі готівку в сумі, що перевищує в еквіваленті 10 000 євро, за умови письмового декларування органу доходів і зборів повним обсягом та за наявності документів, що підтверджують зняття готівки з рахунків у банках (фінансових установах), та квитанції про здійснення валютно-обмінної операції з цією готівкою, якщо така мала місце, виключно на ту суму, що перевищує в еквіваленті 10 000 євро. Фізична особа-резидент – працівник дипломатичної служби України, який повертається в Україну після завершення довготермінового відрядження, має право ввозити в Україну готівку, видану закордонною дипломатичною установою України у вигляді компенсаційних виплат в іноземній валюті, у сумі, що перевищує в еквіваленті 10 000 євро, на підставі довідки закордонної дипломатичної установи України про суму виплаченої готівки за підписами керівника та спеціаліста з фінансових питань закордонної дипломатичної установи України, скріпленої відбитком печатки цієї установи.

Строк дії таких документів становить 90 календарних днів, починаючи з дня зняття готівки з рахунків у банках (фінансових установах)/дати видачі довідки про виплату готівки закордонною дипломатичною установою України.

Фізична особа-нерезидент має право:

– ввозити в Україну готівку в сумі, що перевищує в еквіваленті 10 000 євро, за умови письмового декларування органу доходів і зборів в повному обсязі;

– вивозити за межі України готівку в сумі, що перевищує в еквіваленті 10 000 євро, якщо ця сума не перевищує суми готівки, письмово задекларованої цією особою органу доходів і зборів за ввезення в Україну. Вивезення готівки у такому разі здійснюється за умови її письмового декларування органу доходів і зборів повним обсягом;

– вносити кошти на рахунки в уповноважених банках або виконувати інші операції в банках України на підставі митної декларації у випадках, передбачених законодавством України.

Юридична особа ввозить готівку в Україну або вивозить її за межі України через повноваженого представника без обмеження суми на умовах письмового декларування відповідному органу доходів і зборів повним обсягом. Повноважний представник декларує готівку, яку переміщує за дорученням юридичної особи, окремо від власних коштів. Повноважний представник юридичної особи, якій належать транспортні засоби, що здійснюють пасажирські рейси, ввозить/вивозить готівку, що отримана на ТЗ за надані послуги та/або реалізований товар, на підставі відповідних касових документів. Підставою для ввезення/вивезення готівки капітаном судна закордонного плавання є генеральна (загальна) декларація.

Пересилання готівки. Дозволяється пересилати в Україну та за межі України готівку в міжнародних поштових відправленнях та в міжнародних експрес-відправленнях з оголошеною цінністю:

– фізичним особам, юридичним особам (крім уповноважених банків) у сумі, що не перевищує в еквіваленті 300 євро;

– уповноваженим банкам. Пересилання готівки уповноваженим банком за межі України та на його користь в Україну здійснюється за умови письмового декларування митному органу.

Міжнародні поштові відправлення та міжнародні експрес-відправлення, у які вкладена готівка в сумі, що перевищує встановлені норми, отримувачам не видаються, а повертаються відправникам.

Переміщення банківських металів. Фізична особа має право ввозити в Україну і вивозити за її межі банківські метали вагою, що не перевищує 500 г, у вигляді зливків і монет на умовах письмового декларування органу доходів і зборів повним обсягом (рис. 14.2).

Фізична особа має право вивозити за межі України банківські метали вагою, що перевищує 500 г, на підставі індивідуальної ліцензії на вивезення за межі України банківських металів та за умови письмового декларування органу доходів і зборів. Ліцензію видає територіальне управління Національного банку за місцем проживання фізичної особи.

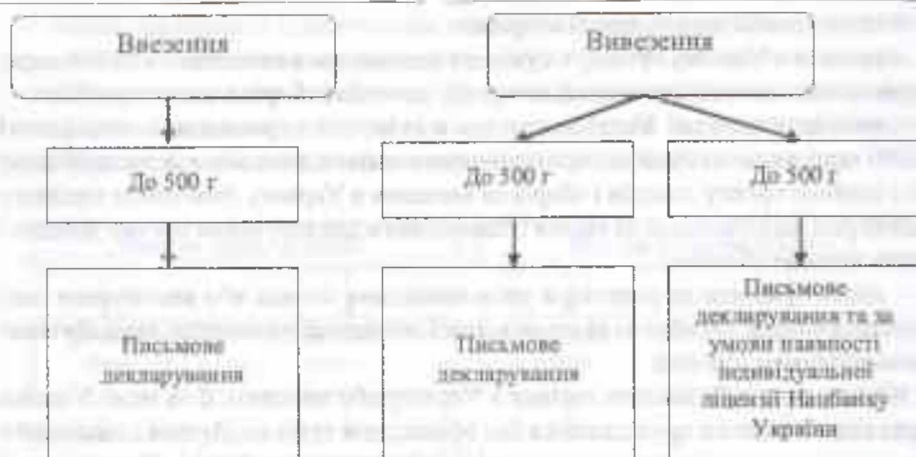

Рис. 14.2. Переміщення банківських металів через митний кордон громадянами

Банківські метали вагою, що перевищує 500 г, мають право ввозити в Україну виключно уповноважені банки.

Юридичні особи (крім уповноважених банків) не мають права ввозити в Україну і вивозити за її межі банківські метали, за винятком ввезення в Україну юридичною особою-резидентом банківських металів, що виготовлені нерезидентом за договором про перероблення (афінаж) давальницької сировини, якщо ці банківські метали повним обсягом продаються НБУ (Державній скарбниці України). Підставою для ввезення в Україну цих банківських металів є спеціальний дозвіл НБУ.

Переміщення цінних паперів. Порядок переміщення (пересилання) резидентами та нерезидентами через митний кордон України цінних паперів у документарній формі встановлений Національним банком України.

До цінних паперів належать: акції, облігації підприємств, облігації місцевих позик, державні облігації України, іпотечні сертифікати, іпотечні облігації, сертифікати фондів операцій з нерухомістю, інвестиційні сертифікати, казначейські зобов'язання України, ощадні (депозитні) сертифікати, векселі, приватизаційні, похідні та товаророзпорядчі цінні папери.

Фізична особа та юридична особа (через уповноваженого цією особою представника) здійснюють письмове декларування цінних паперів, що переміщуються через митний кордон України, у порядку, передбаченому для громадян.

Фізична та юридична особи мають право вивозити (пересилати) за межі України цінні папери на умовах письмового декларування та за наявності індивідуальної ліцензії Національного банку України на вивезення (пересилання) за межі України цінних паперів.

Не потребують отримання цієї ліцензії операції з вивезення (пересилання) за межі України фізичною особою виражених в іноземній валюті цінних паперів, які були раніше ввезені цією особою в Україну, що підтверджується митною декларацією.

Фізична та юридична особи мають право ввозити (пересилати) в Україну цінні папери, виражені в іноземній валюті, на умовах письмового декларування, а цінні папери, виражені в гривнях, на умовах письмового декларування та за наявності індивідуальної ліцензії Національного банку України на ввезення (пересилання) в Україну цінних паперів.

Не потребують отримання цієї ліцензії операції з ввезення (пересилання) в Україну фізичною та юридичною особами цінних паперів, виражених у гривнях, які були раніше вивезені (переслані) цією особою за межі України, що підтверджується митною декларацією.

Контрольні запитання

1. Яка інформація зазначається громадянином під час письмового декларування товарів?
2. Де може бути здійснено митне оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України?
3. Що таке двоканальна система митного контролю?
4. Які дії органу доходів і зборів у разі наявності доказів недостовірності заявленої фактурної вартості товарів під час їх переміщення через митний кордон України?
5. Що вважається особистими речами громадянина?
6. Які товари не підлягають письмовому декларуванню за вивезення (пересилання) їх громадянами за межі митної території України?
7. Вивезення яких товарів громадянами за межі митної території України не допускається згідно із законодавчими актами України?
8. Коротко охарактеризуйте порядок вивезення за межі України державних нагород.
9. Які товари звільняються від оподаткування митними платежами під час ввезення (пересилання) на митну територію України громадянами?
10. Наведіть класифікацію транспортних засобів.
11. Перерахуйте особливості ввезення та вивезення готівки через митний кордон України.

РОЗДІЛ 15

КОНТРАБАНДА ТА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Ключові слова: порушення митних правил, контрабанда, адміністративне затримання, тимчасове вилучення товарів, експертиза, проби та зразки, представник митного органу, постанова митних органів, штраф, конфіскація, попередження.

15.1. Контрабанда

Контрабанда є злочином, тобто суспільно небезпечним винним діянням, за яке Кримінальним кодексом України передбачена відповідальність. Віднедавна відбулася декриміналізація товарної контрабанди, злочином на сьогодні вважається лише незаконне переміщення окремих, найбільш небезпечних товарів.

Відповідно до ч. 1 ст. 201 Кримінального кодексу України *контрабандою* вважається переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнотоксичних, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. Більш сурова відповідальність передбачена ч. 2 цієї ж статті за ту ж саму дію, вчинену за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, або службовою особою з використанням службового становища.

Відповідно до ч. 1 ст. 305 Кримінального кодексу України контрабандою також вважається переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. Більш сурова відповідальність передбачена ч. 2 цієї ж статті за ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, а також якщо предметом цих дій були особливо небезпечні наркотичні засоби чи психотропні речовини або наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори, або фальсифіковані лікарські засоби у великих розмірах. Ще суворіша відповідальність передбачена ч. 3 цієї ж статті за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, вчинену організованою групою, а також якщо предметом контрабанди були ці засоби в особливо великих розмірах.

Поняття «великий та особливо великий розмір наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, а також отруйних чи

сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів, або фальсифікованих лікарських засобів» визначається Міністерством охорони здоров'я України.

Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України органами, що здійснюють досудове розслідування за справами про контрабанду, є слідчі підрозділи Служби безпеки України. Оперативні підрозділи органів доходів і зборів наділяються правом здійснювати слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, прокурора.

Відповідно до законів України органи доходів і зборів з метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь у цьому, разом з іншими державними органами, що мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, можуть використовувати метод контрольованої поставки зазначених засобів, речовин і прекурсорів.

З метою виявлення та притягнення до відповідальності осіб, причетних до вчинення контрабанди, а також вилучення товарів, щодо яких є підозра в незаконному переміщенні через митний кордон України, переміщення таких товарів може здійснюватися під негласним контролем та оперативним наглядом правоохоронних органів.

Порядки проведення контрольованої поставки, негласного контролю за переміщенням товарів визначаються Митним кодексом України і відповідними спільними нормативно-правовими актами.

15.2. Загальні положення про порушення митних правил

Порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке становить собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений Митним кодексом України та іншими актами законодавства порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх органам доходів і зборів для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на органи доходів і зборів МКУ чи іншими законами України і за які МКУ передбачена адміністративна відповідальність.

Протиправність виявляється в тому, що певне суспільно небезпечне діяння визнається порушенням митних правил лише тоді, коли воно передбачене чинним законодавством. Відповідальність за порушення митних правил встановлюється виключно Митним кодексом України, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Для кваліфікації конкретного діяння як порушення митних правил обов'язковою є наявність усіх елементів складу правопорушення:

- об'єкт порушення митних правил;
- об'єктивна сторона порушення митних правил;
- суб'єкт порушення митних правил;
- суб'єктивна сторона порушення митних правил.

Об'єктом порушень митних правил є встановлений Митним кодексом України та іншими актами законодавства порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх органам доходів і зборів для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на органи доходів і зборів МКУ чи іншими законами України.

Об'єктивною стороною порушень митних правил є сукупність ознак, наведених у диспозиції відповідної статті Митного кодексу України, які характеризують конкретне діяння як порушення.

Суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а за вчинення порушень митних правил підприємствами – посадові особи цих підприємств.

Під посадовими особами підприємств слід розуміти керівників та інших працівників підприємств (резидентів та нерезидентів), які через постійно або тимчасово виконувані ними трудові (службові) обов'язки відповідають за додержання вимог, встановлених Митним кодексом України, законами та іншими нормативно-правовими актами, а також міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Іноземці та особи без громадянства, які перебувають на території України, підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах з громадянами України. Питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, вчинені на території України іноземцями, які згідно з чинними законами та міжнародними договорами України користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, вирішуються дипломатичним шляхом.

Суб'єктивною стороною порушень митних правил характеризується психічним ставленням особи до вчинення правопорушення:

- вина – психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності та їх наслідків, виражене у формі умислу або необережності;
- мотив – внутрішнє спонукання особи, яке створило психологічні передумови скоєння правопорушення;
- мета – наслідок, якого прагне досягти особа, вчиняючи правопорушення.

Порушення митних правил визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності,

передбачала її шкідливі наслідки й бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків.

Порушення митних правил визнається вчиненим з необережності, коли особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоча й повинна була й могла їх передбачити.

Не притягується до адміністративної відповідальності особа, яка під час учинення протиправної дії чи бездіяльності була у стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабумства чи іншого хворобливого стану.

Не є порушенням митних правил дія, яка хоча й визначається Митним кодексом України як порушення, але вчинена у стані крайньої необхідності, тобто з метою усунення небезпеки, яка загрожує державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління, якщо ця небезпека за існуючих обставин не могла бути усунута іншими засобами та якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена шкода.

За порушення митних правил можуть бути накладені такі адміністративні стягнення:

- 1) попередження;
- 2) штраф;
- 3) конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення – безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону), а також транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування органу доходів і зборів.

Попередження як адміністративне стягнення за порушення митних правил є офіційним попередженням правопорушника стосовно недопустимості таких діянь у майбутньому. Попередження виноситься у формі постанови про накладення адміністративного стягнення.

Штраф як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у покладенні на особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за таке правопорушення, обов'язку сплатити до державного бюджету грошові кошти у сумі, яка визначається Митним кодексом України залежно від виду та характеру вчиненого правопорушення.

Окремі штрафи встановлені в неоподатковуваних мінімумах доходів громадян. У цьому випадку, відповідно до Податкового кодексу України, сума неоподаткованого мінімуму доходів громадян застосовується у розмірі 17 грн.

Сплата штрафу, якщо при цьому не застосовується адміністративне стягнення у вигляді конфіскації, не звільняє особу, яка вчинила порушення митних правил, від сплати митних платежів, крім випадків, передбачених Митним кодексом України.

Конфіскація як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні товарів, транспортних засобів і безоплатній передачі їх у власність держави. Конфіскація застосовується незалежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення. Конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, що визначаються Митним кодексом України та іншими законами. У разі неможливості конфіскації товарів, транспортних засобів з осіб, які вчинили порушення митних правил, державним виконавцем за рішенням суду в установленому законом порядку може стягуватися вартість цих товарів, транспортних засобів

Адміністративні стягнення за порушення митних правил не може бути застосовано інакше, як на підставі та в порядку, що встановлені Митним кодексом України та іншими законами. Особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, підлягає відповідальності на підставі закону, що діє під час і за місцем вчинення правопорушення. Під час накладання стягнення враховуються характер вчиненого порушення, особа порушника, ступінь його вини, обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність.

У разі вчинення однією особою двох або більше порушень митних правил адміністративне стягнення накладається за кожне правопорушення окремо. Якщо особа вчинила кілька порушень митних правил, справи про які одночасно розглядаються одним і тим же органом (посадовою особою), стягнення накладається в межах санкції, установлені за більш серйозне правопорушення з вчинених. Розгляд справ не вважається одночасним, якщо він відбувається хоча б і в один день, однак обставини порушень митних правил, у зв'язку з якими порушено справи, не пов'язані між собою, матеріали справ досліджуються окремо й у різний час.

Попередження та штраф можуть застосовуватися лише як основні адміністративні стягнення за порушення митних правил. Конфіскація може застосовуватися як основне і як додаткове адміністративне стягнення. За одне і те саме порушення митних правил може накладатися тільки основне або основне і додаткове адміністративні стягнення. Якщо статтею, якою встановлюється адміністративна відповідальність за порушення митних правил, передбачається основне і додаткове адміністративні стягнення, застосування лише додаткового адміністративного стягнення без основного не допускається, крім випадку закриття кримінального провадження, але за наявності в діях правопорушника ознак порушення митних правил.

Адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше ніж через шість місяців з дня вчинення правопорушення, а у разі триваючих порушень митних правил – не пізніше ніж через шість місяців з дня виявлення цих правопорушень. Митним кодексом України триваючими визначені порушеннями митних правил, передбачені ст.ст. 469, 477–481, 485.

У разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях правопорушника ознак порушення митних правил, адміністративні стягнення за таке порушення може бути накладено не пізніше ніж через три місяці з дня прийняття рішення про закриття кримінального провадження, але не пізніше ніж через два роки з дня вчинення правопорушення.

За малозначності вчиненого порушення митних правил посадова особа, уповноважена розглядати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності й обмежитись усним зауваженням на підставі ст. 22 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Питання щодо визначення порушення митних правил малозначним вирішується вповноваженою посадовою особою у кожному конкретному випадку, ураховуючи те, що малозначним правопорушенням є дія або бездіяльність, яка не містить значної суспільної небезпеки, не завдає або не може завдати будь-якої значної шкоди державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління.

Додержання органами доходів і зборів вимог закону в разі застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил забезпечується здійсненням систематичного контролю з боку органів вищого рівня та їх посадових осіб, правом оскарження постанов у справах про порушення митних правил та іншими заходами, передбаченими законодавством України.

15.3. Види порушень митних правил

Розрізняють такі види порушень митних правил:

1. Порушення режиму зони митного контролю.

Проведення господарських робіт, переміщення через межі і в межах зони митного контролю товарів, транспортних засобів, громадян, які не перетинають митний кордон України, та посадових осіб державних органів, які не здійснюють контроль (санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний та радіологічний), тягнуть за собою попередження або накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Питання встановлення та підтримання режиму зони митного контролю регулює ст. 332 Митного кодексу України.

2. Неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем.

Проведення з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації – отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, операцій, не передбачених стст. 203, 325 Митного кодексу України, або проведення операцій, передбачених зазначеними статтями, без дозволу органу доходів і зборів, тягнуть за собою попередження або накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Зміна стану зазначених вище товарів, користування та розпорядження ними без дозволу органу доходів і зборів, а так само невжиття передбачених ч. 4 ст. 204 МКУ заходів щодо товарів, термін тимчасового зберігання яких під митним контролем на СТЗ, СГД або на МС закінчився, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Видача без дозволу органу доходів і зборів або втрата товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на СТЗ, СГД або на МС, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Статтями 203, 325 Митного кодексу України визначені операції, які з дозволу органу доходів і зборів можуть проводитися з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, а також з товарами, транспортними засобами комерційного призначення, митне оформлення яких не закінчено.

Відповідно до ч. 4 ст. 204 Митного кодексу України до закінчення термінів тимчасового зберігання під митним контролем товари мають бути задекларовані до відповідного митного режиму або передані органу доходів і зборів для зберігання, або відправлені до іншого органу доходів і зборів для їх митного оформлення, або вивезені за межі митної території України.

3. Недоставлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до органу доходів і зборів призначення, видача їх без дозволу органу доходів і зборів або втрата.

Перевищення встановленого ст. 95 МКУ терміну доставки товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, до органу доходів і зборів призначення (а за переміщення в межах зони діяльності одного органу доходів і зборів – від одного підрозділу цього органу до іншого), митних або інших документів на ці товари, транспортні засоби не більше ніж на одну добу тягне за собою попередження або накладення штрафу в розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 95, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перевищення встановленого цією статтею терміну доставки товарів, транспортних засобів комерційного призначення, митних або інших документів

на ці товари, транспортні засоби більше ніж на одну добу, але не більше ніж на десять діб тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Перевищення зазначеного терміну доставки товарів більше ніж на десять діб, а так само втрата цих товарів, транспортних засобів, документів чи видача їх без дозволу органу доходів і зборів тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Статтею 95 Митного кодексу України встановлені терміни транзитних перевезень залежно від виду транспорту, а також обставини, час дії яких не включається до цих термінів. Такі терміни поширюються як на прохідний, так і на внутрішній транзит, тобто є універсальними термінами доставлення товарів, транспортних засобів та документів.

4. Порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю.

Порушення встановленого МКУ порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю, тобто переміщення через митний кордон України особою, яка формою проходження митного контролю обрала проходження (проїзд) через «зелений коридор», товарів, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено українським законодавством, або товарів в обсягах, що перевищують неоподатковувану норму переміщення через митний кордон України, тягне за собою накладення штрафу в розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а якщо безпосередніми предметами правопорушення є товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено законодавством України, – також конфіскацію цих товарів.

5. Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Недекларування товарів, ТЗ комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних та достовірних відомостей (наявність, найменування або назва, кількість тощо) про товари, транспортні засоби, які підлягають обов'язковому декларуванню, тягне за собою накладення штрафу в розмірі 100 % вартості цих товарів, ТЗ з їх конфіскацією.

Орфографічні помилки у митній декларації не тягнуть адміністративну відповідальність. У разі допущення у МД не більше двох разів протягом місяця помилок (крім орфографічних), які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання ЗЕД, справа про порушення митних правил не порушується.

6. Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання.

Пересилання через митний кордон України у міжнародних експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання законодавством

України, а також пересилання у міжнародних поштових відправленнях товарів, заборонених до пересилання актами Всесвітнього поштового союзу, тягне за собою конфіскацію цих товарів.

7. Перешкоджання посадовій особі органу доходів і зборів в доступі до товарів, транспортних засобів, документів.

Перешкоджання посадовій особі органу доходів і зборів під час здійснення нею митного контролю або провадження в справі про контрабанду чи порушення митних правил у доступі до товарів, транспортних засобів, документів тягне за собою накладення штрафу в розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 95, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перешкоджання посадовій особі органу доходів і зборів, невиконання її вимог під час проведення перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, чи документальної перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

8. Неподання органу доходів і зборів звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем.

Неподання утримувачем магазину безмитної торгівлі, складу тимчасового зберігання, митного складу, вантажного митного комплексу, особою, відповідальною за експлуатацію складу організації – отримувача гуманітарної допомоги, органу доходів і зборів звіту про рух товарів, а також порушення порядку ведення обліку таких товарів тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

9. Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності.

Ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території товарів, призначених для виробничої або іншої підприємницької діяльності, з порушенням охоронюваних законом прав інтелектуальної власності тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності.

У разі надання власником товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, згоди на знищення цих товарів за спрощеною процедурою та за умови їх фактичного знищення, власник таких товарів звільняється від адміністративної відповідальності.

10. Порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів за межі цієї території та/або встановленого законодавством порядку проведення операцій з товарами, поміщеними у режим вільної митної зони.

Порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію ВМЗ, вивезення товарів з цієї території, проведення операцій з товарами, поміщеними у режим ВМЗ, а так само порушення встановленого ч. 2 ст. 436 МКУ терміну розпорядження товарами, розміщеними у вільній митній зоні, у разі анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цієї зони тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Частиною 2 ст. 436 Митного кодексу України встановлено, що протягом 90 днів з дня анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного або сервісного типу товари, які перебувають у цій зоні, мають бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем ВМЗ в іншу ВМЗ чи заявлені в інший митний режим.

11. Порушення порядку зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій із цими товарами.

Проведення з товарами, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, операцій, передбачених ч. 2 ст. 127 МКУ, без дозволу органу доходів і зборів тягне за собою накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Зміна стану товарів, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, без дозволу органу доходів і зборів, невиконання передбачених ч. 5 ст. 129 МКУ заходів щодо товарів, термін зберігання яких у режимі митного складу закінчився, а так само порушення встановленого ч. 2 ст. 429 цього Кодексу строку розпорядження товарами, які зберігаються на МС, у разі анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цього складу тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Видача без дозволу органу доходів і зборів або втрата товарів, що зберігаються в режимі митного складу на МС, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Частиною 2 ст. 127 Митного кодексу України встановлено, що власник товарів, що зберігаються в митному режимі митного складу на МС, або уповноважена ним особа з дозволу органу доходів і зборів може проводити підготовку таких товарів до продажу (відчуження) та транспортування: консолідація та подібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження, взяття проб і зразків товарів та інші подібні операції.

Частиною 5 ст. 129 МКУ встановлено, що після перебування на митному складі товари, оформлені у митні режими експорту, реекспорту, транзиту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території України, мають бути в установленій, відповідно до цього Кодексу, термін вивезені за межі митної території України або поміщені в інший митний режим, який дозволяється щодо таких товарів

Частиною 2 ст. 429 Митного кодексу України встановлено, що протягом 30 днів з дня анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу товари, які зберігаються на цьому складі, мають бути переміщені під митним контролем їх власником, уповноваженою ним особою або утримувачем МС на інший МС, склад органу доходів і зборів чи заявлені в інший митний режим.

12. Порушення порядку або термінів розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі.

Порушення встановлених МКУ порядку або термінів розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі, у разі ліквідації магазину або зупинення дії чи анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

13. Порушення порядку здійснення операцій з переробки товарів.

Порушення встановленого МКУ та іншими актами законодавства України порядку здійснення операцій з переробки товарів, у тому числі не вивезення за межі митної території України (не ввезення на митну територію України) товарів, що переміщувалися через митний кордон України з метою переробки, та/або продуктів їх переробки після закінчення терміну переробки тягне за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

14. Перевищення терміну тимчасового ввезення або тимчасового вивезення товарів.

Перевищення встановленого, відповідно до Митного кодексу України, терміну тимчасового ввезення товарів на митну територію України або тимчасового вивезення товарів за межі митної території України не більше ніж на три доби тягне за собою попередження або накладення штрафу в розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 95 МКУ, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перевищення терміну тимчасового ввезення товарів на митну територію України або тимчасового вивезення товарів за її межі більше ніж на три доби, але не більше ніж на десять діб, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Перевищення терміну тимчасового ввезення товарів на митну територію України або тимчасового вивезення товарів за її межі більше ніж на десять діб тягне за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

15. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем.

Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем,

тобто поза місцем розташування органу доходів і зборів або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей, або з незаконним звільненням від митного контролю внаслідок зловживання службовим становищем посадовими особами органу доходів і зборів тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 % вартості товарів, ТЗ – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, транспортних засобів і транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза митним контролем.

Дії, передбачені ч. 1 ст. 95 МКУ, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 483 МКУ, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 200 % вартості товарів, транспортних засобів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, транспортних засобів і ТЗ, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза митним контролем.

16. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю.

Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або наданням одним товарам вигляду інших, або з поданням органу доходів і зборів як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві відомості щодо найменування товарів, їх ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача, кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, неправдиві відомості, необхідні для визначення коду товару, згідно з УКТЗЕД, та його митної вартості, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 % вартості товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Дії, передбачені ч. 1 ст. 95 МКУ, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення згідно зі ст. 482 Митного кодексу України, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 200 % вартості товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил зі конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Перевізники несуть відповідальність за переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю шляхом подання органу доходів і зборів як підстави для переміщення цих товарів документів, що містять неправдиві відомості, виключно у разі, якщо ці відомості стосуються кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, а перевізниками не вжито заходів до перевірки правдивості зазначених відомостей або за неможливості такої перевірки не внесено відповідного запису до транспортного документа.

17. Зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.

Зберігання, перевезення, придбання чи використання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 100 % вартості цих товарів, ТЗ або їх конфіскацію.

18. Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів.

Заявлення в митній декларації з метою неправомірного звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру неправдивих відомостей щодо істотних умов зовнішньоекономічного договору (контракту), ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача товару, неправдивих відомостей, необхідних для визначення коду товару, згідно з УКТЗЕД, та його митної вартості, та/або надання з цією ж метою органу доходів і зборів документів, що містять такі відомості, або несплата митних платежів у термін, встановлений законом, або інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів, за відсутності ознак злочину, а так само використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 300 % несплаченої суми митних платежів.

Справа про порушення митних правил не порушується, а порушена підлягає закриттю у разі підтвердження факту, що:

– під час виконання митних формальностей особа діяла відповідно до консультації з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань митної справи, наданої в письмовій або електронній формі, а також до узагальненої консультації, навіть коли у подальшому такі консультації були змінені або скасовані;

– товари помилково ввезені на митну територію України, якщо ввезення цих товарів не є результатом умисних дій;

– несплата митних платежів та інші порушення сталися внаслідок прийнятого органом доходів і зборів рішення про класифікацію товарів, крім випадків, коли

таке рішення було прийнято на підставі поданих декларантом недостовірних документів, наданої ним недостовірної інформації та/або внаслідок ненадання декларантом всієї наявної у нього інформації, необхідної для прийняття зазначеного рішення, що суттєво вплинуло на характер цього рішення.

Не порушується провадження у справах про порушення митних правил у випадках, якщо декларант або уповноважена ним особа самостійно звернулася до органу доходів і зборів з проханням про внесення змін до митної декларації.

Вчинення порушень митних правил, передбачених ч. 3 ст. 469, ст. 470, ч. 3 ст. 478, ст. 481 Митного кодексу України, внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або протиправних дій третіх осіб, що підтверджується відповідними документами, не тягне за собою адміністративної відповідальності. Посадова особа органу доходів і зборів, яка виявила порушення митних правил, керуючись законом, оцінює докази події, що стала причиною порушення митних правил, за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності. У разі підтвердження вчинення вказаних правопорушень унаслідок аварії або дії непереборної сили, протиправних дій третіх осіб справа про порушення митних правил не порушується, а порушена – підлягає закриттю.

Під аварією у цьому випадку слід розуміти пошкодження, вихід з ладу й руйнування, що сталися з техногенних (конструктивних, виробничих, технологічних, експлуатаційних) або природних причин. Під дією непереборної сили слід розуміти:

- стихійне лихо (пожежу, повінь, інше стихійне лихо чи сезонне природне явище, зокрема таке, як замерзання моря, протоки, портів тощо, закриття шляхів, прогок, каналів, перевалів);
- військові дії чи надзвичайний стан у регіоні;
- зафіксований у встановленому порядку факт вчинення злочинних дій третіми особами;
- інші обставини чи події.

Під протиправними діями третіх осіб слід розуміти вчинення діянь іншою стороною, що порушують законні права та інтереси особи, під час виконання нею митних формальностей, у тому числі вчинення правопорушення стосовно особи.

Документи, що підтверджують факт аварії або дії непереборної сили, можуть видаватися місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, органами Міністерства внутрішніх справ України, іншими спеціально вповноваженими на це державними органами, а також міністерствами, іншими ЦОВВ, підприємствами, які здійснюють діяльність щодо усунення наслідків аварій, тощо. Документи, що підтверджують факт протиправних дій третіх осіб, можуть видаватися судами, правоохоронними органами, іншими спеціально вповноваженими на це державними органами.

15.4. Провадження у справах про порушення митних правил

Завданнями провадження у справах про порушення митних правил є своєчасне, всебічне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її з дотриманням вимог закону, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню порушень митних правил, та запобігання таким правопорушенням.

Провадження у справах про порушення митних правил здійснюється відповідно до Митного кодексу України, а в частині, що не регулюється ним, – відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення. Таке провадження включає в себе виконання процесуальних дій, розгляд справи, винесення постанови та її перегляд у зв'язку з оскарженням (внесенням подання прокурора).

Підставами для порушення справи про порушення митних правил є:

- безпосереднє виявлення посадовими особами органу доходів і зборів порушення митних правил;
- офіційні письмові повідомлення про вчинення особою порушення митних правил, отримані від правоохоронних органів, а також органів, що здійснюють державний санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний та радіологічний контроль;
- офіційні письмові повідомлення про вчинення порушення митних правил, отримані від митних та правоохоронних органів іноземних держав, а також від міжнародних організацій.

Не можуть бути підставою для порушення справи про порушення митних правил повідомлення й заяви громадян. Такі повідомлення й заяви повинні бути перевірені, і якщо факти, викладені в них, підтвердяться, то підставою для заведення справи про порушення митних правил буде безпосереднє виявлення посадовими особами органу доходів і зборів порушення митних правил.

Не може бути підставою для порушення справи про порушення митних правил анонімне письмове повідомлення й повідомлення, зроблене за телефоном. Такі повідомлення можуть бути перевірені, і якщо факти, викладені в них, підтвердяться, то підставою для заведення справи про порушення митних правил буде безпосереднє виявлення посадовими особами органу доходів і зборів порушення митних правил.

Справа про порушення митних правил може бути заведена лише у тому разі, коли є достатні дані, які свідчать про наявність ознак правопорушення. Обставини, які виключають провадження у справі:

- відсутність події й складу порушення митних правил;
- недосягнення особою на момент учинення порушення митних правил шістнадцятирічного віку;
- неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність;
- учинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони;

– скасування акта, який установлює відповідальність за порушення митних правил;

– закінчення на момент розгляду справи про порушення митних правил термінів накладення стягнень;

– наявність за тим же самим фактом стосовно особи, питання про можливе притягнення якої до відповідальності за порушення митних правил розглядається, порушеної адміністративної або кримінальної справи або не скасованої постанови про закриття справи про порушення митних правил;

– смерть особи, яка вчинила порушення митних правил.

За наявності зазначених обставин протокол про порушення митних правил не складається. У випадках, коли провадження у справі все ж було розпочате, такі обставини є підставою для припинення провадження у справі.

Посадова особа під час розгляду справи про порушення митних правил зобов'язана з'ясувати: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна така особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують та/або обтяжують відповідальність, чи є підстави для звільнення особи, яка вчинила правопорушення, від адміністративної відповідальності, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Провадження у справі про порушення митних правил здійснюється державною мовою. Особи, які беруть участь у цьому провадженні і не володіють або недостатньо володіють державною мовою, мають право робити заяви, давати пояснення, подавати клопотання рідною мовою, а також користуватися послугами перекладача.

Провадження у справі про порушення митних правил здійснюють посадові особи митниці, в зоні діяльності якої було вчинено або виявлено таке порушення. Окремі процесуальні дії у справі про порушення митних правил можуть вчинятися посадовими особами, уповноваженими складати протоколи про порушення митних правил, а також посадовими особами іншого органу доходів і зборів за дорученням осіб, які здійснюють провадження. Керівник центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, або особа, яка виконує його обов'язки, має право передавати справу про порушення митних правил для здійснення провадження з однієї митниці до іншої. Посадові особи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, можуть здійснювати провадження у будь-якій справі про порушення митних правил, порушеній будь-яким органом доходів і зборів України.

Посадова особа органу доходів і зборів не може здійснювати провадження у справі про порушення митних правил, якщо вона є родичем особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, її представника, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі, а також коли існують інші обставини, які дають підстави вважати, що ця посадова особа

може бути особисто заінтересована у вирішенні справи. Питання про передачу такої справи іншій посадовій особі органу доходів і зборів вирішується керівником цього органу або його заступником. Якщо керівник органу доходів і зборів, в якому здійснюється провадження у справі про порушення митних правил, є родичем особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, її представника, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі, а також якщо існують інші обставини, які дають підстави вважати, що керівник зазначеного органу може бути особисто заінтересованим у розляді справи, справа підлягає передачі іншому органу доходів і зборів.

Провадження у справі про порушення митних правил вважається розпочатим з моменту складення протоколу про порушення митних правил, який мають право складати:

- посадові особи, які відповідно до посадових інструкцій уповноважені здійснювати митний контроль, митне оформлення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України і які безпосередньо виявили порушення митних правил;

- посадові особи органів доходів і зборів, які згідно з посадовими обов'язками мають таке право;

- інші посадові особи, уповноважені керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Доказами у справі про порушення митних правил є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку встановлюються наявність або відсутність порушення митних правил, винність особи у його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Такі дані встановлюються:

- протоколом про порушення митних правил, протоколами процесуальних дій, додатками до зазначених протоколів;

- поясненнями свідків;

- поясненнями особи, яка притягується до відповідальності;

- висновком експерта;

- іншими документами та інформацією, а також товарами – безпосередніми предметами порушення митних правил, товарами із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), транспортними засобами, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Посадова особа органу доходів і зборів, яка здійснює провадження у справі про порушення митних правил, оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом та правосвідомістю.

У разі закриття кримінальної справи про контрабанду за наявності в діях особи, стосовно якої було порушено цю справу, ознак порушення митних правил.

то матеріали про таке порушення передаються до органу доходів і зборів або до суду для притягнення зазначеної особи до адміністративної відповідальності.

Відповідно до Митного кодексу України участь у провадженні у справах про порушення митних правил беруть:

– особи, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил:

– власники товарів, транспортних засобів, що підлягають конфіскації (заінтересовані особи);

– представники осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб (законні представники, представники, які діють на підставі довіреності, доручення);

– захисники;

– представники органів доходів і зборів;

– експерти;

– перекладачі;

– свідки;

– поняті.

Особи, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил, та заінтересовані особи мають право: ознайомитися під час розгляду справи про порушення митних правил у органі доходів і зборів або суді з матеріалами справи, робити з них витяги, одержувати копії рішень, постанов та інших документів, що є у справі; бути присутніми під час розгляду справи в органі доходів і зборів та брати участь у судових засіданнях; подавати докази, брати участь у їх дослідженні, заявляти клопотання та відводи; під час розгляду справи користуватися юридичною допомогою захисника; виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача; давати усні й письмові пояснення, подавати свої доводи, міркування та заперечення; оскаржувати постанови органу доходів і зборів, суду (судді); користуватися іншими правами, наданими їм законом.

Представниками осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб можуть бути:

– законні представники: батьки, усиновителі, опікуни або піклувальники на підставі документів, що посвідчують їх повноваження, – у справах осіб, які є неповнолітніми або особами, що через свої фізичні або психічні вади не можуть самі здійснювати свої права у справах про порушення митних правил. Законні представники можуть доручити участь у справі іншій особі, обраній ними як представник;

– інші особи – на підставі нотаріально посвідченої довіреності. Громадяни можуть також посвідчити довіреність на участь у справі на підприємстві, де вони працюють, або в управлінні будинками, де вони проживають; військовослужбовці – у відповідній військовій частині; особи, які проживають у населених пунктах, де немає нотаріальних контор, – у виконавчому комітеті

сільської, селищної, міської ради; особи, які перебувають на лікуванні, – у відповідному лікувальному закладі.

Особиста участь у справі громадянина не позбавляє його права мати у цій справі представника. Законні представники користуються під час участі у справі всіма правами, що передбачені для осіб, яких вони представляють. Повноваження інших представників на участь у справі надають їм право на вчинення від імені осіб, яких вони представляють, усіх дій, крім передачі повноважень іншій особі (передоручення), оскарження постанови органу доходів і зборів або суду (судді), одержання товарів або грошових сум у разі їх повернення. Повноваження представника на вчинення кожної із зазначених дій мають бути спеціально обумовлені у виданій йому довіреності.

Не можуть бути представниками осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб:

- особи, які не досягли 18-річного віку;
- особи, над якими встановлено опіку, піклування;
- адвокати, які прийняли доручення про подання юридичної допомоги з порушенням правил, встановлених законодавством України про адвокатуру.

Посадові особи органів доходів і зборів, а також судді, слідчі й прокурори не можуть бути представниками осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб, крім випадків, коли вони діють як батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники цих осіб.

Захисником є особа, яка в порядку, встановленому законом, уповноважена здійснювати захист прав і законних інтересів особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, а у разі необхідності – свідка та надавати їм необхідну юридичну допомогу. Захисник допускається до участі у справі на будь-якій стадії провадження. Як захисники, допускаються адвокати та інші фахівці у галузі права, які згідно із законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Захисниками можуть бути також близькі родичі особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідка, їх опікуни або піклувальники.

Повноваження захисника на участь у справі підтверджується:

- адвоката – довіреністю на ведення справи, посвідченою нотаріусом або посадовою особою, якій відповідно до закону надано право посвідчувати довіреності, або ордером чи дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або договором про надання правової допомоги. До ордера обов'язково додається витяг з договору, в якому зазначаються повноваження адвоката або обмеження його прав на вчинення окремих дій як захисника. Витяг засвідчується підписом сторін договору;
- інших фахівців у галузі права, які згідно із законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, – угодою або дорученням юридичної особи;

– близьких родичів, опікунів або піклувальників – тязвою особи, яка притязується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідка про їх допуск до участі у справі як захисників.

Як захисники свідка, запрошені ним для надання правової допомоги під час опитування чи проведення інших процесуальних дій за участі свідка, допускаються особи, які відповідають зазначеним вище вимогам.

Захисник під час участі у справі користується усіма правами особи, яка притязується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо такою особою і не може бути доручена захиснику.

Представник органу доходів і зборів, посадові особи якого здійснювали провадження у справі про порушення митних правил, підтримує позицію цього органу щодо притягнення до адміністративної відповідальності особи, яка вчинила правопорушення, під час розгляду зазначеної справи судом. Представник органу доходів і зборів здійснює свої повноваження в суді на підставі належно оформленої довіреності, виданої органом доходів і зборів.

Представник органу доходів і зборів має право ознайомлюватися з документами, долученими до справи, робити з них вияги або знімати копії, одержувати копії рішень, постанов, ухвал суду, брати участь у судових засіданнях, подавати докази, брати участь у дослідженні доказів, ставити запитання іншим особам, які беруть участь у справі, заявляти клопотання та відводи, давати усні та письмові пояснення суду, подавати свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти клопотань, доводів і міркувань інших осіб, які беруть участь у справі, ознайомлюватися з журналом судового засідання, знімати з нього копії та подавати письмові зауваження з приводу його неправильності чи неповноти, прослуховувати запис фіксування судового засідання технічними засобами, робити з нього копії, подавати письмові зауваження з приводу його неправильності чи неповноти, оскаржувати рішення, постанови і ухвали суду, користуватися іншими процесуальними правами, встановленими законом.

Експерт призначається посадовою особою органу доходів і зборів, в провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, у разі потреби у спеціальних знаннях. Експертом може бути особа, яка має необхідні знання для надання відповідного висновку. Експерт зобов'язаний надати об'єктивні висновки з поставлених перед ним питань. Експерт має право ознайомлюватися з матеріалами справи, які стосуються предмета експертизи, заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів, потрібних для надання висновків.

Перекладачем може бути особа, яка володіє мовою, знання якої необхідне для здійснення перекладу під час провадження у справі про порушення митних правил. Перекладач зобов'язаний точно і в повному обсязі здійснювати доручений йому переклад, за необхідності брати участь у проведенні процесуальних дій у

справі про порушення митних правил. Як перекладач може виступати посадова особа органу доходів і зборів.

Свідком може бути будь-яка особа, якщо є підстави вважати, що їй відомі обставини, які підлягають встановленню у справі про порушення митних правил. За викликом органу, посадова особа якого здійснює провадження у справі про порушення митних правил, свідок зобов'язаний з'явитися у призначений час до цього органу і надати детальні та правдиві пояснення, повідомити все відоме йому у справі та відповісти на поставлені запитання. Свідок має право:

– давати показання рідною мовою або іншою мовою, якою він вільно володіє, і користуватися допомогою перекладача;

– заявляти відвід перекладачу;

– знати, у зв'язку з чим і в якій справі він опитується;

– власноручно викладати свої показання в протоколі опитування;

– обирати за власним бажанням захисника під час опитування чи проведення інших процесуальних дій за своєї участі та на іншу правову допомогу в порядку, встановленому законом, а також відмовитися від запрошеного ним захисника. Захисник може запрошуватися свідком, його законним представником, а також іншими особами на його прохання чи за його згодою;

– користуватися нотатками і документами під час дачі пояснень у тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших даних, які йому важко тримати у пам'яті;

– відмовитися надавати пояснення щодо себе, членів сім'ї та близьких родичів, а також у разі, якщо у нього немає можливості вільно, без неправомірних обмежень отримати правову допомогу в обсязі і формах, як він того потребує, у тому числі запросити захисника;

– ознайомитися з протоколом опитування і клопотати про внесення до нього змін, доповнень і зауважень, власноручно робити такі доповнення і зауваження;

– оскаржувати дії посадової особи органу доходів і зборів, яка проводила опитування, в порядку, встановленому Митним кодексом України;

– одержувати відшкодування витрат, пов'язаних з викликом для дачі пояснень.

За наявності відповідних підстав свідок має право на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів, передбачених законом.

Понятими є особи (не менше двох), які залучаються до участі у проведенні процесуальних дій у справі про порушення митних правил. Як поняті, запрошуються особи, не заінтересовані у справі. Понятим не може бути родич особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, її представника, а також працівники органів доходів і зборів. Поняті, присутні під час проведення процесуальних дій, засвідчують своїми підписами відповідність записів у протоколі проведеним діям.

15.5. Адміністративне затримання

Адміністративне затримання – короткочасний примусовий захід, який застосовується з метою припинення порушення митних правил, встановлення особи, яка вчинила це порушення, складення протоколу про порушення митних правил, якщо його неможливо скласти на місці вчинення правопорушення.

Адміністративне затримання громадянина, який учинив порушення митних правил, допускається на термін до трьох годин. Адміністративне затримання може бути проведене посадовою особою органу доходів і зборів лише за наявності факту порушення митних правил та вмотивованим письмовим рішенням керівника цього органу або його заступника, а в разі їх відсутності (у нічний час, вихідні та святкові дні тощо) – старшого чергової зміни. Форми документів адміністративного затримання встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Термін адміністративного затримання обчислюється з моменту доставлення особи до службового приміщення органу доходів і зборів або іншого придатного приміщення, а якщо особа перебуває у стані сп'яніння – з часу її витвердження.

У разі виявлення порушення митних правил, за яке Митним кодексом України передбачено застосування адміністративного стягнення у вигляді конфіскації, термін адміністративного затримання особи, яка перебуває у службовому приміщенні органу доходів і зборів або іншому приміщенні у зв'язку з проведенням митного контролю або митного оформлення таких товарів, транспортних засобів, обчислюється з моменту винесення вмотивованого письмового рішення про її адміністративне затримання. Митний контроль та митне оформлення товарів, ТЗ при цьому зупиняється. За виявлення інших порушень митних правил термін адміністративного затримання обчислюється з моменту завершення митного контролю та митного оформлення.

Про адміністративне затримання складається протокол встановленої форми. У протоколі обов'язково зазначаються: дата і місце його складення; посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу затриманого, час і підстави затримання, робиться відмітка про застосування фізичної сили або спеціальних засобів, якщо таке мало місце. Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманою особою. У разі відмови затриманої особи від підписання протоколу у ньому робиться запис про це. Копія протоколу вручається затриманій особі.

Орган доходів і зборів, який здійснив тимчасове затримання особи, невідкладно повідомляє про це її родичів, а якщо затриманий громадянин-нерезидент не має родичів на території України – дипломатичне представництво або консульську установу відповідної іноземної держави.

15.6. Процесуальні дії у справі про порушення митних правил

У справі про порушення митних правил процесуальні дії проводяться з метою отримання доказів, необхідних для правильного вирішення цієї справи.

До процесуальних дій належать:

- складення протоколу про порушення митних правил;
- опитування осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідків, інших осіб;
- витребування документів, необхідних для провадження у справі про порушення митних правил, або належним чином завірених їх копій чи витягів з них;
- тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів, щодо яких може бути застосовано адміністративне стягнення у вигляді конфіскації, та документів на них;
- митне обстеження;
- пред'явлення товарів, транспортних засобів і документів для впізнання;
- експертиза;
- взяття проб та зразків для проведення дослідження (аналзу, експертизи).

Форми процесуальних документів у справах про порушення митних правил встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Про кожний випадок виявлення порушення митних правил уповноважена посадова особа невідкладно складає *протокол*. Протокол про порушення митних правил має містити такі дані:

- дату і місце його складення;
- посаду, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, яка склала протокол;
- необхідні для розгляду справи відомості про особу, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, якщо її встановлено;
- місце, час вчинення, вид та характер порушення митних правил;
- посилання на статтю Митного кодексу України, що передбачає адміністративну відповідальність за таке порушення;
- прізвища та адреси свідків, якщо вони є;
- відомості щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів, які тимчасово вилучаються у зв'язку з порушенням митних правил;
- інші необхідні для вирішення справи відомості.

Особі, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, роз'яснюються її права та повідомляється про можливість припинення провадження у справі шляхом компромісу, про що до протоколу вноситься відмітка, яка підписується цією особою. У разі потреби у протоколі зазначаються також місце, дата і час розгляду справи про порушення митних правил.

Протокол підписується посадовою особою, яка його склала. Якщо під час складення протоколу була присутня особа, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, протокол підписується і шеф-особою, а за наявності свідків – і свідками. Якщо особа, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, відмовляється підписати протокол, до протоколу вноситься відповідний запис. Зазначена особа має право надати пояснення та висловити зауваження щодо змісту протоколу, а також письмово викласти мотиви своєї відмови від підписання протоколу. Власноручно викладені цією особою пояснення додаються до протоколу, про що до нього вноситься відповідний запис із зазначенням кількості аркушів, на яких подано такі пояснення.

Протокол складається у двох примірниках, один з яких вручається під розписку особі, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил. У разі відмови такої особи одержати примірник протоколу до нього вноситься відповідний запис, який підписується посадовою особою органу доходів і зборів, яка склала протокол, та свідками, якщо вони є. Після цього зазначений примірник протягом трьох робочих днів надсилається особі, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, за повідомленою нею або наявною в митниці адресою (місце проживання або фактичного перебування). Протокол вважається врученим навіть якщо особа, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, не перебувала за повідомленою нею адресою або місце проживання чи фактичного перебування, назване нею, є недостовірним.

Протокол, а також вилучені товари, транспортні засоби комерційного призначення та документи, зазначені у протоколі, передаються до митниці, в зоні якої виявлено порушення митних правил.

Посадова особа органу доходів і зборів, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, може опитувати особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, а також свідків, інших осіб.

Особи, які підлягають опитуванню у справі, викликаються повісткою, яка вручається їм під розписку, або телефонограмою, телеграмою чи за допомогою інших засобів зв'язку. У повістці зазначаються прізвище, ім'я, по батькові особи, яка викликається для опитування, посада, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи органу доходів і зборів, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, місце та час явки.

Особи, які викликаються для опитування, мають з'явитися на виклик органу доходів і зборів і правдиво повідомити все, що їм відомо про обставини, які стосуються справи про порушення митних правил. Про проведення опитування складається протокол опитування в справі про порушення митних правил.

Посадова особа органу доходів і зборів, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, може витребувати документи, необхідні для

розгляду справи, у тому числі матеріали фото- і кінозйомки, звуко- і відеозапису, інформаційних баз та банків даних, а також інші носії інформації.

Особа, якій адресовано вимогу про подання документів, зобов'язана не пізніше ніж у п'ятиденний термін надіслати їх посадовій особі органу доходів і зборів, яка вимагає подати документи.

Якщо відсутність документів може призвести до порушення господарської діяльності підприємства або неможливості підготовки та подання установлені законодавством звітності, особа, якій адресовано вимогу про подання документів, надає належним чином завірені копії таких документів або витяги з них з письмовим обґрунтуванням неможливості надання оригіналів.

Товари – безпосередні предмети порушення митних правил та відповідні документи, необхідні як докази у справі про порушення митних правил, можуть тимчасово вилучатися. Документи в електронному вигляді вилучаються разом з відповідними носіями.

У разі виявлення порушень митних правил, передбачених стст. 471–473, 476, 482–484 Митного кодексу України, вилучення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які підлягають конфіскації відповідно до цих статей, а також відповідних документів є обов'язковим.

За вчинення порушення митних правил особою, яка не має в Україні постійного місця проживання або адреси, допускається тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів у кількості, необхідній для забезпечення стягнення штрафу або вартості товарів, ТЗ.

Під час проведення тимчасового вилучення обов'язкова участь понятых. Тимчасово вилучені товари, транспортні засоби та документи мають бути перелічені у протоколі про порушення митних правил або в доданому до нього описі з точним зазначенням кількості, міри, ваги та особливих ознак цих товарів, ТЗ та документів, а також вартості товарів, ТЗ. У випадках, якщо предмети, що підлягають тимчасовому вилученню, виявлено після складання протоколу про порушення митних правил, наприклад під час проведення митного обстеження, такі предмети вилучаються за протоколом про тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів і документів у справі про порушення митних правил. Тимчасово вилучені предмети зберігаються на складі органу доходів і зборів або в іншому визначеному його керівником місці до набрання чинності постанови у справі про порушення митних правил.

Тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів та документів може бути оскаржено в порядку, встановленому законодавством. Подання скарги на рішення про застосування тимчасового вилучення товарів, ТЗ та документів не зупиняє дію такого рішення.

Митне обстеження є цільовим, примусовим обслідуванням транспортних засобів, приміщень і територій підприємств з метою виявлення та тимчасового вилучення: безпосередніх предметів порушення митних правил; товарів зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для

приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю; транспортних засобів, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України; документів та інформації, у тому числі тих, що перебувають в електронному вигляді, необхідних для розгляду справи про порушення митних правил.

Митне обстеження може проводитись лише у межах провадження в справі про порушення митних правил посадовою особою органу доходів і зборів, в провадженні якої перебуває зазначена справа. Митне обстеження територій і приміщень підприємств, транспортних засобів проводиться в присутності понятих. Посадова особа органу доходів і зборів, яка організує й проводить обстеження територій і приміщень підприємств, зобов'язана залучити до участі в обстеженні власника (володільця) об'єкта обстеження або його законного представника, а за проведення обстеження транспортного засобу – його власника (володільця), або водія, або експедитора. Для роз'яснення питань, що потребують спеціальних знань, для участі в процесуальній дії можуть залучатися спеціалісти (експерти).

Про проведення митного обстеження складається протокол про митне обстеження в справі про порушення митних правил.

За рішенням посадової особи органу доходів і зборів, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, особі, яка вчинила це порушення, а також свідку можуть бути пред'явлені товари, транспортні засоби, документи для впізнання. Пред'явлення зазначених об'єктів є процесуальною дією, сутність якої полягає в установленні тотожності одного із запропонованих об'єктів з образом раніше баченого об'єкта. Для впізнання пред'являються предмети, що мають зовнішні індивідуальні ознаки.

Особу, яка бере участь у впізнанні, спочатку опитують про обставини, за яких вона бачила товари, транспортні засоби, документи, які будуть пред'явлені, та ознаки, за якими вона може провести впізнання.

Товари, транспортні засоби, документи пред'являються в групі однорідних товарів, ТЗ, документів. Пред'явлення для впізнання проводиться в присутності понятих. Посадовою особою органу доходів і зборів для участі в пред'явленні для впізнання можуть залучатися спеціалісти (психологи, криміналісти, інженери та ін.).

Про пред'явлення для впізнання складається протокол про пред'явлення товарів, транспортних засобів і документів для впізнання в справі про порушення митних правил.

Експертиза призначається, якщо для з'ясування питань, що виникають у справі про порушення митних правил, виникла потреба у спеціальних знаннях з окремих галузей науки, техніки, мистецтва, релігії тощо. Метою проведення експертизи є отримання науково обгрунтованого, належним чином процесуально оформленого висновку експерта про виявлені ним факти, які разом з іншими джерелами доказів будуть оцінені. Зазначена експертиза не є судовою експертизою.

Експертиза проводиться експертами спеціалізованого органу доходів і зборів з питань експертного забезпечення, його відокремлених підрозділів та інших установ або окремими спеціалістами. які призначаються посадовою особою органу доходів і зборів, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил. До призначення експерта для проведення експертизи посадовою особою органу доходів і зборів з'ясовуються необхідні відомості щодо його професіоналізму і компетентності, наприклад, повноваження експертної установи або експерта (спеціаліста), стаж роботи експерта, досвід у вирішенні питань, що становлять предмет експертизи.

Визнали за необхідне проведення експертизи, посадова особа органу доходів і зборів, у провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, виносить постанову, у якій визначаються підстави для призначення експертизи, лізвизще експерта або найменування спеціалізованого органу доходів і зборів з питань експертного забезпечення, його відокремленого підрозділу чи іншої відповідної установи, в якій має проводитися експертиза. У цій же постанові ставляться конкретні питання, які мають бути вирішені під час проведення експертизи, а також визначаються матеріали, що передаються у розпорядження експерта.

Рішення про призначення експертизи є обов'язковим для експерта, а також для посадових осіб підприємства, де працює експерт. Поставлені перед експертом питання та його висновок не мають виходити за межі спеціальних знань експерта. Експерт надає висновок у письмовій формі від свого імені. У висновку викладаються суть проведеного ним дослідження та обґрунтування відповіді на поставлені запитання. Якщо експерт під час проведення експертизи встановить обставини, що мають значення для справи, з приводу яких йому не було поставлено запитань, він має право викласти ці обставини у своєму висновку.

Висновок експерта не є обов'язковим для посадової особи органу доходів і зборів, в провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил. У разі незгоди цієї особи з висновком експерта у постанові, яка виноситься у справі, має міститися обґрунтування такої незгоди. За неналежної якості або повноти висновку експерта може бути призначена повторна експертиза, проведення якої доручається іншому експерту (експертам).

Особа, стосовно якої порушено справу про порушення митних правил, має право на проведення за її рахунок незалежної експертизи.

Посадова особа органу доходів і зборів, в провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, має право відбирати в осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил, зразки підпису, почерку, а також брати проби та зразки товарів, необхідні для проведення експертизи. У разі потреби взяття проб та зразків може проводитися також у інших осіб, свідчення та участь яких у вивченні та оцінці обставин порушення митних правил можуть мати істотне значення для провадження і розгляду справи.

Особа, щодо якої порушено справу про порушення митних правил, її представники, захисник мають право клопотатися перед органом доходів і зборів, посадова особа якого здійснює провадження у зазначеній справі, про взяття проб та зразків для проведення експертизи. У разі відмови у задоволенні такого клопотання орган доходів і зборів має письмово повідомити про це особу, яка подала клопотання, з вмотивованим обґрунтуванням причин відмови.

Взяття проб і зразків здійснюється після остаточного визначення щодо необхідності проведення експертизи, виду експертизи й відповідно які саме зразки і проби підлягають відбору. Посадова особа органу доходів і зборів, у провадженні або на розгляді якої перебуває справа про порушення митних правил, виносить постанову про взяття проб та зразків. Ці дії проводяться в присутності понятых, у разі потреби також може залучатися експерт.

Про одержання проб і зразків складається протокол про взяття проб і зразків у справі про порушення митних правил.

Посадова особа органу доходів і зборів, в провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, має право доручити проведення посадовій особі іншого органу доходів і зборів конкретних процесуальних дій, а саме: тимчасове вилучення товарів, транспортних засобів і документів, митне обстеження, пред'явлення товарів, ТЗ і документів для впізнання, взяття проб та зразків для проведення експертизи. Також посадовій особі іншого органу доходів і зборів може бути доручено вручення протоколу про порушення митних правил (інших документів справи) особі, яка притягується до відповідальності, а також опитування цієї особи, свідків та інших осіб щодо обставин, які їм відомі та стосуються справи про порушення митних правил.

Доручення має бути виконано не більш ніж у п'ятиденний термін з дня його одержання.

15.7. Розгляд справи про порушення митних правил та відшкодування витрат

Справи про порушення митних правил, передбачені стст. 468–470, 474, 475, 477–481, 485 Митного кодексу України, розглядаються органами доходів і зборів. Від імені митниць справи про порушення митних правил розглядаються начальниками митниць або їх заступниками, а від імені центрального органу виконавчої влади з питань державної митної справи – посадовими особами, уповноваженими на це відповідно до посадових інструкцій, або іншими особами, уповноваженими на це керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Справа про порушення митних правил розглядається за місцезнаходженням органу доходів і зборів, посадові особи якого здійснювали провадження у цій справі.

Справи про порушення митних правил, передбачені стст. 471–473, 476, 482–484 Митного кодексу України, а також усі справи про порушення митних правил,

вчинені особами, які не досягли 18-річного віку, розглядаються місцевими судами (суддями). Справа про порушення митних правил розглядається суддею одноособово.

Справа про порушення митних правил розглядається у п'ятнадцятиденний термін з дня отримання посадовою особою органу доходів і зборів або судом (суддею) матеріалів, необхідних для вирішення справи. Справа про порушення митних правил розглядається в присутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, та/або її представника. Про час та місце розгляду справи про порушення митних правил органом доходів і зборів цей орган інформує особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, поштовим відправленням з повідомленням про вручення, якщо це не було зроблено під час вручення зазначеній особі копії протоколу про порушення митних правил. У разі розгляду справи про порушення митних правил у суді про час та місце розгляду справи суд (суддя) повідомляє особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, а також відповідний орган доходів і зборів. Справа про порушення митних правил може бути розглянута за відсутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за це правопорушення, лише у випадках, якщо є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про перенесення розгляду справи.

У справі про порушення митних правил орган доходів і зборів або суд (суддя), що розглядає справу, вносить одну з таких постанов:

- про проведення додаткової перевірки;
- про накладення адміністративного стягнення;
- про закриття провадження у справі.

У постанові про проведення додаткової перевірки зазначаються конкретні суб'єкти, завдання та терміни перевірки. Ці дії не мають порушувати права громадянина, шкодити господарській діяльності юридичної особи.

За відсутності в діях особи, яка вчинила порушення митних правил, ознак злочину провадження у справі про це правопорушення може бути припинено шляхом компромісу. Компроміс полягає в укладенні мирової угоди між зазначеною особою та органом доходів і зборів, посадова особа якого здійснює провадження у справі. Товари, транспортні засоби можуть бути предметом мирової угоди лише за умови, що особа, яка вчинила порушення митних правил, є власником цих товарів, ТЗ або уповноважена розпоряджатися ними.

Про намір укласти мирову угоду особа повідомляє керівника органу доходів і зборів поданням заяви довільної форми. У разі складання органом доходів і зборів протоколу про порушення митних правил за статтями Митного кодексу України, санкції яких передбачають конфіскацію, до заяви додаються документи, які підтверджують право власності на ці товари, транспортні засоби чи уповноваження розпоряджатися ними. У заяві про намір укласти мирову угоду особа повідомляє орган доходів і зборів, в якому митному режимі вона бажає

задекларувати товари, ТЗ, що є предметом цієї угоди. У разі відсутності законних підстав для припинення справи про порушення митних правил шляхом компромісу орган доходів і зборів протягом одного робочого дня, наступного за днем подання заяви, надає заявнику вмотивовану відповідь про причини незастосування процедури компромісу.

Мирова угода укладається у письмовій формі. Форма мирової угоди встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. За умовами мирової угоди сторони зобов'язуються:

– особа, яка вчинила порушення митних правил, – у визначений термін, який не може перевищувати 30 днів, внести до державного бюджету кошти у сумі, що дорівнює сумі штрафу, передбаченого санкцією відповідної статті Митного кодексу України, та/або задекларувати у митний режим відмови на користь держави товари, транспортні засоби, що підлягають конфіскації. Якщо за висновком органу доходів і зборів реалізація зазначених товарів, ТЗ є неможливою, а також якщо ці товари, транспортні засоби не можуть бути випущені у вільний обіг, вони підлягають декларуванню в митний режим знищення або руйнування;

– орган доходів і зборів – припинити провадження у справі про порушення митних правил щодо цієї особи та здійснити митне оформлення задекларованих нею товарів відповідно до заявленого митного режиму.

У разі порушення особою, яка вчинила порушення митних правил, умов мирової угоди, така угода вважається недійсною і провадження у справі про порушення митних правил поновлюється. Мирова угода у справі про порушення митних правил оскарженню не підлягає.

За припинення провадження у справі про порушення митних правил шляхом компромісу особа, яка вчинила це правопорушення, вважається такою, яка не була притягнута за нього до адміністративної відповідальності.

Постанова митниці у справі про порушення митних правил може бути оскаржена до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, або до місцевого загального суду як адміністративного суду в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України. Якщо постанова митниці одночасно оскаржується до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, та до суду і суд приймає адміністративний позов до розгляду, розгляд скарги центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, припиняється.

Постанова центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику у справі про порушення митних правил, а також її постанова щодо скарги на постанову митниці у такій справі можуть бути оскаржені до місцевого загального суду як адміністративного суду в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України.

Скарга (адміністративний позов) на постанову органу доходів і зборів у справі про порушення митних правил подається у термін, встановлений Кодексом України про адміністративні правопорушення. Відповідно до ст. 289 цього Кодексу скаргу на постанову щодо справи про адміністративне правопорушення може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови. У разі пропуску зазначеного терміну з поважних причин цей термін за заявою прокурора, особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу.

Постанова органу доходів і зборів у справі про порушення митних правил може бути оскаржена особою, стосовно якої її винесено, заінтересованою особою, захисником.

Постанова суду (судді) у справі про порушення митних правил може бути оскаржена особою, стосовно якої вона винесена, представником такої особи, прокурором або органом доходів і зборів, який здійснював провадження у цій справі. Порядок оскарження постанови суду (судді) у справі про порушення митних правил визначається Кодексом України про адміністративні правопорушення та іншими законами України.

Законність та обґрунтованість постанови митниці у справі про порушення митних правил можуть бути перевірені судом або центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, а постанови останнього – судом у зв'язку з поданням адміністративного позову, внесенням подання прокурора або в порядку контролю.

За результатами перевірки центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику винесенням відповідної постанови, приймає одне з таких рішень:

- про залишення постанови без змін, а скарги – без задоволення;
- про скасування постанови і надіслання справи на новий розгляд;
- про скасування постанови та закриття справи;
- про зміну виду адміністративного стягнення в межах відповідальності, передбаченої за відповідне порушення митних правил, з тим, однак, щоб це стягнення не було посилено.

Копія рішення щодо скарги на постанову у справі про порушення митних правил протягом трьох днів з дня його винесення надсилається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику особі, стосовно якої винесено постанову, поштовою відправленням з повідомленням про вручення.

У разі скасування постанови у справі про порушення митних правил суми штрафів повертаються особам, які притягалися до адміністративної відповідальності за це правопорушення, або уповноваженим ними особам з державного бюджету органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, за поданням відповідних органів доходів і зборів.

Перевірка законності та обґрунтованості постанови у справі про порушення митних правил судом здійснюється у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

Підставами для скасування постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил або про припинення провадження у справі про порушення митних правил є:

- відсутність у діях особи, яка притягується до відповідальності, ознак порушення митних правил;
- необ'єктивність або неповнота провадження у справі або необ'єктивність її розгляду;
- невідповідність викладених у постанові висновків фактичним обставинам справи;
- винесення постанови неправомочною особою, безпідставне недопущення до участі в розгляді справи особи, притягнутої до відповідальності, або її представника, а також інше обмеження прав учасників провадження у справі про порушення митних правил та її розгляду;
- неправильна або неповна кваліфікація вчиненого правопорушення;
- накладення стягнення, не передбаченого Митним кодексом України.

Підставами для скасування чи зміни постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил або припинення провадження у цій справі можуть бути визнані й інші визначені законами обставини.

Скарга (адміністративний позов), подання прокурора на постанову у справі про порушення митних правил розглядаються у терміни, встановлені законом. Відповідно до ст. 292 Кодексу України про адміністративні правопорушення скарга і подання прокурора на постанову у справі про адміністративне правопорушення розглядаються правомочними органами (посадовими особами) у десятиденний термін з дня їх надходження, якщо інше не встановлено законами України.

Подання скарги (адміністративного позову) або внесення подання прокурора зупиняє виконання постанови у справі про порушення митних правил до закінчення розгляду скарги (адміністративного позову) або подання.

Постанови органів доходів і зборів про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил є обов'язковими для виконання. У разі винесення органом доходів і зборів кількох постанов про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил щодо однієї особи кожна постанова виконується окремо. Контроль за правильним і своєчасним виконанням таких постанов здійснюється органом доходів і зборів, який їх виніс.

Постанова органу доходів і зборів про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил підлягає виконанню після закінчення терміну оскарження – десяти днів з дня винесення постанови. Не підлягає виконанню

така постанова, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення.

Постанова у справі про порушення митних правил, винесена органом доходів і зборів, звертається до виконання цим органом доходів і зборів самостійно або через державного виконавця. Така постанова, винесена судом, звертається до виконання судовими органами через державного виконавця.

Постанова органу доходів і зборів про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил у вигляді попередження виконується органом доходів і зборів, який виніс постанову, оголошенням постанови особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, з врученням їй копії такої постанови. Якщо ця постанова виноситься за відсутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, копія постанови протягом трьох днів з дня її винесення висилається зазначеній особі поштовим відправленням з повідомленням про вручення.

Штраф має бути сплачений особою, яка вчинила порушення митних правил, не пізніше 15 днів з дня вручення або надіслання їй копії постанови органу доходів і зборів про накладення штрафу, а у разі оскарження постанови або внесення на неї подання прокурора – не пізніше 15 днів з дня залишення скарги (адміністративного позову) або подання без задоволення. Сума штрафу вноситься особою, яка вчинила порушення митних правил, до державного бюджету у порядку, встановленому законодавством України.

У разі якщо штраф не буде сплачено у встановлені терміни, постанова органу доходів і зборів або суду (судді) надсилається для примусового виконання до відділу державної виконавчої служби за місцем проживання або роботи порушника або за місцезнаходженням його майна. Постанова органу доходів і зборів або суду (судді), за якою стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повертається до органу доходів і зборів або до суду, що виніс постанову.

Постанова суду (судді) про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил у частині конфіскації виконується державним виконавцем в установленому законом порядку. У разі неможливості конфіскації товарів, транспортних засобів з осіб, які вчинили порушення митних правил, державним виконавцем за рішенням суду в установленому законом порядку може стягуватися вартість цих товарів, транспортних засобів.

Витрати органу доходів і зборів, пов'язані із зберіганням товарів, транспортних засобів, щодо яких прийнято постанову про конфіскацію, до моменту винесення такої постанови мають бути відшкодовані особою, яка вчинила порушення митних правил.

Постанова органу доходів і зборів про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил на осіб, які проживають або перебувають за межами України, виконується за рахунок майна цих осіб, що знаходиться на території України. За відсутності в Україні такого майна порядок виконання цієї постанови

визначається законодавством України та укладеними, відповідно до закону, міжнародними договорами України з державами, на території яких проживають або перебувають ці особи.

Якщо постанова у справі про порушення митних правил буде скасована, а справа закрита, або адміністративне стягнення за порушення митних правил буде змінено, конфісковані товари, транспортні засоби, сума штрафу або її відповідна частина повертаються особі, яка притягалася до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, або її представникові. Якщо конфісковані товари, транспортні засоби неможливо повернути у натурі, повертається їхня вартість за вирахуванням сум належних митних платежів за ставками, що діяли на день конфіскації. Грошові кошти повертаються органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, з державного бюджету.

Витрати у справі про порушення митних правил складаються з видатків на інвентаризацію, зберігання, перевезення (пересилання) товарів, транспортних засобів, тимчасово вилучених у справі про порушення митних правил, а також з інших понесених органами доходів і зборів витрат на провадження або розгляд справи. До витрат у справі про порушення митних правил належать також кошти, що виплачуються експерту за виконання його обов'язків та роботу, виконану за дорученням органу доходів і зборів, виплати добових, компенсації на проїзд до органу доходів і зборів і назад та наймання приміщення, а також кошти, одержані свідком на відшкодування витрат, пов'язаних з викликом для дачі пояснень.

За робітниками та службовцями, які викликаються до органу доходів і зборів як свідки, експерти, перекладачі, зберігається середній місячний заробіток за місцем основної роботи. Особи, які не є робітниками та службовцями, отримують у зв'язку з таким викликом грошову компенсацію, яку виплачує орган доходів і зборів.

Посадова особа органу доходів і зборів, в провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, а також посадова особа, яка здійснює розгляд цієї справи, зобов'язані зібрати та додати до справи документи про понесені у справі витрати.

Такі витрати відшкодовуються особою, щодо якої винесено постанову про накладення адміністративного стягнення. Витрати на оплату послуг перекладача відшкодовуються з державного бюджету. Порядок обчислення сум виграт у справах про порушення митних правил та їх відшкодування встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Контрольні запитання

1. Назвіть відмінності між поняттями «контрабанда» та «порушення митних правил».

2. Назвіть елементи складу правопорушення.
3. Які адміністративні стягнення можуть бути накладені за порушення митних правил?
4. Назвіть види порушень митних правил.
5. Що є порушенням режиму зони митного контролю?
6. Що є підставами для порушення справи про порушення митних правил?
7. Які обставини виключають провадження у справі?
8. Хто має право складати протокол про порушення митних правил?
9. Дайте визначення терміна «адміністративне затримання».
10. Що таке митне обстеження?
11. Який порядок взяття проб та зразків для проведення експертизи?
12. Що належить до процесуальних дій у справі про порушення митних правил?

РОЗДІЛ 16

МИТНА СТАТИСТИКА

Ключові слова: митна статистика, митна статистика зовнішньої торгівлі, статистична вартість, спеціальна митна статистика, експортно-імпорتنі операції, статистична інформація.

16.1. Основні завдання митної статистики

Статистика (від латинського *status* – стан справ) – галузь знань, в якій викладаються загальні питання збору, вимірювання та аналізу кількісних або якісних даних, вивчення кількісної сторони масових суспільних явищ у конкретній числовій формі.

Митна статистика є складовою частиною державної митної справи та частиною загальнодержавної системи статистичного обліку і звітності.

Завданнями митної статистики, відповідно до Митного кодексу України, є:

- об'єктивний та достовірний облік даних про переміщення товарів через митний кордон України;
- збирання, формування, опрацювання, узагальнення, всебічний аналіз та зберігання статистичної інформації з питань державної митної справи та зовнішньої торгівлі товарами;
- подання статистичної, довідкової, аналітичної інформації з питань державної митної справи та зовнішньої торгівлі товарами органам державної влади у порядку, встановленому законом;
- надання відповідної інформації міжнародним організаціям та митним органам інших країн згідно з укладеними, відповідно до закону, міжнародними договорами України та законами України;
- захист статистичної інформації, яка відповідно до закону не підлягає розголошенню.

Для формування митної статистики використовуються документи та відомості, що згідно із законодавством подаються до органів доходів і зборів центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами.

Митна статистика складається з митної статистики зовнішньої торгівлі та спеціальної митної статистики.

16.2. Митна статистика зовнішньої торгівлі та спеціальна митна статистика

Митна статистика зовнішньої торгівлі – це узагальнена та відповідним чином систематизована інформація про переміщення товарів через митний кордон України.

Митна статистика зовнішньої торгівлі формується, узагальнюється та аналізується центральним органом виконавчої влади з питань державної митної справи на основі даних, які містяться у митних деклараціях. Відомчі класифікатори інформації з питань державної митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій, та порядок ведення цих класифікаторів затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Дані митної статистики зовнішньої торгівлі в установленому законодавством порядку використовуються відповідними органами державної влади для здійснення контролю за надходженням митних платежів до державного бюджету, валютного контролю, аналізу стану зовнішньої торгівлі України, її торговельного і платіжного балансів та економіки загалом.

Ведення митної статистики здійснюється за методологією, яка забезпечує порівнянність даних митної статистики зовнішньої торгівлі України з даними державної статистики інших держав. Алгоритм формування даних митної статистики зовнішньої торгівлі України (далі – Алгоритм) розроблений відповідно до положень офіційного видання статистичного відділу ООН «Статистика міжнародної торгівлі товарами: концепції та визначення, 2010 рік» (ST/ESA/STAT/SER.M/52/Rev.3), Єдиної методології митної статистики зовнішньої торгівлі держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав, затвердженої Рішенням Ради голів урядів СНД від 20.10.2013, та офіційного видання статистичного офісу ЄС «Статистика торгівлі товарами - посібник користувача» (№ KS BM-06-001-EN-N, 2006 рік).

Для формування митної статистики зовнішньої торгівлі України використовуються такі показники:

- звітний період;
- напрямок переміщення товару через кордон (ввезення або вивезення);
- країна походження;
- країна призначення;
- торговельна країна (придбання або продажу товару);
- країна відправлення;
- статистична вартість;
- код і найменування товару;
- вага нетто;
- код і найменування додаткової одиниці виміру;
- кількість товару в додатковій одиниці виміру;
- характер угоди;
- митний режим;
- особливості переміщення товару через кордон;
- додаткові особливості переміщення товару через кордон.

Статистична інформація з питань зовнішньої торгівлі використовується для:

- визначення стратегії, тактики та основних напрямів розвитку зовнішньоекономічної діяльності;
- аналізу та прогнозування зовнішньоекономічної політики і ситуації на світовому ринку;
- проведення переговорів з торговельно-економічних питань;
- застосування заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- складання торговельного та платіжного балансів України, планування і реалізація валютно-фінансової політики;
- визначення ринків збуту товарів;
- формування статистики зовнішньоекономічних зв'язків України.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, забезпечує регулярне оприлюднення даних митної статистики зовнішньої торгівлі.

Спеціальна митна статистика – це система збирання, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту та використання статистичної інформації, що відображає діяльність органів доходів і зборів під час здійснення ними державної митної справи.

Складовими спеціальної митної статистики є:

- статистика декларування, яка містить відомості про переміщені через митний кордон України товари, транспортні засоби, предмети, що підлягають декларуванню органам доходів і зборів, та мету їх переміщення;
- статистика справляння податків і зборів, яка містить відомості про суми нарахованих та сплачених податків і зборів під час переміщення через митний кордон України товарів, транспортних засобів, предметів;
- статистика з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, яка містить відомості про виявлені органами доходів і зборів порушення митних правил, результати розгляду справ про порушення митних правил судовими органами, вилучені органами доходів і зборів товари, транспортні засоби, предмети, про результати взаємодії з правоохоронними органами тощо;
- статистика пасажиропотоків, що містить відомості про кількість фізичних осіб, які перетинають митний кордон України;
- статистика міжнародних перевезень, яка містить відомості про переміщення через митний кордон України окремих видів транспортних засобів, що використовуються для перевезень товарів, транспортних засобів, предметів, громадян;
- інші види спеціальної митної статистики, які містять відомості з кадрових питань, питань боротьби з правопорушеннями в органах доходів і зборів, адміністративно-господарських питань та інші відомості.

Спеціальна митна статистика ведеться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну

політику. Порядок ведення спеціальної митної статистики визначається Кабінетом Міністрів України.

Інформація щодо обсягів експорту та імпорту конкретних видів товарів надається центральним органам виконавчої влади за їх вмотивованим запитом (одноразово) або на підставі міжвідомчих угод про інформаційний обмін (регулярно).

Інформація щодо експортно-імпортних операцій конкретних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності може надаватися лише органам досудового слідства у зв'язку з розслідуванням ними кримінальних справ, органам державної податкової служби, а також за письмовими вмотивованими запитами – державному уповноваженому Антимонопольного комітету України та голові територіального відділення АМКУ у зв'язку з розслідуванням ними антиконкурентних узгоджених дій.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, надає у випадках та в порядку, встановлених законом, іншим органам, уповноваженим, відповідно до закону, на здійснення валютного контролю, інформацію, необхідну для такого контролю.

Забороняється вимагати від органів доходів і зборів статистичну інформацію, не передбачену державною статистичною звітністю, Митним кодексом України та іншими законами України.

Контрольні запитання

1. Що таке митна статистика та які її складові частини?
2. Які завдання митної статистики?
3. Що таке митна статистика зовнішньої торгівлі та які показники для неї використовуються?
4. Для чого використовується статистична інформація з питань зовнішньої торгівлі?
5. Які складові частини спеціальної митної статистики?
6. Кому може надаватися інформація щодо експортно-імпортних операцій конкретних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
2. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур : від 18.05.1973.
3. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947) : від 30.10.1947.
4. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1994) : від 15.04.1994.
5. Угода про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі : від 15.04.1994.
6. Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів : від 14.06.1983.
7. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП) 1975.
8. Конвенція про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990).
9. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів : від 11.04.1980.
10. Всесвітня поштова конвенція : від 05.10.2012 (ратифікація Указом Президента України : від 10.10.2017 № 316/217 та підписаної від імені України 10.10.2012 у м. Доха (діє з 23.10.2017)).
11. Інкотермс. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (редакція 2000) : від 01.01.2000.
12. Інкотермс. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (редакція 2010) : від 01.01.2011
13. Угода про Правила визначення країни походження товарів у Співдружності Незалежних Держав : від 20.11.2009.
14. Рішення про Правила визначення країни походження товарів : від 30.11.2000.
15. Угода про створення зони вільної торгівлі : від 15.04.1994.
16. Договір про зону вільної торгівлі : від 18.10.2011.
17. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Грузія про вільну торгівлю : від 09.01.1995.
18. Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ : від 24.06.2010.
19. Угода про сільське господарство між Україною та Королівством Норвегія : від 24.06.2010.
20. Угода про сільське господарство між Україною та Ісландією : від 24.06.2010.
21. Угода про сільське господарство між Україною та Швейцарською Конфедерацією : від 24.06.2010.
22. Угода про створення зони вільної торгівлі між державами-учасницями ГУУАМ : від 20.07.2002.
23. Угода про вільну торгівлю між Республікою Македонія та Україною : від 18.01.2001.

24. Угода про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Чорногорії : від 18.11.2011.

25. Рішення про Єдину методологію митної статистики зовнішньої торгівлі держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав : від 09.12.1994.

26. Конвенція про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ) : від 09.05.1980.

27. Угода про міжнародне залізничне вантажне сполучення (УМВС) : від 01.11.1951.

28. Митний кодекс України : від 13.03.2012 № 4495-VI.

29. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 № 2755-VI.

30. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 № 435-IV.

31. Кодекс законів про працю України : від 10.12.1971 № 322-VIII.

32. Кримінальний кодекс України : від 05.04.2001 № 2341-III.

33. Кримінальний процесуальний кодекс України : від 13.04.2012 № 4651-VI.

34. Кодекс України про адміністративні правопорушення : від 07.12.1984 № 8073-X.

35. Кодекс адміністративного судочинства України : від 06.07.2005 № 2747-IV.

36. Про стандартизацію і сертифікацію : декрет Кабінету Міністрів України : від 10.05.1993 № 46-93.

37. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : декрет Кабінету Міністрів України : від 19.02.1993 № 15-93.

38. Про основи національної безпеки України : закон України : від 19.06.2003 № 964-IV.

39. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України : від 16.04.1991 № 959-XII.

40. Про затвердження концепції наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері [Електронний ресурс] : наказ видан. Державною фіскальною службою України : від 17.04.2015 № 281. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/63671.html>

41. Про вдосконалення діяльності органів доходів і зборів [Електронний ресурс] : постанова затв. Кабінетом Міністрів України : від 28.02.2014 № 838-VII. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/838-18>

42. Про ліквідацію Міністерства доходів і зборів України [Електронний ресурс] : постанова затв. Кабінетом Міністрів України : від 01.03.2014 № 67. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/67-2014-%D0%BF>

43. Про утворення Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс] : постанова затв. Кабінетом Міністрів України : від 21.05.2014 № 160. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/160-2014-%D0%BF>

44. Про митний тариф України : Закон України : від 19.09.2013 № 584-VII.

45. Про транзит вантажів : Закон України : від 20.10.1999 № 1172-XIV.

46. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції : Закон України : від 17.07.1997 № 468/97-ВР.

47. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту : Закон України : від 22.12.1998 № 330-XIV.
48. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту : Закон України : від 22.12.1998 № 331-XIV.
49. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну : Закон України : від 22.12.1998 № 332-XIV.
50. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України : Закон України : від 03.06.2008 № 309-VI.
51. Про внесення змін до Податкового кодексу України та про ставки вивізного (експортного) мита на деякі види зернових культур : Закон України : від 19.05.2011 № 3387-VI.
52. Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур : Закон України : від 10.09.1999 № 1033-XIV.
53. Про вивізне (експортне) мито на відходи та брухт чорних металів : Закон України : від 24.10.2002 № 216-IV.
54. Про вивізне (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировицю : Закон України : від 07.05.1996 № 180/96-ВР.
55. Про ставки вивізного (експортного) мита на брухт легованих чорних металів, брухт кольорових металів та напівфабрикати з їх використанням : Закон України : від 13.12.2006 № 441-V.
56. Про режим іноземного інвестування : Закон України : від 19.03.1996 № 93/96-ВР.
57. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей : Закон України : від 21.09.1999 № 1068-XIV.
58. Про встановлення тарифної квоти на ввезення в Україну цукру-сирцю з тростини : Закон України : від 30.11.2006 № 404-V.
59. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання : Закон України : від 20.02.2003 № 549-IV.
60. Про захист прав споживачів : Закон України : від 12.05.1991 № 1023-XII.
61. Про металобрухт : Закон України : від 05.05.1999 № 619-XIV.
62. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України : від 15.01.2015 № 124-VIII.
63. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : Закон України : від 23.09.1994 № 185/94-ВР.
64. Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції : Закон України : від 02.12.2010 № 2735-VI.
65. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України : від 02.03.2015 № 222-VIII.
66. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними : Закон України : від 18.11.1997 № 637/97-ВР.
67. Про лікарські засоби : Закон України : від 04.04.1996 № 123/96-ВР.

68. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України : від 23.12.1997 № 771/97-ВР.
69. Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України : від 06.04.2000 № 1645-III.
70. Про пестициди і агрохімікати : Закон України : від 02.03.1995 № 86/95-ВР.
71. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності : Закон України : від 23.12.1998 № 351-XIV.
72. Про міжнародне приватне право : Закон України : від 23.06.2005 № 2709-IV.
73. Про фінансовий лізинг : Закон України : від 16.12.1997 № 723/97-ВР.
74. Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України : Закон України : від 04.11.1999 № 1212-XIV.
75. Про гуманітарну допомогу : Закон України : від 22.10.1999 № 1192-XIV.
76. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України : від 07.04.2011 № 3206-VI.
77. Про державну службу : Закон України : від 17.11.2011 № 4050-VI.
78. Про Дисциплінарний статут митної служби України : Закон України : від 06.09.2005 № 2805-IV.
79. Про благодійництво та благодійні організації : Закон України : від 16.09.1997 № 531/97-ВР.
80. Про торгово-промислові палати в Україні : Закон України : від 02.12.1997 № 671/97-ВР.
81. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України : від 23.02.2006 № 3480-IV.
82. Про поштовий зв'язок : Закон України : від 04.10.2001 № 2759-III.
83. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України : від 25.06.1991 № 1264-XII.
84. Про карантин рослин : Закон України : від 30.06.1993 № 3348-XII.
85. Про ветеринарну медицину : Закон України : від 25.06.1992 № 2498-XII.
86. Про перевезення небезпечних вантажів : Закон України : від 06.04.2000 № 1644-III.
87. Про деякі питання ввезення на митну територію України та ресстрації транспортних засобів : Закон України : від 06.07.2005 № 2739-IV.
88. Про Державну службу експортного контролю України : указ Президента України : від 08.04.2011 № 448/2011.
89. Про невідкладні заходи щодо повернення в Україну валютних цінностей, що незаконно знаходяться за її межами : указ Президента України : від 18.06.1994 № 319/94.
90. Про Положення про Державну пробірну службу України : указ Президента України : від 13.04.2011 № 461/2011.
91. Про заходи щодо впорядкування розрахунків за договорами, що укладають суб'єкти підприємницької діяльності України : указ Президента України : від 04.10.1994 № 566/94.

92. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів : указ Президента України : від 17.05.2002 № 466/2002.

93. Про затвердження переліку органів ліцензування : постанова Кабінету Міністрів України : від 14.11.2000 № 1698.

94. Про затвердження Порядку верифікації сертифікатів про походження товарів з України : постанова Кабінету Міністрів України : від 12.12.2002 № 1861.

95. Про затвердження вичерпного переліку підстав, за наявності яких може проводитись огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами України : постанова Кабінету Міністрів України : від 23.05.2012 № 467.

96. Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності : постанова Кабінету Міністрів України : від 04.07.2001 № 756.

97. Деякі питання здійснення попереднього документального контролю в пунктах пропуску через державний кордон України : постанова Кабінету Міністрів України : від 05.10.2011 № 1030.

98. Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України : постанова Кабінету Міністрів України : від 05.10.2011 № 1031.

99. Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів : постанова Кабінету Міністрів України : від 13.07.2000 № 1120.

100. Про затвердження Порядку митного оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України та підлягають обов'язковій сертифікації в Україні, і визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України : від 14.05.2008 № 446.

101. Про затвердження Порядку справляння єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон : постанова Кабінету Міністрів України : від 24.10.2002 № 1569.

102. Про порядок встановлення та застосування правила адвалорної частки та виконання виробничих і технологічних операцій : постанова Кабінету Міністрів України : від 20.12.2006 № 1765.

103. Про строк дії ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності, розміри і порядок зарахування плати за її видачу : постанова Кабінету Міністрів України : від 29.11.2000 № 1755.

104. Про затвердження переліку товарів, які можуть бути віднесені до таких, що призначені для початкового облаштування осіб з числа адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави та членів їх сімей : постанова Кабінету Міністрів України : від 23.05.2012 № 462.

105. Про інформування щодо надання митних пільг закордонним дипломатичним установам України та їх персоналу для визначення умов взаємності : постанова Кабінету Міністрів України : від 23.05.2012 № 460.

106. Про порядок ведення спеціальної митної статистики : постанова Кабінету Міністрів України : від 12.12.2002 № 1865.

107. Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації іноземних інвестицій : постанова Кабінету Міністрів України : від 07.08.1996 № 928.

108. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання : постанова Кабінету Міністрів України : від 28.01.2004 № 86.

109. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення : постанова Кабінету Міністрів України : від 20.11.2003 № 1807.

110. Про затвердження переліку шляхів і напрямків транзиту підакцизних товарів через територію України та пункти на митному кордоні, через які здійснюється ввезення і вивезення цих товарів, та граничні терміни транзиту підакцизних товарів автомобільним і залізничним транспортом через територію України : постанова Кабінету Міністрів України : від 06.05.2003 № 484.

111. Про подальше посилення контролю при ввезенні, вивезенні та переміщенні транзитом через територію України алкогольних напоїв і тютюнових виробів, на які встановлено акцизний податок : постанова Кабінету Міністрів України : від 12.08.1996 № 938.

112. Про затвердження переліку пунктів пропуску через митний кордон України, через які дозволяється переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів : постанова Кабінету Міністрів України : від 25.12.2002 № 1959.

113. Про затвердження форми митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності : постанова Кабінету Міністрів України : від 21.05.2012 № 431.

114. Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України лікарських засобів та спеціального дитячого харчування : постанова Кабінету Міністрів України : від 23.05.2012 № 458.

115. Про затвердження Правил надання послуг поштового зв'язку : постанова Кабінету Міністрів України : від 05.03.2009 № 270.

116. Про затвердження переліків пунктів пропуску на митному кордоні України, через які здійснюється ввезення на її митну територію, вивезення за її межі та переміщення транзитом окремих видів товарів : розпорядження Кабінету Міністрів України : від 25.07.2007 № 570-р.

117. Про затвердження переліку пунктів пропуску на митному кордоні України, через які здійснюється ввезення на її митну територію та переміщення транзитом

суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності одягу та інших виробів, що використовувалися : розпорядження Кабінету Міністрів України : від 08.07.2009 № 777-р.

118. Про схвалення Концепції створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» : розпорядження Кабінету Міністрів України : від 17.09.2008 № 1236-р.

119. Про затвердження переліку пунктів пропуску через державний кордон, в яких здійснюється переміщення товарів через митний кордон України : постанова Кабінету Міністрів України : від 21.05.2012 № 435.

120. Про справляння плати за виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для митних органів : постанова Кабінету Міністрів України : від 18.01.2003 № 93.

121. Про затвердження переліку товарів, ввезення яких на митну територію України та/або переміщення територією України прохідним та внутрішнім транзитом здійснюється за умови обов'язкового надання митним органам забезпечення сплати митних платежів : постанова Кабінету Міністрів України : від 21.05.2012 № 461.

122. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації) лікарських засобів і розмірів збору за їх державну реєстрацію (перереєстрацію) : постанова Кабінету Міністрів України : від 26.05.2005 № 376.

123. Про затвердження Порядку державної реєстрації медичної техніки та виробів медичного призначення : постанова Кабінету Міністрів України : від 09.11.2004 № 1497.

124. Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України : постанова Кабінету Міністрів України : від 21.05.2012 № 436.

125. Про затвердження Порядку випуску, обігу та погашення податкових векселів, авальованих банком (податкових розписок), які видаються до отримання або ввезення на митну територію України легких та важких дистильатів для використання як сировини для виробництва етилену : постанова Кабінету Міністрів України : від 27.12.2010 № 1215.

126. Про затвердження Порядку випуску, обігу та погашення податкових векселів, авальованих банком, які видаються до отримання або ввезення на митну територію України нафтопродуктів з метою використання як сировини для виробництва у хімічній промисловості : постанова Кабінету Міністрів України : від 20.10.2011 № 1068.

127. Про реалізацію статті 28 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» : постанова Кабінету Міністрів України : від 26.07.2006 № 1023.

128. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації) дезінфекційних засобів : постанова Кабінету Міністрів України : від 03.07.2006 № 908.

129. Про деякі питання регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності : постанова Кабінету Міністрів України : від 29.04.1999 № 756.

130. Про затвердження Порядку продовження строків розрахунків за зовнішньоекономічними операціями : постанова Кабінету Міністрів України : від 29.12.2007 № 1409.

131. Про затвердження переліку пунктів пропуску для автомобільного сполучення через державний кордон України для переміщення громадянами транспортних засобів та шасі і кузовів до них : постанова Кабінету Міністрів України : від 25.12.2002 № 1987.

132. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів : постанова Кабінету Міністрів України : від 07.09.1998 № 1388.

133. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті : постанова Кабінету Міністрів України та Національного банку України : від 21.06.1995 № 444.

134. Деякі питання реекспорту товарів : постанова Кабінету Міністрів України : від 06.08.2003 № 1211.

135. Про тимчасове вилучення шкіряної сировини з режиму вільної торгівлі з Республікою Македонія : постанова Кабінету Міністрів України : від 26.06.2007 № 876.

136. Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань митної служби України : постанова Кабінету Міністрів України : від 15.08.2012 № 752.

137. Про затвердження опису та зразків форменого одягу працівників митної служби, норм забезпечення форменим одягом і строків його носіння : постанова Кабінету Міністрів України : від 31.05.2012 № 515.

138. Про затвердження Порядку ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України : від 21.05.2012 № 428.

139. Про затвердження переліку товарів, які не можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави : постанова Кабінету Міністрів України : від 21.05.2012 № 427.

140. Про затвердження переліку товарів, вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної території України не допускається : постанова Кабінету Міністрів України : від 28.05.2012 № 468.

141. Про порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України громадянами дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів із них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження : постанова Кабінету Міністрів України : від 21.05.2012 № 448.

142. Про затвердження Порядку вивезення за межі України державних нагород з дорогоцінних металів та/або дорогоцінного каміння : постанова Кабінету Міністрів України : від 21.06.2001 № 677.

143. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними : постанова Кабінету Міністрів України : від 21.05.2012 № 451.

144. Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій : постанова Кабінету Міністрів України : від 21.05.2012 № 450.

145. Про затвердження Порядку координації проведення планових виїзних перевірок органами виконавчої влади, уповноваженими здійснювати контроль за нарахуванням і сплатою податків та зборів : постанова Кабінету Міністрів України : від 27.12.2010 № 1234.

146. Про затвердження переліку підстав для призупинення митного оформлення товарів, щодо яких правонасником не подано заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, за ініціативою митного органу : постанова Кабінету Міністрів України : від 21.05.2012 № 432.

147. Про затвердження Порядку застосування спеціальних спрощень, що надаються уповноваженому економічному оператору : постанова Кабінету Міністрів України : від 21.05.2012 № 447.

148. Про затвердження Правил продажу товарів магазинами безмитної торгівлі : постанова Кабінету Міністрів України : від 17.07.2003 № 1089.

149. Про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України : постанова Правління Національного банку України : від 27.05.2008 № 148.

150. Про затвердження Положення про переміщення цінних паперів через митний кордон України : постанова Правління Національного банку України : від 22.12.2011 № 469.

151. Про затвердження Порядку роботи складу митного органу : наказ Міністерства фінансів України : від 30.05.2012 № 627.

152. Про затвердження Порядку створення зон митного контролю : наказ Міністерства фінансів України : від 22.05.2012 № 583.

153. Про затвердження форми Акта про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу : наказ Міністерства фінансів України : від 30.05.2012 № 636.

154. Про затвердження Порядку планування митними органами документальних виїзних перевірок та Порядку проведення митними органами зустрічних звірок : наказ Міністерства фінансів України : від 22.05.2012 № 582.

155. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа : наказ Міністерства фінансів України : від 30.05.2012 № 631.

156. Про затвердження Порядку заповнення митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності : наказ Міністерства фінансів України : від 28.05.2012 № 614.

157. Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа : наказ Міністерства фінансів України : від 30.05.2012 № 651.

158. Про затвердження Порядку взаємодії митних органів із Центральним митним управлінням лабораторних досліджень та експертної роботи при проведенні митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, Нормативів взяття проб (зразків) товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи) та форми акта про взяття проб (зразків) товарів : наказ Міністерства фінансів України : від 31.05.2012 № 654.

159. Про затвердження Порядку передання, повернення та знищення (утилізації) проб (зразків) товарів після проведення дослідження (аналізу, експертизи) Центральним митним управлінням лабораторних досліджень та експертної роботи Державної митної служби України : наказ Міністерства фінансів України : від 31.05.2012 № 653.

160. Про затвердження Порядку відшкодування витрат за зберігання товарів та транспортних засобів на складах митних органів, Порядку обчислення сум витрат у справах про порушення митних правил та їх відшкодування та Розмірів відшкодувань за зберігання на складах митних органів товарів і транспортних засобів : наказ Міністерства фінансів України : від 15.06.2012 № 731.

161. Про затвердження Типової мирової угоди про припинення провадження в справі про порушення митних правил : наказ Міністерства фінансів України : від 28.05.2012 № 607.

162. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень : наказ Міністерства фінансів України : від 09.10.2012 № 1066.

163. Про затвердження форми Акта про проведення огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю,

чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи : наказ Міністерства фінансів України : від 28.05.2012 № 615.

164. Про затвердження Положення про службові посвідчення працівників митної служби України та його зразок : наказ Міністерства фінансів України : від 30.05.2012 № 635.

165. Про затвердження Порядку оформлення аркуша коригування та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Державної митної служби України : наказ Міністерства фінансів України : від 06.11.2012 № 1145.

166. Про затвердження форм процесуальних документів у справах про порушення митних правил : наказ Міністерства фінансів України : від 31.05.2012 № 652.

167. Про затвердження форм документів адміністративного затримання : наказ Міністерства фінансів України : від 28.05.2012 № 608.

168. Про затвердження Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів) : наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України : від 06.09.2001 № 201.

169. Про затвердження Положення про випадки, умови та порядок застосування генеральної фінансової гарантії : наказ Міністерства фінансів України : від 30.05.2012 № 632.

170. Про затвердження Порядку справляння плати за виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них : наказ Міністерства фінансів України : від 28.05.2012 № 610.

171. Про митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі : наказ Міністерства фінансів України : від 30.05.2012 № 629.

172. Про встановлення норм ввезення (вивезення) алкогольних напоїв і тютюнових виробів для споживання членами екіпажу та пасажирями на борту транспортного засобу, який здійснює міжнародний рейс і прибуває на митну територію України : наказ Міністерства фінансів України : від 30.05.2012 № 628.

173. Про затвердження Порядку митного оформлення та контролю за переміщенням припасів : наказ Міністерства фінансів України : від 30.05.2012 № 626.

174. Про затвердження Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні : наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики : від 01.02.2005 № 28.

175. Про затвердження Положення про порядок застосування до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» : наказ Міністерства економіки України : від 17.04.2000 № 52.

176. Про затвердження форми Декларації про валютні цінності, доходи та майно, що належать резиденту України і знаходяться за її межами : наказ Міністерства фінансів України : від 25.12.1995 № 207.

177. Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній службі України : наказ Міністерства фінансів України : від 24.05.2012 № 597.

178. Про затвердження Порядку роботи відділу митних платежів, підрозділу митного оформлення митного органу та митного поста при вирішенні питань класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон України : наказ Міністерства фінансів України : від 30.05.2012 № 650.

179. Про затвердження Порядку прийняття, відкликання попереднього рішення про країну походження товару, затвердження форми попереднього рішення про країну походження товару : наказ Міністерства фінансів України : від 19.06.2012 № 737.

180. Про затвердження Форми декларації митної вартості та Правил її заповнення : наказ Міністерства фінансів України : від 24.05.2012 № 599.

181. Про затвердження форми рішення про коригування митної вартості товарів, Правил заповнення рішення про коригування митної вартості товарів та Переліку додаткових складових до ціни договору : наказ Міністерства фінансів України : від 24.05.2012 № 598.

182. Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму : наказ Міністерства фінансів України : від 31.05.2012 № 657.

183. Про затвердження Положення про склади тимчасового зберігання : наказ Міністерства фінансів України : від 28.05.2012 № 613.

184. Про затвердження Порядку реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону : наказ Міністерства фінансів України : від 30.05.2012 № 648.

185. Про затвердження Порядку подання та розгляду заяв, надання, зупинення дії, анулювання дозволів на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі та форми Заяви на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі : наказ Міністерства фінансів України : від 08.06.2012 № 692.

186. Про затвердження Порядку надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу : наказ Міністерства фінансів України : від 16.07.2012 № 835.

187. Про затвердження Положення про склади тимчасового зберігання : наказ Міністерства фінансів України : від 28.05.2012 № 613.

188. Про місця доставки товарів транспортними засобами : наказ Міністерства фінансів України : від 30.05.2012 № 646.

189. Про затвердження Переліку медичних виробів, що підлягають державній реєстрації (перереєстрації) в Україні : наказ Міністерства охорони здоров'я України : від 02.07.2012 № 478.

190. Про затвердження нормативно-правових актів з питань контролю за якістю медичних імунобіологічних препаратів : наказ Міністерства охорони здоров'я України : від 06.12.2001 № 486.

191. Про затвердження Порядку ведення та використання міжвідомчої бази даних зареєстрованих в Україні лікарських засобів : наказ Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства фінансів України : від 19.12.2011 № 925/1661.

192. Про заходи щодо запобігання реекспорту товарів українського походження в рамках міждержавних двосторонніх Угод про вільну торгівлю : наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України : від 15.01.2002 № 12.

193. Про оприлюднення Переліку товарів іноземного походження, реекспорт яких з митної території України потребує надання митним органам дозволу Міністерства економіки України, і Переліку товарів українського походження, на які законодавством установлені ставки вивізного (експортного) мита та реекспорт яких з митних територій іноземних країн відповідно до міжнародних договорів України потребує дозволу Міністерства економіки України : наказ Міністерства економіки України : від 18.03.2009 № 222.

194. Про затвердження інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України : наказ Міністерства культури і мистецтв України : від 22.04.2002 № 258.

195. Про затвердження Переліку товарів із зазначенням їх кодів згідно з УКТЗЕД, на які Міністерством культури України видається свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України : наказ Міністерства культури і туризму України : від 20.08.2008 № 37.

196. Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу : наказ Міністерства охорони здоров'я України : від 01.09.2000 № 188.

197. Про затвердження Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера : наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Державної митної служби України : від 13.05.2009 № 89/445.

198. Про затвердження Порядку реалізації положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП : наказ Державної митної служби України : від 21.11.2001 № 775.

199. Про затвердження Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності та втрату чинності деяких наказів Держмитслужби : наказ Державної митної служби України : від 30.12.2010 № 1561.

200. Про затвердження форми Акта про проведення верифікації сертифіката про походження товару з України : наказ Державної митної служби України : від 17.12.2003 № 882.

201. Про затвердження Порядку прийняття іспиту у представників митних брокерів : наказ Державної митної служби України : від 18.08.2009 № 767.
202. Про затвердження Порядку анулювання, переоформлення, видачі дубліката кваліфікаційного посвідчення представника митного брокера : наказ Державної митної служби України : від 08.12.2009 № 1169.
203. Про затвердження Порядку контролю за додержанням ліцензіатами Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера : наказ Державної митної служби України : від 30.11.2009 № 1142.
204. Про ведення Переліку місць доставки : наказ Державної митної служби України : від 27.08.2012 № 426.
205. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки : навч. та науково-практ. посібник / В. І. Андрейцев. – К. : Знання-Прес, 2002. – С. 206–207.
206. Барамзин С. В. Управление качеством таможенной деятельности / С. В. Барамзин. – М., 2001. – С. 104–105.
207. Бережнюк І. Г. Митне регулювання в системі категорій «митна політика» і «митна справа» [текст] / І. Г. Бережнюк // Вісник Академії митної служби України. – 2007. – № 2. – С. 3–8.
208. Бережнюк І. Г. Теоретичні основи та сутність митної справи / І. Г. Бережнюк // Вісник Академії митної служби України. – 2003. – № 3. – С. 3–1.
209. Бережнюк І. Г. Система управління митною справою: теоретичні доміанти / І. Г. Бережнюк // Вісник Академії митної служби України. – 2001. – № 3. – С. 62–66.
210. Бережнюк І. Г. Системне дослідження управління митною справою / І. Г. Бережнюк // Вісник Академії митної служби України. – 2006. – № 2. – С. 3.
211. Бернар Й. Толковый экономический и финансовый словарь. Французская, русская, немецкая, испанская терминология : в 2-х т. / И. Бернар, Ж.-К. Колли; пер. с фр. // Междунар. отнош. – М., 1994. – Т. 2. – 784 с.
212. Проектирование таможенной политики / Н. М. Блинов, В. Н. Иванов, В. Б. Кухаренко, А. Г. Пашинский. – М., 2001. – 100 с.
213. Бизнес. Оксфордский толковый словарь: англо-русский : свыше 4 000 понятий. – М. : Прогресс-Академия : Изд-во РГГУ, 1995. – 752 с.
214. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К. : ВТ «Перун», 2001. – 1440 с.
215. Вентцель Е. С. Теория вероятности / Е. С. Вентцель. – М. : Изд. физ.-мат. л-ры, 1962. – 564 с.
216. Гребельник О. Митно-тарифна політика за умов трансформації економічної системи : монографія / О. Гребельник. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 488 с.
217. Дацків Р.М. Вплив глобалізації на зовнішньоекономічну безпеку України / Р. М. Дацків // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 12 (30). – С. 129–138.

218. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4-х т. / В. И. Даль. – М. : Изд-во «Русский язык», 2000.
219. Демин Ю. Таможенный контроль в Украине : монография / Ю. Демин. – К., 2004. – 543 с.
220. Декач Л. В. Українська митниця: вчора, сьогодні, завтра / Л. В. Декач. – К., 2000.
221. Дербаль Т. Ю. Економічна безпека держави і роль митних органів з її забезпечення / Т. Ю. Дербаль // Актуальні проблеми економічної безпеки України в умовах її інтеграції до світового співробітництва : мат-ли наук.-практ. конф., 31.03–01.04.2005. – Д. : АМСУ, 2005. – С. 11–13.
222. Додін Є. В. Правові основи митної справи України / Є. В. Додін // Митна справа. – 2004. – № 4. – С. 6–18.
223. Задорожний О. Біотехнології: страшилка, реалії та правила гри / О. Задорожний // Голос України. – 2004. – № 57. – С. 9.
224. Жорін Ф. Л. Правові засади митної справи України : навч. посіб. / Ф. Л. Жорін, І. Н. Звягіна. – К., 2005. – 384 с.
225. Єгоров О. Б. Митна економіка (Україна – СОТ – ЄС) : посібник / О. Б. Єгоров. – О. : ЗАТ ПЛАСКЕ, 2005. – 226 с.
226. Ершов А. Д. Основы управления и организации в таможенном деле : учебное пособие / А. Д. Ершов. – СПб., 1999. – 191 с.
227. Каламкарян Р. А. Правовое обеспечение безопасности человека / Р. А. Каламкарян // Государство и право. – 1999. – № 7. – С. 107–121.
228. Карамбович І. Митна політика: методологічні засади дослідження / І. Карамбович // Вісник Академії митної служби України. – 2004. – № 1 (21). – С. 12–18.
229. Качинський А. Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень : монографія / А. Б. Качинський [Електронний ресурс]. – К. : НІСД, 2013. – 104 с. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Kachunckyy_mon-e08dc.pdf.
230. Кириченко О. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності / О. Кириченко, І. Кавас, А. Ятченко. – К., 2000.
231. Ківалов С. В. Митна політика України : підручник / С. В. Ківалов, Б. А. Кормич. – О. : Юрид. л-ра, 2001. – 256 с.
232. Кондрашов Б. П. Общественная безопасность и административно-правовые средства её обеспечения / Б. П. Кондрашов. – М. : Щит-М, 1998.
233. Коженцьовські Л. Управління безпекою / Л. Коженцьовські // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 1 (31). – С. 147–154.
234. Козырин А. Правовое регулирование таможенно-тарифного механизма (сравнительно-правовое исследование) : дисс. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.02 / А. Козырин. – М., 1994.
235. Кунев Ю. Д. Безпека митної справи як складова безпеки держави / Ю. Д. Кунев // Митна справа. – 2007. – № 2(50). – С. 3–8.

236. Красавчикова Л.О. Понятие и система личных, не связанных с имуществом прав граждан (физических лиц) в гражданском праве Российской Федерации : дисс. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.03 ; Уральская государственная юридическая академия. – Екатеринбург, 1994. – С. 216.
237. Мочерний С. В. Національний та економічний суверенітет країни / С. В. Мочерний // Економіка України. – 2005. – № 10. – С. 3–14.
238. Лесенко Г. Професійний ризик виробництва та виробничий травматизм / Г. Лесенко // Охорона праці. – 2003. – № 4. – С. 36–37.
239. Мусіна Л. А. Аналіз стану економічної безпеки України / Л. А. Мусіна, Т. І. Кваша. – Ч. 1. – К., 2003. – 114 с. – (МЕПЕІ, ДНДІМЕ).
240. Мунтіян В. І. Проблеми національної безпеки в процесах державотворення : зб. праць / В. І. Мунтіян. – Т. 1. – К. : Вид-во «КВІЦ», – 756 с.
241. Нагорічна О. С. Теоретичні основи наукового забезпечення у податково-митній сфері / О. С. Нагорічна // Економіка та держава. – 2013. – № 9. – С. 115–119.
242. Нагорічна О. С. Методологічні засади наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері / О. С. Нагорічна // Економіка та держава. – 2013. – № 10. – С. 130–134.
243. Нижник Н. Р. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку) : навч. посіб. / Н. Р. Нижник, Г. П. Ситник, В. Т. Білоус ; за заг. ред. П. В. Мельника, Н. Р. Нижник. – Ірпінь, 2000. – 304 с.
244. Новиков А. В. Контроль в системе управления таможенным делом в Российской Федерации : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 / А. В. Новиков. – СПб., 1999. – 219 с.
245. Об основах государственного регулирования внешнеторговой деятельности : Федер. закон : от 08.12.2003 № 164-ФЗ, в ред. : от 02.02.2006. – Ст. 2, п. 24.
246. Основы таможенного дела : учебник / под общ. ред. В. Г. Драганова ; Рос. тамож. акад. ГТК РФ. – М. : Экономика, 1998. – 687 с.
247. Основы экономической безопасности (государство, регион, предприятие, личность) / под ред. Е. А. Олейника. – М. : ЗАО Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. – 288 с.
248. Осовська Г. В. Економічний словник / Г. В. Осовська, О. О. Юркевич, Й. С. Завадський. – К. : Кондор, 2007. – 358 с.
249. Ожегов С. Словарь русского языка : ок. 57 000 слов / С. Ожегов; под ред. д-ра филол. наук, проф. Н. Ю. Шведовой. – 14-е изд. стер. – М. : Русс. яз., 1983. – 816 с.
250. Письмаченко Л. М. Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю в Україні: регулювання та контроль : монографія / Л. М. Письмаченко. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. – 366 с.

251. Пашко П. В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації) : монографія / П. В. Пашко. – Л. : ІРД НАН України, 2009. – 628 с.
252. Пашко П. В. Митні інтереси та митна безпека / П. В. Пашко // Митна справа : наук.-аналіт. ж-л з питань митної справи та зовнішньоекон. діял. – 2007. – № 3. – С. 7–14.
253. Пашко П. В. Про гермін «митна політика» / П. В. Пашко, Н. Осадча // Митна справа. – 2012. – № 3(81). – С. 5–10.
254. Приймаченко Д. В. Митна політика держави та її реалізація митними органами : монографія / Д. В. Приймаченко. – Д. : АМСУ, 2006. – 332 с.
255. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, С. Б. Стародубцев. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 496 с.
256. Рисич Й. Л. Митна справа в історії українського конституціоналізму / Й. Л. Рисич // Митна справа. – 2000. – № 1. – С. 15–19.
257. Сандоровский К. К. Таможенное право в Украине / К. К. Сандоровский. – К. : Вентури, 2000. – 208 с.
258. Терещенко С. С. Основи митного законодавства України: питання теорії та практики зовнішньоекономічної діяльності / С. С. Терещенко. – К. : АТ «Август», 2001. – 422 с.
259. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.
260. Тимошенко І. Таможенное регулирование ВЭД / И Тимошенко. – М., 2003.
261. Управління зовнішньоекономічною діяльністю. – 2-ге вид., виправл. і доповн. / за ред. А. І. Кредісова. – К., 2002. – 552 с.
262. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: теорія : підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / А. С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2008. – 408 с.
263. Храмов В. О. Безпека / В. О. Храмов // Юридична енциклопедія – К. : Українська енциклопедія, 1998. – Т. 1. – С. 207.
264. Чесноков А. В. Методи оцінки зовнішньоекономічної безпеки України / А. В. Чесноков // Вісн. Терноп. держ. екон. ун-ту. – 2006. – № 1. – С. 136–143.
265. Шишка Р. Б. Митне право України : навч. посіб. / Р. Б. Шишка, В. В. Сергієнко. – 3-тє вид., доповн. і перероб. – Х. : Еспада, 2004. – 352 с.
266. Ackleson J. 'Directions in border security research' / J. Ackleson // Social Science Journal. – Vol. 40. – No. 4. – Pp. 573–581.
267. Ajantha D. 'Management team commitment is key for successful automation in customs administration' / D. Ajantha // World Customs Journal. – 2009. i Vol. 3. – No. 1. – Pp. 69–72.
268. Grainger A. 'Customs and trade facilitation: from concepts to implementation' / A. Grainger // World Customs Journal. – 2008 – Vol. 2. – No. 1. – Pp. 17–30.
269. Gordhan P. 'Customs in the 21st Century' / P. Gordhan // World Customs Journal. – 2007. – Vol. 1. – No. 1. – Pp. 49–54.

270. High-Tech Strategy 2020 for Germany [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bmbf.de/pub/hts_2020_en.pdf

271. Holloway S. 'The transition from eCustoms to eBorder management' / S. Holloway // *World Customs Journal*. – 2009. – Vol. 3. – No. 1. – Pp. 13–25.

272. Weerth C. 'HS 2007: Notes of the Tariff Nomenclature and the Additional Notes of the EC' / C. Weerth // *World Customs Journal*. – 2008. – Vol. 2. – No. 1. – Pp. 111–115.

276. Webster's Third New International Dictionary. Unabridged [El. resource]. – URL : <http://www.websters-online-dictionary.org/>.

274. WCO 1999, International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures (Revised Kyoto Convention), WCO. – Brussels, Belgium [El. resource]. – URL: <http://www.wcoomd.org>.

ПОНЯТТЯ ТА ТЕРМІНИ

Агент – суб'єкт господарювання, який на підставі відповідного договору з експлуатантом транспортного засобу комерційного призначення чи уповноваженою ним особою провадить передбачену законом діяльність з обслуговування цього транспортного засобу, у тому числі діяльність з постачання припасів.

Агент з митного оформлення – фізична особа-резидент, який перебуває в трудових відносинах з митним брокером і безпосередньо здійснює в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням органу доходів і зборів товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

Адміністративне затримання – короточасний примусовий захід, який застосовується з метою припинення порушення митних правил, установлення особи, яка вчинила таке порушення, складення відповідного протоколу, якщо його неможливо скласти на місці вчинення правопорушення.

Акредитив – зобов'язання банку зарахувати на рахунок продавця гроші під час надання ним документів, що підтверджують поставку товару. Акредитив відкривається за дорученням покупця в банку, який обслуговує продавця.

Аналіз ризику – це систематичне використання органами доходів і зборів наявної у них інформації для визначення обставин та умов виникнення ризиків, їх ідентифікації і оцінки ймовірних наслідків недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Банківські метали – це золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб, відповідно до світових стандартів, у зливках та порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів з пробами для вітчизняних монет не нижче ніж для золота – 995, срібла – 999, платини і паладію – 999,5 і в іноземних монетах з дорогоцінних металів з пробами не нижче ніж для золота – 900, срібла – 925, платини та паладію – 999.

Валютні цінності:

а) валюта України – грошові знаки у вигляді банкнот, казначейських білетів, монет та в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обміну на грошові знаки, які перебувають в обігу;

б) іноземна валюта – іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обміну на грошові знаки, які перебувають в обігу;

в) платіжні документи та цінні папери (акції, облігації, купони до них, вексели (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, інші фінансові та банківські документи), виражені у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах;

г) банківські метали.

Вантаж експрес-перевізника – консолідовані за єдиним транспортним документом міжнародні експрес-відправлення чи міжнародні експрес-відправлень, що не увійшли до складу цих консолідованих міжнародних експрес-відправлень за своїм характером, розмірами або з інших причин, що переміщуються (пересилаються) експрес-перевізником через митний кордон України.

Вантажне відправлення – товари, що надходять в Україну на адресу осіб або відправляються ними за межі України, або переміщуються транзитом через її митну територію, крім товарів, що належать громадянам та переміщуються ними у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі.

Вантажний митний комплекс – це ділянка території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів і комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України

Ввезення, вивезення – сукупність дій, пов'язаних із переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон України у будь-який спосіб у відповідному напрямку.

Випуск товарів – надання органом доходів і зборів права на користування та/або розпорядження товарами, щодо яких здійснюється митне оформлення, відповідно до заявленої мети.

Вільна митна зона – відповідним чином облаштована територія або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.

Вільний обіг – обіг товарів, який здійснюється без обмежень з боку органів доходів і зборів України.

Готівка – це готівкова валюта України і готівкова іноземна валюта у вигляді банкнот і монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної держави, банкноти та монети, вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обміну на грошові знаки, які перебувають в обігу (крім монет, що належать до банківських металів), і дорожні чеки.

Громадяни – фізичні особи: громадяни України, іноземці, особи без громадянства.

Давальницька сировина – сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, що є власністю одного суб'єкта

господарювання (замовника) і передаються іншому суб'єкту господарювання (виробнику) для виробництва готової продукції, з подальшим переданням або поверненням такої продукції або її частини їх власникові або за його дорученням іншій особі. До операцій з давальницькою сировиною належать операції, в яких сировина замовника на конкретному етапі її переробки становить не менше ніж 20 % загальної вартості готової продукції.

Декларант – особа, яка самостійно здійснює декларування або від імені якої здійснюється декларування.

Декларація митної вартості – документ встановленої форми, що подається декларантом і містить відомості щодо митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України чи щодо яких змінюється митний режим.

Декларація про відповідність – документально оформлена в установленому порядку заява виробника, яка гарантує відповідність продукції вимогам, встановленим законодавством.

Декларація про походження товару – це письмова заява про країну походження товару, зроблена у зв'язку з вивезенням товару виробником, продавцем, експортером (постачальником) або іншою компетентною особою на комерційному рахунку чи будь-якому іншому документі, який стосується товару.

Декларування – заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення

Демпінг – ввезення на митну територію країни імпорту товару за цінами, нижчими від порівнянної ціни на подібний товар у країні експорту, що заподіє шкоду національному товаровиробнику подібного товару.

Державна закупівля – придбання товарів, робіт і послуг за державні кошти.

Державна митна справа – комплекс заходів із захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України.

Державне регулювання ЗЕД – це система правових, економічних та організаційних заходів, що застосовуються державними органами для захисту національних інтересів держави та суспільства.

Дозвіл органу доходів і зборів – надання особі органом доходів і зборів усно, письмово (паперовим або електронним документом) чи шляхом проставлення відбитка особистої номерної печатки на супровідних документах (деклараціях, відомостях) права на вчинення певних дій.

Дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органічного утворення, напівдорогоцінне каміння – терміни вживаються у значенні, наведеному в Законі України «Про державне регулювання

видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними».

Експлуатант – юридична або фізична особа, яка експлуатує транспортний засіб комерційного призначення від свого імені, незалежно від того, чи є вона власником цього транспортного засобу, чи використовує його на інших законних підставах.

Експортний контроль – державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання з метою забезпечення захисту національних інтересів України, дотримання нею міжнародних зобов'язань щодо нерозповсюдження зброї масового ураження, засобів її доставки, обмеження передач звичайних видів озброєння, а також здійснення заходів щодо недопущення використання зазначених товарів у терористичних та інших протиправних цілях.

Експрес-перевізник – перевізник, який з використанням будь-якого виду транспорту здійснює прискорене перевезення міжнародних експрес-відправлень за єдиним транспортним документом (загальні авіанакладні (*AWB – airwaybill*, *MAWB – master airwaybill*), *CMR, bill of lading* (коносамент) тощо), а також забезпечує приймання, обробку, пред'явлення таких відправлень органам доходів і зборів для митного контролю та митного оформлення в місцях їх митного оформлення та видачу одержувачам (повернення відправникам).

Ембарго – повна заборона торгівлі певними товарами з певною країною.

Загрози митній безпеці – наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку митним інтересам України.

Засвідчена декларація про походження товару – це декларація про походження товару, засвідчена державною організацією або компетентним органом, наділеним відповідними повноваженнями.

Змішане (комбіноване) перевезення – міжнародне перевезення вантажів щонайменш двома різними видами транспорту, відповідно до договору, змішаного (комбінованого) перевезення з місця в одній країні, де вантажі переходять у відання оператора такого перевезення, до визначеного місця доставки в іншій країні.

Зовнішньоекономічна діяльність – діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємодіях між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Зовнішньоекономічний договір (контракт) – матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів ЗЕД та їх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності.

Зона митного контролю – місце, визначене органами доходів і зборів у пунктах пропуску через державний кордон України або в інших місцях митної території України, у межах якого органи доходів і зборів здійснюють митні формальності.

Імпортний депозит – грошова застава, яку імпортер має внести на безпроцентний рахунок у банківську установу на термін від моменту набрання чинності зовнішньоекономічним договором до моменту ввозу товару.

Інкасо – це доручення продавця своєму банку одержати від покупця платіж і зарахувати його на рахунок продавця за надання ним документів, що підтверджують поставку товару.

Іноземні товари – товари, що не є українськими, а також товари, що втратили митний статус українських товарів відповідно до Митного кодексу України.

Інформаційний термінал – програмно-технічний модуль, за допомогою якого декларантом або уповноваженою ним особою здійснюється самостійне фіксування в електронній системі митного оформлення факту і часу подачі органу доходів і зборів митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, на паперовому носії.

Квота (контингент) – граничний обсяг певної категорії товарів, який визначається у натуральних чи вартісних одиницях, та який дозволено експортувати (імпортувати) протягом встановленого терміну.

Квотування – встановлення державою експортних або імпорتنних квот.

Класифікаційна робота – сукупність заходів, що здійснюються посадовими особами органів доходів і зборів для забезпечення правильності класифікації товарів.

Класифікація товару – визначення коду товару відповідно до вимог Основних правил інтерпретації УКТЗЕД, передбачених Законом України «Про Митний тариф України», з урахуванням Пояснень до УКТЗЕД, рішень Комітету з Гармонізованої системи опису та кодування товарів Всесвітньої митної організації, методичних рекомендацій щодо класифікації окремих товарів, згідно з вимогами УКТЗЕД, розроблених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, до початку переміщення товару через митний кордон України, під час та після завершення митного оформлення.

Комплектний об'єкт – товар, який згідно з вимогами УКТЗЕД класифікується за одним товарним кодом, але за виробничими чи транспортними умовами переміщується через митний кордон України у розібраному чи незібраному вигляді декількома транспортними засобами.

Контейнер – транспортне обладнання (клітка, знімна цистерна або подібний засіб), що:

а) становить собою повністю або частково закриту ємність, призначену для поміщення в неї вантажів;

б) має постійний характер і завдяки цьому є достатньо міцним, щоб слугувати для багаторазового використання;

в) спеціально сконструйоване для полегшення перевезення вантажів одним або кількома видами транспорту без проміжного перевантаження;

г) сконструйоване таким чином, щоб полегшити його перевантаження, зокрема з одного виду транспорту на інший;

ґ) сконструйоване таким чином, щоб його можна було легко завантажувати та розвантажувати;

д) що має внутрішній об'єм не менше 1 м³.

Термін «контейнер» включає приладдя та обладнання, необхідні для цього типу контейнера, за умови, що вони перевозяться разом із контейнером. Знімні кузови прирівнюються до контейнерів.

Контрафактні товари – товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території є порушенням прав інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону.

Контроль правильності класифікації товарів – перевірка правильності опису товару та відповідного йому коду в митній декларації вимогам Основних правил інтерпретації УКТЗЕД під час проведення процедур його митного контролю та митного оформлення.

Країна виробництва товару – країна, в якій товар був виготовлений (завершений у виробництві).

Країна походження товару – країна, в якій товар був повністю вироблений або підданий достатній переробці відповідно до критеріїв, встановлених законодавством.

Культурні цінності – об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України.

Ліцензійні умови – встановлений з урахуванням вимог законів вичерпний перелік організаційних, кваліфікаційних та інших спеціальних вимог, обов'язкових для виконання під час провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.

Ліцензія – дозвіл на здійснення протягом визначеного періоду часу експорту (імпорту) окремих товарів.

Ліцензування – адміністративна процедура з оформлення та видачі суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності ліцензії.

Магазин безмитної торгівлі – спеціалізований торговельний заклад, розташований у пункті пропуску через державний кордон України, відкритому

для міжнародного сполучення, а також на повітряному або водному транспортному засобі комерційного призначення, що виконує міжнародні рейси, та призначений для реалізації товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі.

Митна безпека – стан захищеності митних інтересів України.

Митна безпекоспроможність – стан реалізації митної справи, який визначає здатність митниці незалежно від будь-яких зовнішніх і внутрішніх загроз цілодобово забезпечувати ефективно досягнення встановлених державою цілей і завдань за наявних інфраструктури, кадрового, матеріального й технічного забезпечень.

Митна вартість товарів, які переміщуються через митний кордон України, – вартість товарів, що використовується для митних цілей, яка базується на ціні, що фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари.

Митна декларація – заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури.

Митна ефективність – ступінь досягнення митницею мети, який характеризує здатність системи виконувати задані функції в найекономтішій спосіб.

Митна процедура – зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон України сукупність митних формальностей та порядок їх виконання.

Митна усталеність – своєчасна й достатня реакція митниці на зовнішні та внутрішні загрози й виклики.

Митне забезпечення – одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, печатки, штампи, голографічні мітки, засоби електронного цифрового підпису та інші засоби ідентифікації, що використовуються органами доходів і зборів для відображення та закріплення результатів митного контролю та митного оформлення.

Митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Митний брокер – підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України.

Митний контроль – сукупність заходів, що здійснюються органами доходів і зборів у межах своїх повноважень з метою забезпечення дотримання норм Митного кодексу України, законів та інших нормативно-правових актів з питань

державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Митний режим – комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування й обумовлюють їх використання після митного оформлення.

Митний склад – це відповідним чином облаштовані складське приміщення, резервуар, холодильна чи морозильна камера, критий чи відкритий майданчик, призначені для зберігання товарів під митним контролем.

Митний статус товарів – належність товарів до українських або іноземних.

Митний тариф України – систематизований, згідно з УКТЗЕД, перелік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України.

Митниця відправлення – будь-який орган доходів і зборів України, з якого починається переміщення всієї кількості товарів або їх частини, що перебувають під митним контролем.

Митниця призначення – будь-який орган доходів і зборів України, в якому закінчується переміщення всієї кількості товарів або їх частини, що перебувають під митним контролем.

Митні інтереси України – національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається здійсненням державної митної справи.

Митні платежі:

- а) мито;
- б) акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);
- в) податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

Митні правила – встановлений Митним кодексом України та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх органам доходів і зборів для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем, або контроль за якими покладено на органи доходів і зборів Митним кодексом України та іншими законами.

Митні формальності – сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами й органами доходів і зборів з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Міжнародний транспортний документ – номерний товаросупровідний документ, який є договором на перевезення кожного окремого міжнародного експрес-відправлення.

Міжнародні експрес-відправлення – належним чином упаковані міжнародні відправлення з документами чи товарним вкладенням, які приймаються, обробляються, перевозяться будь-яким видом транспорту за міжнародним транспортним документом з метою доставки одержувачу прискореним способом у визначений термін.

Міжнародні поштові відправлення – упаковані та оформлені, відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв'язку, листи, поштові картки, бандеролі, спеціальні мішки з позначкою «М», дрібні пакети, відправлення з оголошеною цінністю, поштові посилки, згруповані поштові відправлення з позначкою «Консигнація», відправлення міжнародної прискореної пошти «EMS», які приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються через її територію транзитом операторами поштового зв'язку.

Моторні транспортні засоби – транспортні засоби, що рухаються за допомогою встановленого на них двигуна.

Надійність митниці – її властивість зберігати за часом у встановлених межах оптимальний рівень здійснення митної справи.

Національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у всіх сферах державного управління, зокрема у сфері митної політики.

Національні інтереси – життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності Українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток.

Нерезиденти:

а) юридичні особи, утворені відповідно до законодавства інших держав, які здійснюють свою діяльність за межами України, а також їх відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України, які не здійснюють господарську діяльність відповідно до законодавства України;

б) розташовані на території України дипломатичні представництва, консульські установи, інші офіційні представництва іноземних держав та міжнародних організацій, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;

в) фізичні особи: іноземці та особи без громадянства, громадяни України, які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України.

Несупроводжуваний багаж – товари, що відправляються їх власниками-громадянами з оформленням багажних або інших перевізних документів та переміщуються через митний кордон України окремо від цих громадян.

Нетарифне регулювання ЗЕД – не пов'язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені, відповідно до закону, заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров'я та життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини.

Об'єкти права інтелектуальної власності – об'єкти авторського права і суміжних прав, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення (зазначення походження товарів) та сорти рослин.

Особи – юридичні та фізичні особи.

Особисті речі – товари, нові і такі, що були у вжитку, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, які відповідають меті перебування зазначеної особи, відповідно, в Україні або за кордоном, переміщуються через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, міжнародних поштових та експрес-відправленнях і не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам.

Перевізник - особа, яка здійснює перевезення товарів через митний кордон України та/або між органами доходів і зборів на території України або є відповідальною за такі перевезення.

Переказ – розрахункова банківська операція, що здійснюється переведенням платіжного доручення від одного банку іншому. Переказ може бути здійснений повністю або частково авансом (передплата) до відвантаження товару або після відвантаження товару.

Підприємство – будь-яка юридична особа, а також громадянин-підприємець.

Платник податків – особа, на яку відповідно до Митного кодексу України, Податкового кодексу України та інших законів покладено обов'язок зі сплати митних платежів.

Повірений – особа, яка діє на підставі договору доручення з експрес-перевізником і здійснює пред'явлення міжнародних експрес-відправлень органу доходів і зборів за місцезнаходженням одержувача (відправника).

Попереднє повідомлення – завчасне повідомлення органу доходів і зборів декларантом про намір ввезти товари на митну територію України або вивести їх за її межі.

Попереднє рішення про класифікацію товарів згідно з УКТЗЕД – документ установленної форми, який приймається органом доходів і зборів за результатами розгляду звернення декларанта або уповноваженої ним особи.

Попереднє рішення про країну походження товару – документ встановленої форми, що приймається за зверненням заявника та засвідчується рішенням про визначення країни походження товару уповноваженим структурним підрозділом органу доходів і зборів, на який покладено функції контролю за визначенням країни походження товару.

Попередній документальний контроль – контрольні заходи, які полягають у перевірці документів та відомостей, необхідних для здійснення державного санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю, та здійснюються органами доходів і зборів у пунктах пропуску через державний кордон України щодо товарів, у тому числі продуктів та сировини тваринного походження, що переміщуються через митний кордон України.

Посадові особи підприємств – керівники та інші працівники підприємств (резиденти та нерезиденти), які через постійно або тимчасово виконувани ними трудові (службові) обов'язки відповідають за додержання вимог, встановлених Митним кодексом України, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України, укладеними у встановленому законом порядку.

Посадові особи представництв іноземних держав та міжнародних організацій – акредитовані в Україні глави дипломатичних представництв та члени дипломатичного персоналу, посадові особи консульських установ, представники іноземних держав при міжнародних організаціях, посадові особи міжнародних організацій.

Постійне місце проживання – місце проживання на території будь-якої держави не менше одного року громадянина, який не має постійного місця проживання на території інших держав і має намір проживати на території цієї держави протягом будь-якого терміну, не обмежуючи таке проживання певною метою, і за умови, що таке проживання не є наслідком виконання цим громадянином службових обов'язків або зобов'язань за договором (контрактом).

Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений законом.

Правовласник – особа, якій відповідно до закону належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, або особа, яка діє від її імені в межах наданих повноважень.

Припаси:

а) товари, призначені для споживання пасажирями та членами екіпажів (бригад) на борту транспортних засобів, незалежно від того, продаються ці товари чи ні;

б) товари, необхідні для експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів на шляху прямування та у пунктах проміжних стоянок чи зупинок (у тому числі пально-мастильні матеріали), крім запасних частин та устаткування, які знаходяться у транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території;

в) товари, які призначаються для продажу на винос пасажиром та членам екіпажів (бригад) транспортних засобів і знаходяться у цих транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території.

Пропуск товарів через митний кордон України – надання органом доходів і зборів відповідній особі дозволу на переміщення товарів через митний кордон України з урахуванням заявленої мети такого переміщення.

Резиденти:

а) юридичні особи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України, з місцезнаходженням на її території, а також їх відокремлені підрозділи за кордоном, що не здійснюють господарської діяльності;

б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;

в) фізичні особи: громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які мають постійне місце проживання в Україні, у тому числі ті, які тимчасово перебувають за кордоном.

Режим зони митного контролю – це встановлені законодавством України з питань державної митної справи приписи, заборони та/або обмеження щодо перебування в зоні митного контролю товарів, транспортних засобів комерційного призначення та громадян, розташування в ній споруд та об'єктів, а також проведення у цій зоні господарських робіт.

Ремонт – операції, що здійснюються для усунення недоліків товарів, приведення їх у робочий стан, відновлення ресурсу або характеристик та не призводять до зміни коду цих товарів згідно з УКТЗЕД.

Ризик – ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Рішення про визначення коду товару – документ установлені форми, який оформлюється посадовими особами органу доходів і зборів у разі необхідності прийняття рішення про класифікацію товарів

Ручна поклажа – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України разом з цими громадянами або уповноваженими ними особами без оформлення багажних чи інших перевізних документів.

Свідцтво про визнання відповідності – документ, що засвідчує визнання іноземних документів про підтвердження відповідності продукції вимогам, встановленим законодавством України.

Сертифікат відповідності продукції – документ, який підтверджує, що продукція відповідає встановленим вимогам конкретного стандарту чи іншого нормативного документа, визначеного законодавством.

Сертифікат про походження товару – це документ, який однозначно свідчить про країну походження товару і виданий компетентним органом цієї країни або країни вивезення, якщо у країні вивезення сертифікат видається на підставі сертифіката, виданого компетентним органом у країні походження товару.

Сертифікат про регіональне найменування товару – це документ, який підтверджує, що товари відповідають визначенню, характерному для відповідного регіону країни, та виданий компетентним органом відповідно до законодавства країни вивезення товару. Наприклад, «Cognac» (Коньяк), «*Vin de Champagne*» (Шампанське) тощо.

Сертифікація продукції – процедура, за допомогою якої уповноважений орган документально засвідчує відповідність продукції встановленим законодавством вимогам.

Склад органу доходів і зборів – складські приміщення, резервуари, криті та відкриті майданчики, холодильні чи морозильні камери, які належать органу доходів і зборів або використовуються ним і спеціально обладнані для зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Склад тимчасового зберігання – це відповідним чином облаштовані приміщення та/або криті чи відкриті майданчики, резервуари, холодильні чи морозильні камери, призначені для тимчасового зберігання товарів під митним контролем до поміщення їх у митний режим.

Спеціально виготовлене сховище (тайник) – сховище, виготовлене з метою незаконного переміщення товарів через митний кордон України, а також обладнані та пристосовані з цією метою конструктивні ємності чи предмети, які попередньо піддавалися розбиранню, монтажу тощо.

Суб'єкти-посередники – суб'єкти, які беруть участь в організації митної діяльності та мають митні економічні відносини з митницею.

Субсидія – фінансова або інша підтримка державними органами виробництва, переробки, продажу, транспортування, експорту, споживання певних товарів, унаслідок чого суб'єкти господарської діяльності отримують пільги (додаткові прибутки).

Судно закордонного плавання – українське або іноземне судно, яке здійснює міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів та прибуває на митну територію України або вибуває за її межі.

Супроводжуваний багаж – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України у багажних відділеннях транспортних засобів, якими прямують ці громадяни, з оформленням багажних або інших перевізних документів

Тарифна квота – визначений обсяг товару, в межах якого ввезення або вивезення такого товару здійснюється за пільговою ставкою мита або без застосування мита

Тарифне (митно-тарифне) регулювання ЗЕД – заходи, що полягають у застосуванні мита (крім особливих видів мита) до товарів, що переміщуються через митний кордон України.

Технічний регламент – закон України або нормативно-правовий акт, прийнятий Кабінетом Міністрів України, у якому визначено характеристики продукції або пов'язані з нею процеси чи способи виробництва, а також вимоги до послуг, включаючи відповідні положення, дотримання яких обов'язкове.

Товари – будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валюти цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі

Транспортні засоби – транспортні засоби комерційного призначення, транспортні засоби особистого користування, трубопроводи та лінії електропередачі.

Транспортні засоби комерційного призначення – будь-яке судно (у тому числі самохідні та несамохідні ліхтери та баржі, а також судна на підводних крилах), судно на повітряній подушці, повітряне судно, автотранспортний засіб (моторні транспортні засоби, причепи, напівпричепи) чи рухомий склад залізниці, що використовуються в міжнародних перевезеннях для платного транспортування осіб або для платного чи безоплатного промислового чи комерційного транспортування товарів разом з їхніми звичайними запасними частинами, приладдям та устаткуванням, а також мастилами та паливом, що містяться в їхніх звичайних баках упродовж їхнього транспортування разом із транспортними засобами комерційного призначення.

Транспортні засоби особистого користування – наземні транспортні засоби товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 т), 8711 згідно з УКТЗЕД та причели до них товарної позиції 8716 згідно з УКТЗЕД, плавучі засоби та повітряні судна, що зареєстровані на території відповідної країни, перебувають у власності або тимчасовому користуванні відповідного громадянина та ввозяться або вивозяться цим громадянином у кількості не більше однієї одиниці на кожну товарну позицію виключно для особистого користування, а не для промислового або комерційного транспортування товарів чи пасажирів за плату або безоплатно.

Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД) – товарна номенклатура Митного тарифу України, затвердженого Законом України «Про Митний тариф України», що використовується для цілей тарифного та інших видів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, ведення статистики зовнішньої торгівлі та здійснення митного оформлення товарів.

Українські товари – товари:

а) які повністю отримані (вироблені) на митній території України та які не містять товарів, ввезених із-за меж митної території України. Товари, повністю отримані (вироблені) на митній території України, не мають митного статусу українських товарів, якщо вони отримані (вироблені) з товарів, які не перебувають у вільному обігу на митній території України;

б) ввезені на митну територію України та випущені для вільного обігу на цій території;

в) отримані (вироблені) на митній території України виключно з товарів, зазначених у пункті «б», або з товарів, зазначених у пунктах «а» і «б».

Умовне звільнення від оподаткування митними платежами – звільнення від сплати нарахованого податкового зобов'язання у разі поміщення товарів у митні режими, що передбачають звільнення від оподаткування митними платежами за умови дотримання вимог митного режиму.

Уповноважена особа (представник) – особа, яка на підставі договору або належно оформленого доручення, виданого декларантом, наділена правом вчиняти дії, пов'язані з проведенням митних формальностей, щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені декларанта.

Уповноважений економічний оператор – підприємство, створене відповідно до законодавства України, яке відповідає встановленим умовам надійності і безпеки та має право користуватися спеціальними спрощеннями під час виконання митних формальностей.

Фактурна вартість – ціна товарів, які переміщуються через митний кордон України, зазначена в рахунку (рахунку-фактурі, рахунку-проформі тощо) або іншому документі, що визначає вартість товару.

Цінні папери – документи встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчують грошові або інші майнові права, визначають взаємовідносини особи, яка їх розмістила (видала), і власника, та передбачають виконання зобов'язань згідно з умовами їх розміщення, а також можливість передачі прав, що впливають із цих документів, іншим особам.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АСАУР	Автоматизована система аналізу та управління ризиками
АсМАП	Асоціація міжнародних автомобільних перевізників України
АСМО	Автоматизована система митного оформлення
ВМЗ	Вільна митна зона
ВМК	Вантажний митний комплекс
ВМО	Всесвітня митна організація
ВТД	Внутрішній транзитний документ
ГАТТ	Генеральна угода з тарифів і торгівлі
ГС	Гармонізована система опису та кодування товарів
ГУАМ (ГУУАМ)	Регіональне об'єднання чотирьох держав – Грузії, України, Азербайджанської Республіки та Республіки Молдова
ДКПТ	Документ контролю за переміщенням товарів
ДМВ	Декларація митної вартості
ЕЦП	Електронний цифровий підпис
ЄАВТ	Європейська асоціація вільної торгівлі
ЄАД	Єдиний адміністративний документ
ЄАІС	Єдина автоматизована інформаційна система
ЗЕД	Зовнішньоекономічна діяльність
ЗМК	Зона митного контролю
КН ЄС	Комбінована номенклатура Європейського Союзу
КО	Комплектний об'єкт
КТ	Рішення про визначення коду товару
МБТ	Магазин безмитної торгівлі
МД	Митна декларація
МДП	Міжнародні дорожні перевезення
МКУ	Митний кодекс України
МОЗ	Міністерство охорони здоров'я України
МС	Митний склад
МСАТ	Міжнародний союз автомобільного транспорту
МТП	Міжнародна торгова палата

НБУ	Національний банк України
ОВО	Одиниця виміру та обліку
ОНП	Особиста номерна печатка
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ПД	Попередня митна декларація
ПДК	Попередній документальний контроль
ПКУ	Податковий кодекс України
ПМД	Періодична митна декларація
ПМК	Під митним контролем
ПМО	Підрозділ митного оформлення
ПРК	Попереднє рішення про класифікацію товарів згідно з УКТЗЕД
ПТП	Повідомлення про транзитне переміщення
СГД	Склад гуманітарної допомоги
СМАП ДП Міністерства інфраструктури України	«Служба міжнародних автомобільних перевезень»
СОТ	Світова організація торгівлі
СТЗ	Склад тимчасового зберігання
СУР	Система управління ризиками
ТД	Тимчасова митна декларація
ТЗ	Транспортний засіб
ТПП	Торгово-промислова палата
УЕО	Уповноважений економічний оператор
УкрСЕПРО	Українська національна система сертифікації продукції
УКТЗЕД	Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності
ЦБД	Центральна база даних

Навчальне видання

СЕРІЯ «ПОДАТКОВА ТА МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ»

**Бережнюк Іван Григорович, Білан Сергій Васильович, Будюк Віталій Вікторович,
Гаскевич Віталій Валентинович, Гунько Катерина Ігорівна, Деркач Леонід Васильович,
Ємець Андрій Вікторович, Костенко Аліса Олексіївна, Крисоватий Андрій Ігорович,
Мазаракі Анатолій Антонович, Мережко Ніна Василівна, Нагорічна Ольга Степанівна,
Насіров Роман Михайлович, Осипов Сергій Костянтинович, Пашко Даляна Василівна,
Пашко Павло Володимирович, Попель Сергій Анатолійович,
Приймаченко Дмитро Володимирович, Продан Мирослав Васильович,
Рождественський Олександр Вікторович, Тупальський Сергій Васильович,
Салагор Микола Михайлович, Сушкова Олена Євгенівна, Ченцов Віктор Васильович,
Чуйкова Кристина Дмитрівна, Шевчук Сергій Васильович**

МИТНА СПРАВА УКРАЇНИ

Підручник

Редактор-коректор

*Грбарчук М. М.,
Грицюк Н. І.,
Дьомена Л. Б.*

Комп'ютерне верстання

Лисенко О. В.

Дизайн обкладинки

Манишлін М. Ю.

Здано до друку 26.12.2017. Формат 60х90/16.

Папір офсетний № 1. Гарнітура «Times New Roman».

Друк. арк. 34.3.

Тираж 300 примірників. Замовлення № 669.

Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром

Університету ДФС України

08200, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна

*Свідчення про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції*

Серія ДК № 5104 від 20.05.2016